

СТАРЕЦЪТ И МОРЕТО

ЪРНЕСТ
ХЕМИНГВЕЙ

ИЗДАТЕЛСТВО
ОТЕЧЕСТВО

ЪРНЕСТ ХЕМИНГУЕЙ СТАРЕЦЪТ И МОРЕТО

Превод: Димитри Иванов

chitanka.info

ИНДИАНСКОТО СЕЛИЩЕ

На езерния бряг беше изтеглена още една лодка. Двамата индианци стояха и чакаха.

Ник и баща му седнаха отзад, индианците я тласнаха във водата, единият от тях скочи вътре и пое веслата. Чичо Джордж седна при кърмата на лагерната лодка. Младият индианец я избута във водата и седна на веслата пред чичо Джордж.

Двете лодки отплуваха в тъмнината. Ник чуваше как скарумсите на другата лодка скриптят доста пред тях в леката мъгла. Индианците гребяха с бързи, отсечени движения. Ник седеше сгушен до баща си, който го беше прегърнал през раменете. От водата лъхаше хлад. Индианецът гребеше с всички сили, но другата лодка оставаше пред тях в мъглата.

— Къде отиваме, татко? — запита Ник.

— В индианското селище отсреща. Една индианка била много зле.

— А-ха — каза Ник.

Когато стигнаха до отсрещния бряг на залива, другата лодка беше вече извлечена на пясъка. Пурата на чичо Джордж светеше в тъмното. Младият индианец изтегли лодката им на брега. Чичо Джордж даде на двамата индианци по една пура.

От брега тръгнаха през една росна поляна. Младият индианец вървеше пред тях с фенер в ръка. След това навлязоха в гората и поеха по една пътека, която ги изведе на дърварския път към хълмовете. Тук беше по-светло, защото това бе просека: дърветата от двете страни на пътя бяха изсечени. Младият индианец спря, духна фенера и те продължиха напред.

Минаха един завой и насреща им с лай се затече едно куче. Пред тях имаше светлини — това бяха колибите на индианците, които белеха дървесна кора за дъбене. Насреща им се втурнаха още кучета. Двамата индианци ги прогониха. Прозорецът на първата колиба край пътя светеше. На прага стоеше старица с фенер в ръка.

Вътре на дървен нар лежеше млада индианка. Родилните болки бяха започнали преди два дни. Всички стари жени от селището се въртяха около нея. Мъжете се бяха отдалечили нагоре по пътя, за да не чуват виковете ѝ: седяха и пушеха в тъмното. Тъкмо когато Ник и двамата индианци влязоха в колибата след баща му и чичо Джордж, тя отново закрещя. Лежеше на долния нар и големият ѝ корем издуваше одеялото. Беше извърнала глава встрани. Мъжът ѝ лежеше на горния нар и пушеше лула. Преди три дни се бе наранил — брадвата се бе забила дълбоко в крака му. Вътре миришеше на лошо.

Бащата на Ник нареди да сгреят вода на печката и докато тя се затопляше, започна да обяснява:

— Тя ще има бебе.

— Знам — каза Ник.

— Нищо не знаеш — прекъсна го баща му. — Слушай сега: това състояние се казва родилни болки. Бебето иска да се роди и тя също иска да го роди. Всичките ѝ мускули се напрягат, за да се роди бебето. Това именно става, когато тя крещи.

— Разбирам — каза Ник.

В същия миг жената изкрещя.

— О, татко, не можеш ли да ѝ дадеш нещо, че да не вика?

— Нямам никаква упойка. Но това, че пици, няма значение. Не ѝ обръщам внимание, защото няма значение.

На горния нар мъжът ѝ се обърна с лице към стената.

Жената в кухнята даде знак, че водата е готова. Бащата на Ник мина в кухнята и сипа в легена половината вода от големия котел. Във водата, която остана в котела, той пусна инструментите, които беше донесъл завити в кърпа.

— Трябва да се изварят — каза той и започна да мие ръцете си в легена със сапун и четка, донесени от лагера. Ник наблюдаваше как баща му търка с четката ту едната, ту другата ръка. Изми ги много старателно и продължи:

— Разбираш ли, Ник, бебетата се раждат с главата напред, но не винаги е така. И тогава става трудно за всички наоколо. Може би ще се наложи операция. След малко ще стане ясно.

След като се убеди, че ръцете му са добре измити, мина в стаята и се залови за работа.

— Отметни одеялото, Джордж. По-добре да не го пипам.

След това започна операцията чичо Джордж и трима индианци държаха жената. „Мръсна индианска кучка!“ — възкликна чичо Джордж, когато тя го ухапа по ръката. Младият индианец, който ги бе прекарал през езерото, се засмя. И Ник помагаше — той държеше легена. Всичко това продължи доста дълго.

Накрая бащата на Ник пое бебето, плесна го с ръка, за да започне да диша, и го подаде на старицата.

— Виждаш ли, Ник, момченце е. Е, харесва ли ти да си асистент?

— Да — отвърна Ник с неохота. Той гледаше настрани, за да не вижда какво става.

— Така. Готово! — каза баща му и пусна нещо в легена. Ник не погледна.

— А сега — продължи той — остава да се зашие. Можеш да гледаш или не, както искаш, Ник. Ще зашия разреза, който направих.

Ник не пожела да погледне. Любопитството му отдавна се бе изпарило. Баща му привърши и се изправи. Чичо Джордж и тримата индианци също се изправиха, Ник отнесе легена в кухнята.

Чичо Джордж погледна ръката си. Младият индианец се сети за станалото и се усмихна.

— Ще ти сложа кислородна вода, Джордж — успокои го бащата на Ник. Той се наведе над индианката, която лежеше спокойно, със затворени очи. Беше силно пребледняла. Не знаеше какво е станало с бебето, въобще не съзнаваше какво става около нея.

— Утре ще дойда пак — каза бащата на Ник и се изправи. — Към обяд ще пристигне сестрата от Сент Игнейс и ще донесе всичко, което ни е необходимо.

Той се чувствуваше възбуден и приказлив като играч в съблекалнята след ръгби мач.

— Заслужава да се публикува в медицинския вестник, Джордж. Кесарев срез с джобно ножче, а шева — с девет фута въдичарско влакно.

Чичо Джордж се бе облегал на стената и гледаше ръката си.

— Добре, признаваме те за светило — каза той.

— Да видим какво става е щастливия баща. Мъжът обикновено понася най-тежко тези малки семейни събития. Трябва да призная, че този се държа доста спокойно.

Той отметна одеялото от главата на индианеца. Напипа нещо мокро. Стъпи на края на долния нар, вдигна лампата и погледна. Индианецът лежеше с лице към стената. Гърлото му беше прерязано от едното ухо до другото. Там, където нарът бе хлътнал под тежестта на тялото му, се беше събрала локва кръв. Главата му лежеше върху лявата ръка. Отвореният бръснач се търкаляше върху завивките с острието нагоре.

— Джордж, изведи Ник навън!

Това беше излишно. От вратата на кухнята Ник бе видял добре как на горния нар баща му, с лампа в ръка, обърна главата на индианеца.

Връщаха се към езерото по дърварския път. Разсъмваше се.

— Голяма грешка направих, че те взех, Ники. — От повишеното настроение на баща му след операцията не беше останала и следа. — Станах причина да видиш нещо ужасно.

— Всички ли жени се измъчват така, когато раждат? — запита Ник.

— Не, случаят беше съвсем изключителен.

— А той защо се самоуби, татко?

— Не знам, Ник. Не е могъл да го понесе, предполагам.

— Мъжете често ли се самоубиват, татко?

— Не, Ник. Не много често.

— А жените?

— Почти никога.

— Никога ли?

— Случва се. Но рядко.

— Татко?

— Да.

— Къде отиде чичо Джордж?

— Ще се върне, не бой се.

— Трудно ли се умира, татко?

— Не. Мисля, че съвсем не е трудно. Зависи.

Седяха отново в лодката. Ник на кърмата, баща му — на веслата. Слънцето изгрываше над хълмовете. Една риба подскочи и по водната повърхност се разнесоха кръгове. Беше костур. Ник натопи ръката си. В хладното утро водата му се стори топла.

В този ранен час, на езерото, седнал на кърмата зад баща си, той се чувствуваше напълно сигурен, че никога няма да умре.

ШАМПИОНЪТ

Ник се изправи. Беше невредим. Погледна към релсите — светлините на фургона изчезваха зад завоя. От двете страни на линията имаше вода, а по-нататък започваше осеяното с борове блато.

Той опипа коляното си. Панталонът беше скъсан и кожата обелена. Ноктите на ожулените му ръце бяха набити с пясък и сажди. Отиде до края на насипа, спусна се по малкия наклон до водата и уми ръцете си. Грижливо ги изми със студена вода, като изчисти калта от ноктите. После седна и си уми коляното. „Въшливият му спирач! Ще ми падне някой ден. Няма да го забравя. Така да ме издокара. «Ела насам, момчето ми — казва. — Виж какво съм ти приготвил.»“

Хвана се на въдицата. Като последен хлапак. Друг път вече няма да го измамят така проташки. „Ела, момчето ми, виж какво съм ти приготвил!“

После — шат! И се намери проснат до релсите.

Ник потърка окото си. Мястото бе отекло. Ще му стане синина. Вече го болеше. Проклетият спирач!

Докосна с пръсти подутината на окото. Нищо, ще посинее, и толкова. Леко се отърва. Искаше му се да види как се е наредил. Във водата не можеше. Беше се стъмнило и наоколо нямаше жива душа. Той изтри ръце в панталоните, стана и се покатери по железопътния насип.

Тръгна между релсите. Върху насипа имаше много баласт и се вървеше леко. Кракът здраво стъпваше по добре трамбования пясък и чакъл. Гладкото като шосе платно пресичаше блатото. Той не спираше да върви. Нали все трябваше да се добере донякъде.

Ник бе скочил в товарния влак, когато той намали скоростта си при складовете край гара Уолтън. На съмване влакът мина през Калкаска. Значи, до Манселона остават още три или четири мили през блатата. Той вървеше по линията и се стараяше да стъпва върху траверсите. В надигащата се мъгла всичко изглеждаше призрачно. Болеше го окото и чувствуваше глад. Продължаваше да крачи и милите

една след друга оставаха зад гърба му. Блатото неизменно го следваше от двете страни на релсите.

Появи се мост. Ник мина по него и стъпките му глухо прокъртяха върху желязото. Долу, през процепите между траверсите, се чернееше водата. Ник ритна някаква скоба и тя цопна във водата. Зад моста започваха могилиите. Нарастваха като висока и тъмна грамада от двете страни на пътя. Пред себе си Ник видя огън.

Той предпазливо се отправи към него. Огънят беше малко встрани от пътя, под железопътния насип. Виждаха се само отблясъците му. Пътят излезе на открито и там, където гореше огънят, вдлъбнатината се разширяваше и се губеше в гората. Ник внимателно се спусна по насипа и тръгна през гората, за да приближи откъм дърветата. Гората беше букова и той чувствуваше под краката си жельдите. Сега от края на дърветата огънят блестеше по-ярко. До него беше седнал човек. Скрит зад едно дърво, Ник го наблюдаваше. Човекът, изглежда, бе сам. Стоеше, опрял глава на ръцете си, и гледаше огъня. Ник пристъпи напред и влезе в осветеното пространство.

Човекът седеше и гледаше огъня. Когато Ник спря близо до него, той не помръдна.

— Здравейте! — каза Ник. Човекът го погледна.

— Кой те изрисува така?

— Удари ме един спирач.

— Изхвърли те от товарния?

— Да.

— Видях го, копелето — каза човекът. — Преди час и половина мина отук. Ходеше по покривите на вагоните, потриваше ръце и пееше.

— Мръсник!

— Сигурно се радва, че те е нагласил — каза сериозно човекът.

— Ще му го върна.

— Причакай го някой път с камък — посъветва човекът.

— Ще ми падне той.

— Нахакан си, а?

— Не — отвърна Ник.

— Всички вие, момчетата, сте нахакани.

— Трябва да си нахакан — отвърна Ник.

— Това и казах.

Човекът погледна Ник и се усмихна. В светлината Ник видя, че лицето му е безформено. Носът беше хлътнал, очите — цепнатини, устните — странно изкривени. Ник не възприе всичко изведнъж, а само долови, че лицето е обезобразено. Имаше цвят на маджун. При светлината на огъня изглеждаше мъртво.

— Не харесваш ли тигана ми? — попита човекът. Ник се смути.

— Не — каза той.

— Погледни!

Човекът свали кепето си.

Имаше само едно ухо. То беше набъбнало и плътно прилепнало до главата. На мястото на другото стърчеше чокан.

— Виждал ли си такива?

— Не — каза Ник. На него леко му призля.

— Носех — каза човекът. — Сам виждаш, че носех, момчето ми!

— Вярвам.

— Биеха с юмруците си — каза малкият човек, — а ето че нищо ми няма.

Той погледна Ник.

— Седни — каза той. — Искаш ли да ядеш?

— Не се безпокойте — отвърна Ник. — Отивам в града.

— Чувай! — каза човекът. — Наричай ме Ад.

— Добре.

— Знаеш ли? — каза дребният човек. — Аз не съм съвсем наред.

— Какво ви е?

— Луд съм.

Човекът сложи кепето си. На Ник му стана смешно.

— Нищо ви няма.

— Не, луд съм. Слушай, ти бил ли си някога луд?

— Не — каза Ник. — Какво ви става?

— Не знам — рече Ад. — Хваща ме, но не забелязваш как. Ти ме познаваш, нали?

— Не.

— Аз съм Ад Франсис.

— Наистина ли?

— Не вярваш ли?

— Вярвам.

Ник почувствува, че той казва истината.

— Знаеш ли как ги налагах?

— Не — каза Ник.

— Имам бавен пулс. Четиридесет удара в минута. Провери.

Ник се поколеба.

— Хайде. — Човекът хвана ръката му. — Вземи ми китката.

Сложи си пръстите ей тук.

Китката на дребния човечец бе широка, а кожата — издута от мускулите. Ник усети под пръстите си бавното биене на кръвта.

— Имаш ли часовник?

— Не.

— И аз нямам — каза Ад. — Без часовник не става. Ник пусна китката.

— Слушай — каза Ад Франсис, — хвани я пак. Ти брой на ум, а аз ще броя на глас до шестдесет.

Когато започна да брой, Ник чувствуваше под пръстите си бавните силни удари. Той чу как дребният човек започна да брой на глас — едно, две, три, четири, пет...

— Шестдесет — завърши Ад. — Това е една минута. Ти колко ги изкара?

— Четиридесет — каза Ник.

— Правилно — каза щастлив Ад. — Никога не се увеличават.

От насипа се спусна човек, прекоси полянката и приближи огъня.

— Здравей, Бъгз — каза Ад.

— Здравейте — отвърна Бъгз.

Гласът беше негърски. Ник още по походката му разбра, че това е негър. Той стоеше с гръб към тях, наведен над огъня. Негърът се изправи.

— Това е моят приятел Бъгз — каза Ад. — Той също е луд.

— Приятно ми е да се запознаем — каза Бъгз. — Вие откъде сте?

— От Чикаго — каза Ник.

— Хубав град — рече негърът. — Не чух името ви?

— Адамс, Ник Адамс.

— Казва, че никога не е бил луд, Бъгз — каза Ад.

— Бъдещето е пред него — каза негърът. Застанал до огъня, той развиваше някакъв пакет.

— Кога ще ядем, Бъгз? — попита боксьорът.

— Веднага.

— Ти гладен ли си, Ник?

— Ужасно съм гладен.

— Чуваш ли, Бъгз?

— Обикновено всичко чувам.

— Не питах това.

— Да. Чух това, което каза господинът.

Той нареждаше късове шунка в малка тенджерка с дръжка. Когато тенджерката се нагря и мазнината започна да цвърти, Бъгз се наведе над огъня, разкراчил дългите си негърски крака. Той обърна шунката, счупи няколко яйца и ги сложи вътре, като разклащаше тенджерката, за да ги покрие горещата мазнина.

— Моля ви, нарежете малко хляб, мистър Адамс. Той е там, в торбата — обърна се към него Бъгз.

— С удоволствие.

Ник бръкна в торбата и извади самун хляб. Отрязва шест филии.

Ад се наведе напред и го наблюдаваше.

— Дай ми ножа си, Ник — каза той.

— Не, не бива — каза негърът. — Пазете си ножа, мистър Адамс.

Боксьорът се отпусна назад.

— Бъдете така добър и ми подайте хляба, мистър Адамс — помоли Бъгз.

Ник занесе филиите.

— Обичате ли да топите с хляб мазнината? — попита негърът.

— Много!

— Но по-добре да почакаме. Това ще бъде завършекът на вечерята.

Негърът взе парче шунка, постави го върху една от филиите и отгоре му сложи яйце.

— Моля ви, покрийте го с още една филия и подайте сандвича на мистър Франсис.

Ад взе сандвича и започна да яде.

— Внимавайте да не потече яйцето — предупреди негърът. — Това е за вас, мистър Адамс. Останалото е за мене.

Ник захапа сандвича. Негърът седна срещу него, до Ад. Пържената топла шунка и яйцата имаха чудесен вкус.

— Мистър Адамс е направо гладен — каза негърът. Дребният човек, когото Ник знаеше по име като бивш боксов шампион, мълчеше. Той не беше казал нищо, откакто негърът заговори за ножа.

— Мога ли да ви предложа парче хляб, натопено в горещата мазнина? — запита Бъгз.

— Много ви благодаря. Дребният бял човечец погледна Ник.

— А вие желаете ли, мистър Адолф Франсис? — предложи Бъгз, наведен над тенджерката.

Ад не отговори. Той продължаваше да гледа Ник.

— Мистър Франсис? — чу се мекият глас на негъра.

Ад не отговори. Той гледаше Ник.

— На вас говоря, мистър Франсис — повтори меко негърът.

Ад не сваляше очи от Ник. Той беше смъкнал кепето над очите си. Ник се почувствува неловко.

— Откъде, по дяволите, се домъкна тук? — чу се резкият му глас изпод кепето. — За какъв се мислиш? Ти си едно сополиво копеле. Влечеш се тук, без никой да те кани, ядеш вечерята на хората, а поискат ли ти назаем ножа, ставаш мръсен.

Лицето му беше бяло, свирепо, и очите едва се виждаха изпод кепето.

— Какво бе, фуклива скицо? Кой те извика да се бъркаш тука?

— Никой.

— Никой я. Никой не те е карал и да оставаш. Идва, държи се гадно в лицето ми, пуши ми пурите и ми пие уискито, а на всичко отгоре и дрънка, сополанко. И мислиш, че така ще ти се размине?

Ник мълчеше. Ад се изправи.

— Сега ще те науча, бърливо чикагско копеле. Ще ти счупя куфалницата. Схващаш ли?

Ник отстъпи назад. Малкият човек тръгна бавно и решително напред. Стъпваше с единия крак напред и после довлечаше и другия до него.

— Удари ме! — протегна главата си той. — Опитай се да ме удариш.

— Не искам.

— Така няма да се измъкнеш. Ще ядеш бой, чуваш ли? Хайде, започвай.

— Оставете ме — каза Ник.

— Тогава ще видиш, мръсно.

Дребният човек погледна към краката на Ник. Докато гледаше надолу, негърът, който вървеше по петите му, се прицели и го удари по темето. Той се строполи напред и Бъгз хвърли в тревата увитата в плат палка. Малкият човек лежеше с лице в тревата. Негърът го вдигна и пренесе до огъня. Главата му висеше, лицето беше страшно, очите — отворени. Бъгз нежно го сложи на земята.

— Моля ви, донесете кофата с вода, мистър Адамс — каза той. — Боя се, че го ударих много силно.

Негърът напръска лицето му с вода и внимателно потегли ушите му. Очите се затвориха.

— Нищо му няма — каза той. — Не се тревожете. Съжалявам, мистър Адамс.

— А, нищо.

Ник гледаше малкия човечец. Той видя палката в тревата и я вдигна. Дръжката беше гъвкава и се виеше в ръката му. Направена бе от стара черна кожа, а на тежкия ѝ край бе омотана носна кърпа.

— Дръжката е от кост на кит — усмихна се негърът. — Не правят вече такива. Не знаех дали умеете да се пазите, а и не исках да го нараните — той без това е достатъчно обезобразен.

Негърът отново се усмихна.

— Вие сам го наранихте.

— Аз знам как да го ударя. После нищо няма да си спомня. Правя го, за да се успокои, когато го прихванат.

Ник все още не сваляше очи от малкия човек, който лежеше със затворени очи, осветен от огъня. Бъгз сложи дърва.

— От какво се е побъркал? — попита Ник.

— О, от много неща — отвърна негърът. — Искате ли чашка кафе, мистър Адамс?

Той подаде чашката на Ник и поправи палтото под главата на изпадналия в безсъзнание човек.

— Първо много са го били. Негърът сипа кафето.

— Но от това той е само малко оглупял. После сестра му станала негов импресарио, а знаете какво пишат вестниците за братята и сестрите — колко сестрата обичала брат си и колко той обичал сестра си. Така че те се оженили в Ню Йорк и това им донесло маса неприятности.

— Да, спомням си.

— Сигурно. Но те са брат и сестра, колкото и ние двамата с вас. На много хора това не се харесало, започнали да се карат, докато един ден тя просто си отишла и повече не се върнала.

Той изпи кафето и изтри устни с розовата длан на ръката си.

— Това го побъркало... Искате ли още малко кафе, мистър Адамс?

— Благодаря.

— Виждал съм я няколко пъти — продължи негърът. — Беше страшно красива жена. Приличаха си като близнаци. Ако не бе обезобразен и той нямаше да е грозен.

Той замълча. Изглежда, че разказът бе свършил.

— Къде го срещнахте? — попита Ник.

— В затвора — каза негърът. — След като избягала, започнал да бие когото срещне и го бутнали в затвора. Аз бях вътре, защото намушках един човек с нож.

Негърът се усмихна и продължи с мекия си глас:

— Хареса ми веднага и когато излязох, го потърсих. Приятно му е да мисли, че и аз съм луд. Не му се сърдя. Обичам да съм с него, да бъда сред природата, а за това не е нужно да се краде. Обичам да живея като джентълмен.

— А с какво се занимавате? — попита Ник.

— С нищо. Пътуваме. Той има пари.

— Сигурно е натрупал много пари?

— Да, разбира се. Но ги е пропилял или са го ограбили. Тя му праща пари.

Той поразбута огъня.

— Тя е чудесна жена — каза той. — Приличат си като две капки вода.

Негърът погледна към малкия човек, който лежеше и тежко дишаше. Русата му коса покриваше челото. Обезобразеното лице бе по детски спокойно.

— Сега вече всеки миг мога да го събудя, мистър Адамс. Не се сърдете, но мисля, че е най-добре да си отидете. Не искам да бъда негостоприемен, но види ли ви може пак да се разстрои. Не ми се ще отново да го удриям, а прихване ли го, друг начин няма. Трябва някак да го пазя по-далеч от хората. Вярвам, че разбирате, мистър Адамс? Не,

не ми благодарете, мистър Адамс. Щях да ви предупредя, но видях, че му харесвате и помислих, че всичко ще бъде наред. На около две мили оттук по линията ще стигнете един град. Нарича се Манселона. Сбогом. Искаше ми се да пренощувате при нас, но сега това е изключено. Защо не вземете малко шунка и хляб? Не? Поне един сандвич.

Всичко това бе казано гладко и вежливо.

— Прекрасно. Сбогом, мистър Адамс. Сбогом и бъдете щастлив!

Ник се отправи към железопътния път през поляната. В тъмнината той се ослуша. До него достигна мекият глас на негъра. Той не долови думите. После чу малкия човечец да казва:

— Страшно ме боли главата, Бъгз.

— Ще ти мине, мистър Франсис — утешаваше го гласът на негъра. — Изпий тази чаша с топло кафе.

Ник изкачи насипа и тръгна по линията. Откри, че държи сандвич с шунка и го сложи в джоба. Преди пътят да завие зад хълма, той се обърна и за последен път видя светлината на огъня.

РЕКАТА С ДВЕ СЪРЦА

ПЪРВА ЧАСТ

Влакът продължи нагоре и изчезна зад един от хълмовете, покрити с обгоряла гора. Ник седна на брезентовия вързоп с провизиите и завивките, които железничарят му хвърли от вратата на фургона. Градът го нямаше, нямаше нищо освен релсите и обгорялата земя. От тринадесетте кръчми, наредени на единствената улица на Синей, нямаше и следа. Стърчаха само основите на хотела. От огъня камъкът се бе напукал и натрошил. Това бе всичко, оцеляло от град Синей. Дори горният слой на почвата се бе превърнал в пепел.

Ник огледа обгорелия склон, сякаш очакваше да види там разпръснатите къщи, и тръгна по линията към моста. Реката си беше на мястото. Тя се виеше около дървените подпори. Ник погледна бистрата вода, оцветена в кафяво от каменистото дъно, и забеляза пъстървите, увиснали неподвижно с трепкащи перки. С резки движения те сменяха положението си и пак застиваха в бързата вода. Ник дълго време не свали очи от тях.

Той наблюдаваше как устояват с глава срещу течението, безброй пъстърви в дълбоката вода, леко деформирани, когато ги гледаше отвисоко, през стъклената изпъкнала повърхност на вира, чиято вода се издуваше от напора срещу подпорите на моста. Най-големите пъстърви бяха на дъното. Отначало Ник не ги забеляза. После изведнъж ги видя на дъното на вира — едрите пъстърви с усилие се задържаха сред мътилката от пясък и камъчета, вдигана от бурното течение.

Ник гледаше вира от моста. Денят беше горещ. По течението на реката прелетя синьо рибарче. Той отдавна не беше виждал река и пъстърва. Харесаха му. Когато сянката на птицата се плъзна над реката, зад нея се стрелна голяма пъстърва и сянката ѝ очерта ъгъл; когато изскочи от водата и блесна на слънцето, сянката ѝ изчезна; щом отново се скри под повърхността, сянката сякаш заплува надолу до старото място под моста, където рибата изведнъж се изпъна и увисна с глава срещу течението.

При вида на пъстървата сърцето на Ник замря. Обзе го изцяло старото чувство.

Той се обърна и погледна надолу по течението. Реката се губеше далече, с каменисто дъно, плитчини, големи каменни блокове и дълбок вир при завоя край стръмнината.

Ник се върна по траверсите до мястото, където в пепелта до релсите лежеше вързопът. Беше щастлив. Нагласи и стегна ремъците около вързопя, метна го на гърба, провря ръце през страничните каиши и за да намали тежестта на раменете, опря чело в широкия преден ремък. Вързопът все още тежеше. Тежеше прекалено. Взел в ръка кожения калъф с пръчките, приведен напред, за да пренесе тежестта по-високо на раменете, Ник тръгна по пътя край железопътната линия и остави в жегата зад себе си опожарения град, после свърна между два големи, изранени от огъня хълма и пое нагоре. Вървеше по пътя и усещаше болка от тежестта на вързопя. Боляха го мускулите и денят беше горещ, но Ник се чувствуваше щастлив. Знаеше, че всичко остана назад, необходимостта да мисли, необходимостта да пише и другите необходими. Всичко е зад гърба му.

От момента, когато слезе от влака и железничарят хвърли вързопя от вратата на фургона, нещата се промениха. Синей беше изгорял, склоновете наоколо почернели и различни, но какво от това. Всичко не можеше да изгори. Беше убеден, че е така. Вървеше по пътя, потен от слънцето, катереше се нагоре, за да пресече веригата от хълмове, която отделяше железопътната линия от гористата равнина.

Пътят криволичеше, понякога слизаше надолу и пак поемаше по склона. Ник неизменно го следваше. Накрая, след като известно време бе вървял успоредно с обгорялата страна на склона, пътят достигна върха. Ник се облегна на един пън и се освободи от ремъците. Пред него, докъдето стигаше погледът, се простираше равнината. Следите от пожара свършваха отляво, в подножието на хълмовете. Сред равнината се издигаха островчета от черна борова гора. Далеч, наляво, едва се виждаше лентата на реката. Ник я проследи с поглед и долови отблясъците на слънцето.

Равнината се разстиляше чак до далечните сини хълмове — границата с възвишението край Лейк Сюпириър. Едва ги различаваше, бледи и далечни, в зноя на окъпаната в слънце равнина. Вгледаше ли

се продължително, те изчезваха. Ако притвореше очи, те бяха отново там, далечните хълмове на Лейк Сюпириър.

Ник седна срещу овъгления пън и запуши цигара. Вързопът лежеше на пъна с готови презрамки и вдлъбнат от гърба му. Ник пушеше и оглеждаше местността. Нямаше защо да изважда картата. Знаеше къде се намира по положението на реката.

Докато пушеше с протегнати крака, забеляза, че от земята по вълнения му чорап се покатери скакалец. Скакалецът беше черен. По пътя, от пепелта, през цялото време изскачаха скакалци. Всичките бяха черни. Не приличаха на големите скакалци с ония жълто-черни или червено-черни крилца, които при летене шумно се разперват изпод твърдите им крила. Скакалците бяха съвсем обикновени, само че черни като сажди. Това го учуди още при изкачването, но тогава не се замисли. Сега, когато гледаше как черният скакалец опипва вълната на чорапа, разбра, че те са черни, защото са живели в овъглената земя. Пожарът сигурно е станал преди една година, но те и сега са черни. Интересно, колко ли време ще останат такива?

Той внимателно протегна ръка и хвана скакалеца за крилата. Преобърна го — скакалецът замаха безпомощно с крачка във въздуха — и зараглежда разчлененото му коремче. Да, то също беше черно, с различни оттенъци, докато главата и гърбът бяха изцяло пепеляви.

— Хайде, скакалецо — проговори Ник за първи път на глас. — Отлитай нанякъде.

Той подхвърли скакалеца нагоре и го видя как излетя и кацна отгатак пътя, на един овъглен пън.

Ник стана. Облегна се на вързопа и провря ръце през страничните ремъци. Застанал с товара на гърба на върха на хълма, той обгърна с поглед равнината, далечната река, после се отдели от пътя и тръгна надолу по склона. Ходеше се леко. На около двеста ярда следите от пожара изчезнаха. Навлезе в мека, висока до глезените папрат и горички от борови дървета. Местността бе вълниста, с песъчлива почва, зелена и пълна с живот.

Ник се ориентираше по слънцето. Той знаеше къде точно иска да излезе на реката и продължаваше да върви през равнината. Изкачваше малки възвишения, за да види пред себе си нова височина. Достигнал върха на някой склон, той често се виждаше заобиколен отляво или отдясно с големи острови от гъста борова гора. Откъсна стръкове от

ароматната като парен папрат и ги сложи под ремъците на вързопа. От триенето те се скършиха и при вървежа Ник долавяше миризмата им.

Той се умори и се сгръ от пътя през неравната, без нито една сянка, шир. Знаеше, че всеки момент може да излезе на реката, стига да свие наляво. До нея не оставаше повече от миля. Но Ник продължаваше да върви на север, искаше чак привечер да я стигне в горното ѝ течение.

Вече от доста време пред очите му израстваше голям остров от борова гора. Той се спусна надолу и когато бавно изкачи гребена, свърна към гората. В нея нямаше храсти. Стволовете на дърветата се извисяваха нагоре или бяха полегнали един към друг. Дърветата бяха прави, кафяви и без клони. Клоните започваха високо към върха. На места се бяха сплели и хвърляха гъста сянка на земята. Около горичката земята беше гола. Цветът ѝ бе кафяв и по нея се стъпваше меко. Покриваше я килим от борови игли, проснал се извън обсега на клоните. Дърветата пораснали, клоните се издигнали високо и там, където преди се разстилала сянката им, сега мястото останало открито и на слънце. В самия край на това продължение на гората започваше да расте папрат.

Ник свали вързопа и се излегна под сянката. Лежеше на гръб и гледаше през боровете. Той се протегна на земята и почувствува как вратът, гръбът и кръстът му си отпочиват. Зърна през клоните небето и затвори очи. Отвори ги и отново погледна. Високо в клоните духаше вятър. Той пак затвори очи и заспа.

Събуди се схванат и с болки в тялото. Слънцето почти се бе скрило. Вързопът му се видя тежък и каишките се впиха в раменете му. Той се наведе, взе кожения калъф с пръчките и тръгна през папратовия буренак към реката. Знаеше, че до реката няма повече от миля.

Спусна се по склон, осеян с дънери, в една ливада. В края на ливадата течеше реката. Ник се зарадва, че най-после я достигна. Той тръгна през ливадата нагоре по течението. Панталоните му се намокриха от росата. След жаркия ден росата беше паднала бързо и обилно. Реката не шумеше. Течението ѝ бе бързо и гладко. Преди да потърси по-високо място за лагеруване, Ник спря да погледа реката. Пъстървата излизаше на повърхността да лови насекоми, долетели пред залез слънце от блатото зад реката. За да ги хванат, рибите скачаха от водата. Ник вървеше край реката и гледаше колко високо

подскачат пъстървите. Мушиците сигурно вече бяха накацали по водата, защото рибата ги ловеше по повърхността. По цялата река, докъдето стигаше погледът, пъстървите се втурваха нагоре и на водата се появяваха кръгове, сякаш валеше дъжд.

Ник изкачи малкия горист и песъчлив склон с изглед към ливадата, част от реката и блатото. Той остави вързопата и калъфа с въдиците на земята и потърси равно място. Беше много гладен, но искаше да опъне палатката, преди да се заеме с вечерята. Намери удобно място между два бора. Извади от вързопата брадвичка и отсече няколко щръкнали корена. Получи се равна площадка, достатъчно голяма за нощуване. Той оглади песъчливата почва с ръка и оскуба, бурените. Изравни и дупките от корените им. Не искаше да има буци под одеялата. Когато всичко беше готово, постла трите одеяла. Най-долното сгъна на две. Останалите сложи отгоре.

Ник отчупи с брадвата от един пън лъскаво парче бор и го нацепи на колчета за палатката. Направи ги здрави и дълги, за да държат добре в земята. Когато извади и разстла палатката, вързопът, опрян на един бор, съвсем се смали. Той завърза въжетото, което поддържаше върха на палатката, за единия бор, с другия край на въжетото изтегли палатката от земята и го върза на втория бор. Палатката увисна като чаршаф, прострян за сушене. С по-рано отрязания кол Ник подпря задния ъгъл на брезента и опъна с колчетата страните. С плоското на брадвата заби колчетата до халките на въжетото и платното се опъна като барабан.

Пред отвора на палатката закрепил тензук, за да не влизат комарите. Взе от вързопата нещо, което можеше да му послужи за възглавница, и пропъзля под тензуха. Светлината проникваше през кафявото платно. Миришеше приятно на брезент. В палатката беше някак тайнствено и по домашно уютно. Щом пропъзля в палатката, Ник се почувствува щастлив. А и през целия ден не бе се чувствувал нещастен. Но сега беше по-друго. Сега работата е свършена. Трябваше да се свърши. Сега е свършена. Пътуването беше тежко. Усещаше умора. Но всичко е изпълнено. Направи си палатката. Нареди се. Нищо не е в състояние да го уплаши. Мястото е хубаво за лагер. И той е тук, на това хубаво място. В свой дом, построен от самия него. Сега можеше да похапне.

Той изпълзя изпод тензуха навън. В гората се бе стъмнило. В палатката имаше повече светлина.

Ник отиде до вързопа, с пръсти намери на дъното кесия с пирони и извади един дълъг пирон. Заби го в стъблото на бора, като внимателно го придържаше и удряше с плоското на брадвата. Той закачи вързопа на пирона. Всичките му запаси бяха вътре. Сега са на високо и в безопасност.

Ник беше гладен. Струваше му се, че никога не е бил по-гладен. Той отвори консерва свинско с фасул и консерва спагети и ги изсипа в тигана.

— Щом съм ги домъкнал дотук, имам право и да ям — каза Ник. Гласът му прозвуча странно в смрачаващата се гора. Повече не проговори на глас.

Насече борови дърва и запали огън. Отвори с обувката си четирите крака на телена скара и я нагласи на огъня. Върху скарата над пламъка сложи тигана. Огладня още повече. Фасулът и спагетите се стоплиха. Разбърка ги, за да се смесят. Скоро завряха и малки мехурчета с мъка излизаха на повърхността. Замириса на хубаво. Ник извади шише с домашен кечъп и отрязва четири филии хляб. Малките мехурчета заизскачаха по-бързо. Ник седна до огъня и свали тигана. Половината от съдържанието изсипа в алуминиева чиния. Храната бавно покри чинията. Поля я отгоре с доматиен кечъп. Знаеше, че фасулът и спагетите са още много горещи. Погледна огъня и после палатката. Нямаше намерение да изгори езика си и с това да развали цялото си удоволствие. Години наред не бе ял с охота пържени банани, защото все не можеше да изчака да изстинат. Езикът му бе много чувствителен. Той видя, че отвъд реката, над блатото, се разстила мъгла. Погледна още веднъж към палатката. Сега вече можеше. Той загреба пълна лъжица от чинията.

— Господи — възкликна Ник. — Исусе Христе — каза той щастлив.

Изяде пълната чиния и дори не си спомни за хляба. Втората порция излапа с хляб и омете докрай чинията. Откакто пи чаша кафе и изяде един сандвич в ресторанта на гарата в Сейнт-Игнейс, не беше слагал нищо в уста. Чудесно изпитание. Не гладуваше за първи път, но по-рано не бе имал възможност да утоли глада си. Да бе пожелал,

можеше още преди няколко часа да опъне палатката. По реката щяха да се намерят и други хубави места. Но това е най-хубавото.

Ник пъкна две големи дървета под скарата. Огънят се разгоря. Забравил беше да налее вода за кафето. Извади от вързопа сгъваема брезентова кофа, спусна се по склона и по края на ливадата стигна до реката. Над отсрещния бряг се стелеше бяла мъгла. Тревата беше мокра и студена. Ник клекна и хвърли кофата в реката. Тя се изду и опъна въжетото. Водата беше ледена. Той я оплакна, напълни я догоре и се върна в лагера. По-далеч от реката не беше толкова студено.

Ник заби още един пирон и окачи пълната кофа. Напълни кафеника до половината с вода, стъкна огъня и сложи кафеника на скарата. Не можеше да си спомни по кой начин правеше кафето. Спомни си само за спора с Хопкинс, но не и кой от начините защищаваше тогава. Реши да го остави да заври. Сега изведнъж си спомни, че това бе начинът на Хопкинс. Някога той спореше с Хопкинс за всичко. Докато чакаше кафето да заври, Ник отвори малка кутия компот от кайсии. Обичаше да отваря консерви. Изсипа кайсиите в едно тенекиено канче. Наглеждаше кафето на огъня и пиеше сока, отначало внимателно, да не го разлее, после се замисли и вече разсеяно започна да унищожава плода. Бяха по-вкусни от пресните кайсии.

Кафето изкипя пред очите му. Капачето се отвори и кафето потече заедно с утайката. Ник свали кафеника от скарата. Хопкинс можеше да тържествува. Той сложи захар в празната чаша от компота и отсипа в нея част от кафето, за да изстине. Кафеникът беше горещ и трябваше да хване дръжката с шапката си. Няма да даде на кафето да се утаи. Нека поне при първата чаша кафето да бъде по-силно. Всичко да стане по рецептата на Хопкинс. Той заслужаваше това. Хопкинс беше сериозен ценител на кафето. По-сериозен човек Ник въобще не бе познавал. Не скучен, а сериозен. Всичко това беше отдавна. Хопкинс говореше, без да мърда устните си. Обичаше да играе поло. Натрупа милиони долари в Тексас. Когато получи телеграмата, че в неговия участък е избликнал първият нефт, взе назаем пари да си плати билета до Чикаго. Можеше да телеграфира за пари, но щеше да се забави. Приятелката на Хопкинс наричаха Русата Венера. Не се сърдеше, защото в същност тя не му беше истинската любов. Хопкинс казваше уверено, че никой не би посмял да се шегува е голямата му

любов. И не лъжеше. Щом се получи телеграмата, Хопкинс замина. Това се случи на Блек Ривър. Телеграмата го беше гонила цели осем дни. Хопкинс подари на Ник своя автоматичен 22-калибров колт. Камерата даде на Бил. Да има с какво да го запомним. Готвеха се за следващото лято да отидат на риба. Нали сега Хоп е богат. Ще купи яхта и заедно ще се отправят край северния бряг на Лейк Сюририър. Той бе развълнуван, но сериозен. Казаха си сбогом и на всички стана тъжно. Развали им се екскурзията. Повече никога не видяха Хопкинс.

Ник изпи кафето, приготвено по рецептата на Хопкинс. Кафето беше горчиво. Ник се засмя. Сполучлив край на разказа. Мислите се занизаха. Знаеше, че можеше да ги отпъди, чувствуваше се достатъчно уморен. Плисна остатъка от кафето и изсипа утайката в огъня. Запали цигара и влезе в палатката. Седна на одеялото, събу панталоните и обувките си, сложи обувките в панталоните, постави ги под главата си вместо възглавница и се зави с одеялото.

Гледаше през отвора на палатката как огънят припламва от нощния вятър. Нощта бе тиха. Съвършено тихо беше и блатото. Ник удобно се протегна под одеялата. До самото му ухо изсвири комар. Той се изправи и запали клечка кибрит. Комарът бе кацнал на брезента над главата му. Ник бързо приближи клечката и с удоволствие чу как комарът изсъска в пламъка. Клечката угасна. Ник отново се вмъкна под одеялото. Обърна се настрани и затвори очи. Спеше му се. Почувствува, че заспива. Сгуши се под одеялото и заспа.

ВТОРА ЧАСТ

Когато се пробуди, слънцето беше вече високо и палатката започна да се напича. Ник изпълзя под мрежата, спусната на входа, искаше да види какво е утрото. Чувствуваше на ръцете си мократа трева. Държеше в ръце обувките и панталоните. Слънцето огряваше склона. В ниското се виждаха ливадата, реката и блатото. Отвъд реката, сред зеленината на блатото, растяха брези.

В ранната утрин реката беше светла, гладка и бърза. Около двеста ярда надолу по течението реката се преграждаше от три дървета. Водата се задържаше край тях гладка и дълбока. Докато гледаше, една видра прекоси реката по дърветата и изчезна в блатото. Ник се вълнуваше. Вълнуваха го ранното утро и реката. Искаше му се да тръгне без закуска, но знаеше, че трябва да хапне нещо. Накладе малък огън и сложи кафеника.

Остави водата да се топли, взе едно празно шише и слезе в ливадата. Тя беше мокра от росата и той искаше да налови скакалци за стръв, преди още слънцето да е изсушило тревата. Имаше много и едри скакалци. Те стояха в корените на тревата. Понякога увисваха на стеблата. Бяха твърде студени и мокри, за да скачат, трябваше да изсъхнат на слънце. Ник започна да ги лови, избираше само кафявите, средни по размер и ги пъхаше в шишето. Обърна един дънер, под него се бяха подслонили няколко стотин скакалци. Цяла резиденция на скакалци. Ник събра в шишето около петдесет от средно големите. Стоплени от слънцето, скакалците вече заподскачаха. Скачаха и разтваряха крилца. След първия полет те кацваха и замръзваха неподвижни, като умрели.

Ник знаеше, че докато закуси, те съвсем ще се оживят. Без роса по тревата нямаше да му стигне и цял ден да напълни шишето с хубави скакалци, а и много от тях щяха да се смачкат, когато ги удряше с шапката. Той изми ръцете си в реката. Радваше се, че е близо до нея. После се изкачи при палатката. Скакалците вече тежко подскачаха в тревата. В шишето, стоплени от слънцето, всички скачаха вкупом.

Вместо с тапа запуши шишето с борова пръчка. Постави я така, че скакалците да не могат да избягат, но и да влиза достатъчно въздух.

Ник беше оставил дънера на старото му място и знаеше, че всяка сутрин там ще може да събере колкото си иска скакалци.

Той подпря пълното шише с подскачащи скакалци до един бор. Сръчно забърка малко елово брашно с вода, една чаша брашно на една чаша вода, и омеси тестото. Сложи шепа кафе в кафеника, загреба мас от една кутия и я пусна в горещия тиган. После изсипа в димящия съд тестото. То се разля като лава и мазнината силно запраця. По края тиганицата започна да се втвърдява, потъмня и хвана коричка. На повърхността мехурчетата бавно се превърнаха в шупли. Ник проверя под долната кора една чиста борова тресчица. Той разклати тигана и кората се отлепи от дъното. „Само да не я изтърся на земята“ — каза си Ник. Той вкара треската по-навътре и обърна тиганицата. Мазнината отново зацвърча.

Когато тиганицата се опече, Ник отново намаза тигана с мас. Имаше тесто за две големи тиганици и една по-малка. Ник изяде едната голяма тиганица и после по-малката, намазана с ябълково желе. Третата също намаза с желе, прегъна я на две, уви я в пергаментова хартия и я сложи в джоба на ризата си. Върна бурканчето с ябълковото желе в торбата и отрязва хляб за два сандвича.

Намери в торбата голяма глава лук, разряза я на две и откъсна горната ѝ, прилична на коприна люспа. Наряза на ситно едната половина и си направи сандвичи от лук. Зави и тях в пергаментова хартия и ги закопча в другия джоб на ризата. Постави тигана с дъното нагоре върху скарата, изпи кафето, подсладено и жълто-кафяво от кондензираното мляко, и почисти мястото. Добър му беше лагерът.

Ник извади спининга от кожения калъф, завинти дръжката и хвърли калъфа обратно в палатката. Нагласи макарата и започна да намотава конеца. Трябваше да прихваща конеца от ръка в ръка, за да не се размотае от собствената си тежест. Конецът беше двоен и тежък. Някога беше платил за него осем долара. Беше нарочно направен плътен и тежък, за да може да се хвърля и пада плоско и тежко право над водата, иначе беше невъзможно да се запрати надалеч леката стръв. Ник отвори алуминиевата кутия с поводите. Те бяха навити между влажни фланелени подложки. Във влака за Сейнт-Игнейс Ник беше намокрил подложките с вода от хладилника. Между подложките

поводите бяха омекнали и Ник разви един от тях и го завърза за халкичката в края на тежкия конец. На повода постави въдица. Въдицата беше малка, съвсем тънка и еластична.

Той извади въдичката от класьора, сложил пръчката на коленете си. Силно опъна конеца, за да опита взела и гъвкавостта на пръчката. Усецането беше приятно. Внимаваше въдицата да не се забие в пръста му.

Заслиза към реката с пръчката в ръка, шишето със скакалците висеше на врата му, вързано за гърлото с каишка. Кепчето бе закачено за една кукичка на колана. През рамото си носеше дълга брашнена торба; краищата ѝ бяха завързани с канап; канапът минаваше през рамото. Торбата се удряше в краката му.

С цялото това снаряжение, което висеше по него, Ник се чувствуваше неудобно, но се радваше, че е истински рибар. Шишето със скакалците се клатеше на гърдите му, джобовете на ризата бяха издути от сандвичите и класьора с мухите.

Влезе в реката. Нещо го преряза. Панталоните залепнаха на краката. Чувствуваше под обувките си камъчетата по дъното. Ледената вода пълзеше нагоре и хапеше.

Водата биеше в краката му. Там, където нагази, реката беше над колената. Той тръгна по течението. Обувките му се плъзнаха по камъните. Погледна малките водовъртежи около краката си и разклати шишето, за да извади скакалец.

Първият скакалец зашава в шийката и скочи във водата. Водовъртежът при десния крак на Ник го завъртя и той се показа малко по-надолу в реката. Бързо се понесе, като риташе с крачка. Внезапно на гладката повърхност се появи кръг и той изчезна. Уловила го беше пъстърва.

Друг скакалец подаде глава от шишето. Мустачките му потрепваха. Измъкна предните си крака и се приготви да скочи. Ник го хвана за главата и го държеше здраво, докато прекара тънката въдичка под челюстта, гърдите, чак до последния сегмент на коремчето. Скакалецът обгърна въдицата с предните си крака и изпусна върху нея сок с тютюнев цвят. Ник го пусна във водата.

Той държеше пръчката с дясната ръка и насочи конеца срещу течението. С лявата ръка разви конец от макарата и го остави свободно да плува. Скакалецът все още се виждаше сред малките вълни. После

се загуби от погледа. Изведнъж краят се опъна. Ник започна да го притегля. Това беше първото клъване. Като държеше оживялата пръчка напред, той теглеше краят е лявата си ръка. Пръчката се огъваше от усилието на рибата да върви срещу течението. Ник знаеше, че пъстървата е малка. Той вдигна въдицата право нагоре. Тя се преви от тежестта. Ник видя как рибата се бори с глава и тяло срещу променящия се ъгъл на краят. Той хвана краят с лявата си ръка и изтегли пъстървата на повърхността. Гърбът ѝ имаше светлия пъстър цвят на каменистото дъно, гледано през водата, страните ѝ блестяха на слънцето.

С пръчката под дясната мишница, Ник се наведе и потопи дясната си ръка във водата. С мократа си ръка извади виещата се пъстърва, откачи кукичката от устната ѝ и я пусна обратно в реката.

Тя увисна за миг неподвижно в течението, после се спусна на дъното и се сви до един камък. Когато Ник докосна с пръсти гладкия и гръб, усети подводния хлад на нейната кожа. Рибата изчезна и само сянката ѝ пропъзля по дъното. „Нищо ѝ няма — помисли Ник. — Само е уморена.“ Той намокри ръката си, преди да вземе пъстървата, за да не нарани нежната и слизеста обвивка. Пипнеш ли със суха ръка пъстървата, на поразеното място се развиват бели гъбички. Преди години, когато ходеше на риба в реки с много хора, и пред него и зад него имаше рибари, постоянно срещаше умрели пъстърви, посипани с бял пух, отнесени до някоя скала или плуващи с корема нагоре в тихите вирове. Ник не обичаше да лови риба с други хора на реката. Ако не са от твоята компания, ще ти развалят удоволствието. Той се отправи по течението, до колене във водата, през плитчината, дълга около петдесет ярда, точно над купа дървета, които пресичаха реката. Държеше въдицата в ръка, но не сложи нова стръв. Сигурен беше, че в плиткото ще хване малки пъстърви — защо му са? По това време на деня там няма едра риба.

Водата вече стигна до бедрата му, ледена и хапеща. Пред него беше вирът, преграден от дърветата. Водата беше гладка и черна; наляво — долният край на ливадата; надясно — блатото.

Ник се задържа назад срещу течението и извади един скакалец от шишето. Надяна скакалеца на въдицата и плю на него за щастие. После размота няколко ярда краят от макаратата и хвърли скакалеца далеч напред в бързата черна вода. Той заплува към дърветата и

тежестта на конеца го потопи във водата. Ник държеше пръчката в дясната ръка и оставяше конеца да се изниже между пръстите му.

Конецът трепна. Ник дръпна пръчката и тя сякаш оживя и опасно се преви на две; той теглеше опънатата корда, тя излизаше от водата все по-силно и опасно обтегната. Ник почувствува, че всеки момент връвта накрая може да се откъсне, и пусна конеца. Макаратата с писък започна да се размотава. Прекалено бързо. Нямахше как да я спре, конецът летеше и писъкът на макаратата ставаше все по-пронизителен.

Когато ролката се показа, от вълнение сърцето му спря да бие. Той се облегна назад срещу течението, ледената вода покриваше бедрата му. С мъка успя да вкара палеца си в макаратата.

Кордата изведнъж се опъна и втвърди. Зад дърветата, проснати в реката, една огромна пъстърва изскочи високо от водата. Още щом я видя, той наведе върха на въдицата, за да отслаби конеца. Но в същия миг разбра, че напрежението е било твърде голямо. Разбира се, поводът накрая се е скъсал. Той безпогрешно почувствува това, когато конецът внезапно загуби своята гъвкавост, стана сух и натеза. После се отпусна.

С пресъхнала уста и свито сърце Ник започна да навива макаратата. Никога не беше виждал толкова голяма пъстърва. Тежка и силна, не можеш да я удържиш. И грамадна. Изглеждаше широка като съомга.

Ръката му трепереше. Той бавно намотаваше конеца. Възбудата не го оставяше. Дори почувствува, че леко му призлява, поиска му се да поседне.

Поводът се бе скъсал на мястото, където го върза за въдицата. Мислеше за пъстървата, някъде на дъното, неподвижна върху камъните, дълбоко долу, където не достига светлина, под дърветата, с въдица в уста. Ник знаеше, че зъбите на пъстървата ще прегризат повода, но кукичката ще остане на устната. Готов е да се басира, че сега пъстървата е ядосана. Такъв грамаден звяр не може да не се ядоса. Това се казва пъстърва. Здравата се хвана на въдицата. Като камък. А и тежеше като камък, преди да се отскубне. Господи, какво чудовище. Не бях и чувал, че има такива.

Изкачи се на ливадата. Вода се стичаше по панталоните му, течеше от обувките. Обущата му шляпаха. Ник отиде и седна на трупите в реката. Не бързаше да свърши с изживяването си.

Размърда пръсти в пълните с вода обувки и извади цигара от предния джоб на ризата. Запали я и пусна клечката в бързата вода под дърветата. Една малка пъстърва се стрелна след нея в течението. Ник се засмя. Първо ще си изпуши цигарата.

Той седеше на дървото, пушеше, съхнеше на слънце, слънцето топлеше гърба му, пред него плитката река влизаше в гората, криволичеше и изчезваше — плитчини, блясък на светлина, големи, излъскани от водата камъни, кедри и бели брези край брега, дърветата, топли от слънцето, гладки и приятни за сядане, с обелена кора, хладни при докосване. Разочарованието бавно го напусна. То се появи рязко след възбудата, от която го заболяха раменете, и бавно си отиде. Сега всичко беше пак добре. Той остави пръчката на дървото и върза нова въдица. Силно опъна повода и го пусна едва тогава, когато се получи здрав и плътен възел.

Надяна стръвта, взе пръчката и отиде на другия край на дърветата, където водата не беше много дълбока. Под дърветата и зад тях имаше дълбок вир. Ник заобиколи тясната ивица край блатото и стигна плиткото легло на реката. Наляво, там, където свършваше ливадата и започваше гората, лежеше голям бряст. Повален от буря, той лежеше с върха в гората. Корените му, покрити с тиня и обрасли с трева, се издигаха като бряг до самата река. Водата миеше изкорененото дърво. От мястото на Ник се виждаха дълбоки, прилични на бразди падини, издълбани от течението. Дъното беше каменисто и по-долу осеяно със стърчащи във водата блокове. Там, където реката завиваше край корените на бряста, дъното беше тинесто и между падините се виеха зелените листа на папрати.

Ник замахна с пръчката назад през рамото и после напред — влакното описа крива и прати скакалеца в една от падините сред водораслите. Една пъстърва клъвна и Ник я засече.

Той протегна пръчката към поваленото дърво и като цапаше с гръб към течението, изведе рибата, която през цялото време се мяташе и огъваше пръчката, от опасните водорасли към открита вода. Когато започна да притегля рибата към себе си, пръчката подскочаше като жива в ръцете му. Пъстървата се дърпаше, но постепенно приближаваше. При всеки напън пръчката поддаваше, понякога дори се потапяше във водата, но рибата идваше все по-близо и по-близо. Той

бавно следваше рибата надолу по течението. С пръчката над главата си Ник прекара пъстървата над мрежата.

Пъстървата увисна тежко в мрежата, през бримките лъщяха пъстрият гръб и сребърните ѝ страни. Ник извади въдицата — приятно беше да държиш в ръка плътното ѝ тяло, с голяма изпъкнала напред долна челюст. Все още виеща се и огромна, той я пусна в торбата, провиснала от рамото му във водата.

Отвори торбата срещу течението и тя се напълни и натежа. Ник я изправи и от страните ѝ потече вода. На дъното рибата се мяташе във водата.

Ник следваше течението. Торбата висеше пред него и теглеше рамото му. Започна да става горещо и слънцето пареше врата му.

Вече беше уловил една хубава пъстърва. Много не му и трябваша. Реката стана плитка и широка. И по двата бряга растяха дървета. В утринното слънце дърветата на левия бряг хвърляха къси сенки. Ник знаеше, че във всяка сянка се крие пъстърва. Следобед, когато слънцето се скрие зад хълмовете, те ще потърсят прохладната сянка край другия бряг на реката.

Най-едрите ще бъдат до самия бряг. В Блек Ривър винаги ще ги откриеш там. След залез слънце те отиват в средата на реката. При самия залез, когато слънцето залива водата с ослепителния си блясък, рибата се лови навсякъде по течението. Но тогава риболовът е почти невъзможен, защото реката те заслепява като огледало на слънце. Разбира се, може да се улови срещу течението, но в реки като Блек и тази трябва да се бориш срещу течението и в дълбоките места водата целия ще те залее. Това не е така просто при реки с бързо течение.

Ник продължи да върви в плитчината и оглеждаше брега за по-дълбоки дупки. Близко до реката растеше бук и клоните му бяха провиснали в самата вода. Водата се виеше около листата. В такова място винаги има пъстърва.

Но на Ник не му се щеше да лови в такава дупка. Беше почти сигурен, че въдицата ще се заплете.

Все пак мястото изглеждаше дълбоко. Той пусна скакалеца така, че течението да го увлече под висналия клон. Влакното силно се опъна и Ник засече. Пъстървата тежко плесна между клоните и листата, наполовина показала се над водата. Влакното се закачи. Ник силно

дръпна и пъстървата изчезна. Той намота влакното, хвана в ръка въдицата и тръгна надолу по реката.

Отпред, близо до левия бряг, лежеше голямо дърво. Ник видя, че отвътре е кухо. Водата свободно минаваше през него и от двете му страни оставаха малки къдрави вълнички. Реката стана по-дълбока. Отгоре кухото дърво беше сиво и сухо. Едната му половина оставаеше в сянка.

Ник отпуши шишето и един скакалец се подаде. Той го взе, окачи го на въдицата и го пусна във водата. Така държеше пръчката, че скакалецът да влезе в кухото дърво с течението. Ник наведе пръчката и скакалецът отплува вътре. Влакното силно трепна. Ник дръпна пръчката към себе си. Ако не беше живата обтегнатост на влакното, той беше готов да помисли, че въдицата се е закачила в самото дърво. Опита се да изведе рибата на открито. Теглеше я с мъка.

Влакното се отпусна и Ник предположи, че пъстървата се е отскубнала. После я видя съвсем близо, в течението; тя въртеше глава и се мъчеше да се освободи от въдицата. Устата ѝ беше здраво стисната. Бореше се с куката в бързата прозрачна вода.

Ник намота с лявата ръка част от влакното, повдигна въдицата, за да го опъне, и се опита да насочи рибата към кепчето, но тя се загуби от погледа и започна на тласъци да дърпа влакното. Ник я поведе срещу течението и ѝ даде да се мята във водата, доколкото позволяваше гъвкавостта на пръчката. Той прехвърли пръчката в лявата си ръка и продължи да води рибата срещу течението, тя не преставаше да се бори, докато с цялата си тежест увисна на влакното и той я пусна в кепчето. Когато го извади от водата, пъстървата лежеше в мрежата като тежък полукръг и от мрежата се изцеждаше вода. Той откачи въдицата и пусна рибата в торбата.

Отвори торбата и погледна двете големи пъстърви.

През все по-дълбоката вода Ник се добра до кухото дърво. Рибите се замяха, когато свали през главата си торбата и я извади от реката. После я окачи така, че да бъде изцяло дълбоко във водата. Изтегли се и седна на дървото. От панталоните и обувките му в реката потече вода. Той остави пръчката, премести се в сенчестия край на дървото и извади сандвичите от джоба си. Потопи ги в студената вода. Течението отнесе трохите. Изяде сандвичите и загреба с шапката си вода за пиене; водата изтичаше от шапката, преди да успее да пие.

В сянката на дървото беше прохладно. Ник извади цигара и драсна клечка кибрит по дървото. Клечката хлътна в сивото дърво и остави лека браздичка. Той се наведе, намери твърдо място отстрани на дървото и запали клечката. Седеше, пушеше и гледаше реката.

Отпред реката се стесняваше и влизаше в блатото. Водата беше гладка и дълбока и блатото изглеждаше гъсто обрасло с кедрови дървета, стволите им почти се допираха със сплетени клони. През такова блато е невъзможно да преминеш. Клоните растат съвсем ниски. За да се провреш между тях, трябва да пълзиш по земята. Трудно ще е да ги скършиш. „Сигурно затова в блатата живеят животни с такива странни тела“ — помисли Ник.

Съжаляваше, че не е взел нещо за четене. Прииска му се да почете. Нямаше желание да влиза в блатото. Погледна надолу по реката. Голям кедр се бе превил над водата и стигаше до отсрещния бряг. Зад него реката се вливаше в блатото.

Сега на Ник не му се искаше да отива там. Отблъскваше го мисълта да гази в дълбоката вода, стигаща до под мишниците, и да лови пъстърва в такива места, където е невъзможно да я извади на сухо. Бреговете на блатото бяха голи, големите кедри се сплитаха над главата и слънчевата светлина проникваше само на петна. В полумрака и бързото течение риболовът беше опасен. Затова се и отказа. Днес не искаше да слиза по-надолу по реката.

Той извади ножа, отвори го и го заби в дървото. После изтегли торбата, бръкна в нея и измъкна едната пъстърва. Държеше я близо до опашката, тя се извиваше, трудно я удържаше и я удари в дървото. Пъстървата потрепера и замря. Ник я остави в сянката на дървото и по същия начин счупи главата и на другата риба. Постави ги една до друга на дървото. Бяха хубави пъстърви.

Ник ги очисти, като разпра корема им от задния отвор до долната челюст. Всичките им вътрешности, заедно с хрилете и езика, излязоха наведнъж. И двете бяха мъжки; дългите сивобели ивици на семенните жлези бяха гладки и чисти. Всичките им вътрешности, чисти и плътни, се отделяха цели. Ник ги изхвърли на брега за храна на видрите.

Той изми пъстървите в реката. Когато ги държеше срещу течението, те изглеждаха като живи. Цветът им още не бе потъмнял. Той изми ръцете си и ги обърса в дървото. После сложи рибите върху разстланата на дървото торба, зави ги в нея, завърза вързоп и го сложи

в кепчето. Ножът все още стърчеше забит в дървото. Той изтри острието и скри ножа в джоба си.

Ник се изправи с цял ръст върху дървото с пръчката в ръка; кепчето тежеше на кръста му; после влезе във водата и заджапа към брега. Изкачи се на брега и през гората се отправи към склона. Връщаше се в лагера. Ник погледна назад. Реката едва се виждаше през дърветата. Очакваха го още много дни, когато ще може да лови риба.

УБИЙЦИТЕ

Вратата на снейкбара „При Хенри“ се отвори. Двама души влязоха и седнаха на високите столчета край бара.

— За вас? — запита ги Джордж.

— Не знам — каза единият. — Какво ще ядеш, Ал?

— Не знам — отвърна Ал. — Не знам какво да взема.

Навън се смрачаваше. През витрината се виждаха електрическите светлини на улицата. Двамата мъже на високите столчета четяха листа. Ник Адамс ги гледаше от другия край на бара. Когато те влязоха, той разговаряше с Джордж.

— Свинско печено с ябълков сос и картофено пюре — поръча първият.

— Още не е готово.

— Тогава за какъв дявол сте го вписали в листа?

— То е за вечеря — обясни Джордж. — От шест часа нататък.

Джордж погледна часовника на стената зад бара.

— Сега е пет.

— Часовникът показва пет и двадесет — възрази вторият.

— Напред е с двадесет минути.

— По дяволите часовникът — каза първият. — Какво имаш за ядене?

— Мога да ви предложа различни сандвичи — каза Джордж. — Също шунка с яйца, бекон с яйца, дробчета с бекон или бифтек.

— Дай едни пилешки крокети със зелен грах, бял сос и картофено пюре.

— Това е за вечеря.

— Каквото поискаш, все за вечеря. Цялата ви работа е такава.

— Мога да ви предложа шунка с яйца, бекон с яйца, дробчета...

— За мен шунка с яйца — поръча този, когото наричаха Ал. Той носеше твърдо бомбе и черно пардесю, закопчано догоре. Имаше дребно, бледо лице и тънки устни. Носеше копринено шалче и ръкавици.

— Един бекон с яйца — каза другият. На ръст той беше колкото Ал. В лице не си приличаха, но бяха облечени досущ еднакво — като близнаци. Връхните им дрехи бяха тесни и изпънати. Те седяха наведени напред, облакътени на бара.

— Има ли нещо за пиене? — запита Ал.

— Светла бира, портер, джинджър-ейл.

— Питам за пиене, ясно ли е?

— Само това, което изброих.

— Весел град — каза другият. — Как се казваше?

— Съмит.

— Чувал ли си го някога? — обърна се Ал към приятеля си.

— Не.

— Какво правите тук вечер?

— Вечерят — каза другият. — Всички идват тук и си поръчват това забележително меню.

— Вярно — намеси се Джордж.

— Значи, мислиш, че е вярно, а? — обърна се Ал към Джордж.

— Да.

— Ти си бил голям умник.

— Вярно — каза Джордж.

— Напротив, не си. — Ти как мислиш, Ал?

— Той е тъп — каза Ал. — Как ти е името? — обърна се той към

Ник.

— Адамс.

— Още един умник. Не си ли съгласен, Макс?

— Градът е пълен с умници — каза Макс.

Джордж сложи на бара две блюда, едното — шунка с яйца, другото — бекон с яйца. След това донесе две порции пържени картофи и затвори прозорчето към кухнята.

— Кое беше за вас? — обърна се той към Ал.

— Не помниш ли?

— С шунката.

— Той бил наистина умник — каза Макс, протегна ръка и пое шунката с яйцата. Дватама започнаха да се хранят, без да свалят ръкавиците си. Джордж ги гледаше.

— Какво зяпаш? — обърна глава Макс към него.

— Ей така.

— Ще ти кажа аз ей така. Гледаше мен.
— Може би момчето е искало да се пошегува, Макс — каза Ал.
Джордж се засмя.
— Няма нищо смешно — подхвана пак Макс. — Няма нищо смешно, ясно ли е?
— Добре — отговори Джордж.
— Чуваш ли, Ал? — обърна се Макс към другия. — Той мисли, че било добре. Духовито, нали?
— Той е мислител — каза Ал. Двамата продължиха да ядат.
— А как се казва оня умник там? — обърна се Ал към Макс.
— Ей, умнико — подвикна Макс към Ник. — Хванете се под ръчичка с твоето приятелче и минете зад бара.
— Защо? — запита Ник.
— Ей така.
— Хайде, умнико, по-добре мини оттатък — подкани го Ал. Ник мина зад бара.
— Какво има? — запита Джордж.
— Не е твоя работа — каза Ал. — Кой е в кухнята?
— Черният.
— Какъв черен?
— Черният, който готви.
— Извикай го.
— Защо?
— Извикай го.
— Къде се намирате?
— Знаем много добре къде се намираме — каза този, когото наричаха Макс. — Имаме ли вид на глупаци?
— Дрънкаш като глупак — прекъсна го Ал. — За какъв дявол си седнал та спориш с това хлапе? Ей, ти — обърна се той към Джордж, — кажи на черния да дойде тук.
— Какво ще правите с него?
— Нищо. Размърдай си мозъка, умнико. Какво бихме сторили на един черен?
Джордж отвори прозорчето към кухнята. — Сам! — извика той.
— Ела за малко.
Вратата към кухнята се отвори и негърът влезе.
— Какво има? — запита той. Двамата на бара го изгледаха.

— Няма нищо, чернилко. Застани там! — каза Ал. Негърът Сам, с бяла престилка, гледаше двамата непознати.

— Да, сър — подчини се той. Ал слезе от високото столче.

— Отивам в кухнята с черния и с умника — каза той. — Хайде в кухнята, чернилко! И ти, умнико. — Ал пушна Ник и готвача да минат пред него, влезе след тях в кухнята и затвори вратата след себе си. Макс седна срещу Джордж на едно от високите столчета. Но той гледаше не Джордж, а огледалната стена зад него. Личеше, че преди да го направят закусвалня, заведението е било бар.

— Е, умнико — каза Макс, без да сменя очи от огледалото, — няма ли да кажеш нещо?

— Какво значи всичко това?

— Ей, Ал — викна Макс, — нашият умник иска да знае какво значело всичко това.

— Защо не му кажеш? — чу се гласът на Ал от кухнята.

— А ти какво мислиш, че значи?

— Не знам.

— Какво предполагаш?

Макс говореше, без да откъсва очи от огледалото.

— Предпочитам да мълча.

— Чуваш ли, Ал, умникът предпочитал да мълчи.

— Чувам те, не викай толкова — обади се Ал от кухнята. Той беше вдигнал прозорчето, през което подаваха блюдата от кухнята и го бе подпрял с бутилка кечъп. — Слушай, умнико — обърна се той към Джордж. — Мръдни малко настрана. А ти, Макс, малко наляво.

Той напомняше на фотограф, който наглася позите за групова снимка.

— Отвори си устата, умнико — каза Макс. — Какво мислиш, че ще стане сега?

Джордж не отговори.

— Ще ти кажа: смятаме да очистим един швед. Знаеш ли един дълъг швед, казва се Оле Андерсон?

— Знам го.

— Идва да яде тук всяка вечер, нали?

— Случва се да дойде.

— Идва в шест, нали?

— Когато изобщо идва.

— Всичко това ни е известно. Да поговорим за нещо друго. Ходиш ли на кино?

— Понякога.

— Трябва да ходиш по-често. За умници като теб добре е да ходят на кино.

— Защо ще убивате Оле Андерсон? Какво ви е сторил?

— Не е имал възможност да ни стори каквото и да било. Изобщо не ни е виждал.

— Сега ще ни види за пръв и последен път — обади се Ал от кухнята.

— Тогава защо ще го убивате?

— Заради един приятел. Просто, за да услужим на един приятел.

— Затваряй си устата! — каза Ал от кухнята. — Много дрънкаш.

— Нали трябва да го забавлявам. Така ли е, умнико?

— Много дрънкаш — повтори Ал. — Моят умник и черният сами се забавляват. Вързах ги и стоят кротко като пансионерки в манастир.

— Сигурно си бил в манастир?

— Може и да съм бил.

— Бил си в манастир с решетки. Джордж вдигна очи към часовника.

— Ако някой влезе, казваш му, че готвачът го няма, и ако въпреки това не се омете, влизаш вътре и готвиш сам. Ясно ли е?

— Добре — каза Джордж. — А с нас какво ще правите?

— Зависи — каза Макс. — Това не може да се реши предварително.

Джордж отново погледна часовника. Беше шест и четвърт. Вратата откъм улицата се отвори. Влезе един шофьор на автобус.

— Здравей, Джордж — поздрави той. — Мога ли да хапна нещо?

— Сам излезе — отговори Джордж. — Ще се върне след половин час.

— Тогава по-добре да отида другаде — каза шофьорът. Джордж погледна часовника. Беше шест и двадесет.

— Добре беше — похвали го Макс. — Ти си истински джентълмен.

— Той знаеше, че ще му пръсна черепа — каза Ал от кухнята.

— Не е за това — възрази Макс. — Умникът е добро момче. Харесва ми.

— Няма да дойде — каза Джордж в седем без пет. Междувременно бяха влезли двама души. Веднъж Джордж трябваше да отиде в кухнята, за да приготви сандвич с шунка и яйца, който един човек искаше да вземе за в къщи. В кухнята той видя Ал, седнал до прозорчето, с килната назад бомбе. Под прозорчето стоеше опряна една ловна пушка с прерязани цеви. Ник и готвачът седяха гръб до гръб, с напъхани в устата кърпи. Джордж приготви сандвича, зави го в пергамент, сложи го в книжна кесия и го занесе на човека, който плати и излезе.

— Умникът умее всичко — каза Макс. — И да готви, и всичко останало. Като се ожениш, жена ти ще има кой да ѝ готви, умнико.

— Така ли? — каза Джордж. — Както и да е, вашият приятел, Оле Андерсон, няма да дойде.

— Ще му дадем още десет минути — заяви Макс.

Той поглеждаше ту огледалото, ту часовника. Стрелките показваха точно седем, след това стана седем и пет.

— Хайде, Ад — каза Макс. — Да си вървим, Няма да дойде.

— Още пет минути — обади се Ал от кухнята. Преди да изтекат петте минути, влезе друг посетител и Джордж обясни, че готвачът е болен.

— А не можете ли да си намерите друг готвач? Нали човек идва тук, за да се нахрани — изръмжа посетителят и излезе.

— Хайде, Ал — обади се Макс.

— Ами тези двамата умници и черния?

— Не е страшно.

— Мислиш ли?

— Разбира се. Нямаме повече работа тук.

— Това не ми харесва — каза Ал. — Не пипахме чисто. Ти кадрънка доста приказки.

— Стига глупости. Нали трябваше да го забавлявам?

— Все пак каза много излишни неща.

Ал излезе от кухнята. Ловната пушка с прерязани цеви леко се очертаваше под тясната му дреха. Той приглади с ръкавици гънките ѝ.

— Довиждане, умнико — обърна се той към Джордж. — Имаш късмет.

— Наистина — подкрепи го Макс. — Би трябвало да играеш на лотария.

Двамата излязоха. Джордж ги гледаше през витрината как минават под уличната лампа и пресичат улицата. Със своите тесни пардесюта и твърди бомбета приличаха на актьори от някой водевил. Джордж мина в кухнята и отвърза Ник и готвача.

— Ох, измъчих се — въздъхна готвачът. — Здравата се измъчих.

Ник се изправи. Досега не му бяха пъхали кърпа в устата.

— По дяволите! — каза той. — Що за история? — Опитваше се да си предаде вид, че станалото не му е направило кой знае какво впечатление.

— Искаха да убият Оле Андерсон — отвърна Джордж. — Искаха да го застрелят, когато дойде да вечеря.

— Оле Андерсон?

— Именно.

Готвачът опипа с пръсти ъглите на устата си.

— Отидоха ли си? — запита той.

— Да — отговори Джордж. — Отидоха си.

— Лоша работа — продължи готвачът. — Никак не ми харесва.

— Слушай! — обърна се Джордж към Ник. — Я иди да намериш Оле Андерсон.

— Добре.

— Не се месете в тази работа — посъветва ги готвачът. — По-добре дръжте се настрана.

— Ако не искаш, не отивай — каза Джордж.

— Няма да свърши на добре, не се месете — обади се пак готвачът. — Дръжте се настрана.

— Ще отида да го намеря. Къде живее? — обърна се Ник към Джордж.

Готвачът се отдалечи.

— С него не можеш излезе наглава — промърмори той.

— В пансиона на Хирш — обясни Джордж.

— Добре, отивам.

Вън уличната лампа светеше между голите клони. Ник се запъти нагоре по улицата, покрай следите от автомобилните гуми и при следващата улична лампа свърна по една пресечка. Пансионът на

Хирш беше четвъртата къща зад ъгъла. Ник изкачи двете стъпала и натисна звънеца. На вратата се показа една жена.

— Тук ли е Оле Андерсон?

— Да го видите ли искате?

— Да, ако е тук.

Ник последва жената — изкачиха се на горния етаж и прекосиха коридора. Тя почука на вратата.

— Кой е?

— Търсят ви, мистър Андерсон — каза жената.

— Аз съм, Ник.

— Влез.

Ник отвори вратата и влезе в стаята. Напълно облечен, Оле Андерсон лежеше на кревата. Някогашен боксьор тежка категория — креватът беше къс за него. Под главата си беше сложил две възглавници. Той не погледна Ник.

— Какво има?

— Бях при Хенри, влязоха двама души, завързаха мен и готвача и разправяха, че щели да ви убият.

Казано по такъв начин, прозвуча глупаво. Оле Андерсон не отговори.

— Отведоха ни в кухнята — продължи Ник. — Искаха да ви застрелят, когато влезете да вечеряте.

Оле Андерсон гледаше стената и мълчеше.

— Джордж реши, че трябва да дойда да ви кажа.

— Нищо не мога да направя — каза Оле Андерсон.

— Ще ви кажа как изглеждаха.

— Не ме интересува как изглеждат. — Оле Андерсон продължаваше да гледа стената. — Благодаря ти, че дойде да ме предупредиш.

— Няма нищо.

Ник гледаше снажния мъж, изтегнат на леглото.

— Ако искате да отида в полицията?

— Недей. Няма смисъл.

— Тогава какво бих могъл да направя?

— Нищо. Нищо не може да се направи.

— Може би беше само блъф.

— Не. Не е било блъф.

Оле Андерсон се извърна целият към стената.

— Само това е — заговори той, без да се обръща, — че не мога да се реша да изляза. Стоя тук вече цял ден.

— Защо не напуснете града?

— Не — каза Оле Андерсон, — омръзна ми да бягам от място на място. — Той гледаше към стената. — Вече нищо не може да се направи.

— Не може ли някак си да уредите тази работа?

— Не, тя е поначало объркана. — Той говореше със същия безизразен глас. — Нищо не може да се направи. Още малко и ще се реша да изляза.

— Ще се върна да видя Джордж.

— Всичко хубаво — каза Оле Андерсон, без да го погледне. — Благодаря ти, че дойде.

Ник излезе. Когато затваряше вратата, погледна още веднъж Оле Андерсон, облечен, легнал ребром, с лице към стената.

— Цял ден е бил в стаята — каза хазайката, когато Ник слезе долу. — Сигурно не му е добре. Казах му: „Мистър Андерсон, защо не излезете да се поразходите, вижте какъв хубав есенен ден“ — но не иска.

— Не иска да излиза.

— Не е добре — каза жената. — Жалко. Такъв приятен човек. Знаете ли, бил е боксьор.

— Знам.

— Човек никога не би предположил, познава се само по лицето му. — Дватамата разговаряха в преддверието. — Толкова е внимателен.

— Лека нощ, мисис Хирш — каза Ник.

— Не съм мисис Хирш — каза жената. — Тя е собственицата. А аз работя при нея. Казвам се мисис Бел.

— Лека нощ, мисис Бел.

— Лека нощ.

Ник тръгна по тъмната улица, заобиколи ъгъла при уличната лампа и по следите от автомобилните гуми отново стигна до ресторанчето на Хенри, Джордж беше вътре, застанал зад бара.

— Намери ли Оле?

— Да. Той е в стаята си и не иска да излиза.

Щом чу гласа на Ник, готвачът се подаде на вратата откъм кухнята.

— По-добре да не слушам — каза той и затвори вратата.

— Каза ли му — запита Джордж.

— Казах му, разбира се, но не се изненада.

— Какво смята да прави?

— Нищо.

— Ще го убият.

— Сигурно.

— Сигурно се е заплел в някаква история в Чикаго.

— Сигурно.

— Отвратително.

— Ужасно — каза Ник.

След това замлъкнаха и двамата. Джордж се наведе взе една кърпа и изтри бара.

— Интересно какво ли е направил? — поде отново Ник.

— Участвувал е в някаква нечиста работа и е измамил съучастниците си. Обикновено това е причината.

— Ще се махна от този град — каза Ник.

— Да. Това не е лоша идея.

— Не мога да понасям мисълта, че той стои в стаята и знае, че ще го убият. Страшно е.

— По-добре не мисли за това — каза Джордж.

В ЧУЖДА СТРАНА

През есента войната все още продължаваше, но ние вече не участвувахме. Есента в Милано беше студена и рано се стъмваше. Електрическите лампи светваха и беше приятно да скиташ из улиците и да гледаш витрините. Пред магазините имаше много дивеч — снегът поръсваше козината на лисиците, а вятърът духаше опашките им. Елените висяха вкочанени, тежки и празни; птичките се люлееха и вятърът разрошваше перушината им. Есента бе студена и от планините духаше вятър.

Следобед всички отивахме в болницата. В здрача на града до нея можеше да стигнеш по различни пътища. Два от тях минаваха край канали, но отнемаха много време. За да се озовеш в болницата, винаги трябваше да пресечеш един от трите моста. На единия от тях стоеше жена и продаваше печени кестени. Ние се греехме на огъня, разпален с дървени въглища, и кестените дълго оставаха топли в джобовете. В старата и много красива болница се влизаше през един портал, прекосяваше се дворът и през друг портал се излизаше на отсрещната страна. На двора обикновено срещаме погребални процесии. Зад старата сграда започваха новите, облицовани с тухли павилиони, и там се събирахме всеки ден, бяхме много любезни един към друг, разпитвахме за здравето си и сядахме в апаратите, на които се възлагаха големи надежди.

Лекарят приближи до моя апарат и каза:

— Какво ви увличаше най-много преди войната? Спортувахте ли?

— Да, играех футбол — казах аз.

— Чудесно — каза той. — Пак ще играете футбол, дори по-добре.

Коляното ми не се свиваше и кракът ми висеше от коляното до глезена без прасец. Сега апаратът трябваше да го раздвижи и да го накара да се свива, както при каране на велосипед с три колела. Но то

все още не се препъваше и апаратът спираше, щом идваше до свивката.

— Всичко това ще мине — каза лекарят. — Имали сте щастие, младежо. Скоро ще бъдете отново първокласен футболист.

На съседния апарат седеше един майор, с малка като на бебе ръка.

Когато лекарят започна да преглежда ръката му, поставена между два ремъка, които се движеха нагоре и надолу и удряха безжизнените пръсти, той ми смигна и попита:

— И аз ли ще играя футбол, докторе?

Преди войната майорът се бе прославил като фехтовчик, най-добрият в Италия.

Лекарят отиде в кабинета си и донесе снимка на ръка, изсъхнала като ръката на офицера и която след манипулациите малко се бе уголемила.

— От рана ли? — попита той.

— Нещастен случай в завод — каза докторът.

— Интересно, много интересно — каза майорът и върна снимката на лекаря.

— Сега убедихте ли се?

— Не — каза майорът.

Всеки ден идваха и трима младежи на моя възраст. И тримата бяха от Милано. Единият се готвеше да стане адвокат, другият — художник, а третият искаше да продължи като военен. След процедурите понякога отивахме заедно в кафене „Кова“, на две крачки от Скалата. Бяхме четирима и затова се прибирахме по късия път, през комунистическия квартал. Хората ни мразеха, защото носехме офицерски пагони, и когато минавахме, викаха от кръчмите: „A basso gii ufficili“^[1]

От време на време към нас се присъединяваше още един младеж и ставахме петима. Той носеше на лицето си черна копринена кърпичка — тогава нямаше нос и щяха да оправят лицето му. Попаднал на фронта направо от военната академия и го ранили един час след първото му стъпване на огневата линия. После оправиха лицето му, но той произлизаше от старинен род и носът така и не доби точния си вид. По-късно замина за Южна Америка, да работи в банка. Но това беше много отдавна и тогава никой от нас не знаеше какво го

очаква в бъдеще. Знаехме само, че войната все още продължава и че за нас тя е свършила.

Всички имахме еднакви медали освен младежа с черната копринена превръзка, но той не бе стоял достатъчно дълго на фронта, за да получи медал. Високият младеж с много бледо лице, който се готвеше за адвокат, като лейтенант в част, съставена от ардити, имаше три ордена за храброст, а ние само по един. Прекарал дълго време лице в лице със смъртта, той се държеше малко отчуждено, а и нищо не ни свързваше освен срещите ни в болницата. И все пак, когато вървахме към „Кова“ през опасната част на града, вървахме в тъмнината, а от осветените прозорци на кръчмите долитаха песни, когато пресичахме улиците и си пробивахме с лакти път през тълпата, задръстила тротоарите, чувствувахме се свързани от нещо, преживяно на фронта, и което хората в омразата си не можеха да разберат.

Затова пък ние добре разбирахме кафенето — там беше изискано, топло и не много светло; в отделни часове на деня ставаше шумно и опушено; на масите винаги имаше момичета, а на стената висяха окачени илюстрирани списания. Посетителите на „Кова“ бяха големи патриоти и аз открих, че най-големите патриоти на Италия са момичетата от кафенетата — вярвам, че и сега са патриотки.

Отначало младежите се отнасяха с уважение към моите ордени и ме разпитваха как съм ги получил. Показах им и грамотите, изпълнени с красиви фрази с думи като „fratellanza“ и „abnegazione“^[2], но всъщност, ако се махнеха епитетите, излизаше, че съм получил ордените, защото съм американец. Това малко измени отношението им към мен, макар да ме предпочитаха пред непознатите.

Останах си техен приятел, но след като прочетоха грамотите, не ме приемаха вече за свой. С тях там е било друго, за друго са заслужили и медалите си. Наистина и аз бях ранен, но всички знаехме, че раната в края на краищата е въпрос на случайност. Аз никога не се срамувах от отличията си и понякога след няколко коктейла си въобразявах, че и аз съм извършил онова, за което те са получили ордените си. Но когато вечер се връщах у дома и студеният вятър духаше в пустите улици, когато минавах край затворените магазини и се мъчех да бъда по-близо до светлината на лампите, аз знаех, че никога не бих могъл да извърша подвиг, защото се страхувах да не

умра и често нощем в самотата си се ужасявах от смъртта и се чудех какво ли ще стане с мене, когато отново се върна на фронта.

Тримата с медалите приличаха на ловджийски соколи; аз не бях сокол, макар че сигурно съм напомнял сокол на хората, които никога не са ходили на лов. Те, тримата, добре разбираха това и ние постепенно се разделихме. Продължих доброто си приятелство с младежа, ранен още първия ден на фронта, защото той никога нямаше да разбере какво би станало от него. Те не приемаха за свой и младежа, но аз го обичах, защото предполагах, че и от него не би се получил сокол.

Майорът, прочул се в миналото като фехтовчик, не вярваше в храбростта и по време на процедурите отделяше много време на граматическите им грешки. Той бе похвалил моя италиански и ние поведохме непринудени разговори. Веднъж му казах, че италианският ми се струва много лесен език и затова не проявявам особен интерес към него. Говори се просто и с лекота.

— О, да — каза майорът. — Но тогава защо не обърнете внимание на граматиката?

И ние обърнахме внимание на граматиката и скоро италианският ми се видя толкова труден език, че аз не смеех да кажа и дума, преди граматическите правила да са улегнали в главата ми.

Майорът посещаваше съвсем редовно болницата. Струва ми се, че не пропусна и ден, макар да не вярваше на апаратите. По това време никой от нас не им вярваше и един ден майорът каза, че всичко било голяма глупост. Апаратите бяха новост и на нас трябваше да ги изпитат.

— Налудничава идея — каза той. — Още една теория. Този ден не бях научил урока си и той ме нарече позор за човешкия род и заяви, че бил глупак, щом се е заел с мене. Майорът беше дребен човек, седеше изправен на стола, с дясна ръка мушната в апарата. Гледаше право в стената, а ремъците, опасали пръстите му, се движеха с тъпи удари нагоре и надолу.

— Какво ще правите, когато свърши войната? — попита той. — И говорете граматически правилно!

— Ще се върна в Щатите.

— Женен ли сте?

— Не, но мисля да се оженя.

— Значи, сте глупак — каза той. Изглеждаше много, ядосан.

— Защо, синьор маджоре?

— Не ме наричайте „синьор маджоре“.

— Но защо човек не трябва да се жени?

— Не трябва да се жени. Не трябва! — каза гневна той. — Ако на човек е съдено да загуби всичко, той е длъжен да постъпи така, че поне това да не загуби. Длъжен е да постъпи така. Трябва да намери неща, които не може да загуби.

Говореше ядосано, с горчивина и гледаше право пред себе си.

— Но защо е длъжен непременно да го загуби?

— Ще го загуби — каза майорът.

Той гледаше в стената. После погледна към апарата, измъкна от ремъците малката си ръка и силно я удари в бедрото си.

— Ще го загуби — почти извика той. — Не спорете с мен.

После се обърна към санитаря, който пускаше апаратите:

— Спрете тази проклета машина.

Отиде в стаята за нагревки и масаж. Чух го да пита лекаря дали може да си услужи с телефона и вратата се затвори. Когато отново се върна в стаята, аз вече стоях на друг апарат. Той беше с пелерина и кепе. Приблужи се до мене и сложи ръка на рамото ми.

— Извинете — каза той и ме потупа със здравата ръка по рамото.

— Не трябваше да бъда груб. Жена ми току що почина. Простете ми.

— Господи! — казах аз и страшно ме заболя за него. — Какво нещастие!

Той стоеше и хапеше долната си устна.

— Много ми е тежко — каза той. — Не мога да се примиря.

Той гледаше край мене през прозореца. После заплака.

— Съвсем не мога да се примиря — каза и гласът му секна. Все още разплакан, с вдигната глава и невиждащ поглед, с мокро от сълзите лице и хапещ устните си, той се изпъна по военному, мина край апаратите и излезе от стаята.

Лекарят ми каза, че жената на майора била много млада и той се оженил за нея едва след като бил окончателно признат за инвалид и освободен от армията. Жена му умряла от пневмония. Болестта ѝ продължила само няколко дни. Никой не предполагал, че ще умре. Три дни майорът отсъствуваше от болницата. После се яви в обичайния час, с черна лента на ръкава на мундира. Когато се върна, на стената висяха много снимки на рани, преди и след лечението им. Пред

апарата на майора имаше три снимки на ръце като неговата, напълно излекувани. Не знам откъде ги бе намерил лекарят. Винаги съм мислил, че ние първи ползувахме апаратите. Но снимките не правеха впечатление на майора, той през цялото време гледаше през прозореца.

[1] Долу офицерите! (итал.) ↑

[2] Братство и самоотверженост (итал.) ↑

СТАРЕЦЪТ ПРИ МОСТА

Край пътя седеше старец — очилата му бяха с метална рамка, а дрехите, покрити с прах. Понтонен мост пресичаше реката и по него се движеха каруци, камиони, мъже, жени и деца. Каруците, впрегнати с мулета, минаваха по моста и запълзяваха по стръмния бряг, а войниците помагаха като бутаха колелата. Камионите се измъкнаха нагоре по стръмнината и моторите им виеха, а селяните, газеха до глезени в праха, с усилие преодоляваха всяка крачка от наклона. Старецът седеше неподвижен. Беше твърде уморен, за да продължи.

Моята задача беше да мина на другия бряг, да изследвам предмостие и да разбера докъде е настъпил противникът. Направих това и се върнах по моста. Каруците бяха намалели, също и пешеходците, но старецът беше още там.

— Откъде сте? — запитах го.

— От Сан Карлос — усмихна се той.

Това беше родният му град, приятно му беше да го назове, затова се усмихваше.

— Гледах животните — поясни той.

— А-ха — казах аз, без да разбирам напълно.

— Да. Аз останах и гледах животните. Последен напуснах Сан Карлос.

Не ми приличаше на овчар, нито на говедар. Огледах прашните му черни дрехи, посивялото от прах лице, очилата с метални рамки и запитах:

— Какви точно животни?

— Различни — поклати той глава. — Трябваше да ги оставя.

Разглеждах моста и околността — бяхме при делтата на Ебро и местността ми напомняше за Африка, — мислех си кога ли ще видим противника и през цялото време се ослушвах да доловя първите шумове, предвещаващи загадъчното явление, наречено „влизане в контакт с противника“, а старецът все още седеше там.

— Какви точно животни? — запитах отново.

— Всичко на всичко три. Две кози, една котка, и четири чифта гъльби.

— И трябваше да ги оставите?

— Да. Защото щял да започне артилерийски обстрел. Капитанът ми каза да не стоя повече.

— Нямате семейство — така ли? — запитах го аз, гледайки отвъдния край на моста: бяха се задали последните няколко каруци и бързо се спускаха по полегатия бряг.

— Не. Само животните, за които ви казах. На котката, разбира се, нищо й няма. Тя може и сама, но като помисля, какво ще стане с останалите, страх ме хваща.

— За кои сте?

— Нито за едните, нито за другите. Седемдесет и шест годишен съм. Минах дванадесет километра и не мога повече.

— Не е добре да спирате на това място. По-нагоре пътят излиза на шосето за Тортоса — там минават камиони. Опитайте се да стигнете дотам.

— Ще постоя още малко, след това тръгвам. За къде отиват камионите?

— За Барселона.

— Никого не познавам там — каза той, — но благодаря ви. Много ви благодаря.

Изглежда ме безучастно и уморено, почувствува нужда да сподели грижата си и започна отново:

— Котката може и сама. За нея не се тревожа. Но какво ще стане с другите. Как мислите, какво ще стане с другите?

— Сигурно ще оцелеят.

— Мислите ли?

— Защо не — отговорих му, без да свалям очи от насрещния бряг. Каруци повече нямаше.

— Но какво ще правят, като започне артилерийският обстрел, нали ми казаха да тръгвам, защото щели да започнат.

— Оставихте ли вратичката на гъльбарника отворена?

— Да.

— Тогава ще отлетят.

— Да, сигурно ще отлетят. Но другите? Като си помисля, страх ме хваща.

— Ако сте си отдържали вече, аз тръгвам — подканих го. — Станете и се опитайте да вървите.

— Благодаря ви — каза той, стана на крака, олюля се и отново седна в праха.

— Гледах животните — повтори той механично. Вече не се обръщаше към мен. — Животните гледах.

Нямаше как да му помогна. Беше неделя — първият ден на Великден, фашистите напредваха към реката Ебро. Беше навъсен ден, с ниска облачност и самолетите им не можеха да излетят. Това беше едничкият късмет на стареца — това и обстоятелството, че котките могат и сами да се грижат за себе си.

НЕПОБЕДЕНИЯТ

Мануел Гарсиа се изкачи по стълбите към бюрото на дон Мигел Ретана. Остави куфара си и почука на вратата. Никой не отговори. Застанал в преддверието, Мануел чувствуваше, че в стаята има някой. Чувствуваше го през вратата.

— Ретана! — извика той, като се послушваше. Никой не отговори.

„И все пак е вътре“ — помисли си Мануел.

— Ретана! — извика той и заблъска вратата.

— Кой е? — чу се глас отвътре.

— Аз съм, Маноло — каза Мануел.

— Какво искаш? — запита гласът.

— Искам работа.

Нещо в бравата щракна няколко пъти и вратата се отвори. Мануел влезе с куфара в ръка.

Зад писалището, в дъното на стаята, седеше дребен човек. На стената над него се мъдреше глава на бик, препарирана от един мадридски майстор; по стената имаше снимки, поставени в рамки, и афиши за corridas^[1].

Човечецът седеше и гледаше Мануел.

— Мислех, че са те убили — каза той.

Мануел побърза да чукне на дърво. Ретана седеше и го гледаше през писалището.

— В колко corridas излезе тази година? — запита го, той.

— В една.

— Само в оная ли? — попита дребният.

— Само.

— Четох във вестниците — каза Ретана. Той се облегна на стола и загледа Мануел.

Мануел вдигна очи към препарираната глава. Виждаше я беше неведнаж. Чувствуваше се семейно свързан с нея. Преди около девет години този бик беше убил брат му — многообещаващ, млад тореро. Мануел помнеше този ден. На дъбовата поставка, върху която беше

монтирана главата на бика, имаше месингова табелка. Мануел не можеше да прочете написаното, но предполагаше, че е в памет на брат му. Добро момче беше.

Надписът гласеше: „Бик Марипоса от имението на херцог Верагуа, ранен девет пъти от пикадорите, промушил седем коня и убил Антонио Гарсиа, новилиеро^[2], на 27 април 1909 година“.

Ретана забеляза, че той гледа препарираната глава.

— За тази неделя херцогът ми е изпратил такава стока, че ще стане скандал — каза той. — Всичките са недъгави в краката. Какво говорят в кафенето?

— Не знам. Току-що пристигам.

— Вярно, още не си оставил куфара.

Той се облегна на стола зад широкото писалище и погледна Мануел.

— Седни — каза той. — Свали си шапката.

Мануел седна, без шапка лицето му стана друго. Изглеждаше бледен, а неговата coleta^[3] обърната напред, за да се скрива под шапката, му придаваше странен вид.

— Не изглеждаш добре — каза Ретана.

— Току-що излизам от болницата — отвърна Мануел.

— Чух, че ти били отрязали крака.

— Не — каза Мануел. — Оправи се. Ретана се пресегна над писалището и бутна към Мануел дървена кутия с цигари.

— Вземи — предложи той.

— Благодаря. Мануел запали.

— А ти? — запита той, като поднесе запалената клечка към Ретана.

— Не — махна с ръка Ретана. — Не пуша.

Той оглеждаше Мануел, застанал срещу него с цигара в ръка.

— Защо не постъпиш някъде на работа? — каза той.

— Не искам. Аз съм бикоборец.

— Няма вече бикоборци.

— Аз съм тореро — настоя Мануел.

— Лесно е да си тореро, тук на стола — каза Ретана. Мануел се засмя.

Ретана седеше и мълком го гледаше.

— Ако искаш, да те сложа в някое от вечерните — предложи той.

— Кога?

— Утре вечер.

— Не искам да замествам — каза Мануел. Така загиваха всички, тъкмо когато заместваха. Така загина и Салвадор. Той чукна на дърво.

— Друго няма — каза Ретана.

— Защо не ме сложиш за другата седмица? — предложи Мануел.

— Няма да се напълни касата. Публиката иска да гледа Литри, Рубито и Ла Торе. Те са добри.

— Хората ще дойдат да видят как ще се проваля — каза Мануел с надежда.

— Не, няма. Не те помнят вече.

— Не съм си изпял песента.

— Предлагам да те сложа утре вечер — повтори Ретана. — Ще излезеш с младия Ернандес след комиците и ще убиеш два novillos^[4].

— Чии novillos? — попита Мануел.

— Не знам. Каквото се намери в корала^[5]. Ония, които ветеринарите не смеят да изкарат през деня.

— Не обичам да замествам.

— Както искаш — отвърна Ретана и се наведе над книгата. Въпросът не го интересуваше повече. Мануел му бе спомнил за старите дни и бе пробудил съчувствие, което вече се бе изпарило. Съгласен беше да го сложи вместо Ларита, защото можеше да го наеме евтино. Можеше да наеме евтино и други. Въпреки това готов беше да му помогне. Но ето: даде му възможност. Дали ще я използва, или не — негова работа.

— Колко ще изкарам? — попита Мануел. Той все още се залъгваше с мисълта, че би могъл да откаже. Но съзнаваше, че не може.

— Двеста и петдесет песети — определи Ретана. Беше помислил петстотин, но когато отвори уста, неволно каза двеста и петдесет.

— На Вилялта плащаш седем хиляди — възрази Мануел.

— Не си Вилялта.

— Знам.

— Той пълни касата, Маноло — поясни Ретана.

— Така е. — Дай ми триста — каза той и стана.

— Добре — съгласи се Ретана. Той бръкна в чекмеджето за лист хартия.

— Мога ли да получа петдесет сега? — попита Мануел.

— Разбира се — каза Ретана. Той извади от портфейла си банкнота от петдесет песети и я разгъна на писалището.

Мануел я взе и я сложи в джоба си.

— А куадриля^[6]? — запита той.

— Ще бъдат момчетата, които редовно излизат на вечерните представления — бе отговорът. — Не са лоши.

— А пикадорите какви са?

— Не са нещо особено — призна Ретана.

— Трябва ми поне един добър пикадор.

— Добре — съгласи се Ретана. — Но ще си го наемеш сам.

— С тези пари! — възнегодува Мануел. — Мога ли от шестдесет дурос^[7] да заделям и за куадриля?

Ретана не отговори, само изгледа Мануел, застанал от другата страна на писалището.

— Знаеш, че ми трябва един добър пикадор. Ретана не отговори, само го изгледа равнодушно.

— Не е право — каза Мануел.

Ретана продължаваше да го наблюдава. Беше се облегал назад и изглеждаше далечен.

— Имаме постоянни пикадори — ограничи се да каже той.

— Знам. Знам какви са постоянните ви пикадори. Ретана не се усмихна. Мануел разбра, че въпросът е приключен.

— Не искам нищо повече от другите — опита се да го убеди Мануел. — Искам, като изляза на арената, да съм сигурен в удара си. Нужен ми е само един добър пикадор.

Той говореше на човек, който вече не го слушаше.

— Ако искаш нещо допълнително — каза Ретана, — наемаш сам. Ще излезе редовната куадриля. А ти можеш да доведеш, колкото си искаш пикадори. Клоуната свършва в десет и половина.

— Добре. Щом така мислиш.

— Така мисля — потвърди Ретана.

— Ще се видим утре вечер — каза Мануел.

— Ще бъде там.

Мануел вдигна куфара и си тръгна.

— Затвори вратата — извика след него Ретана.

Мануел погледна назад. Ретана седеше наведен над някакви книжа. Мануел плътно затвори вратата и ключалката щракна.

Той слезе по стълбите, мина през вратата и се намери на улицата, под палещото слънце. Беше много горещо и светлината, отразена от белите сгради, дразнеше очите му. Тръгна по сенчестата страна на стръмната улица, в посока към Пуерта дел Сол. Чувствуваше сянката хладна и осезателна като течаща вода. На пресечките изведнъж го облъхваше топлина. Между минувачите Мануел не видя ни един познат.

Малко преди Пуерта дел Сол той свърна в едно кафене.

Вътре беше спокойно. Имаше неколцина мъже, насядали около масите до стената. На една маса четирима души играеха карти. Повечето се бяха облегли на стената и пушеха, а пред тях стояха празни чаши кафе и коняк. Мануел прекоси дългото помещение и влезе в стаичката в дъното. На масата в ъгъла спеше един човек. Мануел седна.

Келнерът влезе и застана до него.

— Виждали ли сте Сурито? — запита го Мануел.

— Беше тук преди обед — отговори келнерът. — Няма да се върне преди пет.

— Кафе с мляко и чаша коняк — поръча Мануел.

Келнерът се върна с поднос, на който имаше голяма чаша за мляко и друга за коняк. В лявата си ръка държеше бутилка. Постави всичко на масата, а момчето, което го следваше, наля кафе и мляко от две лъскави кани с дълги дръжки.

Мануел свали шапката си и келнерът забеляза неговата плитка, обърната и прикрепена напред върху главата му. Той намигна на момчето, докато наливаше коняка в малката чашка до чашата с кафето. Момчето с любопитство се взря в бледното лице на Мануел.

— На нашата арена ли ще излезете? — запита келнерът, докато запушваше бутилката.

— Да — каза Мануел. — Утре.

Келнерът продължаваше да стои, опрял бутилката до бедрото си.

— В клоунадата ли? — запита той.

Момчето се почувствува неудобно и погледна настрани.

— Не. В редовното.

— Мисля, че бяха сложили Чабес и Ернандес — каза келнерът.

— Не. Мен и още един.

— Кой? Чабес или Ернандес?

— Мисля, че Ернандес.

— Какво се е случило с Чабес?

— Ранен е.

— Кой ви каза?

— Ретана.

— Ей, Луи — подвикна келнерът към съседната стая. — Чабес бил cogido^[8].

Мануел махна обвивката на бучките захар и ги пусна в чашата. Разбърка кафето и го изпи. Беше сладко и горещо — дойде му добре на гладен стомах. Изпи и коняка.

— Още една чаша — каза той на келнера.

Келнерът отпуши бутилката и напълни чашата му така, че преля в чинийката. До масата се бе приближил още един келнер. Момчето си беше отишло.

— Тежко ли е ранен Чабес? — обърна се вторият келнер към Мануел.

— Не знам. Ретана не ми обясни.

— Много го е грижа — каза един висок келнер. Мануел не го бе забелязал досега. Сигурно беше току-що дошъл на работа.

— Тук, в Мадрид, за да успееш, трябва да си човек на Ретана — забеляза високият келнер. — Ако не си негов човек, по-добре тегли си куршума.

— Прав си — съгласи се другият, който се бе присъединил към тях. — Напълно си прав.

— Прав съм, разбира се. Знам го що за птица е — не говоря празни приказки.

— Та нали той издигна Вилялта — каза първият келнер.

— И само него ли! — добави високият. — Ами Марсиал Лаланда! Ами Насионала!

— Прав си — съгласи се niskият.

Мануел ги изгледа: стояха до масата му и приказваха. Той беше изпил втория си коняк. Бяха го забравили. Не се интересуваха от него.

— Истинско стадо камили — продължаваше високият. — Виждал ли си втория Насионал?

— Та нали го видях миналата неделя — отговори първият келнер.

— Същински жираф — каза ниският.

— Нали ти казах — все хора на Ретана.

— Още една чаша — каза Мануел. Докато те разговаряха, той бе пресипал в чашата си коняка, който келнерът бе разлял в чинийката, и го бе изпил.

Първият келнер механично напълни чашата му догоре и тримата излязоха от стаята, разговаряйки.

Човекът в ъгъла продължаваше да спи, опрял глава в стената. При всяко вдишване леко изхъркваше.

Мануел допи коняка си. И на него му се доспа. Беше твърде горещо да ходи из града. Освен това нямаше какво да прави. Искаше да се види със Сурито. Реши да поспи, докато го чака. Побутна с крак куфара под масата, за да се увери, че е там. Може би ще е по-добре да го сложи под стола до стената. Наведе се и го премести. След това се отпусна на масата и заспа.

Когато се събуди, един човек седеше на масата срещу него. Беше снажен мъж, с едри черти на лицето, мургав като индианец. Той седеше там вече от доста време. Бе дал знак на келнера да не се приближава и бе зачел вестник. От време на време поглеждаше към Мануел, който седеше, опрял глава на масата. Четеше с усилие, устните му безгласно изговаряха думите. Когато се умори, погледна към Мануел. Седеше отпуснато на стола, черното му сомбреро — нахлупено над очите.

Мануел вдигна глава и го погледна.

— Здравей, Сурито — каза той.

— Здравсти — отвърна снажният мъж.

— Бях задрямал. — Мануел потри чело с юмрук.

— И на мен тъй ми се струва.

— Как вървят работите?

— Добре. А твоите?

— Не особено.

Замълчаха и двамата. Пикадорът Сурито гледеше бледото лице на Мануел. Мануел гледеше грамадните ръце на пикадора, който сгъваше вестника, за да го сложи в джоба си.

— Ще ти поискам една услуга, Манос — каза Мануел. Маносдурос^[9] беше прякорът на Сурито. Винаги, когато го чуваше, той се сещаше за грамадните си ръце. Сега стеснително ги сложи пред себе си на масата.

— Да пием нещо — предложи той.

— Добре.

Келнерът се приближи, отдалечи се и отново се приближи. На излизане от стаята погледна назад към двамата мъже.

— Какво има, Маноло? — запита Сурито и остави чашата си на масата.

— Съгласен ли си да ми бъдеш пикадор утре вечер? Два бика — добави Мануел, като се взираше в Сурито, седнал срещу него.

— Не — каза Сурито. — Не пикирам.

Мануел сведе очи към чашата си. Точно такъв отговор беше очаквал; сега го получи. Да, получи го.

— Съжалявам, Маноло, но не пикирам. — Сурито заоглежда ръцете си.

— Добре.

— Стар съм вече — добави Сурито.

— Само питах.

— Утре във вечерното, така ли?

— Да, правех си сметката, че ако имам поне един добър пикадор, ще мога да се справя.

— Колко ще изкараш?

— Триста песети.

— Аз съм пикадор, а изкарвам повече.

— Знам. Изобщо нямах право да искам това от теб.

— Защо трябва да продължаваш? — запита Сурито. — Защо не отрежеш своята солета^[10], Маноло?

— Не знам.

— Почти колкото мен си на години.

— Не знам. Не мога да не продължавам, Манос.

— Напротив, можеш.

— Не мога да се откажа. Опитвал съм.

— Знам какво ти е. Но така не може. Трябва да се откажеш веднъж завинаги.

— Не мога. Освен това напоследък бях във форма. Сурито го погледна в лицето.

— Беше в болницата.

— Да, но точно когато ме раниха, бях в блестяща форма.

Сурито не отговори. Пресипа в чашата разления в чинийката коняк.

— Вестниците писаха, че никога не са виждали по-добра техника — каза Мануел.

Сурито го погледна.

— Знаеш, че когато съм във форма, наистина съм добър — продължи Мануел.

— Стар си вече — отвърна пикадорът.

— Не съм — възрази Мануел. — Ти си десет години по-стар от мен.

— За мен е друго.

— Не съм толкова стар.

Седяха и мълчаха. Мануел не сваляше очи от лицето на пикадора.

— Бях в чудесна форма, когато ме раниха — поде пак Мануел. — Трябваше да ме видиш, Манос — добави той с упрек.

— Не искам да те гледам — каза Сурито. — Изнервям се.

— Не си ме виждал напоследък.

— Виждал съм те колкото щеш.

Сурито погледна Мануел, избягвайки очите му.

— Трябва да се откажеш, Маноло.

— Не мога. Казвам ти, че сега съм във форма. Сурито се наведе напред, опрял ръце на масата.

— Слушай, утре вечер ще ти бъда пикадор и ако не ти потръгне, ще се откажеш. Разбрано? Съгласен ли си?

— Разбира се.

Сурито с облекчение се отпусна на стола.

— Трябва да се откажеш — каза той. — Никакво извъртане. Отрязваш своята coleta и толкова.

— Няма да стане нужда. Ти само гледай. Не съм си изпял песента.

Сурито стана. Спорът го беше изморил.

— Трябва да се откажеш — аз сам ще отрежа своята coleta.

— Няма — каза Мануел. — Няма да имаш случай. Сурито повика келнера.

— Хайде да вървим у нас.

Мануел посегна към куфара си под стола. Беше щастлив. Пикадор щеше да му бъде Сурито. Нямаше на света по-добър пикадор от него. Сега всичко беше просто и ясно.

— Хайде у нас да ядем — каза Сурито.

Мануел стоеше в *ratio de caballos*^[11] и чакаше да завърши клоунадата. Сурито беше до него. Стояха в тъмното. Високата врата към арената беше затворена. Отгоре долетя вик, след това вълна от смях. Последва тишина. Мануел обичаше миризмата на обор. В тъмното патиио миришеше на хубаво. Нов взрив от смях долетя от арената, а след това аплодисменти, продължителни аплодисменти, които дълго време не стихнаха.

— Виждал ли си ги? — чу се гласът на Сурито. Огромната му фигура се тъмнееше до Мануел.

— Не — отговори Мануел.

— Много са смешни — каза Сурито и се усмихна сам на себе си в тъмното.

Тежките крила на високата, двойна врата широко се отвориха. Мануел видя арената в рязката светлина на прожекторите, около ѝ, в мрака, се извисяваше амфитеатърът. Двама души, облечени като скитници, тичешком и с поклони обикаляха арената, а зад тях трети, в ливрея с лъскави копчета, се навеждаше да събира шапките и бастуните, захвърлени на пясъка, за да ги запрати обратно в тъмнината.

Лампите в патиото светнаха.

— Ще яхна някое конче, докато събереш момчетата — каза Сурито.

Зад тях се чува звънците на мулетата, които извеждаха на арената, за да извлекат мъртвия бик.

Хората от куадрилята, които бяха гледали комедията от пътеката между оградата и първия ред, закрачиха обратно, струпаха се под електрическата лампа в патиото и заприказваха. Хубав младеж, облечен в сърма и оранжево кадифе, се приближи усмихнат към Мануел.

— Аз съм Ернандес — каза той и подаде ръка, Мануел я пое.

— Тази вечер ни чакат истински слонове — добави младежът весело.

— Да, едри са и имат големи рога — съгласи се Мануел.

— На вас се паднаха най-лошите.

— Няма нищо. По-големи бикове — повече месо за бедните.

— Това пък какво е? — засмя се Ернандес.

— Стара поговорка. Строй си куадрилята, за да видя кои са моите хора.

— Някои от вашите не са лоши — каза Ернандес. Беше много весел. Излизаше за трети път във вечерната *corrida* и мадридската публика започваше да го харесва. Беше щастлив, че боят ще започне след малко.

— Къде са пикадорите? — запита Мануел.

— В корала. Карат се кой да вземе най-чистокръвния жребец — засмя се Ернандес.

Мулетата се втурнаха през вратата, камшиците плющяха, звънчетата им дрънкаха, а мъртвият бик оставяше бразда след себе си в пясъка.

Бикът бе извлечен и те се строиха за *raseo*^[12]. Начело застанаха Мануел и Ернандес. След тях — момчетата от двете куадрили, с тежки плащове през ръка. Накрая — в полумрака на корала — четиримата пикадори-конници, опрели в земята дългите си пики със стоманени наконечници.

— Чудна работа! Ретана така се скъпи на светлината, че човек не вижда какво е яхнал — каза един от пикадорите.

— Знае, че ще сме по-спокойни, ако не видим тези кранти както трябва — отвърна друг пикадор.

— Това нещастно създание под мен едва има сили да ме носи — обади се първият.

— Все пак коне са.

— Конне са, разбира се.

Те разговаряха в тъмнината, възседнали дръгливите животни.

Сурито мълчеше. Единствен неговият кон стоеше здраво на краката си. Подкарал го беше из корала, за да го изпробва: покоряваше се на юздата и шпорите. Беше свалил десния му наочник и прерязал вървите, стегнали долната част на ушите му. Конят беше стабилен, надежден, стоеше здраво на краката си. Друго не му трябваше.

Смяташе да го язди през цялата corrida. В полумрака, седнал на голямото, положено на кече седло, докато чакаше да започне шествието, той премисляше целия предстоящ бой. Пикадорите от двете му страни продължаваха да разговарят. Той не ги чуваше.

Двамата матадори стояха един до друг, пред тримата reones^[13], всеки праметнал плаща през лявата си ръка. Мануел мислеше за тримата младежи зад него. Бяха момчета на около деветнадесет години и все от Мадрид, като Ернандес. Един от тях — мургав циганин, сериозен и с горда осанка — му се понрави. Извърна се към него.

— Как се казваш? — запита го той.

— Фуентес — отвърна циганинът.

— Хубаво име.

Циганинът се усмихна и показа белите си зъби.

— Ще поемеш бика, щом излезе, и ще го накараш да потича малко.

— Добре — каза циганинът. Лицето му беше сериозно. Мислеше за онова, което му предстоеше да направи.

— Започва — каза Мануел на Ернандес.

— Добре. Тръгваме.

С вдигнати глави, в такт с музиката, движейки само свободната си дясна ръка, те излязоха на пясъчната арена, осветена от прожекторите. Зад тях идваха техните куадрили, след това пикадорите на коне, а накрая прислужниците и мулетата, накичени с дрънкулки. Докато прекосяваха арената, тълпата аплодираше Ернандес. Пристъпяха свободно, дръзко и гледаха право пред себе си.

Поклониха се на президента^[14] и процесията се разпадна на съставните си части. Матадорите се приближиха до оградата и смениха тежките си парадни мантии с леки бойни плащове. Изведоха мулетата навън. Пикадорите препуснаха вдървено по арената и двама от тях излязоха през вратата, от която бяха дошли. Прислужниците пригладиха пясъка.

Мануел изпи чаша вода, която му подаде един от хората на Ретана, определен да му бъде импресарио и да му подава рапирата. Ернандес току-що бе говорил със своя импресарио и сега се приближаваше.

— Добре те посрещнаха — похвали го Мануел.

— Обичат ме — усмихна се щастливо Ернандес.

— Как беше шествието? — обърна се Мануел към човека на Ретана.

— Чудесно. Като сватбена процесия. Минахте като Хоселйто и Белмонте^[15].

Сурито мина покрай тях като каменен конник с едрата си фигура. Обърна коня си към торила^[16] на срещуположния край на арената, откъдето трябваше да излезе бикът. Всичко му се виждаше особено под светлината на прожекторите. Свикнал беше да излиза в горещите следобеди и да печели много пари. Вечерната corrida на електрическа светлина не му се нравеше. Искаше час по-скоро да започнат.

Мануел се приближи до него.

— Набоди го, Манос — каза той. — Така го набоди, че да не ми създава неприятности.

— Ще го набода — увери го Сурито и плю на пясъка. — Така ще го набода, че ще му се прииска да изскочи от арената.

— Натисни здраво копието, Манос.

— Добре. Защо не започваме?

— Ето го, идва.

Сурито седеше, мушнал крака в дълбоките старовремски стремена, прикриващи почти целите ходила, стиснал коня със здравите си колене, защитени с метални набедреници, обшити с кожа. Той държеше юздите в лявата си ръка, пиката в дясната и с нахлупена над очите шапка, за да не го заслепяват прожекторите, гледаше към вратата на торила насреща. Ушите на коня трепнаха. Сурито го потупа с лявата ръка.

Червената врата на торила се отвори и за миг Сурито видя празния загон далеч зад арената. После бикът изскочи стремително, плъзна се на четири крака, за да се спре, заслепен от светлините, след това се понесе в бърз, плавен галоп, безшумно, като изключим пръхтенето на широките ноздри, доволен, че е пак на свобода след тъмния обор.

На първия ред, леко отегчен, заместник завеждащият рубриката Corridas във вестник „Ел Ералдо“ се наведе над бележника си, поставен на бетонната преграда до него, и написа: „Бик номер 42, Кампаниеро Негро, изскочи на арената като тапа и твърде войнствено настроен...“

Облегнат на оградата, Мануел наблюдаваше бика. Той даде знак с ръка и циганинът се затече, влачейки плаща. В пълен галоп, бикът се завъртя и се хвърли към плаща, с наведена глава и вирната опашка. Циганинът закриволичи, бикът го забеляза, забрави плаща и се спусна към човека. Фуентес се засили, прескочи червената ограда, наричана barrera и в същия миг рогата на бика се забиха в нея. Животното я удари още два пъти, блъскайки се слепешката в дървото.

Дописникът на „Ел Ералдо“ запали цигара, хвърли кибритената клечка към бика и написа в бележника си: „Едър и с достатъчно големи рога, за да задоволи масовия зрител, Кампаниеро прояви желание да влезе при матадорите.“

Докато бикът блъскаше оградата, Мануел излезе на утъпкания пясък. С крайчеца на окото си видя Сурито, възседнал белия си кон до оградата от лявата страна на арената. Мануел застана с плаща пред себе си, сдиплил по един край във всяка ръка. „Ху! Ху!“ подвижна той към бика, който се обърна и сякаш се оттласна от оградата, за да се засили. Той бясно се понесе към плаща на Мануел, който направи крачка встрани, и когато бикът беше до него, обърна се кръгом, като завъртя плаща пред самите му рога. Плащът описа кръг и Мануел отново бе срещу бика. Застанал в същото положение, с плаща пред себе си, той отново се завъртя, когато бикът го връхлиташе. При всяко негово завъртване тълпата надаваше одобрителен вик.

Той се завъртя четири пъти заедно с бика, като раздипляше целия плащ. Всеки път принуждаваше животното да се извърти, за да нападне отново. В края на петото обръщане той прихвана плаща до бедрото си, завъртя се тъй, че го разпери като рокличка на балерина която прави пирует: бикът се завъртя, описа кръг, тъй близко до Мануел, че тялото му се уви като пояс около тореадора, който отстъпи встрани и го остави лице в лице със Сурито на белия кон, стъпил здраво на краката си, ушите щръкнали напред, муцуната потръпваща нервно, с нахлупена над очите шапка, наведен напред, Сурито държеше дългото копие под остър ъгъл надолу, краят му, щръкнал назад изпод мишницата, а триъгълното острие, насочено към бика.

Заместник-главният дописник на „Ел Ералдо“ смукна от цигарата си, без да сменя поглед от бика и написа: Ветеранът Маноло изпълни серия задоволителни вероники и накрая — рекорте в

подчертан белмонтovski стил и спечели аплодисментите на публиката, след което дойде ред на конното tercio^[17].

Сурито стоеше на седлото и измерваше разстоянието между бика и острието на копието. Докато той наблюдаваше, бикът се съвзе и се хвърли напред, вперил очи в гърдите на коня. Щом сведе глава, за да го вдигне на рогата си, Сурито заби острието на копието в мускулите, издули се като гърбица между плешките на бика, натисна дръжката с цялата си тежест, а с лявата ръка дръпна юздите и белият кон се изправи, предните му копита увиснаха във въздуха, той го накара да се завърти надясно, като натискаше бика надолу, така че рогата му минаха на безопасно разстояние от корема на коня, който отново застана на четири крака и цял потръпна, защото до гърдите му се докосна опашката на бика, който се хвърли напред, подмамен от плаща на Ернандес.

Ернандес се затича косо и с плаща си привлече и насочи бика към другия пикадор. Завъртя плаща така, че прикова бика точно пред коня с ездача, след което се отстрани бикът видя коня и се хвърли напред. Копието на пикадора се плъзна по гърба му и докато животното вдигаше коня на рогата си, ездачът, видял, че не е улучил и почти свлечен от седлото, бързо освободи десния си крак от стремето и падна от лявата страна на коня, за да го остави между себе си и бика. Конят, вдигнат и набоден на рогата на бика се строполи на арената; бикът продължи да го мушка а пикадорът се оттласна с крака от коня на безопасно разстояние в очакване да го вдигнат и изнесат за да се изправи.

Мануел остави бика да мушка падналия кон; не бързаше, пикадорът не беше в опасност, освен това за такъв като него беше полезно да го оставят да потрепери от страх, та друг път да не излиза толкова бързо от строя. Некадърни пикадори! Погледна към отсрещната страна, където чакаше Сурито, застанал недалеч от оградата, с коня, замръзнал в очакване.

Ху! Tomaг^[18] — подвижна той към бика, хванал плаща с две ръце, за да привлече погледа му. Бикът остави коня и се хвърли към плаща, а Мануел се затича косо, спря се с широко раздипления плащ, завъртя се на пети и накара бика да направи остър завой, за да се намери пред Сурито.

„Кампаниеро уби един «Росинант», срещу което получи няколко удара с пика, а Ернандес и Маноло демонстрираха quites^[19]“ — написа дописникът на „Ел Ералдо“. Той не отстъпи пред желязното острие и ясно показва, че не изпитва нежни чувства към конете. Ветеранът Сурито отново се прояви като майстор на копието, по-специално във фигурата el suerte, Оле, Оле, закрепя човекът до него. Викът му потъна в общия рев на тълпата и той потупа дописника по гърба. Журналистът вдигна очи и видя Сурито долу, точно пред себе си, провесил се цял от седлото, копието щръкнало назад под остър ъгъл изпод мишницата — прихванал го почти до острието той натискаше с цялата си тежест и задържаше на разстояние бика, който напираше да достигне коня, а Сурито, надвесен над него, го задържаше, продължаваше да го задържа, бавно извърташе коня под напора, докато най-после той бе въвн от опасност. Сурито усети момента, в който бикът можеше да мине безопасно покрай коня, отпусна желязната си хватка, триъгълното стоманено острие се изметна, разкъса гърбицата от мускули на халката на бика, който се отскубна от него, за да се озове срещу плаща на Ернандес, разгърнат пред муцуната му. Той слепешката се втурна към него и младежът го насочи към средата на арената.

Сурито потупваше коня си и гледаше как бикът се нахвърля върху плаща, който Ернандес развяваше под ярката светлина, насърчаван от вика на тълпата.

— Видя ли? — обърна се той към Мануел.

— Чудесно беше.

— Този път не му се размина. Виж го сега.

Следвайки плаща, който описа малък кръг, бикът се подхлъзна и падна на колене. Изправи се веднага, но Мануел и Сурито, чак от другия край на арената, видяха кръвта, която шуртеше на тласъци и лъщеше по черната плешка на бика.

— Този път не му се размина — повтори Сурито.

— Сега е добре обработен — похвали го Мануел.

— Ако го ударя още веднъж, ще го убия.

— Още малко и започва третият тур — идва нашият ред.

— Виж го!

— Трябва да мина оттатък — каза Мануел и се затече към другия край на арената, където los toros^[20] водеха един кон, дърпаха го за

юздата, шибаха го с пръчки по краката и всички вкупом се стремяха да го приближат към бика, който стоеше, отпуснал глава, риеше с копита и се колебаеше дали да нападне.

Без да изпуска ни една подробност от тази сцена, Сурито се приближи с коня си и се намръщи неодобрително.

Накрая бикът се спусна напред, предводачите се затичаха към оградата, ударът на пикадора попадна твърде назад, бикът вдигна коня на рога и го преметна на гърба си.

Сурито наблюдаваше: los monos, облечени в червени ризи, се затичват да измъкнат пикадора. Изправен отново на крака, той маха с ръце и ругае. Мануел и Ернандес чакат готови с плащовете си. А бикът, грамадният черен бик, стои с коня на гръб; копитата на коня се мятат във въздуха, юздата се е заплела в рогата. Черен бик с кон на гръб: той пристъпя несигурно на късите си крака, след това изпъва врат и с рязко движение подмята коня, за да го свали от себе си; ето, конят е вече на пясъка и бикът се спуска към плаща, който Мануел му показва.

Мануел долавя, че бикът е станал по-бавен. Изгубил е много кръв. Целият му хълбок лъщи от кръв.

Мануел отново го подмамва. Ето го, идва, грозен, вперил дивите си очи в плаща. Мануел прави стъпка встрани, вдига ръце и изпъва плаща пред бика, готов за вероника^[21].

Бикът е пред него. Главата му е сведена и леко клюма. Личи ръката на Сурито.

Мануел разгъва плаща; ето го, идва: прави крачка встрани и отново се завърта във вероника. „Насочва рогата си неимоверно точно — мисли си той. — Потича доста, а сега изчаква. Дебне ме. Не сваля очи от мен. Трябва винаги да го лъжа с плаща.“

Размаха мантията към бика; ето го, идва — а сега бързо настрана. Този път мина на сантиметър. Не трябва да го пускам толкова близо.

Всеки път когато бикът профучаваше край Мануел, плащът се плъзваше по гърба на животното и сега гънките му бяха мокри от кръв. Така, а сега за последен път.

Застанал срещу бика, Мануел разгъна плаща с две ръце. При всяко нападение бе принуждавал животното да се завърта заедно с него. Бикът го гледаше. Без да откъсва очи от него, стоеше и гледаше свел рога напред.

— Ху! Торо! — подвикна Мануел, отметна снага назад и разви плаща. Ето го, идва. Той отстъпи встрани, разгъна плаща зад гърба си и се завъртя така, че бикът последва развения плащ, но намери само празно пред себе си и се спря като парализиран, безсилен пред плаща. Мануел го размаха с една ръка пред муцуната на бика, за да покаже, че животното е вцепенено и се отдалечи. Никой не аплодира.

Мануел се отправи по пясъка към оградата, а Сурито напусна арената с коня си. Докато Мануел се занимаваше с бика, тръбачът беше обявил следващия тур: забиване на бандерилите^[22]. Той беше чул сигнала подсъзнателно. Прислужниците покриваха с брезентови платнища двата мъртви коня и ръсеха дървени стърготини наоколо.

Мануел се приближи до оградата да пие вода. Човекът на Ретана му подаде тежка, нагледжосана кана.

Високият циганин, Фуентес, държеше в ръка две бандерили: тънки червени пръчки, които завършваха с острие със законтрящ шип като въдичарска кука. Той погледна към Мануел.

— Хайде! — каза Мануел.

Циганинът излезе тичешком. Мануел остави каната, изтри лице с кърпата си и загледа.

Репортерът на „Ел Ералдо“ посегна към стоплената бутилка с шампанско, която стоеше пред краката му, отпи една глътка и довърши започнатото изречение.

„... престарелият Маноло изпълни серия посредствени фигури, които не му донесоха аплодисменти, след което бе обявен третият тур.“

Все още вцепенен, бикът стоеше сам в средата на арената. Фуентес, висок и изправен, пристъпяше към него предизвикателно, а в разперените си ръце държеше двете тънки червени пръчки, хванал ги с крайчеца на пръстите, с острието, насочено право напред. Той вървеше начело, а от всяка страна го следваше по един реоп с плащ в ръце. Бикът го изгледа и излезе от вцепенението си.

Вперил беше очи във Фуентес, който се бе спрял. После циганинът отметна снага назад и му подвикна. Раздвижи двете бандерили, стоманените острия блеснаха на светлината и привлякоха погледа на бика.

Той навири опашка и се хвърли напред.

Носеше се в права линия, вперил поглед в човека пред себе си. Фуентес стоеше неподвижен, леко наклонен назад, насочил напред

двете бандерили. Щом бикът наведе глава, да го промуши, той се отметна назад, събра ръце и ги вдигна, устреми се напред и двете бандерили се стрелнаха надолу като две червени линии, остриета се забиха в плешката на бика, а Фуентес, надвесил се над рогата, превъртя тяло, опрян на двете отвесни пръчки, и със събрани крака се изви настрана, за да не го закачи бикът.

— Оле! — закрепця гълпата.

Бикът яростно размахваше рога, мятеше се като риба и подскачаше на четири крака. Червените стрели на бандерилите се полюшваха при всяко подскачане.

Мануел, който стоеше до оградата, забеляза, че бикът бode винаги надясно.

— Кажи му да забие другия чифт отдясно — каза той на момчето, което се затече към Фуентес с новите бандерили.

Една тежка ръка се отпусна на рамото му. Беше Сурито.

— Как се чувствуваш? — запита го той. Мануел гледаше бика.

Сурито опря ръце на оградата и се облегна с цялата си тежест. Мануел се обърна към него.

— Във форма си — каза Сурито.

Мануел поклати глава. До третия тур нямаше какво да прави. Циганинът беше много добър с бандерилите. До третия тур бикът щеше да бъде добре обработен. Добър бик беше. Досега всичко беше лесно. Но края — заключителният удар с рапирата — това го тревожеше. В същност не го тревожеше. Дори не мислеше за него. Но беше изпълнен с мъчително предчувствие. Гледаше към бика и обмисляше своята фаена — обмисляше как трябва да действа с червения плащ, за да омаломощи бика така, че да се справи с него.

Циганинът отново се бе запътил към бика, пристъпяше напето, предизвикателно, като танцьор, а червените стрели на бандерилите се поклащаха при всяка стъпка. Бикът го гледаше: не беше вече омаломощен, дебнеше го, искаше да се приближи достатъчно, за да бъде сигурен, че няма да му убегне и ще може да забие рога в него.

Докато Фуентес се приближаваше, бикът се хвърли към него. Фуентес се затече към края на арената, зави, спря се, устреми се напред и застанал на пръсти, с протегнати напред ръце, в същия миг, когато рогата минаваха край него, заби бандерилите там, където най-силно изпъкваша набитите мускули на холката.

Тълпата изпадна във възторг.

— Момчето няма да остане дълго във вечерното — обърна се човекът на Ретана към Сурито.

— Добър е — каза Сурито. — Гледай!

Фуентес стоеше, опрял гръб на оградата. Зад него двама от куадрилята стояха с плащове в ръка, готови да ги прехвърлят през оградата, за да отвлекат вниманието на бика.

Изплезил език, цял запъхтян, бикът следеше циганина. Този път нямаше как да му избяга. Зад гърба му бяха червените дъски. Трябваше само малко да се засили. Бикът продължаваше да го гледа.

Циганинът се изви назад, сви ръце и бандерилите се насочиха към бика. Подвикна му и тропна с крак. Бикът подозираше нещо. Искаше да се добере до човека. Стига са го мушкали в плешката.

Фуентес пристъпи по-близо до него. Изви тяло назад. Отново му подвикна. Някой от тълпата му изкрещя да се пази.

— Дяволски близо е — каза Сурито.

— Гледайте! — извика човекът на Ретана.

Както беше отметнал снага назад и дразнеше бика с бандерилите, Фуентес подскочи на място. В същия миг бикът вирна опашка и връхлетя. Фуентес гъвкаво се приземи на пръсти и с протегнати ръце изви тяло като дъга напред, заби бандерилите отвесно надолу, извъртайки се, за да избегне десния рог.

Бикът го изгуби от погледа си и се стовари върху оградата, подмамен от праметнатите през нея плащове.

Под аплодисментите на тълпата циганинът се затече покрай оградата към Мануел. Рогата бяха минали тъй близо до него, че краят на дрехата му беше раздран. Щастлив, той я показваше на зрителите. Обиколи цялата арена. Мина и край Сурито: усмихнат, показваше дрехата си. Сурито също се усмихна.

Последния чифт бандерили заби някой друг. Не му обърнаха никакво внимание.

Човекът на Ретана метна червения плащ — *la muleta* — върху една палка, уви го около нея и го подаде през оградата на Мануел. Бръкна в коженото ковчеже с рапирите, хвана една от тях за кожената ножница и също я подаде през оградата. Мануел хвана червената дръжка, изтегли острието и празният кожен калъф клюмна надолу.

Той погледна към Сурито. Снажният пикадор забеляза, че Мануел се облива в пот.

— Сега ще го довършиш — каза Сурито. Мануел кимна.

— Добре е обработен — окуражи го пак Сурито.

— Като по поръчка — увери го човекът на Ретана. Мануел кимна.

Горе, под самия навес, тръбачът засвири за последния тур и Мануел прекоси арената по посока на отдалечените ложи, потънали в мрак, в една от които трябваше да бъде президентът.

На първия ред репортерът на „Ел Ералдо“ отпи голяма глътка от топлото шампанско. Беше решил, че няма смисъл да пише подробен репортаж и ще състави информация, като се върне в редакцията. В края на краищата не беше толкова важно. Някакво си вечерно представление. Ако пропусне нещо, ще го вземе от утринните вестници. Отпи още една глътка от шампанското. В дванадесет имаше среща в „Максим“. И какво ли представляваха тези тореадори? Хлапета и безделници. От кол и въже. Сложи бележника в джоба си и погледна към Мануел — самотна фигура сред арената — снел шапка с широк жест в знак на поздрав към ложата горе, която не можеше да види в тъмния амфитеатър. Бикът, с празен поглед, стоеше спокойно посред арената.

— Посвещавам този бик вам, сеньор, и на мадридската публика, най-сведущата и най-великодушната на света — каза Мануел. Такава беше общоприетата формула. Каза я цялата. Малко дълга беше за вечерно представление.

Той се поклонил към тъмното, изправи се, захвърлил шапката си през рамо и с плаща в лявата ръка и рапира в дясната тръгна към бика.

Мануел се приближаваше към бика. Животното го погледна, очите му шареха. Мануел забеляза, че бандерилите висят косо от лявата му плешка, а кръвта от ударите на Сурито продължава да се стича на лъскави струйки. Забеляза и как бе застанал. Докато се приближаваше, с *muleta* в лявата ръка и рапира в дясната, Мануел гледаше краката му. За да се хвърли напред, бикът трябваше най-напред да събере крака. Сега стоеше разкрачен, отпуснат.

Мануел вървеше към него и гледаше краката му. Всичко беше наред. Ще се справи. Трябваше да го застави да отпусне глава надолу, за да може, необезпокояван от рогата, да се доближи до него и да го

убие. Не мислеше как ще удари с рапирата, как ще го убие. Не можеше да мисли за всичко наведнаж. Все пак онова, което му предстоеше, го гнетеше. Докато се приближаваше, следейки краката на бика, той видя последователно очите му, влажната муцуна, широките закривени напред рога. Около очите на бика имаше светли кръгове. Погледът му бе прикован в Мануел. Той чувствуваше, че тоя, малкият с бялото лице, няма да му убегне.

Мануел се спря, праметна червения плащ върху рапирата, хвана я с лявата ръка и втъкна острието ѝ в плаща, изопнат като триъгълно корабно платно. Същевременно забеляза върховете на рогата. Единият се бе разцепил от ударите в оградата. Другият беше остър като игла на таралеж. Докато разгъваше своята *muleta* той забеляза, че бялата основа на рога е окървавена. Той виждаше всичко това, без да губи из очи краката на бика. Бикът не сваляше поглед от Мануел.

„Преминал е в отбрана — каза си Мануел. — Събира сили. Трябва да го изкарам от това състояние и да го принудя да отпусне глава. Това е най-важното: да отпусне глава. Сурито го накара веднъж да отпусне глава, но след това той се съвзе. Като го подмамя да потича, ще изгуби кръв и тогава ще отпусне глава.“

Както беше хванал рапирата с лявата ръка и пригладжаше заметнатия отгоре ѝ плащ, той подвижна към бика. Бикът го гледеше.

Той предизвикателно изви тяло назад и раздвижи опънатия плащ.

Бикът видя плаща: ярко петно, което аленееше под блесналите светлини. Краката му се раздвижиха.

Ето го, идва. Профуча! Мануел се извърна встрани и вдигна плаща така, че той мина над рогата на бика и се плъзна по широкия му гръб от главата до опашката. Животното намери пред себе си празно пространство. Мануел бе останал на старото си място.

След като мина под плаща, бикът се извъртя като котка, която завива покрай ъгъл, и се обърна срещу Мануел. Отново беше преминал в нападение. Мудността му се бе изпарила. Мануел забеляза струйка прясна кръв, която лъщеше по черната плешка и се стичаше на капки по краката му. Той изтегли рапирата от своята *muleta* и я хвана в дясната ръка. Отпуснал лявата ръка с плаща и цял наклонен наляво, той подвижна към бика. Бикът раздвижи крака и впи поглед в плаща. Ето го, идва!

Той се отмести, за да избегне удара, прехвърли плаща над главата на бика, а сабыта му, блеснала под прожекторите, описа същата крива линия.

Това беше *pase natural* бикът отново се устреми и Мануел вдигна плаща за *paso de pecho*. Стъпил здраво, той остави бика да мине покрай гърдите му под вдигнатия плащ. Мануел отметна глава назад, за да избегне бандерилите, които се удряха една в друга. Топлото, черно тяло докосна гърдите му.

„Дяволски близко!“ — помисли си той.

Сурито, който се беше облегал на оградата, веднага каза нещо на циганина, който взе един плащ и се затече към Мануел. Сурито нахлупи ниско шапката си и загледа към Мануел на арената.

Той отново беше срещу бика, отпуснал плаща наляво. Бикът, навел глава, гледаше неговата *muleta*.

— Ако това го правеше Белмонте, щяха да пощуреят от възторг — каза човекът на Ретана.

Сурито не отговори. Той гледаше Мануел, застанал по средата на арената.

— Откъде ли шефът е измъкнал тоя? — продължи другият.

— От болницата.

— Изглежда, скоро пак ще отиде там. Сурито се обърна към него.

— Чукни тук — посочи той оградата.

— Аз само се шегувах.

— Чукни на дърво.

Човекът на Ретана се наведе и чукна три пъти. — Гледай — каза Сурито.

Под светлините, в средата на арената, Мануел беше коленичил срещу бика; той вдигна своята *muleta* с две ръце и бикът връхлетя срещу него, с вирната опашка.

Мануел се изви настрани, за да избегне удара, и когато бикът отново се хвърли към него, завъртя плаща в полукръг и животното падна на колене.

— Та той е матадор от класа! — възхити се човекът на Ретана.

— Не, не е — каза Сурито.

Мануел се изправи — с плаща в лявата ръка и рапира в дясната, той прие с поклон аплодисментите, които долетяха от тъмния

амфитеатър.

Бикът се изправи на крака и зачака с наведена глава.

Сурито каза нещо на двама други младежи от куадрилията, те изтичаха на арената и застанаха с плащовете си зад Мануел. Сега зад него имаше четирима души. Ернандес го бе последвал, още когато излезе с плаща в ръка. Фуентес, висок и строен, застанал спокойно, наблюдаваше флегматично, притиснал плаща до себе си. Когато излязоха и другите двама, Ернандес им направи знак да застанат по един от всяка страна. Пред бика беше само Мануел.

Той направи знак на останалите да се отдалечат. Те отстъпиха малко по-назад. Забелязаха, че лицето му е бледно и обляно в пот.

Не знаеха ли, че трябва да стоят настрана? Бикът можеше да забележи плащовете им, сега, когато беше готов и омаломощен. Защо се месеха — и без това не му беше лесно.

Бикът стоеше разкрячен и гледаше плаща. Мануел прехвърли плаща в лявата си ръка. Бикът не откъсваше очи от него. Той стоеше тромаво на краката си. Отпуснал беше глава, но не достатъчно ниско.

Мануел вдигна плаща, за да го подразни. Той не се помръдна. Само проследи движението с очи.

„Станал е оловен — каза си Мануел. — Стои разкрячен. Готов е. Вече ще го улуча.“

Той мислеше с жаргона на бикоборците. Понякога имаше нещо на ум, но не си спомняше съответния термин — тогава не можеше да оформи мисълта си. Инстинктът му и придобитите рефлекси работеха автоматично, а мисълта му — бавно, защото търсеше съответните думи. Той знаеше всичко за биковете. Нямаше нужда да мисли за тях. Просто правеше онова, което трябваше да направи. Очите му забелязваха какво става, а тялото му правеше необходимите движения без помощта на мисълта. Ако мислеше, би било свършено с него.

И сега, застанал срещу бика, той забелязваше редица неща едновременно: срещу него бяха рогата, единият разцепен, другият гладък и остър, той трябваше да застане с хълбок към левия рог, да се устреми напред с бързо и отсечено движение, да отпусне плаща надолу, така че бикът да наведе глава, да се пресегне над рогата и да забие острието чак до ефеса в онова място, което е голямо колкото монета от пет песети и се намира точно зад врата, между силно изпъкналите плешки. Трябваше да направи всичко това и после да се

отдръпне, като мине пак между рогата. Съзнаваше, че трябва да направи всичко това, но мисълта му бе само от две думи: „Corto y derecho“.

Corto y derecho — повтаряше той, надипляйки своята muleta.

Бързо и отсечено — corto y derecho. Той изтегли рапирата от плаща, застана ребром към разцепения ляв рог, отпусна плаща до себе си, така че той се кръстоса с дясната му ръка, държаща рапирата, погледът му се плъзна по дължината на острието на равнището на очите, той се повдигна на пръсти и се прицели между изпъкналите плешки на бика.

Corto y derecho — и той се устреми към животното.

Усети тласък и разбра, че полита във въздуха. Докато бикът го прехвърляше, той продължи да натиска рапирата, но тя се изтръгна от ръката му. Той падна на земята и бикът се озова над него. Проснат на земята, Мануел започна да рита муцуната на бика с ескарпините си. Риташе, риташе го отново, а бикът не го оставяше, не можеше да го улучи от възбуда, блъскаше го с глава и забиваше рогата си в пясъка. Подобно на жонгльор, който с краката си държи топка във въздуха, Мануел пречеше на бика да забие рогата си в него.

Той усети в тила си полъха на плащовете, които развяваха, за да отвлекат бика, след това животното мина стремглаво над него и изчезна. За миг бе станало тъмно, когато туловището му минаваше над него. Бикът дори бе го беше настъпил.

Мануел се изправи на крака и вдигна своята muleta. Фуентес му подаде рапирата. Тя се бе изкривила от удара в плешката. Мануел я изправи с коляното си и се затече към бика, застанал до единия мъртъв кон. Дрехата му, скъсана под мишницата, бе провиснала и се вееше.

— Махни го оттам! — извика Мануел на циганина. Бикът беше подушил кръвта на убития кон и раздра платнището с рогата си. Той се спусна към плаща на Фуентес, повлякъл платнището, което се бе закачило на разделения му рог. Тълпата се разсмя. Бикът започна да тръска глава, за да се освободи от брезента. Ернандес се приближи тичешком изотзад, хвана единия му край и ловко го откачи от рога.

Бикът понечи да се хвърли към него, но се спря и застана неподвижен. Той отново беше минал в отбрана. Мануел се приближи със своята muleta и рапирата. Той развя плаща. Бикът не помръдна.

Мануел застана ребром към него и се прицели; погледът му се плъзна по острието на рапирата, увиснало в лека дъга. Бикът стоеше като парализиран, сякаш нямаше сили да се хвърли към него.

Мануел се повдигна на пръсти, прицели се със стоманеното острие и се устреми напред.

Почувствува нов тласък, разбра, че полита назад и се стовари тежко на пясъка. Този път нямаше как да рита — бикът беше отгоре му. Мануел лежеше замрял, опрял глава върху ръцете си, а бикът го блъскаше. Блъсна го в гърба и натика лицето му в пясъка. Той почувствува как единият рог мина между свитите му ръце и се заби в пясъка. Бикът го удари в кръста. Лицето му се зарови в пясъка. Рогата закачиха единия му ръкав и го отпориха. Бикът отхвърли Мануел встрани и се втурна напред, подмамен от плащовете.

Мануел стана, намери рапирата и плаща, опита с палец върха на острието и изтича към оградата.

Човекът на Ретана се пресегна и му подаде друго оръжие.

— Изтрийте си лицето — каза той.

Мануел, който отново тичаше към бика, избърса с кърпа окървавеното си лице. Не беше забелязал Сурито. Къде ли беше той?

Хората от квадрилята бяха отстъпили настрани от бика и чакаха с готови плащове. След станалото той отново стоеше тромав и безучастен.

Мануел се приближи към него с плаща. Спря се и го поклати. Животното не реагира. Той го развя няколко пъти наляво и надясно пред самата му муцуна. Бикът го следеше с очи, но не се хвърляше напред. Чакаше него. Мануел се разтревожи. Нов удар — друг изход нямаше. Застана ребром до бика, кръстоса рапирата и плаща до гърдите си и се хвърли напред. Докато натискаше острието, дръпна се вляво, за да избегне рогата. Бикът се размина с него, рапирата отскочи във въздуха, блесна на светлината на прожекторите и падна на пясъка с червената дръжка напред.

Мануел изтича и я вдигна. Тя се бе изкривила и той я изправи с коляното си.

Докато се връщаше тичешком към бика, който отново бе изпаднал във вцепенение, той мина покрай Ернандес, застанал с плащ в ръка.

— Той е само кокали — каза младежът съчувствено. Мануел кимна, изтри лице и сложи окървавената кърпа в джоба си.

Ето го бика. Сега стоеше до оградата. Дяволите да го вземат! Може би той наистина беше само кокали. Може би нямаше нито едно местенце, където да забие рапирата. Глупости! Не може да няма! Ще видят те!

Вдигна плаща, за да подмами бика, но той не помръдна. Мануел нервно го размаха отпреде му. Напразно.

Той нагласи плаща, изтегли рапирата, застана ребром към бика и се хвърли срещу него. Натисна рапирата с цялата си тежест, почувствува как тя се огъва, след това отскочи във въздуха, превъртя се и падна сред тълпата. Когато рапирата изхвъркна, Мануел беше отскочил на безопасно разстояние.

Първите възглавнички, които полетяха от тъмното, не го улучиха. След това една от тях го удари в лицето, в окървавеното лице, обърнато към тълпата. Те падаха една след друга. Осейваха пясъка. Някой от предните редове хвърли празна бутилка от шампанско. Тя удари Мануел по крака. Той стоеше и гледаше към тъмното, откъдето го замеряха. Нещо изсвистя във въздуха и падна до него. Мануел се наведе и го вдигна. Това беше сабята му. Той я изправи с коляното си и я размаха с широк жест към тълпата.

— Благодаря — каза той. — Благодаря. Мизерници такива! Ах, какви мизерници бяха те! Мръсни мизерници! Тичешком подритна една възглавница.

Ето го бика. Стои си като преди. Ще видиш ти, мизерник такъв!

Мануел залюля плаща пред черната му муцуна.

Напразно.

Не щеш? Добре! Той пристъпи до него и заби острия връх на рапирата във влажната му муцуна.

Бикът връхлетя, той отскочи назад, препъна се в една възглавница и почувствува, че единият рог се забива в хълбока му. Той сграбчи рога с две ръце, влачеше се назад, понесен от бика, и държеше рога здраво, за да не се забие по-навътре. Бикът го подхвърли и той бе в безопасност. Лежеше неподвижен. Всичко беше наред. Бикът бе отминал.

Той се изправи и се закашля. Чувствувахе се смазан, убит. Мизерници такива!

— Рапирата! — извика той. — Дайте ми плаща! Фуентес се приближи с плаща и рапирата. Ернандес сложи ръка на рамото му.

— Вървете в болницата! — каза той. — Не ставайте глупак!

— Махай се! — каза Мануел. — Върви по дяволите? Той се освободи от него. Ернандес сви рамене. Мануел изтича към бика.

Той стоеше тромав, неподвижен.

Ще видиш ти, мизерник такъв! Мануел изтегли рапирата от увитата около ѝ muleta, прицели се и се хвърли напред. Почувствува, че острието влиза навътре. Чак до ефеса. По пръстите му, опряни в раната, бликна топла кръв. Той беше цял полегнал върху бика.

Животното се олюля, той почувствува, че то се свлича под него и отстъпи назад. Бикът бавно се повали настрана и изведнъж четирите му крака щръкнаха във въздуха.

Мануел вдигна ръка към тълпата. По дланта му се стичаше топлата кръв на бика.

Мизерници такива! Той искаше да заговори, но се закашля. Нещо горещо го задавяше. Озърна се наоколо за плаща. Трябваше да отиде да поздравя президента. По дяволите президента! Той седна на пясъка, загледан пред себе си. Гледаше бика. Четирите му крака стърчаха във въздуха. Дебелият език, провиснал навън. Някакви животинки пълзяха по корема и между краката му. Там където космите бяха по-редки. Мъртъв бик. По дяволите бикът! Да вървят всички по дяволите! Опита се да стане на крака, но се закашля. Отново приседна и продължи да кашля. Някой се приближи и го вдигна.

Понесоха го през арената към лазарета; носеха го тичешком по пясъка. Спряха за миг пред вратата, защото мулетата тъкмо влизаха, после минаха по тъмния проход. Задъханите мъже изкачиха стълбата и го сложиха да легне.

Чакаха го хирургът и други двама, облечени в бяло. Сложиха го на масата. Усети, че му разрязват ризата. Мануел се чувствуваше изморен. Нещо отвътре изгаряше гърдите му. Закашля се и те му сложиха нещо на устата. Всеки беше погълнат от работата си.

Електрическата светлина блестеше право в лицето му. Той затвори очи.

Дочу тежки стъпки по стълбата. След това престана да ги чува. До него достигна далечен шум. Това беше тълпата. Нищо. Някой друг

ще убие втория му бик. Бяха разрязали цялата му риза. Докторът му се усмихна. А ето и Ретана.

— Здравей, Ретана! — поздрави го Мануел... Не можеше да чуе гласа си.

Ретана му се усмихна и каза нещо. Мануел не можа да го чуе.

Сурито стоеше до масата и надвесен гледаше мястото, около което работеше докторът. Беше в пикадорския си костюм, но без шапка.

Сурито му каза нещо. Мануел не можа да чуе какво.

Сурито заговори на Ретана. Единият от мъжете в бяло се усмихна и подаде на Ретана ножица. Ретана я даде на Сурито. Сурито каза нещо на Мануел. Той не можа да го чуе.

По дяволите операционната маса! Беше лягал не на една операционна маса. Нямах да умре. Ако умираше, щеше да има свещеник.

Сурито му разправяше нещо. Вдигна ножицата.

Ето какво било. Щяха да отрежат неговата coleta. Щяха да му отрежат плитката.

Мануел се изправи и седна на операционната маса. Докторът отстъпи назад, разгневен. Някой го сграбчи и го задържа.

— Може ли такава нещо, Манос! — каза той. Изведнъж чу ясно гласа на Сурито.

— Няма нищо — каза Сурито. — Не бой се. Само се шегувах.

— Бях във форма — продължи той. — Просто не ми провървя. Това е всичко.

Мануел се отпусна, назад. Бяха сложили нещо на лицето му. Всичко това му беше познато. Той вдъхна дълбоко. Почувствува се много изморен. Много, много изморен. Свалиха маската от лицето му.

— Бях във форма — продължаваше Мануел със слаб глас. — Бях в много добра форма.

Ретана погледна Сурито и тръгна към вратата.

— Ще остана с него — каза Сурито. Ретана вдигна рамене.

Мануел отвори очи и погледна към Сурито.

— Кажи, Манос, не бях ли в добра форма? — настояваше той.

— Да, разбира се — съгласи се Сурито, — ти беше в много добра форма.

Асистентът сложи маската на лицето му и Мануел пое дълбоко дъх. Сурието стоеше и гледаше. Беше му неловко.

- [1] Бой с бикове. — Б. пр. ↑
- [2] Млад бикоборец. — Б. пр. ↑
- [3] Плитка на тила, отличителен белег на бикоборците. — Б. пр. ↑
- [4] Млад бик. — Б. пр. ↑
- [5] Загон за добитък. — Б. пр. ↑
- [6] Всички помощници на матадора: пикадори, бандерилиери в др. — Б. пр. ↑
- [7] Едно дуρο — пет песети. — Б. пр. ↑
- [8] Намушен. — Б. пр. ↑
- [9] Коравата ръка. — Б. пр. ↑
- [10] Матадор, който напуска арената, отрязва своята плитка. — Б. пр. ↑
- [11] Вътрешен двор пред конюшната. — Б. пр. ↑
- [12] Тържествено шествие преди да се открие боят. — Б. пр. ↑
- [13] Пеша помощници на матадора. — Б. пр. ↑
- [14] Почетен председател — арбитър на коридата. — Б. пр. ↑
- [15] Прочути бикоборци; Хоселито се смята за върха на „класиката“ в матадорското майсторство, а Белмонте за основоположник на късната „декадентска“ школа в матадорската техника. ↑
- [16] Помещение за биковете. — Б. пр. ↑
- [17] Втора част от боя, в който излизат пикадорите. — Б. пр. ↑
- [18] Дръж (исп.) — Б. пр. ↑
- [19] Пластични фигури за избягване на удара. — Б. пр. ↑
- [20] Прислуга на арената. — Б. пр. ↑
- [21] Всяка фигура, която бикоборецът изпълнява, хванал плаша с две ръце. — Б. пр. ↑
- [22] Стрели, обкичени с разноцветни ленти. — Б. пр. ↑

ОЧАКВАНЕ

Когато влезе в стаята да затвори прозорците, ние още лежахме в леглото и аз веднага разбрах, че не му е добре. Целият трепереше, лицето му беше бледо, ходеше бавно, сякаш всяко движение му причинява болка.

— Какво ти е, Schatz^[1]?

— Боли ме главата.

— По-добре си легни.

— Не, добре съм.

— Легни си. Щом се облека, ще дойда при тебе.

Но когато слязох долу, деветгодишният ми син седеше облечен до камината и изглеждаше много болен и нещастен. Пипнах челото му и разбрах, че има треска.

— Легни си — казах, — болен си.

— Нищо ми няма — отвърна той.

Докторът дойде и премери температурата на момчето.

— Колко е? — попитах аз.

— Сто и две.

Докторът остави три вида лекарства в разноцветни капсули и даде указания как да се вземат. Едното беше за температурата, второто разслабително и третото за намаляване на киселинността. Бацилите на инфлуенцата виреят само в кисела среда, поясни докторът. Той, изглежда, знаеше всичко за инфлуенцата и каза, че нямало място за безпокойство, ако температурата не се качи над сто и четири градуса. Простудната епидемия била лека и нямало опасност, стига да се избегнела пневмония.

Върнах се в стаята, записах температурата и отбелязах часовете, в които трябваше да се вземат хапчетата.

— Искаш ли да ти почета?

— Добре. Щом искаш — каза момчето.

Лицето му беше много бледо и под очите си имаше тъмни кръгове. Лежеше съвсем неподвижно в леглото, безучастно към онова,

което се вършеше около него.

Зачетох на глас „Разкази за пиратите“ от Хауърд Пайл, но видях, че не слуша.

— Как се чувствуваш, Schatz? — попитах го аз.

— Засега все така — каза той.

Седях до края на леглото, четях на себе си и чаках да стане време за второто хапче. Естествено беше да заспи, но когато откъснах очи от книгата, видях го да гледа някак много странно крака на леглото.

— Защо не се опиташ да заспиш? Ще те събудя за лекарството.

— По-добре е да съм буден. След малко той каза: — Ако ти е неприятно, не стой тука, татко.

— Не ми е неприятно.

— Искам да кажа, не стой, ако после ще ти бъде неприятно.

Помислих, че може би бълнува и след като в единадесет часа му дадох предписаните лекарства, излязох от стаята.

Денят бе ясен и студен навалилата суграшица бе замръзнала и голите дървета, нарязаните храсти, тревата и голата земя изглеждаха като лакирани. Взех младия ирландски сетър и тръгнах да се поразходя по пътя и край замръзналата рекичка, но по гладката повърхност не можеше нито да се стои, нито да се върви; моето червено куче се хлъзгаше, а аз на два пъти здравата се изтърсих, като единия път изпуснах пушката си и трябваше да я гоня по леда.

Изпод високия глинест бряг, с провиснали над реката шубраци, дигнахме ято пъдпъдъци и аз убих два, преди ятото да изчезне от погледа ми зад брега. Част от ятото накаца по дърветата, но повечето птици се изпокриха в гъсталака и за да се вдигнат отново, трябваше няколко пъти да скачам върху заледените купища храсти. Пъдпъдъците излитаха, когато аз все още несигурно се крепях върху пружиниращия заледен шубрак и ми беше трудно да стрелям, но убих още два, пет не улучих и си тръгнах доволен, че съм открил ятото толкова близо до къщи, щастлив, че остана достатъчно лов и за друг ден.

В къщи ми казаха, че момчето отказало да пусне когото и да било в стаята.

— Не влизайте — казало то. — Не искам и вие да се заразите.

Влязох при него и го намерих в същото положение, с бледо лице и страни, зачервени от треската, впило поглед в крака на леглото.

Премерих му температурата.

— Колко е?

— Около сто — казах аз. Беше сто и две и четири десети.

— А беше сто и две — каза то.

— Кой ти каза?

— Докторът.

— Температурата не е висока — успокоих го. — Няма защо да се тревожиш.

— Не се тревожа — отвърна то. — Но не мога и да не мисля.

— А ти не мисли — казах аз. — Почивай си.

— Почивам си — каза то, като гледаше право пред себе си. Явно някаква мисъл го измъчваше.

— Вземи лекарството и пийни вода.

— Мислиш ли, че ще помогне?

— Разбира се, че ще помогне.

Аз седнах до кревата, отворих книгата за пиратите и започнах да чета, но спрях, защото то не слушаше.

— Според тебе в колко часа ще умра? — попита то.

— Какво?

— Колко още ми остава да живея?

— Що за глупост. Ти няма да умреш.

— Не. Ще умра. Чух, като каза сто и два градуса.

— Никой не умира от сто и два градуса температура. Не говори глупости.

— Знам, че умират. Във Франция децата от училището ми казаха, че човек умира при четиридесет и четири градуса. Аз имам сто и два.

То цял ден беше чакало да умре, от девет часа сутринта.

— Бедно момче — казах аз. — Мое бедно момче. Това е също като с милите и километрите. Няма да умреш. Този термометър е различен. На оня термометър нормалната температура е тридесет и седем. На този тя е деветдесет и осем.

— Сигурен ли си?

— Напълно — казах аз. — Също като милите и километрите. Когато карахме със седемдесет мили в час, нали знаеш на колко километра се равнява това.

— А! — каза то.

И още дълго продължи да гледа втренчено в крака на леглото. Най-последно напрежението му премина, но на следващия ден се

чувствуваше разкиснато и лесно плачеше и за най-дребните неща.

[1] Скъпи (нем.). ↑

ВИНОТО НА УАЙОМИНГ

Беше горещ следобед в Уайоминг; в далечината се виждаха планините и покритите им със сняг върхове, но те не хвърляха сенки и в долината жълтееха житните поля, колите вдигаха прах по пътя и всичките малки дървени къщички край града се печеха на слънце.

Седях под сянката на високо дърво на задната веранда на Фонтанови и мадам Фонтан донесе от избата студена бира. Една кола се отдели от шосето, тръгна по страничния път и спря пред къщата. Двама мъже слязоха от колата и минаха през пътната врата. Аз скрих бутилките под масата. Мадам Фонтан се изправи.

— Къде е Сам? — попита един от мъжете, приближил покритата с мрежа врата.

— Няма го. В мините е.

— Има ли бира?

— Не. Нямаме бира. Това е последната бутилка. Свърши се.

— А той какво пие?

— Това е последната бутилка. Свърши се.

— Хайде, дайте ни бира. Познавате ме.

— Няма бира. Това е последната бутилка. Свърши се.

— Остави я, да вървим другаде, ще намерим и по-хубава от тукашната — каза другият и те се отправиха към колата. Единият от тях се клатеше. Колата подскочи, понесе се по пътя и те изчезнаха.

— Сложете бирата на масата — каза мадам Фонтан. — Какво ви е? Няма нищо. Защо така? Не е приятно да пиете от бутилката на пода.

— Не знаех кои са — казах аз.

— Пияни — каза тя. — Това е лошото. Купят я другаде и после казват, че са я взели оттук. Може би и не помнят.

Тя говореше френски, но по-често английски, примесен с много френски думи.

— Къде е Фонтан?

— Занимава се с виното. Господи, *il est lуд pour le vin*^[1].

— Но вие обичате бира.

— Oui, j'aime la biere, mais^[2] Фонтан е луд за виното. Тя беше пълничка баба, с приятен румен цвят на лицето и бяла коса. И тя, и къщата ѝ бяха много чисти и спретнати. Родена беше в град Лале.

— Къде обядвахте?

— В хотела.

— Manger ici^[3]. Не обядвайте в хотел или ресторант.

— Защо да ви затруднявам. Освен това в хотела хранят прилично.

— Аз никога не ям в хотела. Може и да не хранят лошо. Само веднъж в живота си съм яла в ресторант в Америка. И знаете ли какво ми поднесоха? Сурово свинско.

— Наистина?

— Не ви лъжа. Свинското не бе допечено. Et mon fils^[4] е женен за американка и през цялото време яде фасул от консерва.

— Откога е женен?

— Господи, не помня. Жена му тежи двеста двадесет и пет фунта. Не работи. Не готви. Дава му само фасул от консерва.

— С какво се занимава?

— Чете. Това прави, чете книги. Цял ден лежи в кревата и чете книги. И друго дете вече не може да има. Много е дебела. Тясно им е в къщи.

— Какво ѝ е?

— По цели дни чете книги: Момчето е добро. И много се труди. Работеше в мините, сега е в едно ранчо. Никога не беше работил в ранчо, но собственикът казал на Фонтан, че по-добър работник не е имал. А когато се връща в къщи, няма какво да яде.

— Защо не се разведе?

— Откъде пари за развод? На всичко отгоре той я обожава.

— Красива ли е?

— Така му се струва. Когато я доведе у дома, мислех, че ще умра. Той е толкова добро момче, винаги работи много, не се шляе, не буйствува. После отиде да работи на петролните полета и доведе тази индианка — тя и тогава тежеше сто осемдесет и пет фунта.

— Elle est indienne?^[5]

— Господи, такава е. Чиста индианка. През цялото време в устата ѝ е само „кучи син“ и „проклет да е“. И не работи.

— Сега къде е?

— На театър.

— Къде?

— В кинотеатъра. Тя или чете, или ходи на кино.

— Имате ли още бира?

— Господи, разбира се, че имам. Елате довечера да вечеряте с нас.

— Добре. Какво да донеса?

— Не носете нищо. Ама съвсем нищо. Може и виното на Фонтан да е станало.

Същата вечер вечерях у Фонтанови. Ядохме в трапезарията и на масата имаше чиста покривка. Опитахме новото вино. То беше леко, бистро и приятно и все още имаше вкус на грозде. На масата освен Фонтан и мадам седеше и по-малкият им син Андре.

— Какво правихте днес? — попита Фонтан.

Той беше дребничък старец, изсушен от работа в мините, с провиснали сиви мустаци и живи очи. Родил се бе в Сантър, близо до Сен Етиен.

— Работих над книгата си.

— Наред ли бяха книгите? — попита мадам.

— Той говори за книгата, която сам пише, като писател. Un roman^[6] — обясни Фонтан.

— Татко, мога ли да отида на кино? — попита Андре.

— Може.

Андре се обърна към мене:

— Колко години ми давате? Изглеждам ли ви четиринадесетгодишен?

Той беше слабо, нисичко момче, но лицето му издаваше, че е на шестнадесет години.

— Да. Можеш да минеш за четиринадесетгодишен.

— Щом отида в киното, аз се свивам, ето така, мъча се да изглеждам по-малък.

Гласът му беше много креслив и мутираше.

— Дам ли им двадесет и пет цента, не ми връщат ресто, но ако им дам само петнадесет, пак ме пущат.

— Тогава ще ти дам само петнадесет цента — каза Фонтан.

— Не, дай ми двадесет и пет, а аз по пътя ще ги разваля.

— След киното се върни tout de suite^[7] в къщи — каза мадам Фонтан.

— Веднага ще се върна.

Андре излезе от стаята. Вечерта се захлади. Той остави вратата отворена и вътре нахлу лекият хладен ветреца.

— Manger!^[8] — каза мадам Фонтан. — Вие нищо не ядохте.

Вече бях изял две порции пиле с пържени картофи, три порции царевица, няколко нарязани парчета краставица и две порции салата.

— Може би иска малко кейк — каза Фонтан.

— Трябваше да купя кейк. Яжте сирене. Това е тип империал. Вие съвсем нищо не ядохте. Трябваше да взема кейк. Американците, винаги ядат кейк.

— Но аз наистина се натъпках.

— Mangez! Нищо не сте яли. Изяжте си всичко. Ние нищо не пазим за другия ден. Всичко трябва да си изядете.

— Вземете още салата — каза Фонтан.

— Ще донеса бира — каза мадам Фонтан. — След цял ден работа в книжната фабрика сигурно здравата сте огладнели.

— Тя не разбира que vous etes ecrivain^[9] — каза Фонтан.

Старецът беше деликатен в обръщенията си, но си служеше с военния жаргон и знаеше популярните песнички от времето, когато бе карал военната си служба в края на деветдесетте години.

— Той сам пише книги — обясни той на мадам.

— Вие сам пишете книги? — попита мадам.

— Понякога.

— О! — каза тя. — О! Значи, сам ги пишете. О! Щом и това правите, тогава сигурно огладнявате. Mangez! Отивам да донеса бира.

Чухме я да слиза по стълбите в избата. Фонтан ми се усмихна. Той много снизходително се отнасяше към хората, които нямаха неговите знания и житейски опит.

Когато Андре се върна от киното, ние още стояхме в кухнята и говорехме за лов.

— В Деня на труда всички отидохме в Клиър Крик — каза мадам. — Трябваше и вие да сте там. Отидохме с камион. Tout le monde est alle^[10] с камиона. Заминахме в неделя. С камиона на Чарли.

— Ядохме, пихме вино, бира, а един французин, дошъл заедно с нас, донесе абсент — каза Фонтан. — Един французин от Калифорния.

— Господи, как пяхме. Някакъв фермер дойде да види какво става, ние му дадохме да пие и той постоя малко при нас. Появиха се и няколко италианци, те също пожелаха да останат. Изпяхме една песничка за италианците, но те нищо не разбраха. Не се досетиха, че ни пречат, но ние престанохме да им обръщаме внимание и те не след дълго си заминаха.

— Колко риба хванахте?

— Съвсем малко. Отидохме уж да ловим, но се върнахме отново да пеем. Да знаете само как пяхме.

— През нощта — каза мадам — *toutes les femmes*^[11] спаха в камиона. Мъжете легнаха край огъня. По едно време чух, че Фонтан отива за още вино и аз му казах: „Господи, Фонтан, остави малко и за утре. Утре няма да има какво да пиете и ще съжалявате.“

— Но ние изпихме всичко — каза Фонтан. — За другия ден нищо не остана.

— И какво правихте?

— Заловихме се сериозно с риболова.

— Господи, така беше. Какви пъстърви наловихме! Все еднакви. По половин фунт и една унция парчето.

— Колко големи?

— Половин фунт и една унция. Точно за ядене. Всичките еднакво големи — половин фунт и една унция.

— Как ви харесва Америка? — попитах Фонтан.

— Родина ми е, знаете. Обичам я, защото ми е родина. Но в Америка лошо се хранят. Някога не е било така, а сега не умеят.

— Да — каза мадам. — Лошо се хранят. — Тя поклати глава. — Също така тук има много поляци. Когато бях малка, майка ми казваше: „Ядеш като поляците.“ Тогавя не разбирах, но тук, еп *Amerique*, разбрах. Има много поляци. И, господи, колко са мръсни.

— Америка е чудесна за лов и рибарство — казах аз.

— *Oui*. Незаменима е. За лов и риболов — каза Фонтан. — Каква пушка имате?

— Дванадесеткалиброва пушка.

— *Il est bon*^[12] — кимна с глава Фонтан.

— И аз искам да ходя на лов — каза Андре с пискливия си момчешки глас.

— Не бива — каза Фонтан. Той се обърна към мене: — Тези младоци са просто диваци. Ще се изпозастрелят един друг.

— Ще ловувам сам! — Андре извика силно и възбудено.

— Не може — каза мадам Фонтан. — Малък си още.

— Искам да ловувам сам — извика Андре пронизително. — Ще бия водни плъхове.

— Какви са тия плъхове? — попитах аз.

— Как, не ги ли знаете? Сигурно ги знаете. Казват им още ондатри.

Андре беше извадил от шкафа двадесет и два калибровата пушка и я стискаше с двете си ръце под лампата.

— Диваци са — обясни Фонтан. — Иска им се да се изпозастрелят.

— Ще ходя сам на лов — отново пронизително извика Андре. Той самонадеяно се прицели с пушката. — Искам да бия водни плъхове. Знаем къде ги има много.

— Дай пушката — каза Фонтан. Той се обърна към мен и пак повтори: — Диваци. Готови са да се изпозастрелят.

Андре здраво стискаше пушката.

— Аз само се целя — нищо лошо не правя. Целя се.

— Той обожава лова — каза мадам Фонтан. — Но още е малък.

Андре върна обратно в шкафа двадесет и два калибровата пушка.

— Когато порасна, ще бия водни плъхове, а също и зайци — каза той. — Веднъж ходих на лов с татко и той рани един заек, а аз го доубих.

— C'est vrai^[13] — кимна Фонтан. — Той уби един заек.

— Но той пръв го улучи — каза Андре. — Затова искам сам да ходя на лов и сам да си бия дивеча. Догодина вече ще мога.

Той седна в ъгъла и зачете книга. След вечерята се бяхме преместили в кухнята и аз видях и прелистих книгата. Беше от библиотека и се казваше. „Франк на борда на канонерката“.

— Той обича книгите — каза мадам Фонтан. — По-добре да четете, отколкото да скита нощем с момчетата и да краде.

— Добро нещо са книгите — каза Фонтан. — Monsieur сам пише книги.

— Да, така е. Но пък и многото книги вредят — каза мадам Фонтан. — В Америка книгите са болест. Също като черквите. Какви

ли черкви няма. Във Франция има само католици и протестанти — протестантите са съвсем малко. Тук освен черкви друго няма. Когато пристигнах, си казах: господи, защо им са всички тези черкви?

— Вярно — каза Фонтан. — Много са им черквите.

— Неотдавна — каза мадам Фонтан, — ни гостува едно момиче, францужойка, заедно с майка си и тя ми каза: „En Amérique не трябва да си catholique. Не е хубаво да си catholique. Американците не обичат да си католик, както не обичат и сухия режим.“ А аз ѝ отговорих: „Тогавя каква искаш да бъдеш, а? Щом си католик, добре е да си останеш католик.“ Но тя ми каза: „Не, не е хубаво да си католик в Америка.“ А аз мисля, че щом си католик, най-добре е да си останеш такъв. Не е хубаво човек да си сменя вярата.

— Ходите ли на черква?

— Не. В Америка не ходя на черква, само понякога, много рядко. Но съм си католичка. Не е хубаво да се сменя религията.

— Говори се, че Смит е католик — каза Фонтан.

— Казват, но кой го знае — каза мадам Фонтан. — Не ми се вярва Смит да е католик. В Америка няма много католици.

— Ние сме католици — казах аз.

— Да, но вие живеете във Франция — каза мадам Фонтан. — Не вярвам Смит да е католик. Живял ли е някога във Франция?

— Поляците са католици — каза Фонтан.

— Вярно — каза мадам Фонтан. — Ходят на черква и после по целия път до къщи се бият с ножове, колят се през целия неделен ден. Те не са истински католици. Те са полски католици.

— Всички католици са еднакви — каза Фонтан. — По нищо не се различават.

— Не вярвам, че Смит е католик — каза мадам Фонтан. — Ужасно смешно ще е, ако наистина е католик. Но не вярвам.

— Католик е — казах аз.

— Смит да е католик? — каза учудено мадам Фонтан. — Не бих повярвала. Господи!

— Донеси още бира, Мари — каза Фонтан. — Monsieur е жаден, а също и аз.

— Добре — каза мадам Фонтан от съседната стая.

Разбрахме, че слиза, по скърцането на стълбите. Андре четеше в ъгъла. Фонтан и аз седяхме на масата. Той сипа в чашите бира от

последната бутилка и на дъното и остана съвсем малко.

— Добре се ловува в Америка — каза Фонтан. — Много обичам да стрелям по патици.

— Но и във Франция ловът е добър — казах аз.

— Вярно — каза Фонтан. — У нас има много дивеч. Мадам Фонтан се върна от избата с бутилките бира в ръце.

— Il est catholique — каза тя. — Господи, Смит бил католик.

— Мислите ли, че ще стане президент? — попита Фонтан.

— Не — казах аз.

На другия ден тръгнах за Фонтанови — първо се движех в сянката на града, после по прашното шосе, свих в страничния път и оставих колата до оградата. Денят беше пак горещ. Мадам Фонтан излезе от задната врата. Приличаше на баба Коледа, чиста, румена, беловласа и с клатеща се походка.

— Здравейте — каза тя. — Господи, каква жега.

Тя се върна в къщата за бира. Аз седнах на верандата и през мрежата на вратата и листата на дърветата гледах трепкация от зноя въздух и далечните планини. Планините бяха кафяви, с дълбоки гънки, а над тях се извисяваха три върха и покрит със сняг ледник, който ясно се виждаше през дърветата. Снегът беше ослепително бял, чист и някак нереален. Мадам Фонтан се върна и сложи бутилките на масата.

— Виждате ли нещо?

— Снега.

— Снегът е красив.

— Пийнете и вие една чаша.

— Добре.

Тя седна на стола до мене.

— Смит — каза тя. — Ако го изберат за президент, мислите ли, че ще разреши отново виното и бирата?

— Разбира се — казах аз. — Имайте доверие в Смит.

— Когато арестуваха Фонтан, вече бяхме платили седемстотин петдесет и пет долара глоба. Два пъти ни арестува нашата полиция и един път федералната. Всичко припечелено от работата на Фонтан в мините и от моето пране. Всичко отиде. Но те пак хвърлиха Фонтан в затвора. Той в живота си на никого не е сторил зло.

— Той е добър човек — казах аз. — Това е истинско престъпление.

— Не продаваме и скъпо. Виното е по един долар литърът. Бирата продаваме по десет цента бутилката. Неотлежала бира не продаваме. На много места я продават още с приготвянето и тогава боли глава. Как може така? Не стига, че затвориха Фонтан, ами ни взеха и седемстотин петдесет и пет долара.

— Мръсотия — казах аз. — Къде е Фонтан?

— При виното. Сега трябва да го наглежда, за да не прекипи. — Тя се усмихна. Вече не мислеше за глобата. — Знаете, че обожава виното. Снощи донесе малко от него, това, което пихме, и малко от резняка. От съвсем младото. То още не е станало, но той го опита, а тази сутрин сложи малко и в кафето си. Разбирате ли, *dans son cafe!*^[14] Той обожава виното. Такъв е. Такъв е и неговият край. У нас на север вино не пият. Всички пият бира. Съвсем близо до нас имаше голяма пивоварница. Като малка не обичах миризмата на хмела, когато го докарвах с колите. Не го обичах и в полето, където растеше. Господи, как мразех миризмата на хмел. Собственикът на пивоварницата каза на мен и на сестра ми да влезем и да прием бира и тогава сме щели да заобичаме миризмата на хмела. След това вече ни харесваше. Той нареди да ни дадат бира. Още тогава, на мястото, заобичахме хмела. Но Фонтан е луд по виното. Веднъж уби заек и ме накара да го стотвя с винен сос, черен сос с вино, масло, гъби, лук и какво ли не още. Господи, приготвих както трябва соса, той излапа всичкия и каза, че сосът е по-хубав от заека. В неговия край е така. Там е пълно с дивеч и вино. Аз пък обичам картофи, колбаси и бира. *C'est bon, la biere.* Чудесна е за здравето.

— Добра е — казах аз. — Но и виното не е лошо.

— Вие сте като Фонтан. Но тук видях нещо, което никога в живота си не бях виждала. Мисля, че и вие не сте го виждали. У нас са идвали американци и са слагали уиски в бирата.

— Не може да бъде — казах аз.

— О Господи, вярно е. А една жена повърна на масата.

— Какво?

— *C'est vrai.* Повърна на масата. После и върху обувките си. След това отново идваха и казаха, че искат да се съберат и следващата събота, но аз им отговорих, не, за бога, не. Когато все пак дойдоха, аз заключих вратата.

— Напият ли се, стават противни.

— През зимата, когато момчетата отидат на танци, спират е колите си отвън, чакат пред вратата и викат на Фонтан: „Ей, Сам, продай ни бутилка вино“ — или купуват бира, измъкват от джобовете си уиски, сипват го в бирата и пият. Слагат уиски в бирата. Господи, това съвсем не мога да го разбера.

— Искат да им стане лошо, за да са сигурни, че са пияни.

— Веднъж идва едно момче, то често се отбива тук и иска да им приготвя богата вечеря, щели да бъдат и приятелките им, а после щели да отидат да танцуват. Казах, добре. Пригответе им голяма вечеря и те дойдоха вече доста пили. Сипаха уиски във виното. Господи! Казвам на Фонтан: „Ще им стане лошо!“ — „Да“, казва той. После на момичетата им призля, а бяха мили момичета. Хвана ги на самата маса. Фонтан се опита да ги вземе под ръка и да ги заведе в тоалетната, където щеше да им е по-удобно, но момчетата казаха, че им нямало нищо, че си били добре и на масата.

Влезе Фонтан.

— Когато се върнаха, аз заключих вратата. „Не — казах аз. — И за сто и петдесет долара няма да ви пусна.“ Господи, не.

— За хора, които постъпват така, има една подходяща френска дума — каза Фонтан. Той изглеждаше състарен и уморен от жегата.

— Каква е?

— Cochon^[15] — каза деликатно той, като се колебаеше дали да употреби една толкова силна дума. — Те са като свинята. Думата е малко грубичка — извини се той, — но да повърнеш на масата... — Той тъжно поклати глава.

— Cochons — казах аз. — Това са те — свини. Мръсници!

Грубите думи бяха неприятни на Фонтан. Искаше му се да промени темата.

— Но при нас също идват мили и възпитани хора — каза той. — Например офицерите от укреплението. Славни мъже. Добри момчета. Всеки, който веднъж е бил във Франция, идва при нас да пие вино. Те обичат виното.

— Имаше един офицер — каза мадам Фонтан, — жена му никъде не го пуцаше да излиза. Той й казва, че е уморен и си ляга, а когато тя отива на кино, идва право тук, понякога по пижама, наметнал отгоре палтото си. „За бога, Мария, дайте ми бира.“ Седи по пижама,

пие бира, после се връща в укреплението и си ляга в кревата, преди жена му да се е върнала от киното.

— Голям оригинал — каза Фонтан, — но много хубав човек. Прекрасно момче.

— Господи, наистина прекрасно момче — каза мадам Фонтан. — Винаги е в леглото, преди жена му да се е върнала от киното.

— Утре трябва да замина — казах аз. — За индианския резерват. Там се открива сезонът на полските глухари.

— Тъй ли? Но вие пак ще се отбиете при нас. Ще дойдете, нали?

— Непременно.

— Дотогава виното ще е станало — каза Фонтан. — Ще изпием заедно една бутилка.

— Три бутилки — каза мадам Фонтан.

— Ще дойда — казах аз.

— Разчитаме на вас — рече Фонтан.

— Лека нощ — сбогувах се аз.

Върнахме се от лова рано следобед. Бяхме на крак от пет часа сутринта. Предишния ден ловувахме добре, но тази сутрин не видяхме нито един глухар. В откритата кола беше много горещо и затова спряхме да хапнем в сянката на едно дърво край пътя. Слънцето беше високо и сянката съвсем малка. Изядохме сандвичите и бисквитите, пиеше ни се вода, чувствувахме се уморени и много се зарадвахме, когато най-после излязохме на шосето, водещо към града. Забелязахме пред нас колона степни лалугери, спряхме колата и започнахме да стреляме по тях с пистолет. Убихме два, но после преустановихме стрелбата, защото куршумите, непопаднали в целта, близваха скалите и летяха през полето, а зад него се виждаха дървета на брега, рекичка и къща; не искахме да имаме неприятности от заблудените куршуми, изчезнали по посока на къщата. Продължихме и най-после стигнахме пътя, който се спущаше от хълма към покрайнините на града. Отвъд равнината се издигаха планините. Този ден те бяха сини и снегът по върховете блестеше като стъкло. Лятото си отиваше, но на високите планини нямаше още нов сняг; слънцето топеше стария сняг и леда и отдалече те ослепително блестяха.

Искаше ни се да поседим на сянка и да прием нещо освежително. Бяхме изгорели от слънцето и устните ни бяха напукани от жегата и от соления прах. Поехме по страничния път към Фонтанови, спряхме

колата до къщата и влязохме вътре. В трапезарията беше прохладно. Заварихме мадам Фонтан сама.

— Има само две бутилки бира — каза тя. — Всичко отиде. А новата още не е готова...

Дадох ѝ няколко птици.

— Това е добре — каза тя. — Добре. Благодаря. Чудесно.

Тя излезе, за да сложи птиците на хладно място. Допихме си бирата и аз станах.

— Трябва да вървим — казах аз.

— Нали ще дойдете довечера? Фонтан ще донесе вино...

— Ще минем да се сбогуваме.

— Заминавате ли?

— Да, тръгваме утре сутринта.

— Жалко, че си отивате. Елате довечера. Фонтан ще донесе вино.

Ще отпразнуваме заминаването ви.

— Ще минем да се сбогуваме.

Същия следобед се наложи да пращам телеграми и да дам колата си на преглед — едната гума бе срязана от камък и трябваше да се вулканизира — движех се пеша из града, за да свърша маса неща до заминаването ни. Когато дойде време за вечеря, вече се чувствавах изморен и не ми се излизаше. А и не ни се разговаряше на чужд език. Искахме само да си легнем.

Лежах на леглото, заобиколен от куп вещи, служили ни през лятото, и които утре трябваше да се опаковат, през отворения прозорец проникваше хладният планински ветреца и аз си мислех как лошо постъпихме, че не отидохме у Фонтанови, но малко след това заспах. Цялата следваща сутрин бяхме заети с прибирането на багажа и с приключването на лятната ваканция. Обядвахме и се готвехме да тръгнем в два часа.

— Трябва да се простим с Фонтанови — казах аз.

— Да, трябва.

— Сигурно снощи са ни чакали.

— Можехме да отидем.

Сбогувахме се с администраторката на хотела, с Лари и другите приятели от града и се отправихме към Фонтанови. И двамата си бяха в къщи. Зарадваха се. Фонтан изглеждаше стар и уморен.

— Чакахме ви снощи — каза мадам Фонтан. — Фонтан беше приготвил три бутилки вино. Не дойдохте и той ги изпи.

— Отбихме се само за минутка — казах. — Минахме да си кажем сбогом. Искахме да дойдем и снощи. Така възнамеряхме, но се уморихме от лова.

— Донеси вино — каза Фонтан.

— Няма вино. Ти изпи всичко. Фонтан изглеждаше съвсем разстроен.

— Ще отида да взема — каза той. — Почакайте само няколко минути. Изпих го снощи. Бяхме се приготвили за вас.

— Знаех, че ще бъдете уморени. „Господи — рекох си, — уморени са и едва ли ще дойдат.“ Иди и донеси вино, Фонтан — каза мадам.

— Ще ви закарам с колата — предложих аз.

— Добре — каза Фонтан. — Така ще стане по-бързо. Потеглихме с колата по шосето, после завихме по страничен път и карахме още около една миля.

— Виното ще ви хареса — каза Фонтан. — Хубаво стана. Изпийте го на вечеря.

Спряхме пред паянтова къща. Фонтан почука на вратата. Никакъв отговор. Той отиде отзад. Задната врата също бе заключена. Около вратата се въргаляха празни консервени кутии. Погледнахме през прозореца. Вътре нямаше никой. Кухнята беше мръсна и влажна, вратите и прозорците бяха здраво затворени.

— Проклетата кучка. Къде ли е отишла? — каза Фонтан. Той изпадна в пълно отчаяние.

— Знам откъде ще взема ключ — каза той. — Вие стойте тук.

Видях го как отиде до съседната къща, почука на вратата, поговори с излязлата жена и накрая пак се върна. Носеше ключ. Опитахме го и на предната, и на задната врата, но не превърташе.

— Кучката му ниедна — каза Фонтан. — Шляе се някъде.

През прозореца се виждаше складираното вино. Близо до него се долавяше и миризмата от вътрешността на къщата. Миризмата сладнеше и ти се повдигаше, сякаш си в индианска колиба. Изведнъж Фонтан вдигна една дъска от земята и започна да рови земята около задната врата.

— Ще вляза — каза той. — Ще вляза, кучко такава. В задния двор на съседната къща някакъв човек се занимаваше с предните колела на стар форд.

— Недейте — казах. — Оня човек ще види. Гледа насам. Фонтан се изправи.

— Ще опитаме още веднъж с ключа — каза той. Опитахме, но нищо не излезе. И в двете страни ключът превърташе до половина.

— Не можем да влезем — казах аз. — Най-добре е да се върнем.

— Ще подкопая задната врата — предложи Фонтан.

— Не, няма да ви позволя да рискувате.

— Ще я подкопая.

— Не — казах. — Онзи човек ще види. Ще ви конфискуват виното.

Качихме се в колата и се отправихме към Фонтанови като по пътя оставихме ключа. Фонтан мълчеше, само ругаеше на английски. Той беше смазан и мънкаше несвързано. Влязохме в къщата.

— Проклетата кучка! — каза той. — Не можахме да вземем вино. Моето вино, което сам направих.

Цялата радост изчезна от лицето на мадам Фонтан. Мъжът ѝ седна в ъгъла, отпуснал глава в ръцете си.

— Време е да тръгваме — обадох се аз. — Не се разстройвайте заради виното. Ще пиете по чашка и за наше здраве.

— Къде ли се е дянала онази луда? — попита мадам Фонтан.

— Не знам — каза Фонтан. — Знам ли я къде е отишла? А вие си тръгвате без вино.

— Какво от това?

— Не е хубаво — каза мадам Фонтан и поклати глава.

— Трябва да вървим — казах аз. — Сбогом и желаем ви щастие. Благодарим за приятно прекараните часове.

Фонтан поклати глава. Чувствуваше се опозорен. Мадам Фонтан беше тъжна.

— Не скърбете за виното — успокоих ги аз.

— Той така искаше да опитате виното — рече мадам Фонтан. — Ще дойдете ли пак догодина?

— Не. Може би след две години.

— Виждаш ли? — обърна се към нея Фонтан.

— Сбогом — казах аз. — Не съжالياвайте за виното. Пийнете за наше здраве.

Фонтан поклати глава. Той не се усмихна. Разбираше добре, че всичко е загубено.

— Проклетата кучка — промърмори на себе си Фонтан.

— Снощи имаше три бутилки — каза мадам Фонтан, за да го утеши.

Той само поклати глава.

— Сбогом — каза той.

Очите на мадам Фонтан се просълзиха.

— Сбогом — каза тя. Мъчно ѝ беше за Фонтан.

— Сбогом — казахме ние. На всички ни беше тъжно.

Те стояха на прага, ние се качихме в колата и потеглихме. Помахаме им с ръка. Те тъжно стояха един до друг на прага на вратата. Фонтан изглеждаше много стар, а мадам Фонтан много тъжна. Тя също ни помаха и Фонтан се прибра в къщи. Ние завихме към шосето.

— Огорчиха се много. Фонтан ужасно се разстрои.

— Трябваше да отидем снощи.

— Трябваше.

Пресякохме града и излязохме на асфалта. От двете ни страни се нижеха стърнищата на нивите, а далеч надясно се издигаха планините. Приличаше на Испания, но беше Уайоминг.

— Дано са щастливи.

— Няма да са щастливи — казах аз, — а и Смит няма да стане президент.

Асфалтът свърши. Продължихме по чакълен път, между два хълма в подножието на планината, а равнината остана зад нас; пътят се виеше и катереше нагоре. Земята беше червена, обрасла със сиви пелинови храсти, а от стръмния път през хълмовете долината се простираше чак до планините. Сега те бяха още по-далеч от нас и още по-силно напомняха Испания. Пътят зави и отново запълзя нагоре, а пред нас в праха се къпеха диви кокошки. Щом наближихме, те литнаха, биейки бързо е крила, и после плавно се спуснаха и кацнаха на хълмовете в ниското.

— Колко са едри и красиви. По-големи са от европейските яребици.

— Чудесна страна за лов. La chasse, както казва Фонтан.
— А когато ловът се свърши?
— Тогава те няма да са между живите.
— Момчето ще е живо.
— А кой може да докаже това? — попитах аз.
— Трябваше снощи да отидем.
— Да — казах. — Трябваше да отидем.

- [1] Той е луд за вино (фр.) ↑
- [2] Да, обичам бира, но... (фр.) ↑
- [3] Хранете се тук (фр.) ↑
- [4] А моят син... (фр.) ↑
- [5] Индианка ли е? (фр.) ↑
- [6] Роман (фр.) ↑
- [7] Веднага (фр.) ↑
- [8] Яжте! (фр.) ↑
- [9] Че вие сте писател (фр.) ↑
- [10] Всички отидоха (фр.) ↑
- [11] Всички жени (фр.) ↑
- [12] Добра е (фр.) ↑
- [13] Истина е (фр.) ↑
- [14] В кафето си (фр.) ↑
- [15] Свиня (фр.) ↑

СЛЕД БУРЯТА

Започна от нищо, за това как се прави пунш, после се сбихме, аз се подхлъзнах, той ме повали, притисна ме с коляно, хвана с две ръце гърлото ми, сякаш искаше да ме удуши, а аз се мъчех да извадя ножа от джоба си, да го намушкам и да се освободя. Той ме душеше и блъскаше главата ми в пода, но аз измъкнах ножа и го отворих; после срязвах мускула на ръката му и той ме пусна. Сега и да искаше, повече не можеше да ме задържи. Претърколи се, стисна ранената си ръка и закрепя, а аз казах:

— За какъв дявол искаше да ме удушиш?

Бих го убил. Цяла седмица не можех да преглъщам. Здравата бе наранил гърлото ми.

Излязох, значи, оттам, а компанията остана с него, неколцина хукнаха да ме гонят, но аз свих встрани и се спуснах към пристанището, там случаен минувач ми каза, че наблизко убили човек. Аз попитах: „Кой го е убил?“, а той каза: „Не знам кой го е убил, но е мъртъв.“ Беше тъмно, улицата заляна с вода, фенерите не светеха, изпочупени прозорци, всички лодки закотвени, изкоренени дървета, всичко обърнато наопаки; отвързах малката лодка, започнах да гребя и намерих моята моторница там, където я бях оставил, от вътрешната страна на Манговия риф, нямаше й нищо, само бе пълна с вода. Изтеглих я и изчерпих водата; луната светеше, но имаше много облаци и морето беше още бурно. Потеглих и на разсъмване отминах Източното пристанище.

Голяма буря, брат. Първи излязох в морето и такава вода сигурно никога не си виждал. Бяла като варел с луга и между Източното пристанище и Югоизточния риф бряг не се различаваше. В средата на пясъка се бе образувал канал. Сред изскубнатите дървета водата нахлуваше в новото корито, бяло като тебешир. Какво ли не се носеше — клони, цели дървета и мъртви птици. Зад рифовете се бяха събрали всички пеликани на света и летяха още най-различни породи птици. Сигурно са усетили бурята и предварително са потърсили прикритие.

Деня прекарах в лодката край Югоизточния, но никой не ме потърси. Аз бях първата лодка в морето, видях парче от мачта и разбрах, че е потънал кораб и започнах да го търся. Открих го. Беше тримачтова шхуна и остатъци от мачтите ѝ стърчаха от водата. Мястото бе дълбоко и не успях нищо да измъкна. Продължих да търся. Имах преднина пред другите и трябваше да прибера цялата плячка. Минах над пясъчните наноси, където бе заседнала тримачтовата шхуна, не намерих нищо и отплувах много надалеч. Край движещите се пясъци също нямаше нищо и аз отидох още по-навътре. Когато се появи фарът „Ребека“, забелязах много и най-различни птици, отправих се към тях и видях, че над водата кръжи цял облак от птици.

От морето се подаваше нещо като мачта, аз приближих и птиците се вдигнаха във въздуха, но продължиха да се въртят около мене. На това място водата беше прозрачна и от нея едва се подаваше някаква мачта, а когато дойдох още по-близо, долу под водата нещо чернееше като дълга сянка и тогава, доплувал точно над нея, видях, че това е параход; лежеше на дъното голям колкото света. Преминах над него с лодката, полегнал бе настрани, с дълбоко забита кърма. Всички илюминатори бяха плътно затворени и блестяха във водата; видях и целия му корпус; по-голям параход не бях виждал в живота си и аз минах по дължината му, после се отдалечих малко, пуснах котва, бутнах в морето малката лодка и загребах, заобиколен от птиците.

Стисках далекоглед, с такива ходим на лов за сунгери, но ръката ми така трепереше, че едва не го изтървах в морето. Когато минах край парахода отново, видях, че всички илюминатори са затворени, но някъде долу, близо до дъното му, сигурно имаше пробойна, защото наоколо плаваха парчета от предмети. Само парчета. Те привличаха птиците. Не си виждал толкова птици. Виеха се около мене и издаваха диви крясъци.

Всичко се виждаше ясно и очертано. Видях издутия борд, под водата параходът изглеждаше цяла миля дълъг. Лежеше върху чисто бял пясъчен нанос и онова, което забелязах в началото, беше фокмачта или част от рея, косо щръкнал във водата поради полягането на кораба. Носовата част не бе хлътнала дълбока. Когато стъпих върху буквите на името му, главата ми остана над водата. Но най-близкия илюминатор беше на дванадесет фута от повърхността. Едва го достигнах с пръта; опитах да го счупя, но не успях. Стъклото се оказа много дебело.

Върнах се до моторницата, взех един гаечен ключ, вързах го за края на пръта, но и сега не можах да разбия стъклото. Стоях и гледах през тръбата парахода, пълен с какво ли не — пръв го открих, а нямаше как да се вмъкна в него. Там сигурно е имало стока поне за пет милиона.

Само като помислех какво се намира в кораба и ме избиваше пот. През най-близкия до мене илюминатор нещо се виждаше, но с тръбата не можех да различа какво е. Прътът не ми вършеше работа и аз се съблякох, опънах се, поех няколко пъти въздух, гмурнах се и заплувах надолу с гаечния ключ в ръка. Задържах се секунда за края на илюминатори, надзърнах в каютата и видях една жена, разпуснатата ѝ коса лежеше върху водата. Виждах ясно как плава и два пъти ударих силно стъклото с ключа, ударът звънна в ушите ми, но стъклото не се разби и аз трябваше да изплувам на повърхността.

Държах се за лодката, докато се съвзема, после се покатерих в нея, поех дълбоко въздух и отново се гмурнах. Спуснах се долу, впах пръсти в края на илюминатора и с всички сили ударих стъклото с гаечния ключ. Виждах през стъклото как жената плава в каютата. На едната ѝ ръка имаше пръстени. Тя беше до самия илюминатор и аз два пъти ударих стъклото, но то дори не се пукна. Когато изплувах нагоре, мислех, че въздухът няма да ми стигне и ще почна да дишам още във водата.

Слязох още веднъж и успях да пукна стъклото, но само го пукнах, когато отново се изкачих, от носа ми течеше кръв; стъпих с босите си крака на буквите и подадох глава над водата, починах си, отплувах до лодката, изтеглих се в нея, седнах и зачаках да мине болката в главата ми; гледах с тръбата в кораба, но кръвта зацапа стъклото и трябваше да е измий. Легнах по гръб и стиснах с ръка носа си, за да спра кръвта, и докато лежах така и гледах, подпрял глава към небето, над мене и наоколо летяха един милион птици.

Кръвта спря да тече и аз отново погледах през тръбата, после отидох до моторницата да потърся нещо по-тежко от гаечния ключ, аз не намерих нищо, дори и кука за сунгери. Върнах се обратно, а водата ставаше все по-бистра и ясно се виждаше всичко, което плаваше по белия пясъчен нанос. Огледах се за акули, но нямаше. Акулата се забелязва отдалече. Водата беше съвсем прозрачна, а пясъкът — бял. На лодката имаше кука, която служеше за котва, аз я отрязах и скочих с нея в морето. Тя ме повлече надолу, край илюминатора, аз сграбчих

каквото ми попадне, не успях да се задържа и потъвах все по-дълбоко и по-дълбоко покрай издутия борд на парахода. Трябваше да я пусна. Чух глухия ѝ удар и сякаш мина цяла година, докато изляза на повърхността. Отливът бе отнесъл лодката далече и аз заплувах към нея, а кръвта от носа ми течеше във водата и аз се радвах, че наоколо нямаше акули; но се чувствавах много уморен.

Главата ми се пръскаше, легнах в лодката, починах и пак се върнах. Денят преваляше. Спуснах се още веднъж с гаечния ключ, но и този път нищо не се получи. Ключът беше много лек. Гмуркането нямаше смисъл без голям чук или някакъв друг достатъчно тежък предмет. Тогава отново вързах ключа за пръта и като гледах през тръбата, заудрях по стъклото и удрях дотогава, докато ключът се изхлузи; съвсем ясно видях през тръбата как полетя надолу край борда на кораба и изчезна в движещия се пясък. Повече нищо не можех да направя. Ключът пропадна, загубих куката, оставаше ми само да се върна на моторницата. Нямах сили да изтегля лодката на борда, а слънцето вече залязваше. Птиците отлитаха, напущаха кораба и аз се отправих към Югоизточния риф — влачех лодката на буксир, заобиколен от птиците. Чувствавах се страшно уморен.

През нощта пак излезе буря и бушува цяла седмица. Невъзможно беше да се добереш до парахода. От града дойдоха хора и ми казаха, че човекът е жив, само ръката му пострадала и аз се върнах в града; пуснаха ме под гаранция от петстотин долара. Накрая всичко свърши добре, защото някои от хората, мой приятели, се заклеха, че оня уж се нахвърлил срещу мене с брадва, но когато се върнахме при парахода, гърците го бяха взривили и ограбили до шушка. Сейфа разбили с динамит. Така и никой не разбра колко са отнесли. Параходът носел злато и те го прибрали. Всичко омели. Аз го открих, а не получих и цент.

А, какъв адски лош късмет. Казват, че ураганът изненадал парахода до самото пристанище на Хавана и той не можал да се приюти. А вероятно и собствениците не са разрешили на капитана да се отправи към брега, било е рисковано; казват, че капитанът искал да опита; наложило се да продължат в бурята, вятърът ги понесъл, те се мъчили да пресекат залива между „Ребека“ и Тортуга и тогава заседнали в движещите се пясъци. Може би и рулят му е бил-отнесен; може би въобще са загубили управление. Но както и да е, те не са

могли да знаят, че има движещи се пясъци и когато заорали, капитанът сигурно е заповядал да отворят кингстоните, та параходът да не се наклони. Но се натъкнали на движещите се пясъци и когато открили кингстоните, в пясъка най-напред се врязала кърмата и после параходът полегнал встрани. На кораба имало четиристотин и петдесет пасажера и екипажа и когато го открих, навярно всички са били вътре. Сигурно са отворили кингстоните веднага след удара, но параходът не е успял да стъпи здраво и пясъкът го е катурнал. Вероятно после са гръмнали котлите му, от това бяха парчетата, които плуваха по повърхността. Странно, че нямаше акули. Нито една риба не се виждаше. Бих ги забелязал върху чисто белия пясък. Сега риба колкото щещ. Риби-меч, и то от най-големите. Параходът почти целият е потънал вече в пясъка, но те живеят в него; най-грамадните риби-меч. Някои тежат до триста-четиристотин фунта. Струва си някой ден да идем там на лов за риби-меч. От мястото, където потъна, се вижда фарът „Ребека“. Там сега са поставили шамандура. Параходът лежи точно в края на движещия се пясък, до самия вход на залива. Не е улучил с никакви си сто ярда. В тъмнината и бурята са се отклонили от курса, а дъждът е попречил да видят „Ребека“. А и не са свикнали с подобни прекеждия. Капитаните на пътническите параходи не умеят да се измъкват от ураганите. Те си знаят само курса, а чувал съм, че имали и някакъв компас, който сам управлявал парахода. Когато бурята ги е настигнала, едва ли са знаели къде се намират, но за малко са щели да се отърват. Може би са загубили управление. А влезеха ли веднъж в залива, чак до Мексико нямаше да има на какво да се натъкнат. Как ли са се чувствували, когато в оня дъжд и вятър са заорали дъното и капитанът е наредил да отворят кингстоните! В такава буря и дъжд сигурно никой не е останал на палубата. Навярно всички са се скрили долу. Никой не би издържал на палубата. Долу човек е имало какво да погледа, защото сам разбираш, че параходът много бързо е заседнал. Нали видях как гаечният ключ изчезна в пясъка. Щом не е познавал тия води, на капитана и на ум не му е дошло, че са попаднали на движещ се пясък. Знаел е само, че не са се ударили в скала. Видял е всичко горе от мостика. Разбрал е каква е работата, след като са заседнали. Интересно, колко ли време са потъвали? Интересно, дали на мостика е бил помощник-капитанът? Как мислиш, дали са останали на мостика, или са скочили? Трупове

въобще не намериха. Нито един. Никой не изплава. Понякога със спасителни пояси те стигат далече. Сигурно всички са загинали вътре. А гърците задигнаха всичко. Всичко. Пипали са бързо. Обрали са го най-добросъвестно. Първи се явиха птиците, после аз, след това гърците, но дори и птиците получиха повече от мене.

КОМАРДЖИЯТА, МОНАХИНЯТА И РАДИОТО

Докараха ги около полунощ и после през цялата дълга нощ по коридора се чуваха виковете на руснака.

— Къде е ранен? — попита мистър Фрейзър нощната сестра.

— Мисля, че в бедрото.

— А другият?

— О, боя се, че той ще умре.

— Къде е прострелян?

— На две места в корема. Намериха само единия куршум. И двамата, мексиканецът и руснакът, били работници, събирали цвекло. Стояли в нощен ресторант и пиели кафе, вратата се отворила, някой влязъл и започнал да стреля в мексиканеца. Руснакът пропъзлял под масата, но го улучил случаен куршум, предназначен за мексиканеца, който лежал на пода с две рани в коремната област. Така писа вестникът.

Мексиканецът заяви пред полицията, че нямам представа кой е стрелял в него. Смятал, че е случайност.

— Значи, случайно е дал осем изстрела и те е ранил на две места?

— Si, senor — каза мексиканецът, който се наричаше Каetano Руис.

— Случайно ме е улучил, глупакът — поясни той на преводача.

— Какво казва? — попита детективът и погледна преводача, застанал от другата страна на леглото.

— Казва, че е случайност.

— Нека каже истината, кажете му, че ще умре — настоя детективът.

— На — каза Каetano. — Кажете му, че ми е зле и предпочитам да не говоря толкова много.

— Твърди, че казва истината — каза преводачът. После продължи уверено: — Не знае кой е стрелял. Стреляли са в гърба му.

— Да — каза детективът. — Разбирам, но как тогава куршумите са влезли отпред?

— Може би се е завъртял — каза преводачът.

— Слушайте — каза детективът и размаха заканително пръст до самия нос на Каetano, заострен и восъчно жълт на мъртвешкото му лице, с живи като ястреб очи. — Пет пари не давам кой е стрелял по вас, но аз съм длъжен да разследвам случая. Не искате ли оня, който е стрелял, да бъде наказан? Кажете му това — обърна се той към преводача.

— Пита ви кой е стрелял?

— *Mandarlo al carajo*^[1] — каза Каetano, вече съвсем изтощен.

— Казва, че въобще не го е видял — поясни преводачът. — Ясно, стреляли са в гърба му.

— Попитайте го кой рани руснака.

— Бедният руснак — каза Каetano. — Той лежеше на пода, закрил глава с ръцете си. Когато го раниха, започна да вика и от тогава не е спрял. Бедният руснак.

— Казва, че е стрелял някой, когото не познава.

— Слушайте — каза детективът. — Тук не е Чикаго. Вие не сте гангстер. Не е нужно да се държите като на филм. Трябва да кажете кой е стрелял по вас. Всеки на ваше място би казал. Какво лошо има в това? Ако не кажете кой е, той може да застреля и някой друг! Представете си, че застреля жена или дете. Не го оставяйте да се измъкне ненаказан. Преведете му вие — обърна се той към мистър Фрейзър. — Нямам доверие на този проклет преводач.

— Защо, на мене може напълно да се разчита — каза преводачът. Каetano погледна мистър Фрейзър.

— Чуйте, *amigo* — започна мистър Фрейзър. — Полицейският казва, че не се намираме в Чикаго, а в Хейли, Монтана. Вие не сте бандити и цялата история няма нищо общо с киното.

— *Ja o creo [???*] — каза тихо Каetano. Вярвам му.

— Достойно е човек да посочи своя нападател. Казва, че тук така е прието. Казва още, че е много по-лошо, ако онзи, който ви е ранил, след това застреля жена или дете.

— Аз не съм женен — каза Каetano.

— Той казва която и да е жена или дете.

— Та нима е луд? — каза Каetano.

— Казва, че сте длъжен да го посочите — завърши мистър Фрейзър.

— Благодаря ви — каза Каetano. — Вие сте чудесен преводач. Аз говоря английски, само че лошо. Но всичко разбирам. Как счупихте крака си?

— Паднах от кон.

— Какво нещастие. Жал ми е за вас. Боли ли?

— Сега вече не. Отначало болеше.

— Слушайте, amigo — започна Каetano, — много съм слаб. Извинете ме. Освен това имам болки, силни болки. Възможно е и да умра. Моля ви, махнете този полицаи отук. Уморен съм.

Той направи движение, сякаш искаше да се обърне настрана, после притихна.

— Предадох точно думите ви и той ме помоли да ви кажа, че наистина не знае кой е стрелял, че се чувства много слаб и иска да го разпитате по-късно — каза мистър Фрейзър.

— По-късно сигурно вече ще е умрял.

— Напълно е възможно.

— Затова искам да го разпитам сега.

— Нали ви казах, стреляли са в гърба му — обади се преводачът.

— О, господи! — каза сержантът-детектив и прибра бележника в джоба си.

В коридора детективът и преводачът стояха до стола с колела на мистър Фрейзър.

— Сигурно и вие мислите, че някой го е застрелял отзад?

— Да — каза Фрейзър. — Някой го е застрелял в гърба. И какво, като мисля така?

— Не се сърдете — каза сержантът. — Съжалявам, че не говоря испански.

— Защо не се научите?

— Не се сърдете. Никак не ми е приятно да задавам въпроси на оня испанец. По-друго щеше да бъде, ако сам знаех испански.

— Защо ви е да говорите испански — каза преводачът. — На мене може да се разчита.

— Стига, за бога! — каза сержантът. — Хайде, довиждане. Ще се отбия да ви видя.

— Благодаря. Аз съм винаги тук.

— Вече сте по-добре. Не ви е провървяло. Дяволски лош късмет сте имали.

— Поправя се. Костта му нараства.

— Да, но бавно. Много, много бавно.

— Гледайте някой да не ви застреля в гърба.

— Правилно — каза той. — Правилно. Е, радвам се, че не се сърдите.

— Довиждане — каза мистър Фрейзър.

Мистър Фрейзър дълго не видя Каetano, но всяка сутрин сестра Сесилия му носеше новини.

— Той никак не се оплаква — казваше тя, — а му е много лошо. Появи се перитонит и мислеха, че няма да оживее. Бедният Каetano — продължаваше тя. — Той има такива красиви ръце, изящно лице и никога не се оплаква. Сега миризмата наистина е ужасна. Посочва с пръст носа си, усмихва се и клати глава. Миризмата му е неприятна. Смущава го — казваше сестра Сесилия. — О, той е толкова добър пациент. Винаги се усмихва. Отказа да се изповяда при отчето, но обеща да се помоли и откакто го докараха, нито един мексиканец не е дошъл да го навести. В края на седмицата изписват руснака. За него хич не ми е жал — казваше сестра Сесилия. — Бедният, и той доста се измъчи. Куршумът беше мръсен и раната се инфектира, но той през цялото време така ужасно крещеше. На мене по ми харесват лошите. А този Каetano е мошеник. Истински мошеник, ама съвсем истински. Той е така деликатно, нежно устроен и никога нищо не е вършил е ръцете си. Сигурна съм, че не е никакъв работник по цвеклото. Ръцете му са гладки, без нито един мазол. Знам, че не е добър. Ще слеза долу да се помоля за него. Бедният Каetano, през цялото време страда, а нито стон не издава. Защо им трябваше да стрелят в него? Бедният Каetano! Слизам веднага да се помоля.

И тя веднага слезе долу и се помоли за него.

В болницата радиото свиреше добре едва привечер. Казваха, че това се дължало на богатата с рудни залежи земя или на планините, но както и да е, то започваше да се чува на стъмване; цяла нощ радиото работеше чудесно и когато една станция спираше, можеше да завъртиш скалата по на запад и да уловиш друга. Последната беше Сиатъл, в щата Вашингтон, която преустановяваше програмата си в четири часа сутринта, но поради разликата във времето в болницата

беше вече пет часът; в шест часа се хващаше музикалното предаване на „Веселяците“ от Минеаполис, пак поради разликата във времето. Мистър Фрейзър обичаше да си представя как сутринта „Веселяците“ пристигат в студиото, виждаше ги на разсъмване да слизат от трамвая, нарамили инструментите си. Може би грешеше, може би те държаха инструментите си на мястото, откъдето ни веселяха, но той винаги си ги представяше с инструменти. Той не беше ходил в Минеаполис, мислеше, че няма да попадне никога там, но ясно виждаше как изглежда градът в ранната утрин.

От прозореца на болницата се откриваше полето с щръкналите над снега бурени и гол глинест склон. Една заран лекарят искаше да покаже на мистър Фрейзър два фазана, кацнали на снега, и когато потегли леглото към прозореца, нощната лампа падна от желязната си подставка и удари мистър Фрейзър по главата. Сега това не звучи смешно, но тогава беше наистина много смешно. Всички гледаха през прозореца и лекарят, един прекрасен лекар, сочеше към фазаните и дърпаше леглото към прозореца и точно в този момент, също като в комедиите, оловната стойка на лампата улучи мистър Фрейзър право по главата. Случилото се беше в пълен разрез с лечението, с всичко онова, за което хората отиват в болницата, но на присъстващите това се стори ужасно смешно, като виц за доктора и мистър Фрейзър. В болницата всичко е много по-просто, дори и шегите.

От другия прозорец, ако преместеха леглото, се виждаше даже градът, с облаци дим над него, а покритите със сняг планини Досън изглеждаха съвсем реални. След като инвалидният стол се оказа преждевременен, той разполагаше само с тия два изгледа. Щом си в болница, най-добре е да си лежиш в леглото. По-приятно е, когато разполагаш с време и си в стая с климатична инсталация, да се любиш: на два изгледа, защо са ти други, които трябва да гледаш набързо от горещи пусти стаи, току-що опразнени или очакващи нови болни, където са те натикали за няколко минути? Стоиш ли дълго време в една стая, изгледът, какъвто и да е той, става безкрайно важен и значим и на теб не ти се иска нито да го замениш, нито да го гледаш дори от друг ъгъл. Така е и с радиото — харесваш някои неща, радваш им се и отхвърляш новите. Най-хубавите мелодии през тази зима бяха: „Изпей ми нещо простичко“, „Пеещото момиче“ и „Малки бели лъжи“. Мистър Фрейзър чувствуваше, че другите песни не го задоволяват.

„Ученичката Бети“ също беше добра мелодия, но в главата на мистър Фрейзър неизменно нахлуваха други думи, така настойчиво неприлични, че като нямаше с кого да ги сподели, той сменяше песента с футболен мач.

Около девет сутринта включваха рентгеновия апарат и радиото, което по това време ловеше само една станция в Хейли, въобще преставаше да се чува. Много хора от Хейли се възмущаваха, че рентгенът на болницата им пречи да слушат сутрешната програма, но постъпки не бяха направили, макар мнозина да смятаха, че болницата може да ползува своя апарат в часове, когато хората не слушат радио.

Тъкмо се готвеше да угаси радиото и влезе сестра Сесилия.

— Как е Каetano, сестра Сесилия?

— Ох, много е зле.

— С ума си ли е?

— Да, но боя се, че ще умре.

— А вие как сте?

— Тревожа се за него и знаете ли, никой не е идвал да го навести. Може като куче да умре и на тия мексиканци и окото няма да им мигне. Ужасни хора!

— Не искате ли да слушате мача следобед?

— О, не — каза тя. — Много се вълнувам. Ще се моля в параклиса.

— Сигурно доста добре ще се чува — каза мистър Фрейзър. — Ще играят на крайбрежието и поради разликата във времето мачът ще бъде достатъчно късно за нас и ще чуваме ясно.

— О, не, не мога. Гледах „Уърлд сириз“ и едва не умрях. Когато „Атлетите“ отбиваха, аз на висок глас се молех: „О, господи, насочи очите им! О, господи, дано улучи топката! О, господи, дано добре я улучи!“ После, когато заеха местата си за третата третина, помните нали, почти не издържах. „О, господи, дано я прати надалеч! О, господи, помогни ми да я прати чак зад оградата!“ А щом дойде ред на „Кардиналите“ да отбиват, стана просто страшно: „О, господи, направи така, че да не видят топката! О, господи, нека дори не я забележат! О, господи, дано ги извадят от играта!“ Този мач е още по-страшен. Играе „Notri Dame“. Света Богородица! Не, ще отида в параклиса. За света Богородица. Играят за света Богородица. Искане ми се и вие да напишете

някога нещо за света Богородица. Можете. Сам знаете, че можете, мистър Фрейзър.

— Не знам нищо за нея, което може да се напише. А и всичко вече е написано — каза мистър Фрейзър. — Не ще ви хареса начинът, по който пиша. На нея също няма да хареса.

— Някой ден ще напишете за нея. Знаем, че ще напишете. Длъжен сте да напишете за светата Дева.

— Вие по-добре елате и чуйте мача.

— Не ще издържа. Не, ще отида в параклиса да се помоля.

Пет минути след началото на играта един сержант, влезе в стаята и каза:

— Сестра Сесилия иска да знае как върви мачът.

— Кажете ѝ, че водим вече с един на нула. Малко след това сержантът отново се появи.

— Съобщете ѝ, че ги търкаляме по цялото игрище — каза мистър Фрейзър.

Малко по-късно той позвъни на дежурната сестра.

— Моля ви, идете в параклиса или пратете някой да каже на сестра Сесилия, че „Notre Dame“ печели първата четвъртина с четиринадесет на нула и че това е отлично. Може да спре да се моли.

След няколко минути сестра Сесилия влезе в стаята. Беше много възбудена.

— Какво значи четиринадесет на нула? Аз не разбирам нищо от ръгби. При бейзбола това е добра преднина. Футболът ми е непонятен. Тоя резултат може би още нищо не решава. Веднага се връщам в параклиса и ще се моля до края на мача.

— Но те вече спечелиха — каза Фрейзър. — Обещавам ви. Останете и послушайте заедно с мене.

— Не. Не. Не. Не. Не. Не. Не — каза тя. — Още сега слизам в параклиса да се моля.

При всеки гол на „Notre Dame“ мистър Фрейзър пращаше да ѝ съобщят и накрая, когато вече отдавна се бе стъмнило, ѝ предаде и окончателния резултат.

— Как е сестра Сесилия?

— Все още е в параклиса — каза сестрата.

На другата сутрин в стаята влезе сестра Сесилия. Тя беше доволна и самоуверена.

— Знаех си, че не могат да бият света Богородица. Не могат! Каetano също е по-добре. Много по-добре. Ще има посетители. Не вижда още, но те ще дойдат и на него ще му стане по-леко, като научи, че не е забравен от своите. Отбих се при оня момък от полицейския участък, О'Брайън, казах му да изпрати няколко мексиканци при бедния Каetano. Ще ги прати днес следобед. Така бедният човек ще се почувствува по-добре. Грозно е, че досега никой не дойде да го навести.

Около пет часа същия ден в стаята влязоха трима мексиканци.

— Може ли? — каза най-високият от тях, дебел и с месести устни.

— Защо не — отговори мистър Фрейзър. — Седнете, господа. Ще пиете ли нещо?

— Хиляди благодарности — каза високият.

— Благодаря — каза най-черният и най-дребният.

— Не, благодаря — каза най-слабият. — Удря ме в главата.

Той почука главата си. Сестрата донесе чаши.

— Моля ви, подайте ми бутилката — каза Фрейзър. — Виното е от Ред Лодж — поясни той.

— От Ред Лодж — значи, най-доброто — каза високият. — Много по-добро, отколкото това от Биг Тимбър.

— Ясно — каза най-ниският. — И по-скъпо.

— В Ред Лодж ще го купиш и на различни цени — каза високият.

— С колко лампи е радиото? — попита оня, който не виеше.

— Седем.

— Красиво е — каза той. — Колко струва?

— Не знам — каза мистър Фрейзър. — Под наем е. — Господата са приятели на Каetano?

— Не — каза високият. — Ние сме приятели на оня.

— Изпрати ни тук полицията.

— Ние си имаме кръчмица — каза високият. — Той и аз — посочи към оня, който не пиеше. — Той също си има кръчмица — посочи към малкия, черен човечец. — Полицията ни каза да дойдем и ние дойдохме.

— Много се радвам, че дойдохте.

— И ние — каза високият.

— Ще пиете ли още по чашка?

— Може — каза високият.
— С ваше позволение — каза най-ниският.
— За мене не — каза слабият. — Удря ме в главата.
— Много е хубаво — каза най-малкият.
— Защо не, опитате? — попита мистър Фрейзър слабият. — Нека пък малко ви удари в главата.
— После имам главоболие — каза слабият.
— Не можахте ли да изпратите приятели на Каetano — попита Фрейзър.
— Той няма приятели.
— Всеки човек има приятели.
— Този няма.
— С какво се занимава?
— Картоиграч.
— Добър?
— Сигурно.
— От мене — каза ниският — спечели сто и осемдесет долара. От този свят безследно изчезнаха сто и осемдесет долара.
— От мене — каза слабият — спечели двеста и единадесет долара. Представяте ли си каква сума е това?
— Аз никога не съм играл с него — каза високият.
— Тогава трябва да е много богат — подхвърли мистър Фрейзър.
— По сиромас е и от нас — каза малкият мексиканец. — Няма нищо друго освен ризата на гърба си.
— Сега и ризата му нищо не струва — каза мистър Фрейзър. — Както е надупчена.
— Ясно.
— Онзи, който го рани, и той ли беше картоиграч?
— Не, работник по цвеклото. Трябваше да напусне града.
— Представете си само — каза най-ниският. — Той беше най-добрият китарист в града. Най-добрият.
— Колко жалко.
— Така е — каза най-високият. — Как изкусно свиреше!
— И повече добри китаристи не останаха ли?
— И помен не остана.
— Има един акордеонист, доста го бива — каза слабият.

— И други свирят на различни инструменти — каза високият. —
Вие обичате ли музика?

— Как да не обичам!

— Да дойдем ли да ви посвирим някоя вечер? Дали ще разреши
сестрата? Изглежда симпатична.

— Сигурно ще разреши, когато и Каetano ще е в състояние да ви
чуе.

— Не е ли малко смахната? — попита слабият.

— Кой?

— Сестрата.

— Не — каза мистър Фрейзър. — Тя е мила жена, умна и
отзивчива.

— Нямам вяра на попове, монаси и сестри — каза слабият.

— Патил е като дете — каза най-ниският.

— Бях прислужник в черквата — каза гордо слабият. — Сега не
вярвам в нищо. Не ходя и на служба.

— Защо? Да не би да ви удря в главата?

— Не — каза слабият. — В главата ме удря алкохолът. Религията
е опиум за бедните.

— Аз пък мислех, че марихуаната е опиум за бедните — каза
Фрейзър.

— Вие някога пушили ли сте опиум? — попита високият.

— Не.

— Аз също — каза той. — Изглежда, че е отвратително.
Започнеш ли не можеш вече да спреш. Това е порок.

— Той — каза най-ниският мексиканец — е голям противник на
религията.

— За човек е необходимо да е голям противник на нещо —
учтиво каза мистър Фрейзър.

— Уважавам вярващите, дори и когато са невежи — каза слабият.

— Добре — каза мистър Фрейзър.

— Какво да ви донесем? — попита високият мексиканец. —
Какво ви липсва?

— С удоволствие бих купил бира, ако се намери хубава бира.

— Ще ви донесем бира.

— Още по една сорита на тръгване?

— Виното е чудесно.

— Ще ви разорим.

— Не ми понася. Удря ме в главата, после имам главоболие и ми е лошо на стомаха.

— Довиждане, господа.

— Довиждане и благодарим.

Те си отидоха. Вечеря и после пусна радиото съвсем тихо, но така, че все пак да се чува, и станциите преустановяваха програмите си в следния ред: Денвър, Солт Лейк Сити, Лос Анжелис и Сиатъл. Мистър Фрейзър не можеше да получи представа за Денвър от радиото. Той виждаше Денвър само чрез в. „Денвър Поуст“ и картината се допълваше от „Роки Маунтънс Нюз“. По предаванията той никога не можеше да почувствува нито Солт Лейк Сити, нито Лос Анжелис. За Солт Лейк Сити знаеше само, че е чист, но скучен град, а Лос Анжелис не му се щеше и да види, защото рекламираха прекалено много дансингите и големите му хотели. Не му харесваше заради дансингите. Но много добре опозна Сиатъл — всяка вечер се качваше на една от големите бели коли (всяка снабдена с радио), собственост на таксиметровата компания, и отсядаше в бара откъм канадската страна и следеше забавната програма по песните, които се поръчваха по телефона. Всяка нощ, след два часа, той се пренасяше в Сиатъл и слушаше мелодиите, които различните хора си пожелаваха, и всичко беше така реално, като в Минеаполис, където всяка сутрин „Веселящите“ ставаха от леглата си и се отправяха към студиото. Мистър Фрейзър силно заобича Сиатъл в щата Вашингтон.

Мексиканците отново дойдоха и донесоха бира, но бирата не струваше. Мистър Фрейзър ги прие, но не му се разговаряше и когато си отидоха, той знаеше, че вече няма да се върнат. Нервите му се опънаха и при такова състояние той избягваше да среща хора. Почувствува се зле с нервите едва в края на петата седмица и макар да се радваше, че издържа толкова дълго, не искаше да се подлага на експерименти, защото предварително знаеше резултата от тях. Всичко това мистър Фрейзър бе изпитвал и преди. Единственото ново за него беше радиото. Той го слушаше цяла нощ, така приглушено, че едва се чуваше, привикваше да слуша, без да мисли.

Този ден сестра Сесилия влезе в стаята около десет часа сутринта и донесе пощата. Тя беше много красива и мистър Фрейзър обичаше да я гледа и слуша, но пощата, която се предполагаше, че

идва от друг свят, беше по-важна. Обаче в пощата нямаше нищо интересно.

— Изглеждате много по-добре — каза тя. — Скоро ще ни напуснете.

— Да — каза мистър Фрейзър. — А днес вие сте особено щастлива.

— О, щастлива съм. Тази сутрин ми се струва, че бих могла да стана светица.

Мистър Фрейзър малко се смути.

— Да — продължи сестра Сесилия. — Това е мечтата ми. Да стана светица. Още като дете исках да бъда светица. Когато пораснах, мислех, че ако се отрека от света и отида в манастир, ще стана светица. Исках да бъда светица и вярвах, че съм длъжна така да постъпвам, че да стана светица. Очаквах да стана светица. Бях абсолютно сигурна, че ще стана. Дори за момент ми се стори, че вече съм светица. Бях така щастлива, защото всичко изглеждаше и просто, и лесно. Когато на сутринта се събудих, бях убедена, че вече съм светица, но не бях. И досега не съм станала. А така силно искам. Винаги съм искала. Тази сутрин чувствавам, че може би ще бъда светица. О, така се надявам, че ще стана светица.

— Ще станете. Всеки постига желанието си. Хората винаги ме уверяват в това.

— Сега вече не знам. Когато бях момиче, ми се струваше така просто. Знаех, че ще стана светица. Но щом видях, че това не се случи изведнъж, разбрах, че е нужно много време. Вече ми изглежда почти невъзможно.

— Според мене вие имате всички шансове.

— Наистина ли мислите така? Не, не искам просто да ме окуражават. Не ме окуражавайте. Аз искам да бъда светица. Така искам да бъда светица.

— Разбира се, че ще станете светица — каза мистър Фрейзър.

— Не, вероятно няма да стана. Но, о, само да можех да стана светица! Щях да съм напълно щастлива!

— Шансовете са три към едно във ваша полза.

— Не, не ме окуражавайте. Но, о, само да можех да стана светица! Само да можех да стана светица!

— Как е приятелят ви Каetano?

— Ще се поправи, но е парализиран. Един от куршумите е засегнал главния нерв на бедрото и кракът му е парализиран. Забелязаха едва когато се подобри и можеше да се движи.

— А може би нервът ще се възстанови?

— Моля се на бога дано се възстанови — каза сестра Сесилия.
— Трябва да го видите.

— Не ми се ще никого да виждам.

— Убедена съм, че искате да го видите. Могат да го докарат с количка.

— Добре.

Докараха го с количката, слаб, с прозрачна кожа и черна коса, която имаше нужда от подстригване; очите му се смееха; при всяка усмивка се виждаха лошите му зъби.

— Hola, amigo! Que tal?^[2]

— Както ме виждате — каза мистър Фрейзър. — А вие?

— Жив и с парализиран крак.

— Лошо — каза мистър Фрейзър. — Но нервът може да се възстанови и ще стане като нов.

— Така ме уверяват.

— А болката?

— Вече я няма. Но по едно време мислех, че ще полудея от болките в стомаха. Струваше ми се, че тия болки ще ме уморят.

Сестра Сесилия щастлива ги наблюдаваше.

— Тя казва, че вие и звук не сте издали — каза мистър Фрейзър.

— Отделението е пълно с народ — оправда се мексиканецът. — А вас силно ди ви боли?

— Достатъчно силно. Разбира се, не колкото вас. Когато сестрата си отива, аз един-два часа си поплаквам. Това успокоява. Не съм добре с нервите.

— Вие имате поне радиото. Ако имах отделна стая и радио, през цялата нощ щях да плача и да викам.

— Съмнявам се.

— Nombre, sí.^[3] Здравословно е. Но не мога при толкова много хора.

— Нали поне ръцете ви са цели — каза мистър Фрейзър. — Казват, че си изкарвате хляба с ръцете.

— И с главата — каза той и почука челото си. — Но главата не е така важна.

— Тук бяха трима ваши сънародници.

— Изпратени от полицията да ме посетят.

— Донесоха бира.

— Сигурно не струваше.

— Не струваше.

— Довечера по нареждане на полицията ще ми правят серенада.

Той се засмя, после се потупа по корема.

— Още не мога да се смея. Като музиканти те са невъзможни.

— А оня, който ви рани?

— И той е глупак. Спечелих му на карти тридесет и осем долара.

Биваше ли за това да убива?

— Онези тримата ми казаха, че печелите много пари.

— И съм по-беден от птиците.

— Защо?

— Аз съм един беден идеалист. Жертва съм на своите илюзии.

Той се засмя, после устата му саркастично се изкриви и отново се потупа по корема.

— Аз съм професионален картоиграч, но обичам комара. Истинският комар. Дребната игра е нечестна. За големия комар е нужно щастие. На мене не ми върви.

— Никога?

— Никога. Съвсем съм без късмет. Вземете оня негодник, който стреля в мене. Нима той умее да стреля? Не. Първият му куршум отиде на халос. Вторият попадна в бедния руснак. На пръв поглед това прилича на късмет. А после? Улучи ме два пъти в корема. Щастливият е той. А на мен не ми върви. Той и кон не може да уцели, дори и да го държи за стремето. Цялата работа е в късмета.

— Аз мислех, че той улучи първо вас, а после руснака.

— Не, първо руснака, а после мен. Вестникът беше сгрешил.

— Вие защо не стреляхте в него?

— Аз никога не нося оръжие. При моя късмет, ако носех и оръжие, трябваше да ме бесят по десет пъти в годината. Аз съм само един жалък картоиграч.

Той замълча и после продължи:

— Спечеля ли малко пари, започвам да играя хазартно; играя ли така, винаги губя. Профуквал съм на зарове по три хиляди долара, защото все гонех шестицата, А съм имал добър зар, и при това не веднъж.

— Защо продължавате?

— Живея ли достатъчно дълго, все някой ден щастието ще се обърне. Лошият късмет ме преследва вече петнадесет години. Обърне ли се щастието, ще забогатея.

Той се ухили.

— Аз съм добър картоиграч и с удоволствие бих забогатял.

— При всички игри ли нямате късмет?

— При всички и при жените.

Той отново се засмя и показа лошите си зъби.

— Наистина ли?

— Наистина.

— И какво ще правите?

— Ще продължавам да играя по малко и ще чакам да се обърне щастието ми.

— А с жените?

— На нито един комарджия не му върви с жените. Той е прекалено зает. Работи нощем. Кога ще му остане време за жена? Мъж, който работи нощем, не може да задържи жена, ако тя струва нещо.

— Вие сте философ.

— Не, приятелю. Само един комарджия от малките градчета. От един малък град в друг, после в трети, а оттам в големия град, за да започне всичко отначало.

— После един куршум в корема.

— За първи път — каза той. — Това се случва за първи път.

— Не ви ли изморявам с разговора? — попита мистър Фрейзър.

— Не — каза той. — Сигурно аз ви изморявам.

— А крака?

— Не ми е кой знае колко нужен. Може и с него, и без него. Все някак ще се придвижвам.

— Искрено и от цялото си сърце ви желая щастие — каза мистър Фрейзър.

— Аз също — каза той. — И дано ви мине болката.

— Ще мине, разбира се. Вече минава. А и не е толкова важно.

— Дано ви мине по-бързо.

— И на вас също.

Вечерта мексиканците свиреха на акордеон и на други инструменти в болничното отделение. Беше весело и шумът от вдишването и издишването на акордеона, от звънчетата, тръбите и барабана се носеше по целия коридор. В това отделение лежеше един каубой, хвърлен от гърба на своя кон Полунощ, в един пращен и горещ следобед, пред очите на тълпата. Сега със счупен гръбнак се канеше, когато оздравее и напусне болницата, да прави ремъци и да плете столове. Имаше един дърводелец, който беше паднал от скеле и си беше счупил двата глезена и двете китки. Паднал като котка, без да притежава гъвкавостта ѝ. Щяха да го излекуват и да го направят отново годен за работа, но за това се изискваше много време. Един шестнадесетгодишен младеж от ферма лежеше с накриво зараснала кост и кракът му трябваше отново да се чупи. Там беше и Каetano Руис, провинциален комарджия с парализиран крак. От коридора до мистър Фрейзър долитаха смехът, шегите и музиката на мексиканците, изпратени от полицията. Мексиканците също се веселяха. Те влязоха възбудени при мистър Фрейзър и го попитаха не иска ли да му изсвирят нещо. Същата нощ още два пъти идваха да свирят по собствено желание.

При последното им свирене мистър Фрейзър лежеше в стаята с отворена, врата и слушаше шума, лошата музика, и не можеше да не мисли. Когато попитаха какво да му изсвирят, той помоли за „Ла кукарача“, една от онези злоещо леки и игриви мелодии, под звуците на която хората са тръгвали на смърт, те я свиреха гръмка и с чувство. Мистър Фрейзър намираше мелодията за по-добра от многото подобни на нея, но ефектът си оставаше същият.

Въпреки чувството, с което свиреха, мистър Фрейзър продължаваше да мисли. Обикновено той избягваше да мисли, освен в часовете, когато пицеше, но сега мислеше за музикантите и за онова, което бе казал малкият.

Религията е опиум за народа. Онзи дребен, мрачен кръчмар вярваше в това. Да, и музиката е опиум за народа. Този, когото всичко удряше в главата, не бе се сетил за това.

А сега икономиката е опиум за народа, наред е ватгрвотнизма [???] — опиум за народа в Италия и Германия. А половото сношение?

Дали и то е опиум за народа? За част от народа. За някои представители на най-добрата част от народа. Но пиенето е най-висшият опиум за народа, ах, чуден опиум. Макар че някои предпочитат радиото, още един опиум, евтин и доскоро използван от мене. Към изброените трябва да прибавим и комара, истински опиум и един от най-древните. Амбицията е също опиум за народа, а наред с нея и вярата във всяка нова форма на управление. Вие искате минимум управление, колкото е възможно по-малко управление. Свободата, в която вярвахме, сега е название на едно от списанията на Макфаден. Ние вярваме в нея, макар че още не са й намерили ново име. Но къде е истинският? Кой е истинският, действителният опиум за народа? Той много добре знаеше. Отговорът току-що се скри зад ъгъла на най-осветената част от мозъка му, където вечер, след няколко чашки, всичко се проясняваше; той знаеше, че той е там (разбира се, че в същност не беше там). Но какъв е той? Много добре знаеше. Какъв е той? Разбира се, хлябът е опиум за народа. Ще го запомни ли и дали и при дневна светлина ще има същия смисъл? Хлябът е опиум за народа.

— Чуйте — каза мистър Фрейзър на влязлата сестра. — Моля ви, доведете нисичкия мексиканец.

— Харесва ли ви? — попита мексиканецът от прага на вратата.

— Много.

— Мелодията е историческа — каза мексиканецът. — Това е мелодията на истинската революция.

— Слушайте — каза мистър Фрейзър. — Защо хората трябва да бъдат оперирани без наркоза?

— Не ви разбирам.

— Защо всеки опиум да не е добър за народа? Какво искате да направите с народа?

— Да бъде избавен от невежеството.

— Не говорете глупости. Образованието е също опиум за народа. Длъжни сте да знаете това. Нали и вие нещичко сте понаучили.

— Не вярвате ли в образованието?

— Не — каза мистър Фрейзър. — Но в знанието — да.

— Не ви разбирам.

— Много пъти аз с удоволствие не разбирам и самия себе си.

— Искате ли да чуете още веднъж „Ла кукарача“? — попита разтревожен мексиканецът.

— Да — каза мистър Фрейзър. — Изсвирете още веднъж „Ла кукарача“. Това е по-хубаво от радиото.

„Революцията — помисли мистър Фрейзър — не е опиум. Революцията е катарзис. Екстаз, който може да се продължи само от тиранията. Опиумите са нужни преди и след това.“

Добре мислеше, дори по-добре, отколкото трябва.

Ето че скоро ще си отидат и ще отнесат със себе си „Ла кукарача“. Тогава той ще пийне една чашка и после ще пусне радиото съвсем приглушено, така че едва, едва да се чува.

[1] Да върви по дяволите (исп.) ↑

[2] Здравейте, приятелю! Как сте? (исп.) ↑

[3] Да, друже (исп.) ↑

КОТКА В ДЪЖДА

В хотела имаше само двама американци. Те не познаваха хората, които срещаха по стълбите към своята стая. Стаята им бе на втория етаж с изглед към морето. Тя гледаше също към обществената градина и военния паметник. В градината имаше високи палми и зелени скамейки. При хубаво време там винаги се появяваше художник с молберт. Художниците обичаха разположението на палмите и ярките фасади на хотелите с лице към градините и морето. Отдалече идваха италианци да погледат военния паметник. Той беше направен от бронз и лъщеше на дъжда. Валеше дъжд. Капки дъжд падаха от палмовите листа. На посипаните с дребен чакъл пътеки се образуваха локви. В дъжда вълните се разбиваха на дълги ивици, връщаха се назад и пак в дъжда на дълги ивици се устремяваха към брега. На площада до паметника не бе останал нито един автомобил. На отсрещната страна, на вратата на кафенето стоеше келнер и се взираше в пустия площад.

Американката стоеше на прозореца и гледаше. Точно под прозореца, под една от зелените маси, от които капеше вода, се бе скрила котка. За да не се намокри, тя се беше свила на кълбо.

— Ще слеза да взема котето — каза американката.

— Ще слеза аз — предложи мъжът от леглото.

— Не, ще го взема аз. Бедното котенце се мъчи да остане сухо под масата.

Мъжът продължи да чете, излегнат в долния край на леглото и подпрял глава с двете възглавници.

— Гледай да не се намокриш — каза той. Американката слезе по стълбите и когато минаваше през вестибюла, собственикът на хотела стана и се поклони. Бюрото му беше в другия край на вестибюла. Беше стар и много висок човек.

— И piove^[1] — каза американката. Собственикът ѝ харесваше.

— Si, si, signora. Brutto tempo. Времето е много лошо. Той стоеше до бюрото в края на полутъмния вестибюл.

Американката го харесваше. Харесваше необикновената сериозност, с която изслушваше оплакванията. Харесваше достойнството му. Начина му на обслужване. Харесваше ѝ как се отнася към положението си на собственик. Харесваше старото му масивно лице и големи ръце.

Когато отвори вратата и погледна навън, тя все още мислеше колко ѝ харесва. Валеше по-силно. През празния площад минаваше човек, загърнат с гумено наметало, и бързаше към кафенето. Котката трябва да е някъде надясно. Може би ще успее да мине под корнизата. Докато се колебаеше на входа, над главата ѝ се отвори чадър. Зад гърба ѝ стоеше прислужницата, която чистеше стаята им.

— Да не се намокрите — каза тя на италиански и се усмихна. Разбира се, изпратил я бе собственикът.

Заедно с прислужницата, която държеше чадъра над главата ѝ, тя мина по пътеката и застана под прозореца. Масата беше там, яркозелена, измита от дъжда, но котката я нямаше. Изведнъж американката изпита разочарование. Прислужницата я погледна.

— На *perduto qualche cosa, signora?*^[2]

— Тук имаше котка — каза младата американка.

— Котка?

— *Si, il gatto*^[3].

— Котка? — прислужницата се засмя. — Котка в дъжда?

— Да — каза тя. — Под масата. — И после: — О, как исках, как исках това котенце.

Когато говореше английски, прислужницата напругаше лицето си.

— Хайде, синьора — каза тя. — Да влезем вътре. Ще се измокрите.

— Добре, да вървим — каза американката.

Те се върнаха по посипаната с чакъл пътека и влязоха в хотела. Прислужницата остана в преддверието да затвори чадъра. Когато американката мина през вестибюла, *padrone*^[4] ѝ се поклонил от бюрото си. Нещо в нея се изопна и се превърна в мъничка буца. Собственикът я правеше да се чувства съвсем нищожна и в същото време наистина значителна. В този миг се почувствува необикновено значима. Изкачи стълбите. Отвори вратата на стаята. Джордж лежеше на кревата и четеше.

— Донесе ли котката? — попита той и остави книгата.

— Беше си отишла.

— Чудно къде е отишла — каза той, откъснал очи от книгата.

Тя седна на леглото.

— Така много я исках. Сама не знам защо я исках толкова много.

Исках бедното коте. Лошо е да си бедно коте в дъжда.

Джордж отново зачете книгата.

Тя отиде до тоалетната масичка, седна пред огледалото и взе ръчното огледалце. Внимателно разгледа профила си от едната и сетне от другата страна. После изучи задната част на главата си и врата.

— Как мислиш, дали да оставя косата си да порасне? — попита тя и пак огледа профила си.

Джордж надигна глава и видя врата ѝ с ниско остриганата като на момче коса.

— Харесва ми и така.

— Омръзна ми — каза тя. — Омръзна ми да приличам на момче.

Джордж промени позата си. Откакто заговори, той не бе свалил поглед от нея.

— Днес си много красива — каза той.

Тя остави огледалото на масичката, отиде до прозореца и погледна навън. Вече се стъмваше.

— Искам да опъна косата си назад, да бъде гладка, да си направя кок и да го усещам. Искам да имам котенце в скута си и да ми мърка, когато го милвам.

— Да? — каза Джордж от леглото.

— Искам да ям на маса, на която да има запалени свещи и сребърните прибори да са мои. Искам да бъде пролет, искам да реша косата си пред огледалото, искам котенце, искам и няколко нови рокли.

— Млъкни и вземи нещо да четеш — каза Джордж. Той отново се зачете.

Жена му гледаше през прозореца. Беше съвсем тъмно. Дъждът все още шумеше в палмите.

— Все пак искам котка — каза тя. — Искам котка. Искам я сега. Ако не мога да имам дълга коса и да ми бъде весело, поне мога да имам котка.

Джордж не чуваше. Той четеше своята книга. Жена му гледаше площада, където вече бяха запалили светлините.

Някой почука на вратата.

— *Avanti*^[5] — каза Джордж и свали очи от книгата. На прага стоеше прислужницата. Тя здраво притискаше към себе си голяма пъстра котка, която тежеше в ръцете ѝ.

— Извинете — каза тя, — *ragione* изпраща това на синьората.

[1] Вали дъжд (итал.) ↑

[2] Да не сте загубили нещо, синьора? (итал.) ↑

[3] Да, котка (итал.) ↑

[4] Собственик (итал.) ↑

[5] Влезте (итал.) ↑

ПЕТДЕСЕТ ХИЛЯДИ

— Как е, Джек? — попитах аз.

— Ти виждал ли си го този Уолкът? — каза той.

— Само в гимнастически салон.

— Да — каза Джек, — голям късмет ще ми трябва с това момче.

— Той не може да те докосне — каза Солджър.

— Дяволски ми се иска да е така.

— Къде ще те улучи с шепа сачми за врабци.

— Със сачми за врабци може — каза Джек. — Сачмите не ме плашат.

— В него лесно се попада — казах аз.

— Знам — каза Джек, — той няма да се задържи дълго на ринга.

Не е като нас с тебе, Джери. Но сега си има всичко.

— Пуснеш ли му лявата си ръка, ще свърши.

— Може — каза Джек. — Сигурно. Стига да имам шанс.

— Нагласи го, както нагласи Кид Луис.

— Кид Луис — каза Джек. — Този евреин.

Тримата — Джек Бренън, Солджър Бартлет и аз — седяхме в бара на Хенли. На съседната маса имаше няколко фльорци. Бяха вече доста пийнали.

— Евреин! Виж ти! — обади се една от фльорците. — И какво искаш да кажеш с това евреин, ирландски дръвнико?

— Да — каза Джек. — Така е.

— Евреи — продължи фльорцата. — Тия едри ирландци винаги говорят за евреи. Какво искаш да кажеш?

— Хайде. Да се махаме оттук.

— Евреи — не спираше фльорцата. — Да те е видял някой да почерпиш? Жена ти всяка сутрин ти зашива джобовете. Виж ги ти ирландците и техните евреи. Тед Луис също можеше да те размаже.

— Как не — каза Джек. — А вие много ли неща давате безплатно?

Излязохме. Джек беше винаги такъв. Казваше каквото поиска, и при това съвсем на място.

Джек започна да тренира в спортната ферма на Дани Хоган в Джързи. Мястото беше хубаво, но Джек не го харесваше, той не обичаше да се разделя с жена си и с децата и повечето време се мръщеше и сърдеше. Мене ме обичаше и ние се погаждахме; обичаше и Хоган, но скоро Солджър Бартлет започна да го нервира. Да имаш шегаджия в лагера е нещо ужасно, особено ако пресоли шегите си. Солджър винаги се шегуваше с Джек, не спираше да го дразни. А смешките му не бяха нито забавни, нито на място и Джек се ядосваше. Ставаше например така: Джек ще свърши с гирите и чувала, ще сложи ръкавиците и ще каже на Солджър:

— Искаш ли да поработиш?

— Добре. Само че как искаш да поработя? — ще попита Солджър. — Като Уолкът ли — грубичко? Да те сваля няколко пъти в нокдаун?

— Точно така — ще каже Джек, но това не му харесваше.

Една сутрин и тримата се разхождахме по шосето. Бяхме отишли доста далече и сега се връщахме. Три минути бягане, една минута бавен ход и после отново три минути бягане. Джек не можеше да се нарече спринтьор. При нужда на ринга се движеше достатъчно бързо, но на шосето беше бавен. През цялото време Солджър му се подиграваше. Изкачихме хълма и спряхме пред фермата.

— Слушай, Солджър — каза Джек, — най-добре е да се върнеш в града.

— Какво значи това?

— Върни се в града и там си остани.

— Какво има?

— Призля ми от твоите приказки.

— Така ли? — каза Солджър.

— Да — каза Джек.

— Когато Уолкът ти види сметката и повече ще ти призлее.

— Възможно — каза Джек, — но сега ми призля от тебе. Солджър замина за града още същата сутрин. Изпратих го до гарата. Беше много сърдит.

— Аз само се шегувах с него — каза той. Стояхме на перона и чакахме влака. — Той не може да се държи така с мене, Джери.

— Нервен е и кисел — казах. — Иначе той е добър, Солджър.

— Добър ли? Кога ли пък е бил добър?

— Хайде довиждане, Солджър — казах аз. Влакът беше дошъл.

Той се качи с чанта в ръка.

— Довиждане, Джери — каза той. — Ще бъдеш ли в града преди мача?

— Не вярвам.

— Тогава ще се видим на мача.

Той влезе вътре, кондукторът застана на стъпалото и влакът потегли. Върнах се във фермата с двуколката. Джек седеше на верандата и пишеше писмо на жена си. Пощата беше дошла и аз взех вестниците, отидох на другия край и седнах да чета. Хоган се появи на вратата и дойде при мене.

— Май не можах да мелят със Солджър?

— Защо? Той просто му каза да се върне в града.

— Знаех, че така ще стане — каза Хоган. — Той никога не е обичал Солджър.

— Да. Малко са тия, които обича.

— Студен човек — каза Хоган.

— Към мене винаги е бил добър.

— Към мен също — каза Хоган. — Нямам нища против него. Все пак е студен.

Хоган се прибра през стъклената врата, а аз продължих да чета вестниците. Есента едва започваше и горе сред хълмовете на Джързи беше приятно. След като прочетох вестника, аз се загледах в природата наоколо и в пътя долу, който минаваше край гората. По него летяха автомобили я вдигаха прах. Времето беше чудесно и местността наистина красива. Хоган застана на прага и аз го попитах:

— Хоган, нямате ли някакъв дивеч тука?

— Не — каза Хоган. — Само врабчета.

— Видя ли вестника?

— Какво има в него?

— Вчера Санди е довел три коня до финиша.

— Снощи ми казаха по телефона.

— Изглежда, че отблизо ги следиш? — попитах аз.

— Да, поддържам връзка — каза Хоган.

— А Джек? — запитах. — Залага ли още?

— Той ли? — каза Хоган. — Ти можеш ли да си го представиш?
Точно тогава Джек се подаде от ъгъла с писмо в ръка. Облечен беше с пуловер, стари панталони и обувка за бокс.

— Да имаш марка, Хоган? — попита той.

— Дай писмото — каза Хоган. — Ще ти го пусна.

— Слушай, Джек — казах аз. — Ти не залагаш ли на конните състезания?

— Случвало се е.

— Така и знаех. Помня, че съм те виждал в Шийпсхед.

— И защо престана? — попита Хоган.

— Загубих много пари.

Джек седна на верандата до мене. Облегна се на стълба и замига на слънцето.

— Искаш ли стол? — попита Хоган.

— Не — каза Джек. — Така ми е хубаво.

— Чудесен ден — обадох се аз. — Приятно е да си сред природата.

— Къде по-добре е да съм с жена си в града.

— Е, остава ти още една седмица.

— Да — каза Джек. — Толкова.

Седяхме на верандата. Хоган влезе в канцеларията.

— Как мислиш, във форма ли съм? — попита той.

— Трудно е да се каже. Но нали ще бъдеш още цяла седмица тук.

— Не извъртай.

— Добре де — казах аз. — Не си в ред.

— Не мога да спя — каза Джек.

— Какво те тревожи?

— Липсва ми жената.

— Повикай я.

— Не. Стар съм за това.

— Довечера преди лягане ще направим една дълга разходка и като се умориш, ще спиш добре.

— Да се уморя? — каза Джек. — Та аз през цялото време съм уморен.

Такъв беше цялата седмица. През нощта не можеше да спи, а сутрин се чувствуваше, знаете как — като човек, който не може да свие ръцете си в юмрук.

— Вкиснал се е като престоял хляб — каза Хоган. — За нищо не го бива.

— Не съм виждал Уолкът — казах аз.

— Той ще го убие — каза Хоган. — Ще го разкъса на две.

— Да — казах, — все някой ден човек трябва и да загуби.

— Но не и така — рече Хоган. — Ще помислят, че не е тренирал.

Ще излезе лошо име на фермата.

— Чу ли какво казаха за него журналистите?

— Чух, разбира се. Казаха, че е невъзможен. Че не трябвало да му позволят да се бие.

— Знаеш, че те винаги грешат.

— Да — каза Хоган. — Но този път са прави.

— Как пък могат да разберат дали си в ред, или не си?

— Не са чак такива глупаци — каза Хоган.

— Не направиха ли на пух и прах Уилард в Толидо? Този Ларднър, който сега е толкова умен, попитай го какво не наговори за Уилард в Толидо.

— Да, но него го нямаше — каза Хоган. — Той пише само за големите мачове.

— Какво ме интересува кои са те — кипнах аз. — Какво знаят те? Може би умеят да пишат, но от бокс не разбират.

— Ти също не мислиш, че Джек е във форма, нали? — попита Хоган.

— Не. Той е свършен. Остава само и Корбет да го наругае, и край.

— Ще го наругае, не бой се — каза Хоган.

— Не се съмнявам. Ще го наругае.

Тази нощ Джек пак не спа. Следващият ден беше последният преди мача. След закуска отново седяхме на верандата.

— За какво мислиш, когато не спиш, Джек? — казах аз.

— Безпокоя се — каза той. — Безпокоя се за къщата си в Бронкс, безпокоя се за имението във Флорида. Безпокоя се за жената и децата. Понякога си спомням мачовете. Мисля си за оня евреин Тед Луис и се ядосвам. Имам малко акции и за тях се безпокоя. По дяволите, за какво ли не мисли човек, когато не спи.

— Утре вечер всичко ще е минало — казах аз.

— Разбира се — каза Джек. — Звучи утешително, нали? Всичко ще си дойде на мястото, така ли?

Целият ден беше сърдит. Не тренирахме. Джек само малко се раздвижи, да поотпусне мускулите си. Проведе няколко рунда с въображаем противник. И тук не изглеждаше добре. После поскача на въже. Но не се изпоти.

— Най-добре е да не прави нищо — каза Хоган. Наблюдавахме го как скача на въже. — Вече въобще ли не се поти?

— Не може.

— Мислиш ли, че поне малко е във форма? Нали никога не е имал неприятности с теглото?

— Каква ти форма? Нищо няма вече в себе си.

— Трябва да се поти — каза Хоган.

Джек приближи, като скачаше с въжето. Скачаше пред нас напред и назад и всеки трети път кръстосваше ръце.

— Какво шушукате, врани такива? — каза той.

— Спри да тренираш — каза Хоган. — Ще се повредиш.

— Колко страшно, а? — каза Джек, отдалечи се и продължи да скача, като силно плющеше с въжето.

Същия следобед във фермата се появи Джон Колинс. Джек беше горе в стаята си. Джон пристигна с кола от града заедно с двама свои приятели. Колата спря и всички слязоха.

— Къде е Джек? — попита Джон.

— Горе в стаята, лежи.

— Лежи ли?

— Да — казах аз.

— Как е той?

Погледнах двамата непознати, дошли с Джон.

— Те са негови приятели — каза Джон.

— Зле е — казах аз.

— Какво му е?

— Не може да спи.

— По дяволите — каза Джон. — Този ирландец никога не може да спи.

— Не е в ред — казах аз.

— По дяволите — каза Джон. — Никога не е в ред. Десет години съм с него и още нито веднъж не е бил в ред.

Хората до него се засмяха.

— Запознайте се — каза Джон. — Мистър Морган и мистър Стайнфелт. Това е мистър Доил, треньор на Джек.

— Приятно ми е — каза аз.

— Да се качим и да видим момчето — каза този, когото наричаха Морган.

— Да, не е лошо да надзърнем — каза Стайнфелт. Всички се изкачихме горе.

— Къде е Хоган? — попита Джон.

— В плевнята с няколко свои клиенти — каза аз.

— Много ли хора е събрал? — попита Джон.

— Само двама.

— При вас е доста тихо, а? — каза Морган.

— Да — каза аз. — Тихо е.

Спряхме пред стаята на Джек. Джон почука на вратата. Отговор не последва.

— Може би е заспал — каза аз.

— За какъв дявол трябва да спи през деня?

Джон натисна дръжката и всички влязохме в стаята. Джек спеше на леглото. Лежеше по очи, заровил лице във възглавницата, прегърнал я с двете си ръце.

— Ей, Джек! — каза Джон.

Главата на Джек помръдна на възглавницата.

— Джек! — каза Джон и се наведе над него.

Джек заби още по-дълбоко глава във възглавницата. Джон го докосна по рамото. Джек се полуизправи и ни изгледа.

— Господи! Защо не ме оставите да поспя? — каза той на Джон.

— Не се сърди — каза Джон. — Не исках да те събудя.

— Виж ти — каза Джек. — Не бил искал.

— Нали познаваш Морган и Стайнфелт? — каза Джон.

— Радвам се да ви видя — каза Джек.

— Как се чувствате, Джек? — попита го Морган.

— Чудесно — каза Джек. — Как иначе мога да се чувствавам?

— Изглеждате чудесно — каза Стайнфелт.

— Повече няма накъде — каза Джек. — Слушай — обърна се той към Джон, — ти си мой менажер. Получаваш достатъчно тлъст

пай. Защо те нямаше, когато дойдоха журналистите? Искаш ние с Джери да разговаряме с тях, така ли?

— Трябваше да съм с Лю, на мача му във Филадельфия.

— Това какво ме засяга? Ти си ми менажер. Паят ти е голям, нали? Да не би във Филадельфия да си печелил пари за мене? Питам те, защо не си тук, когато ми трябваш?

— Хоган беше тука.

— Хоган! — каза Джек. — Хоган е ням като мене.

— Струва ми се, че Солджър Бартлет е работил известно време с вас? — каза Стайнфелт, за да промени темата на разговора.

— Да, беше тук — каза Джек. — Беше, разбира се.

— Джери — обърна се към мене Джон, — моля ви, намерете Хоган и му кажете, че искаме да поговорим половин час с него.

— Добре — казах аз.

— Не може ли да остане при нас? — каза Джек. — Не си отивай, Джери.

Морган и Стайнфелт се спогледаха.

— Успокой се, Джек — каза му Джон.

— Ще отида да намеря Хоган — казах аз.

— Щом искаш, върви — каза Джек. — Макар че никой от тия приятели не може да те изгони.

— Ще отида да потърся Хоган — повторих аз.

Хоган беше в гимнастическия салон. Там бяха и двамата му клиенти с ръкавици. Нито един от тях не смееше да удари другия от страх, че другият също може да го удари.

— Достатъчно — каза Хоган, като ме видя да влизам. — Спрете касапницата. Сега, господа, вземете душ и Брюс ще ви направи масаж.

Те пропълзяха под възетата и Хоган дойде при мене.

— Джон Колинс е тук с двама свои приятели — казах. — Дошли са да видят Джек.

— Видях ги, когато пристигнаха с колата.

— Кой са тия двамата с Джон?

— Те са това, което се нарича хитреци — каза Хоган. — Не ги ли познаваш?

— Не — казах аз.

— Хепи Стайнфелт и Лю Морган. Собственици на тотализатор.

— Дълго отсъствувах — напомних аз.

— Вярно — рече Хоган. — Този Хепи Стайнфелт е голям спекулант.

— Чувал съм за него — каза аз.

— Мръсен екземпляр — избухна Хоган. — И двамата са мошеници.

— Ясно — казах. — Искат след половин час да се качим при тях.

— Иначе казано, по-рано от половин час да не се вестяваме при тях.

— Точно така.

— Ела в канцеларията — каза Хоган. — По дяволите тия мошеници.

След около тридесет минути Хоган и аз се качихме горе. Почукахме на вратата. В стаята разговаряха.

— Почакайте за момент — обади се някой.

— По дяволите с тия номера — каза Хоган. — Ако ви потрябвам, аз съм долу в канцеларията.

Чухме, че вратата се отключва. Отвори ни Стайнфелт.

— Заповядайте, Хоган — каза той. — Сега ще се почерпим.

— Добре — рече Хоган. — Това все пак е нещо. Влязохме. Джек седеше на кревата. Край него се бяха разположили Джон и Морган. Стайнфелт стоеше прав.

— Много сте тайнствени — каза Хоган.

— Здравейте, Дани — каза Джон.

— Здравейте, Дани — каза Морган и стисна ръката му.

Джек мълчеше. Просто седеше на кревата. Отсъствуваше. Останал беше сам със себе си. Навлякъл беше стара вълнена синя риза, панталони и бе обул боксърските обувки. Имаше нужда от бръснене. Морган и Стайнфелт бяха елегантно облечени. Джон не им отстъпваше. Джек седеше на кревата, видът му бе по ирландски грубоват.

Стайнфелт извади бутилка, Хоган донесе чашки и всички пихме. Джек и аз изпихме по една чашка, останалите по две или три.

— Запазете малко и за из пътя — каза Хоган.

— Не се безпокойте. Имаме достатъчно — каза Морган. След първата чаша Джек повече не пи. Стоеше прав и ни гледаше. Морган седеше на опразненото от Джек място.

— Пийни, Джек — подкани го Джон и му подаде чашата и бутилката.

— Не — каза Джек. — Никога не съм обичал помените. Всички се засмяха. Джек остана сериозен.

Тръгнаха си доста развеселени. Когато се качиха в колата, Джек стоеше на верандата. Помахаха му.

— Довиждане — викна Джек.

После вечеряхме. По време на яденето Джек не каза нищо освен „подай ми това“ или „подай ми онова“. На същата маса се хранеха и клиентите. Бяха симпатични момчета. След вечеря излязохме на верандата. Вече се стъмваше рано.

— Искаш ли да се поразходим, Джери? — попита Джек.

— С удоволствие — каза аз.

Облякохме палтата си и тръгнахме. До пътя беше далече, а и по шосето вървахме още миля и половина. Край нас непрекъснато се точеха коли и ние отстъпвахме встрани докато минат. Джек мълчеше. Когато влязохме в храстите за да дадем път на една голяма кола, Джек каза:

— По дяволите разходката. Да се връщаме във фермата.

Минахме по страничен път, който пресичаше хълма, и после през ливадите излязохме право при фермата. Осветените прозорци на къщата се виждаха отдалече. Когато стигнахме сградата, на вратата стоеше Хоган.

— Добре ли се разходихте? — попита Хоган.

— Отлично — каза Джек. — Слушай, Хоган, имаш ли уиски?

— Имам — каза Хоган. — Какво си намислил?

— Прати го горе в стаята — каза Джек. — Тази нощ ще спя.

— Щом си знаеш лекарството — каза Хоган.

— Качи се с мене, Джери — каза Джек.

Горе Джек седна на леглото и схлупи глава в ръцете си.

— Весел живот, няма що — каза Джек. Хоган донесе бутилка уиски и две чаши.

— Да донеса и малко джинджифилов сок?

— Какво искаш, да ми стане лошо ли?

— Попитах само — каза Хоган.

— Ще пиеш ли? — запита Джек.

— Не, благодаря — каза Хоган и излезе.

— А ти, Джери?

— Ще изпия една чашка с тебе — казах аз. Джек напълни две чаши.

— Сега — каза Джек — ще пия бавно и с кеф.

— Разреди го с вода — посъветвах го аз.

— Да — каза Джек, — май че ще е по-добре.

Той изпи няколко чаши, без да каже нищо. Джек започна да пълни и моята чаша.

— Не — казах, — не искам повече.

— Добре — каза Джек. Напълни щедро своята и доля вода. Започна да се оживява.

— Ама че компания се довлече днес, а? — каза той. — Ония двамата не рискуват.

И малко по-късно:

— Какво пък, прави са. За какъв дявол трябва да се рискува?

— Не искаш ли още една чашка, Джери? — попита той. — Хайде, пейни с мене.

— Не ми е нужно, Джек — казах аз. — И така ми е добре.

— Само още една — настоя Джек. Алкохолът го размекваше.

— Добре — казах аз.

Джек сипа малко в моята чаша, а своята напълни.

— Знаеш ли — каза той, — алкохолът ми харесва. Ако не беше боксът, щях често да си пийвам.

— Сигурно — казах аз.

— Знаеш ли, заради бокса пропуснах маса неща.

— Затова пък спечели много пари.

— Да, това е целта ми. Все пак много съм пропуснал, Джери.

— Какво например?

— Ами например това с жена си — каза той. — Почти не се задържам в къщи. Не е добре и за дъщерите. „Кой е баща ви?“ — ще ги попита някоя от ония светски госпожички. „Баща ни е Джек Бренън.“ Лошо е за тях.

— Глупости — казах аз, — главното е да имат пари.

— Е — каза Джек, — поне с пари съм ги осигурил. Той си наля уиски. Бутилката почти се изпразни.

— Сипи си вода — напомних аз. Джек сипа малко вода в чашата.

— Ти нямащ представа — каза той — как ми липсва жена ми.

— Знам.

— Нямах представа. Нямах представа какво е това.

— Все пак в провинцията е по-леко, отколкото в града.

— Сега за мене — каза Джек — е без всякакво значение къде съм. Нямах представа какво е това.

— Пийни още.

— Пиян ли съм? Говоря глупости!

— Малко.

— Нямах представа какво е това. Никой не може да си представи.

— Освен жена ти — казах аз.

— Тя знае — каза Джек. — Знае. Знае, разбира, се. На бас, че знае.

— Сипи още вода.

— Джери — продължи Джек, — ти и представа нямах как се чувствавам.

Беше съвсем пиян. Гледаше ме втренчено. Очите му се вираха някак прекалено втренчено.

— Сега поне ще спиш — заявих аз.

— Слушай, Джери — каза Джек. — Искаш ли да спечелиш малко пари? Заложил на Уолкът.

— Виж ти!

— Слушай, Джери. — Джек остави чашата си. — Погледни, сега не съм пиян. Знаеш ли колко ще заложи за него. Петдесет хиляди.

— Това са много пари.

— Петдесет хиляди — каза Джек, — две за едно. Ще получа двадесет и пет хиляди долара. Заложил за него, Джери.

— Звучи примамливо.

— Нима мога да го победя? — запита Джек. — Тука няма никакво мошеничество. И без това ще падна, защо да не спечеля малко пари?

— Налей си вода.

— След този мач ще напусна ринга — каза Джек. — Край. Ще понеса боя, но поне ще спечеля от това.

— Ясно.

— Цяла седмица не съм спал — каза Джек. — През нощта не мигам и си блъскам главата. Не мога да спя, Джери. Нямах представа

какво е това да не можеш да заспиш.

— Вярвам ти.

— Не мога да спя. Това е. Просто не мога да заспя. Каква е ползата години наред да поддържаш формата си и да не можеш да спиш?

— Лошо.

— Не знаеш какво е това, Джери, да не можеш да заспиш.

— Налей си малко вода в чашата — казах аз.

Ето че към единадесет часа Джек беше вече напълно готов. Накрая едва не заспа прав. Помогнах му да се съблече и го сложих да си легне.

— Сега ще спиш добре, Джек — казах аз.

— Да — промърмори Джек, — сега ще заспя.

— Лека нощ, Джек — казах аз.

— Лека нощ, Джери — отвърна Джек. — Ти си единственият ми приятел.

— По дяволите — казах аз.

— Ти си единственият ми приятел — каза Джек, — единственият.

— Спи — казах.

— Заспивам — каза Джек.

Долу в канцеларията Хоган седеше на бюрото и четеше вестници. Той вдигна очи.

— Е, как, приспа ли приятелчето си?

— Замина.

— Така е по-добре, отколкото да не спи — каза той.

— Разбира се.

— Вземи, че го обясни на спортните журналисти — каза Хоган.

— Аз също си лягам.

— Лека нощ — каза Хоган.

Сутринта слязох в осем часа и закусих. Хоган се занимаваше с клиентите си в плевнята. Отбих се да ги погледам.

— Едно! Две! Три! Четири! — броеше Хоган.

— Здравей, Джери — каза той. — Стана ли Джек?

— Не. Още спи.

Върнах се в стаята и събрах багажа си. Към девет и половина Джек се размърда зад стената. Чух го да слиза по стълбата и аз отидох

след него. Седнал бе да закуси. Хоган беше дошъл и стоеше до масата.

— Как се чувствуваш, Джек? — попитах аз.

— Прилично.

— Добре ли спа? — попита Хоган.

— Както се полага — каза Джек. — Езикът ми е малко дебел, но глава не ме боли.

— Браво — каза Хоган. — Дадох ти хубаво уиски.

— Пиши го в сметката — каза Джек.

— Кога ще заминете?

— Преди обед — каза Джек. — С влака в единадесет часа.

— Седни, Джери — каза Джек. Хоган излезе. Седнах на масата. Джек ядеше грейпфрут. Щом намереше семка, изплюваше я в лъжичката и я изтърсваше в чинията.

— Май че здравата се нажулих миналата вечер? — започна той.

— Да, пийна малко уиски.

— Сигурно съм надрънкал маса глупости.

— Къде е Хоган? — попита той. Беше изял грейпфрута.

— В канцеларията.

— Какво говорих за залагането? — попита Джек.

Той държеше лъжичката и мачкаше с нея грейпфрута. Прислужницата донесе шунка с яйца и взе грейпфрута.

— Дайте ми още една чаша мляко — каза Джек. Момичето излезе.

— Каза, че залагаш петдесет хиляди за Уолкът — припомних му аз.

— Вярно е.

— Това са много пари.

— Да не мислиш, че ми е приятно?

— Всичко може да се случи.

— Не — каза Джек. — Страшно му е нужна титлата. Онези мошеници току-така няма да се излъжат.

— Нищо не може да се каже предварително.

— Не. Нужна му е титлата. Тя ще му донесе много пари.

— Петдесет хиляди са също много пари — казах аз.

— Това е бизнес — каза Джек. — Аз не мога да спечеля. Знаеш, че не мога да спечеля.

— Докато си на ринга, винаги има шанс.

— Не — каза Джек. — С мен е свършено. Това е просто бизнес.

— Как се чувствуваш?

— Сносно — каза Джек. — Наспах се, а това ми трябваше.

— Може и да си добър на ринга.

— Ще видят един хубав спектакъл — каза Джек. След закуската Джек повика жена си по междуградската линия. Беше в кабината и набираще номера.

— Откакто е тук, за първи път се обажда на жена си — каза Хоган.

— Всеки ден ѝ пише.

— Да — каза Хоган, — марката струва два цента. Сбогувахме се с Хоган и Брюс, негърът масажист ни откара с двуколката до гарата.

— Сбогом, мистър Бренън — каза Брюс при пристигането на влака. — Надявам се, че ще му разбиете кратуната.

— Сбогом — каза Джек.

Той даде два долара на Брюс. Негърът бе положил доста грижи за него и изглеждаше някак разочарован. Джек видя, че гледам двата долара в ръцете на Брюс.

— Всичко е включено в сметката — каза той. — Хоган ме накара да платя и за масажа.

Във влака Джек през цялото време мълча. Седеше в ъгъла с билет, тикнат в лентата на шапката, и гледаше през прозореца. Заговори само веднъж.

— Казах на жена си, че ще взема стая в Шелби — каза той. — Това е на две крачки от Парка. В къщи ще се прибера утре заран.

— Добре си се сетил — отвърнах аз. — Жена ти виждала ли те е на ринга, Джек?

— Не — каза Джек. — Никога не ме е виждала.

Помислих, че щом не иска да се върне след мача в къщи, значи, наистина очаква жесток бой. В града отидохме с такси до Шелби. Пиколото дойде, отнесе багажа ни, а ние се отбихме в канцеларията.

— Колко струват стаите? — попита Джек.

— Имаме само стаи с двойки легла — каза администраторът. — Мога да ви предложа хубава стая за десет долара.

— Много е скъпа.

— Мога да ви дам стая с две легла и за седем долара.

— С баня?

— Разбира се.

— Остани да пренощуваш с мене, Джери — каза Джек.

— Не — казах аз, — ще спя при зет си.

— Стаята и без това е платена — каза Джек. — Защо да пропадат на вятъра парите?

— Запишете се, моля — каза администраторът. Той погледна имената. — Номер 238, мистър Бренън.

Качихме се с асансьора. Стаята беше голяма и хубава, с две легла и врата към банята.

— Комфортно — каза Джек.

Пиколото, което ни доведе, дръпна пердетата и внесе багажа ни. Понеже Джек дори и не помисли за бакшиш, аз му дадох двадесет и пет цента. Измихме се и Джек предложи да излезем и да хапнем нещо.

Обядвахме в бара на Джими Хенли. Там беше пълно с познати. В средата на обедата дойде Джон и седна при нас. Джек почти не разговаряше.

— Как си с теглото, Джек? — попита Джон. Джек си бе поръчал солиден обед.

— Мога и с дрехите да се претегля — каза Джек.

Той винаги лесно смъкваше теглото. По природа беше боксьор от средна категория и не пълнееше. При Хоган дори бе отслабнал.

— Единственото, което никога не те безпокои — каза Джон.

— Единственото — потвърди Джек.

След обедата отидохме да го претеглят. Съгласно условията на мача в три часа боксьорите трябваше да тежат сто четиридесет и седем фунта. Джек стъпи на кантара с кърпа, завързана през кръста. Стрелката не мръдна. Уолкът току-що се бе претеглил и стоеше заобиколен от много хора.

— Я да видим колко тежиш, Джек — каза Фридман, менажерът на Уолкът.

— Добре, но претегли и него. — Джек кимна с глава към Уолкът.

— Махни пешкира — каза Фридман.

— Колко е? — Джек попита хората, които мереха.

— Сто четиридесет и три фунта — каза дебелият човек до кантара.

— Много си добре — каза Фридман.

— Сега претегли него — каза Джек.

Уолкът приближи. Той беше блондин, с широки рамене и ръце на боксьор от тежка категория. Затова пък краката му бяха къси. Джек стърчеше половин глава над него.

— Здравей, Джек — каза той. На лицето му имаше много белези.

— Здравей — каза Джек. — Как е самочувствието?

— Добро е — каза Уолкът.

Той свали кърпата от кръста си и стъпи на кантара. Едва ли някой е виждал по-широки рамене и гръб от неговите.

— Сто четиридесет и шест фунта и дванадесет унции. Уолкът слезе от кантара и се усмихна на Джек.

— Разликата ви е около четири фунта — каза му Джон.

— Когато се кача на ринга, ще бъде и по-голяма — каза Уолкът.
— Сега отивам да обядвам.

Влязохме в съблекалнята и Джек се облече.

— Изглежда здравеняк — каза Джон.

— Май че доста бой е изял.

— Да — каза Джек, — не е трудно да го намериш.

— Къде отивате? — попита Джон, след като Джек се облече.

— Обратно в хотела — каза Джек. — Погрижи ли се за всичко?

— Да — кимна Джон. — Всичко е наред.

— Аз ще полегна малко — каза Джек.

— Ще мина към седем без четвърт и ще излезем да вечеряме.

— Добре.

В хотела Джек свали обувките и сакото си и се изтегна на кревата. Аз написах едно писмо. Погледнах няколко пъти към леглото, но Джек не спеше. Той лежеше съвършено неподвижно и от време на време отваряше очи. Накрая стана.

— Искаш ли да поиграем крибидж, Джери? — каза той.

— Може — съгласих се аз.

Той клекна до куфара и извади картите и дъската за крибидж. Изиграхме няколко игри и той спечели три долара. Джон почука на вратата и влезе.

— Ще играеш ли крибидж, Джон? — попита Джек. Джон сложи шапката си на масата. Беше цялата мокра.

Мокро беше и палтото му.

— Вали ли? — попита Джек.

— Като из ръкав — каза Джон. — Движението се задръсти, затова слязох от таксито и дойдох пеш.

— Хайде, дай да поиграем крибидж — каза Джек.

— Трябва да хапнеш.

— Не — каза Джек. — Не ми се яде още.

Играха крибидж около половин час и Джек спечели и от него долар и половина.

— Мисля, че все пак трябва нещо да ядем — каза Джек. Той отиде и погледна през прозореца.

— Вали ли още?

— Да.

— Да ядем в хотела — каза Джон.

— Добре — каза Джек. — Ще ти играя още една игра, да видим кой ще плати вечерята.

След известно време Джек стана и каза:

— Ти ще платиш вечерята, Джон.

Слязохме долу и вечеряхме в големия салон. После отново се качихме в стаята. Джек игра крибидж с Джон и спечели още два долара и половина. Настроението на Джек се подобри. Джон беше донесъл чанта с всичко необходимо за мача. Джек свали ризата, връзката и за да не изстине на улицата, облече вълнена риза и пуловер. Боксьорският си екип и хавлията сложи в чантата.

— Готов ли си? — попита Джон. — Ще им кажа да поръчат такси.

Скоро телефонът иззвъня и съобщиха, че таксито ни чака. Спуснахме се с асансьора, минахме през фойето, качихме се в таксито и се отправихме към Парка. Валеше силен дъжд, но по улиците имаше много хора. Всички билети бяха продадени. Когато отивахме към съблекалнята, сам се убедих колко е препълнена залата. От крайните места до ринга трябваше да има половин миля. Залата беше в полумрак. Светеха само лампите над ринга.

— При този дъжд хубаво, че не направиха мача на открито — каза Джон.

— Събрали са много публика — каза Джек.

— При такъв мач залата е малка да побере всички желаещи.

— Да, но човек не може да предвиди времето — каза Джек.

Джон дойде до вратата на съблекалнята и надникна вътре. Джек седеше, облякъл хавлията, скръстил ръце и гледаше в пода. С Джон имаше и няколко треньори. Те надничаха през рамото му. Джек вдигна глава.

— Той вътре ли е?

— Току-що излезе.

Тръгнахме надолу. Уолкът тъкмо се качваше на ринга. Тълпата го посрещна с овации. Той се покатери между въжетата, стисна ръце над главата си, усмихна се, поклони се на публиката, първо на едната страна на ринга, после на другата, и седна. Когато минаваше през тълпата, на Джек също ръкопляскаха. Джек е ирландец, а ирландците също се посрещат добре. В Ню Йорк ирландецът не прави сборове като евреите или италианците, но винаги е приеман добре. Джек се качи на стъпалото и се наведе да мине през въжетата, а Уолкът изтича от своя ъгъл и услужливо натисна долното въже. Това страшно се хареса на публиката. Уолкът обгърна рамото на Джек и те останаха така няколко секунди.

— Готвиш се да ставаш любимец на публиката? — каза му Джек.
— Махни си мръсната ръка от рамото ми.

— Дръж се прилично — каза Уолкът.

Тълпата обича жестовете. Как благородно се държат момчетата преди боя. Пожелават си успех един на друг.

Джек започна да бинтова ръцете си и при него дойде Соли Фридман, а Джон отиде в ъгъла на Уолкът. Джек вкара палеца си в прореза на бинта и после здраво и гладко уви ръката си. Аз стегнах китката и два пъти омотах ставите на пръстите му с ширит.

— Ей! — каза Фридман. — Защо ви е толкова ширит?

— Пипни го — каза Джек. — Мек е, нали? Не се прави на глупак.

Фридман не мръдна през цялото време, докато Джек бинтоваше и другата си ръка. Един от помощниците подаде ръкавиците, аз ги надянах и вързах.

— Фридман — попита Джек, — от каква народност е този Уолкът?

— Не знам — каза Фридман. — Нещо като датчанин.

— Чех е — каза момчето, което донесе ръкавиците.

Съдията на ринга ги извика и Джек стана. Уолкът приближи усмихнат. Среccнаха се и съдията сложи ръце на раменете им.

— Здравей, любимце! — каза Джек.

— Дръж се прилично.

— Защо си се кръстил „Уолкът“? — каза Джек. — Не знаеш ли, че той беше негър?

— Слушайте — каза съдията и им прочете познатите наставления. Веднъж Уолкът го прекъсна. Той сграбчи ръката на Джек и попита:

— Ако ме хване така, мога ли да го ударя?

— Не ме докосвай! — каза Джек. — Още не ни снимат на филм.

Те се върнаха в ъглите си. Аз свалих хавлията на Джек, той се хвана за въжето и няколко пъти приклезна, за да раздвижи коленете си, после натърка подметките си с колофон. Гонгът удари, той се обърна и тръгна. Уолкът дойде срещу него и те докоснаха ръкавиците си. Веднага щом Уолкът свали ръце, нанесе му два леви удара в лицето. Не е имало на света по-добър боксьор от Джек. Уолкът го дебнеше, навел брада на гърдите си. Той предпочиташе суинга и затова държеше ръцете си ниско. Уолкът знаеше само едно — да бие. Но всеки път, когато влизаше вътре, Джек намираше с лявата ръка лицето му. Това ставаше някак механично. Джек просто вдигаше лявата ръка и тя попадеше в лицето на Уолкът. Три или четири пъти Джек пусна и дясната си ръка, но Уолкът се навеждаше и ударите попадаха или в рамото, или високо в главата. Уолкът приличаше на всички силови боксьори. Плашеше се само от ударите, които приличаха на неговите. Той добре прикриваше всяко уязвимо място. Левите удари не го безпокояха.

След четвъртия рунд лицето му силно се разрани и потече кръв. Но при близкия бой ударите на Уолкът бяха толкова силни, че от двете страни на Джек, точно под ребрата, се появиха големи червени петна. При всяко влизане Джек се вкопчваше в него, освобождаваше едната си ръка и нанасяше серия ъпъркути, но когато това успяваше да направи Уолкът, ударите му бяха толкова силни, че можеха да се чуят чак от улицата. Бияч беше, няма що.

Така продължи още три или четири рунда. Те не разговаряха. През цялото време усърдно работеха. Между рундовете ние също доста работихме над Джек. Не изглеждаше никак добре, но той винаги

е бил муден на ринга. Малко се движеше и лявата му ръка действаше почти механично. Струваше ти се, че просто е свързана с главата на Уолкът — достатъчно беше Джек да пожелае и тя сама нанасяше удара. При близкия бой Джек е винаги спокоен и не хаби напразно барута си. Той познаваше всички тънкости на този бой и при разделянето винаги печелеше по нещо. При едно влизане на Уолкът близо до нашия ъгъл видях как Джек освободи дясната си ръка и с един ъпъркут закачи с долния край на ръкавицата носа му. Уолкът взе да кърви силно и наведе глава над рамото на Джек, сякаш искаше да му даде част от кръвта, но Джек рязко вдигна рамото си, отстрани носа му и нанесе още един ъпъркут с дясната ръка.

Уолкът страшно се озлоби. До края на петия рунд той вече до смърт мразеше Джек. Джек не се ядосваше; поне не повече от друг път. Той наистина умееше да накара противниците си да намразят бокса. Затова толкова ненавиждаше Кид Луис. Никога не можеше да го надиграе. Луис винаги имаше две-три мръсни хватки, които Джек не умееше да приложи. Докато се чувствуваше силен, Джек знаеше, че е във от опасност. Сега Джек много успешно малтретираше Уолкът. И смешното беше, че отстрани всички мислеха, че Джек е открит, класически боксьор. Той добре владееше и тия хитрости на играта.

След седмия рунд Джек каза:

— Лявата ръка започва да натежава.

От този момент той започна да губи. Отначало това не личеше. Вместо той да води боя, сега го водеше Уолкът; вместо както преди да бъде добре защитен, сега се оказа в беда. Вече не успяваше да държи Уолкът на дистанция с лявата си ръка. Външно сякаш нищо не бе се променило, с тази разлика, че по-рано той се изплъзваше от ударите, а сега те попадаха в целта. Джек получи няколко силни удара в корпуса.

— Кой рунд сме? — попита Джек.

— Единадесети.

— Дълго няма да издържа — каза Джек. — Краката отказват.

Уолкът вече доста време го удряше, но Джек все отстъпваше и ставаше като при бейзбола — играчът се отдръпва с топката, за да отнеме част от силата ѝ. Но сега ударите, започнаха да стават по-силни. Уолкът приличаше на бойна машина. Джек само се стараше да блокира ударите. Отстрани не личеше какъв ужасен бой понася.

Между рундовете масажирах краката му. Мускулите през цялото време играеха в ръцете ми. Чувствувах се съвсем зле.

— Как върви? — попита Джек и обърна към Джон подутото си лице.

— Мачът е негов.

— Ще устоя — каза Джек. — Не искам този палячо да ме просне.

Мачът се развиваше според очакванията му. Той знаеше, че не може да победи Уолкът. Не му стигаха силите. Но всичко беше наред. Нямаше опасност за парите му и затова искаше да завърши мача по свой вкус. Не искаше да го нокаутират.

Гонгът удари и ние го избутахме. Тръгна бавно. Уолкът се хвърли срещу него. Джек го посрещна с един ляв, Уолкът го понесе, наведе се и започна да бие тялото на Джек, Джек опита да се вкопчи в него, но това беше все едно да прегърнеш моторен трион. Най-после той се освободи, замахна с дясната ръка и не улучи. Уолкът го намери с един ляв суинг и Джек падна. Той падна на ръцете и колената си и погледна към нас. Съдията започна да брой. Джек гледаше към нас и клатеше глава. На осем Джон му даде знак. При рева на тълпата той нямаше да чуе гласа му. Джек се изправи. Докато броеше, съдията задържа Уолкът с ръка.

Щом Джек се изправи, Уолкът тръгна към него.

— Джим, пази се — чух гласа на Соли Фридман. Уолкът приближи, без да го изпуска от погледа си. Джек пласира един ляв. Уолкът само тръсна глава. Той притисна Джек до въжетата, намери го, леко докосна с ляв суинг главата му и с дясната си ръка го удари в корпуса колкото се може по-ниско. Трябва да го е ударил най-малко пет инча под пояса. Помислих, че очите на Джек ще изскочат. Те почти изхвъркнаха от главата му. Устата му се отвори. Съдията сграбчи Уолкът. Джек пристъпи напред. Паднеше ли, щеше да загуби петдесет хиляди долара. Ходеше, сякаш целият щеше да се разпадне.

— Не беше ниско — каза той. — Това е случайност, Тълпата ревеше и нищо не се чуваше.

— Нищо ми няма — каза той.

Бяха точно пред нас. Съдията погледна Джон и после поклати глава.

— Хайде, кучи сине — каза Джек на Уолкът. Съдията отново погледна Джон и махна пред Уолкът.

— Тръгвай, говедо — каза той.

Уолкът се отправи към Джек. Той не знаеше какво да прави. Джек отново пласира своя ляв. Никак не предполагаше, че Джек ще издържи. Тълпата не спираше да реве. Бяха срещу нас. Уолкът го удари два пъти. А лицето на Джек — по-страшно нещо не съм виждал! Той овладяваше себе си и тялото си и това се отразяваше на лицето му. През цялото време мислеше и само с напрежението на волята понасяше ударите.

После сам започна да удря. Лицето му бе все така страшно. Държеше ръцете си ниско и си служеше със суингове. Уолкът се прикри и Джек замахна диво към главата му. Отдръпна се и лявата му ръка попадна в слабините на Уолкът, а с дясната го удари там, където самият той бе получил удара. Съвсем ниско под пояса. Уолкът рухна на пода, хвана се за корема, претърколи се и се сгърчи.

Съдията улови Джек и го избута в неговия ъгъл. Джон скочи на ринга. Тълпата не спираше да реве. Съдията размени няколко думи със страничните съдии, после на ринга се качи говорител с мегафон и обяви:

— Победител е Уолкът. Отсъден е фаул. Съдията говореше с Джон. Той каза:

— Какво можех да направя? Джек не призна фаула. После, когато беше гроги, сам игра нечисто.

— Той и без това бе загубил — каза Джон.

Джек седеше на стола. Бях свалил ръкавиците му и той натискаше с ръка болното място. Когато се опираше на нещо, лицето му не изглеждаше така ужасно.

— Иди да се извиниш — прошепна Джон на ухото му. — Ще направиш добро впечатление.

Джек стана, лицето му бе обляно в пот. Наметнах го с хавлията. Той прекоси ринга, като натискаше с една ръка корема си под хавлията. Бяха вече вдигнали Уолкът и го свестяваха. Край ъгъла на Уолкът се тълпяха много хора. Никой не заговори с Джек. Той се наведе над Уолкът.

— Съжалявам — каза Джек. — Не исках да те фаулирам.

Уолкът не отговори. Явно беше, че е зле.

— Е, сега си шампион — каза му Джек. — Дано това ти донесе радост.

— Остави момчето на мира — каза Соли Фридман.

— Здравей, Соли — каза Джек. — Съжалявам, че фаулирах твоя възпитаник.

Фридман само го изгледа.

Джек се върна в своя ъгъл със смешна, спъната походка. Помогнахме му да се провре през въжетата, преведохме го край масите на репортърите и по коридора. Много от зрителите искаха да го потупат по гърба. Наметнат с хавлията, Джек си проправи път през тълпата до съблекалнята. Уолкът стана герой на деня. Нали повечето хора бяха заложили парите си на него.

Щом се добрахме до съблекалнята, Джек легна и затвори очи.

— Ще се върнем в хотела и ще повикаме лекар — каза Джон.

— Всичко в мене е на пихтия — каза Джек.

— Ужасно съжалявам, Джек — каза Джон.

— Няма нищо — каза Джек. Той лежеше със затворени очи.

— Опитаха се да ни измамят — каза Джон.

— Твоите приятели Морган и Стайнфелт — каза Джек. — Добри приятели имаш, няма що.

Сега лежеше с отворени очи.

— Странно как бързо съобразява човек, когато става дума за толкова пари — каза Джек.

— Ти си юначага, Джек — каза Джон.

— Не — каза Джек. — Всичко беше много просто.

КУЧЕ ЗА СЛЕПЕЦА

— А после какво направихме? — запита я той. Тя му припомни.

— Това ми е много смътно. Съвсем не си го спомням.

— А помниш ли като тръгнахме на лов?

— Би трябвало. Но не мога. Спомням си как жените слизаха по пътеката към брега, с делви на главите си, и негърчето гонеше стадото гъски във водата. Спомням си как бавно вървяха и винаги слизаха или се изкачваха. Имаше силен прилив, плитчините се жълтееха, а в далечината отвъд пролива се виждаше островът. Непрекъснато духаше вятър, затова нямаше мухи, нито комари. Имаше само един навес върху дървени колове и глинен под — вятърът минаваше свободно. Денем беше прохладно, а нощем — свежо и приятно.

— Помниш ли, когато дойде голямата гемия и заседна при отлива?

— Да, помня. Моряците спуснаха лодките, слязоха на брега и тръгнаха нагоре по пътеката, гъските се плашеха от тях, а също и жените.

— Същия ден уловихме много риба, но трябваше да се приберем, защото морето беше бурно.

— Това си спомням.

— Днес си спомняш много неща — каза тя. — Не се пресилвай.

— Жалко, че не можа да отлетиш за Занзибар. Брегът над нас беше удобен за кацане. Можеше лесно да се приземиш и излетиш.

— В Занзибар можем да отидем винаги. Не се преуморявай — днес си спомни достатъчно неща. Искаш ли да ти почета? В старите броеве на „Ню Поркър“ винаги има по нещо, което сме пропуснали.

— Не, моля те, не чети. Просто говори. Говори за добрите стари дни.

— Да ти кажа ли какво е навън?

— Знам. Навън вали.

— Да, вали силно. При такова време няма да дойдат туристи. Вятърът е много силен. Можем да слезем долу и да поседим край

огъня.

— Можем. В същност туристите вече не ме дразнят. Дори ми е забавно да ги слушам като говорят.

— Някои са ужасни — каза тя. — Но някои са симпатични. Струва ми се, че до Торчело стигат само най-симпатичните.

— Съвсем вярно — съгласи се той. — Не бях мислил за това. За да намериш нещо интересно в Торчело, трябва да си наистина мил и непридирчив.

— Да ти приготвя ли коктейл? — запита тя. — Знаеш, че не ме бива за болногледачка. Нито са ме учили, нито ми се удава. Но коктейли мога да правя.

— Добре, да прием.

— Какво искаш?

— Каквото и да е — каза той.

— Ще бъде изненада. Отивам долу да го приготвя.

Той чу как вратата се отвори и затвори, след това стъпките ѝ по стълбите. „Трябва да я накарам да замине да се разсее — помисли си той. — Трябва да намеря начин да я придумам. Да измисля нещо практично. Този недъг ще ми остане цял живот, трябва да съумея да не разрушавам и нейния живот, да не погубвам и нея. Тя е тъй добра с мен, а не ѝ е вродено да бъде добра. В смисъл — добра по този начин — ежедневно и скучно добра.“

Чу я как се качва по стълбите и забеляза, че сега, когато носи двете чаши, стъпките ѝ са различни — когато слизаше с празни ръце, вървеше иначе. Той чуваше как дъждът тропа по прозореца и усещаше миризмата на брезовите цепеници, горящи в камината. Когато тя влезе в стаята, той протегна ръка за чашата малко по-рано, отколкото трябваше. След това я почувствува в ръката си, студена и висока, пое я и усети как тя я докосна със своята чаша.

— Това е старият ни коктейл — каза тя. — Вермут и джин с лед.

— Радвам се, че не си от ония момичета, които на коктейл с лед казват „леден риф“.

— Не съм — каза тя. — Никога не бих го казала. Защото наистина сме преживели крушение на риф.

— Нашето крушение две педи под водата, когато разкрихме картите си, и то окончателно — допълни той. — Помниш ли кога изхвърлихме тези думи от речника си?

— След като свалих лъва. Нали беше чудесен екземпляр? Горя от нетърпение да го видя.

— Аз също.

— Извинявай!

— Помниш ли кога изхвърлихме тази дума от речника си?

— А аз почти я казах.

— Знаеш ли — продължи той, — много хубаво е, че дойдохме тук. Запометил съм всичко тъй добре, че изпъква пред мен съвсем осезаемо. Още една дума, която скоро ще изхвърлим от речника си. Нищо. Все пак е чудесно. Когато слушам дъжда, виждам го как плющи по камъните, в пролива и в лагуната, представям си как дърветата се извиват при всеки порив на вятъра, как изглеждат черквата и кулата при различно осветление. Да изберем по-добро място за мен, не бихме могли. Наистина е чудесно. Имаме хубаво радио, модерен магнетофон, ще мога да пиша по-добре от всякога. Ако не бързаш с магнетофона, можеш да налучкаш подходящата дума. Ще работя бавно — тогава виждам думите, които казвам. Когато не съм намерил подходящата дума, не ми звучи добре и мога да започна отново, докато стане както трябва. В много отношения по-хубаво не би могло и да бъде.

— О, Филип!...

— Недей! — каза той. — Тъмнината е просто тъмнина. Но това не е истинската тъмнина. Вътре в себе си виждам добре, главата ми се избистря все повече, паметта и въображението ми отново работят. Сама ще видиш. Нима днес не си спомням по-добре?

— Паметта ти непрекъснато се възстановява. И закрепваш.

— Вече закрепнах — каза той. — Така че ти...

— Какво аз?

— Би могла да заминеш за известно време, да си починеш от всичко това, да промениш обстановката.

— Не ме ли искаш?

— Искам те, разбира се, мила.

— Тогава защо трябва да говорим за заминаване? Знаем, че не умея да се грижа за теб както трябва, но умея неща, които другите не умеят, и ние се обичаме. Знаеш, че ме обичаш, че имаме неща, които никой друг няма.

— И прекарваме чудесно на тъмно — каза той.

— И денем прекарвахме чудесно.

— В същност знаеш ли, че тъмнината ми харесва? В някои отношения така е дори по-добре.

— Не прекалявай, като лъжеш — каза тя. — Не е необходимо да си чак толкова благороден.

— Слушай как вали. Докъде е стигнал отливът?

— Продължава и е дори по-сияен от друг път, защото вятърът гони водата. Пешком може да се стигне почти до Бурано.

— Да, но има едно място, което не може да се премине — каза той. — А има ли много птици?

— Повечето чайки и гларуси. Въртят се около плитчините и когато се издигнат, вятърът ги подхваща.

— Само водни птици ли има?

— Има и други, трупат се на плитчините, които се показват само при силен отлив и вятър като сегашния.

— Как мислиш, ще се запролети ли най-после?

— Не знам — отвърна тя. — Засега поне не дава такива признаци.

— Изпи ли си чашата?

— Почти. А ти защо не пиеш?

— Пия бавно, за да имам за по-дълго.

— Допий я — каза тя. — Помниш ли колко лошо беше, когато не можеше никак да пиеш?

— Знаеш ли, когато слизаше долу, мислех си, защо да не отидеш в Париж, после в Лондон, ще се видиш с хора, ще се развлечеш, а после ще се върнеш — тогава вече ще бъде пролет — и ще ми разкажеш как си прекарала.

— Не — отвърна тя.

— Смятам, че би било разумно. Тази глупава история ще продължи дълго — краят ѝ не се вижда — трябва да се приучим да я понасяме по-леко. Не искам да изсмуквам всичките ти сили. Нали знаеш, че...

— Моля те, не казвай толкова често „нали знаеш“.

— Ето, виждаш ли? Това е едно от нещата. Бих могъл да се науча да говоря така, че да не те дразня. Когато се върнеш, може би ще ме обичаш повече от всякога.

— А какво ще правиш нощем?

— Лесно е.

— О, да, сигурно е лесно. Може би ще ми кажеш, че ще се научиш и да заспиваш?

— Ще се науча — каза той и преполови чашата. — Това влиза в плана. Нали разбираш как стоят нещата. Ако заминеш да се поразвлечеш, аз ще бъда с чиста съвест. За пръв път през живота си ще бъда с чиста съвест, следователно ще заспивам автоматично. Вземам една възглавница, казвам си това е чистата ми съвест, прегръщам я и заспивам. Ако случайно се събудя, просто започвам да си мисля разни весели, неприлични неща. Или да вземам чудесни, хубави и разумни решения. Или да си припомням разни работи. Нали знаеш, че ми се иска да се развлечеш...

— Моля те, не казвай „нали знаеш“.

— Ще внимавам да не го казвам. Изхвърлих този израз от речника си, но все забравям. Във всеки случай не желая да бъдеш кучето на слепеца.

— Не съм и ти знаеш, че не съм. Освен това се казва куче-предводител, а не кучето на слепеца.

— Знаем. Ела, искаш ли да седнеш при мен?

Тя се приближи, седна до него на леглото, двамата се заслушаха в дъжда, който тропаше силно по прозореца, и той се сдържаше да не започне да опипва с пръсти главата и милото ѝ лице, както правят слепците, а по друг начин не можеше да възприеме лицето ѝ. Прегърна я здраво и я целуна по косите. „Ще се опитам да я уговоря друг ден — каза си той. — Трябва да бъда разумен. Тя е тъй мила, обичам я толкова много, а съм ѝ причинил толкова много неприятности, че трябва да се науча да се грижа за нея, доколкото мога. Ако мисля за нея и само за нея, всичко ще бъде наред.“

— Няма вече да казвам „нали знаеш“ — заяви той. — Можем да започнем с това.

Тя поклати глава и той почувствува, че тя трепери.

— Казвай го колкото искаш — каза тя и го целуна.

— Моля те, мила, не плачи.

— Не искам да спиш с някаква си противна възглавница.

— Няма. Ще гледам да не е противна. „Престани — каза си той. — Престани веднага.“

— Слушай, carina — каза той. — Сега ще слезем долу ще обядваме на нашето старо място до огъня и аз ще ти разкажа какво

чудесно зверче си ти, какви щастливи зверчета сме ние двамата.

— Наистина сме.

— Ще обмислим всичко.

— Не искам да ме отпращаш.

— Никой не те отпраща.

Но когато слизаше по стълбата, опипвайки внимателно всяко стъпало, хванал се за перилата, той си повтаряше: „Трябва да я накарам да замине, да я накарам да замине колкото може по-скоро, без да я огорчавам. Защото не се справям особено добре с новото положение. Това поне съзнавам. Но какво друго мога да сторя? Нищо — мислеше си той. — Нищо не мога да направя. Все пак може би малко по малко ще свикна да се справям.“

КРАТКОТО ЩАСТИЕ В ЖИВОТА НА ФРАНСИС МАКОМБЪР

Беше вече обед и всички бяха насядали под двойния зелен сенник на палатката, в която се хранеха, давайки си вид, че не се е случило нищо.

— Оранжада или цитронада? — попита Макомбър.

— Ще пия коктейл — каза Роберт Уилсън.

— И аз ще пия коктейл. Трябва да пия нещо — обади се жената на Макомбър.

— Да, най-добре — съгласи се Макомбър. — Кажи му да приготви три коктейла.

Момчето, което им прислужваше, се беше вече заловило за работа и вадеше бутилките от мокрите брезентови кофи, оставени да се охлаждат от вятъра под дърветата, засенили палатките.

— Колко трябва да им дам? — запита Макомбър.

— Стига им една лира — отвърна Уилсън. — Няма защо да ги разглезвате.

— Да я дам на старейшината, а той ще им я поделити?

— Точно така.

Преди половин час готвачът, прислужниците, туземецът, който дереше кожата и носачите посрещнаха Франсис Макомбър пред лагера и триумфално го понесоха на ръце към палатката му. Носачите на пушките не се присъединиха към шествието. Когато туземците го пуснаха пред входа на неговата палатка, той се ръкува с всички, прие поздравленията им, влезе и поседна на леглото, докато дойде жена му. Тя не каза нищо и той побърза да излезе навън, изми лицето и ръцете си в брезентовата кофа, отиде при палатката, в която се хранеха и се изтегна на сянка в удобния походен стол, полъхван от ветреца.

— Имате вече и лъвска кожа — обърна се към него Роберт Уилсън, — и то каква!

Мисис Макомбър бързо погледна Уилсън. Беше изключително хубава жена, с грижливо поддържана външност; преди пет години,

заради нейната красота и обществено положение ѝ плащаха по пет хиляди долара, за да публикуват, придружени със снимка, препоръките ѝ за козметични средства, които тя самата никога не употребяваше. Единадесет години, откакто се бе омъжила за Франсис Макомбър.

— Наистина, хубав екземпляр — съгласи се Макомбър. Жена му сега погледна към него. Гледаше двамата мъже, сякаш ги виждаше за първи път.

Единият от тях, белият ловец Уилсън, тя досега не беше разгледала, както трябва. Беше среден на ръст, светлокос, румен, с ниско подстригани мустаци, извънредно студени сини очи и около тях бели бръчици, които весело се очертаваха, когато се усмихваше. В момента той ѝ се усмихваше, тя отвърна очи от лицето му, погледът ѝ се плъзна по приведените му рамене под свободното яке, на което вместо горен джоб стояха втъкнати четири голямокалибрени патрона, големите му загорели ръце, стария брич, твърде мръсните ботуши и накрая пак червендалестото му лице. Забеляза, че бронзовият загар на лицето му свършва с рязка граница поради сянката от тропическия шлем, сега увиснал на една от закачалките на рейката, поддържаща платнището.

— Да прием за лъва! — предложи Роберт Уилсън. Той пак ѝ се усмихна, а тя, без да отвърща на усмивката му, погледна мъжа си с любопитство.

Франсис Макомбър беше много висок, но въпреки ръста си много добре сложен, тъмнокос, ниско подстриган като спортист, със сравнително тънки устни. Минаваше за красив. Носеше ловни дрехи като на Уилсън, само че неговите бяха нови, беше тридесет и пет годишен, поддържаеше мускулите си, играеше добре тенис, спечелил беше няколко състезания по спининг и току-що се бе проявил пред всички като страхливец.

— За лъва — присъедини се той. — Не знам как да ви благодаря за това, което направихте.

Маргарет, жена му, извърна очи от него и отново ги спря на Уилсън.

— Хайде да не говорим за лъва — каза тя. Уилсън я погледна. Този път се усмихна тя.

— Днес беше много особен ден — продължи Маргарет. — Защо не си сложите шапката? Нали ми казахте, че по пладне трябва да се

носи шапка, дори под сенника.

— Може и да я сложа — съгласи се Уилсън.

— Знаете ли, мистър Уилсън, че лицето ви е много червено — усмихна се тя отново.

— От пиенето е.

— Не мисля. И Франсис пие много, а никога не се зачервява.

— Днес се изчервих — направи опит да се пошегува Макомбър.

— Не — каза Маргарет, — днес аз се изчервих. А мистър Уилсън си е винаги червен.

— Трябва да е расова особеност — каза Уилсън, — Както и да е, не мисля, че моята красота е най-интересната тема за разговор.

— Едва започнах.

— Все пак да приключим.

— Разговорът ще стане неприятен — заяви Маргарет.

— Не ставай глупава, Марго — намеси се мъжът ѝ.

— Няма нищо неприятно — каза Уилсън. — Имате чудесен лъв.

Марго ги изгледа и те видяха, че тя се готви да заплаче. Уилсън бе предусещал това и беше на тръни. Макомбър отдавна беше престанал да се тревожи за такива неща.

— Защо трябваше да стане така, ах, защо трябваше да стане така! — простена тя и тръгна към палатката си. Не заплака на глас, но те видяха как раменете ѝ потръпват под леката розова блуза.

— Женски настроения — обърна се Уилсън към високия си събеседник. — Нищо сериозно. Нервна преумора или нещо такова.

— Не — каза Макомбър. — Цял живот няма да си го простя.

— Глупости. Да прием по още един коктейл. Забравете цялата тази история. Така или иначе не е особено важно.

— Да опитаме — съгласи се Макомбър. — Няма да забравя обаче това, което направихте за мен.

— Нищо не съм направил. Всичко това са глупости.

И така, те седяха под сянката на кичестите акации край лагера, зад тях бяха голи чуки, по-нататък тревиста площ, която се спускаше към потока, осяян с балвани, отвъд започваше гората; отпиваха от охладените коктейли — джин със сок от лайм — и избягваха да се гледат в очите, а слугите слагаха масата за обед. Уилсън се досети, че туземците са научили всичко и когато забеляза как личният прислужник на Макомбър любопитно поглежда господаря си, слагайки

приборите на масата, смъмри го на суахали^[1]. Туземецът се отстрани с безизразно лице.

— Какво му казахте? — запита Макомбър.

— Нищо. Казах му да пипа по-чевръсто или ще наредя да получи петнадесет удара, и то такива, че да ги запомни.

— Как така? С бич?

— Това, разбира се, е противозаконно. Би трябвало да ги глобяваме.

— Значи, биете ги както едно време.

— И още как. Ако рекат да се оплачат, ще стане голяма история. Но те мълчат. Предпочитат боя пред глобите.

— Колко странно — каза Макомбър.

— В същност не е толкова странно — възрази Уилсън. — Какво бихте предпочели? Да ви ударят един хубав бой или да не ви платят?

Стана му неудобно, че зададе такъв въпрос и преди Макомбър да може да отговори, продължи:

— По един или друг начин всички ядем бой. Животът всеки ден ни нанася удари.

„Извъртях го, но пак стана гаф. Боже мой — помисли си той, — какъв съм дипломат.“

— Да, всички ядем бой — съгласи се Макомбър и продължи да гледа настрани. — Много ми е неприятна цялата история с лъва. Нали няма да се разчуе? Искам да кажа, никой няма да научи, нали?

— Имате пред вид да не я разкажа в Матайга клуб? Този път Уилсън го изгледа хладно. Не беше очаквал това. „Бил не само малодушен, но и празноглавец — помисли си той. — А до днес ми беше дори симпатичен. Тия американци — никога не можеш да ги разбереш.“

— Няма — каза Уилсън. — Аз съм професионален ловец. Ние никога не говорим за клиентите си. По този въпрос можете да бъдете спокоен. Но да се изисква това от нас, не е прието.

Току-що беше решил, че ще е по-удобно да се спречат. Той ще се храни сам, а след това ще чете. Те ще се хранят отделно. До края на това сафари ще се държи с тях хладно и официално. Consideration distinguee, както казват французите. Хиляди пъти по-добре, отколкото да гледа тези блудкави преживявания. Ще обиди Макомбър и отношенията им ще бъдат ясни: ще се държат на разстояние. След като

се нахрани, ще може да чете и ще продължи да пие от тяхното уиски. Така казваха, когато някое сафари не върви.

Срещнеш друг бял ловец и го запиташ: „Е, как е?“ — а той отговаря: „О, продължавам да им пия уискито“ — и разбираш, че са започнали да не се търпят.

— Моля да ме извините — каза Макомбър и обърна към него американското си лице, което щеше да си остане младежко до старини. Уилсън забеляза ниско подстриганата коса, хубавите очи, които, вместо да гледат открито, шареха настрани, правилния нос, тънките устни, изящната линия на челюстта. — Извинете, че не съобразих. Има куп неща, които не са ми ясни.

„Няма какво да се прави“ — каза си Уилсън. Той искаше да се спречат бързо и окончателно, беше го обидил, а глупакът стоеше пред него и се извиняваше. Направи още един опит:

— Не се тревожете, че ще се раздрънкам — каза той. — Нали трябва да си пазя хляба. Затова в Африка жените винаги улучват лъва, а белите мъже никога не побягват.

— Побягнах като заек — съгласи се Макомбър. „Какво можеш да кажеш на човек, който ти отговаря така?“ — чудеше се Уилсън.

Той погледна Макомбър с равнодушните си сини очи, очи на картечар, а другият му се усмихна. Имаше приятна усмивка, но в очите му се четеше колко е засегнат.

— Може би с биволите ще се отсрамя — каза той. — Нали сега е ред да бием биволи?

— Още утре сутрин, ако искате — отвърна Уилсън. Може би не беше прав. Може би точно тъй трябваше да се преглъщат такива неща. С тия американци човек не знае какво да мисли. Макомбър отново му беше симпатичен. Ако можеше да се забрави днешната сутрин. Но това, разбира се, беше невъзможно. Станалото беше наистина неприятно.

— Ето я и мемсахиб — каза той. Тя идваше от палатката си, освежена, весела и прелестна. Овалът на лицето ѝ беше съвършен, толкова съвършен, че човек би могъл да я сметне за глупава. „Но не е глупава — мислеше си Уилсън, — всичко друго, но не и глупава.“

— Как се чувства прекрасният, червенолик мистър Уилсън? А ти, Франсис, съкровище мое, по-добре ли се чувствуваш?

— Много по-добре — каза Макомбър.

— Реших да забравя цялата история — заяви тя, сядайки на масата. — Има ли значение дали Франсис може да сваля лъвове с един изстрел или не? Не му е това работата. Това е работа на мистър Уилсън. Мистър Уилсън е наистина внушителен, независимо какво сваля. Сваляте всичко, нали, мистър Уилсън?

— Да, всичко — каза Уилсън. — Абсолютно всичко. „Те са най-коравосърдечните жени на света — мислеше си той. — Най-коравосърдечните, най-жестоките, най-хищните и най-привлекателните; толкова са коравосърдечни, че мъжете им се размекват или стават истерици. А може би си избират мъже, които могат да водят за носа? Но пък едва ли са толкова опитни, когато се омъжват“ — разсъждаваше той. Добре, че знаеше от преди как трябва да се действа с американките, защото тази беше наистина много привлекателна.

— Утре сме на лов за биволи — обърна се той към нея.

— Ще дойда и аз.

— Не. Няма да дойдете.

— О, да, ще дойда. Нали, Франсис?

— Защо не останеш в лагера?

— За нищо на света. Не ми се иска да пропусна някое зрелище като днешното.

„Когато стана — разсъждаваше Уилсън, — когато стана и се отдалечи, за да се наплаче, имаше вид на нормална жена. Имаше вид, че си дава сметка за станалото, че е засегната заради мъжа си и заради себе си, че вижда как стоят нещата. Изчезва за двадесет минути и ето я отново, покрита с непроницаемия лак от жестокост на американките. Най-ужасните жени на света. Наистина най-ужасните.“

— Утре ще имаш ново зрелище — каза Франсис Макомбър.

— Вие няма да дойдете — намеси се Уилсън.

— Лъжете се — възрази тя. — Освен това искам отново да ви видя в действие. Тази сутрин бяхте възхитителен. Разбира се, ако може да има нещо възхитително в това да пръснеш черепа на някое животно.

— Обедът е сложен — каза Уилсън. — Струват ми се много весела.

— Защо не? Не съм дошла тук, за да скучая.

— Не може да се каже, че беше скучно — възрази Уилсън. Пред погледа му бяха балваните и стръмният, горист насрещен бряг; той

отново си припомни днешната сутрин.

— Ни най-малко — съгласи се тя. — Беше чудесно. А утре не можете да си представите с какво нетърпение очаквам утрешния ден.

— Това, което сега ви предлагат, е печено от антилопа Куду поясни Уилсън.

— Онези едри животни, които приличат на крави и подскочат като зайци, нали?

— Определението не е лошо — отвърна Уилсън.

— Месото им е много вкусно — каза Макомбър.

— Ти ли я застреля, Франсис? — запита тя.

— Да.

— А не са ли опасни?

— Само ако паднат отгоре ви — намеси се Уилсън.

— Радвам се, че е така.

— Не можеш ли поне за малко без ехидни подмятания, Марго — каза Макомбър, отрязва си парче месо, набоде го на вилицата и сложи отгоре му пюре от картофи и моркови със сос.

— Мога, защо не — каза тя, — след като тъй мило ме помоли.

— Довечера ще прием шампанско за лъва — каза Уилсън. — Сега по обед е горещо.

— Ах, да, лъва. Бях забравила за него.

„Ето — каза си Роберт Уилсън — тя го изтезава, и то жестоко. Или може би смята, че така именно трябва да се държи пред чужди хора? Наистина как трябва да се държи една жена, която е открила, че мъжът ѝ е жалък страхливец? Жестока е като дявол — впрочем те всички са жестоки. Защото управляват, а когато управляваш, понякога трябва да бъдеш жесток. Както и да е, до гуша ми са дошли тези проклети тиранични характери.“

— Вземете си още от антилопата — предложи ѝ той вежливо.

Късно следобед Уилсън и Макомбър потеглиха с колата заедно е шофьора-туземец и с двамата носачи на пушките. Мисис Макомбър остана в лагера. Каза им, че е горещо, а освен това утре тръгва с тях рано сутринта. Докато се отдалечаваха, Уилсън я погледна: тя стоеше под голямото дърво, по-скоро мила, отколкото красива, в ловния си костюм — пясъчен цвят с розов оттенък, — черната ѝ коса, опната назад и прибрана в нисък кок, а лицето — тъй свежо, сякаш е в Англия — помисли си той. Тя махна с ръка за сбогом и колата се понесе през

високите блатни треви и закриволичи между дърветата по посока на хълмистата местност, обрасла в храсталаци.

Там намериха стадо водни антилопи, слязоха от колата, приближиха се дебнешком към един стар мъжкар с дълги, извити рога и Макомбър го свали с точен изстрел от двеста ярда, а останалите животни от стадото, подплашени, побягнаха: скачаха едно през друго, с присвити предни крака, и правеха такива плавни и невероятни скокове, каквито човек прави понякога насън.

— Добър изстрел! — отсъди Уилсън. — Те са дребни и трудно се улучват.

— А главата струва ли си?

— Превъзходна е. Стреляйте все така и всичко ще бъде наред.

— Мислите ли, че утре ще намерим биволи?

— По всяка вероятност, да. Те излизат на паша сутрин рано и ако ни провърви, може да го издебнем на открито.

— Иска ми се да се реванширам за историята с лъва — каза Макомбър. — Не е много приятно да изпаднеш в такова положение пред очите на собствената си жена.

„Неприятното е, че си допуснал да изпаднеш в такова положение, все едно дали пред очите на жена ти, или не, а сега на всичко отгоре говориш за станалото“ — помисли си Уилсън. Но вместо това каза:

— На ваше място не бих мислил повече за това. Всеки може да обърка конците, когато за пръв път излезе срещу лъв. Минало-заминало.

Но същата нощ, след като вечеряха и пиха уиски със сода край огъня, преди да се оттеглят, Франсис Макомбър лежеше на походното си легло под москитовата мрежа, вслушваше се в нощните шумове и чувствуваше, че не е минало. Нито беше минало, нито пък започваше. Беше пред очите му, точно както в оня миг, някои подробности изпъкваха с жестока отчетливост и той потъваше от срам. Но по-силно от срама чувствуваше вледеняваш страх и празнота в себе си. Страхът беше в него като студена, лигава празнота на мястото на някогашната увереност и цял го разстройваше. Страхът не го беше оставил, беше вътре в него.

Всичко беше започнало миналата нощ, когато той се събуди и чу лъвът да реве нагоре по течението на потока. Ревеше басово, а накрая

хриптеше и се закашляше, сякаш беше до самата палатка, и когато Франсис Макомбър се събуди и го чу, хвана го страх. До него достигаше равномерното дишане на жена му, тя спеше. Нямаше на кого да каже, че го е страх, нямаше кой да сподели страха му и той лежеше сам, без да знае сомалийската поговорка, че храбрият се уплашва от лъва три пъти: когато за пръв път види следите му, когато за пръв път го чуе да реве и когато за пръв път се изправи срещу него. След това, когато закусуваха, преди изгрев слънце, на светлината на фенера, окачен пред палатката, лъвът отново зарева и на Франсис му се стори, че той е на две крачки от лагера.

— По рева си личи, че е стар лъв — каза Роберт Уилсън и вдигна глава от кафето й пушената риба. — Чувате ли го как кашля?

— Много ли е близо?

— Около миля нагоре по потока.

— Ще го видим ли?

— Ще се постараем.

— Толкова ли е силен ревът му? Чува се тъй, сякаш е в самия лагер.

— Много е силен — каза Роберт Уилсън. — Чува се невероятно надалеч. Да се надяваме, че не се крие и ще можем да стреляме. Туземците разправят за някакъв много едър лъв из тия места.

— Ако ми се удаде да стрелям — запита Макомбър, — къде трябва да го ударя, за да го сваля?

— В плешката — каза Уилсън. — Или ако можете — във врата. Гледайте да ударите на кокал. Тогава ще го свалите.

— Надявам се, че ще умеря както трябва — каза Макомбър.

— Вие стреляте много добре. Не избързвайте. Стреляйте, когато сте сигурен. Решаващ е първият изстрел.

— От какво разстояние?

— Не може да се каже. Тук има думата лъвът. Но стреляйте само ако е достатъчно близо и сте сигурен в изстрела.

— От по-малко от сто ярда? — Уилсън бързо го погледна.

— Сто ярда е горе-долу добре. Може и от по-близо. От по-далеч изобщо не правете опит. Но сто ярда е добре. От такова разстояние можете да го ударите, където поискате. А ето я и мемсахиб.

— Добро утро — каза тя. — Тръгваме ли?

— Веднага, щом закусите — отвърна Уилсън. — Как се чувствате?

— Чудесно. Много се вълнувам.

— Ще отскоча да видя дали всичко е готово — каза Уилсън и стана. В същия миг лъвът отново зарева.

— Гласовита твар — каза той. — Ще го накараме да млъкне.

— Какво ти е, Франсис? — запита го жена му.

— Нищо.

— Не, има ти нещо — защо си така разстроен?

— Нищо ми няма.

— Кажи ми — каза тя и се вгледа в него. — Не се ли чувствуваш добре?

— Всичко е от този рев, дявол да го вземе. Продължи цялата нощ.

— Защо не ме събуди? С удоволствие бих послушала...

— Трябва да убия тази проклетата гадина — каза Макомбър с жалък вид.

— Нали за това си дошъл?

— Да. Но се чувствавам нервен. Като го слушам как реве, хващат ме нервите.

— Тогава убий го да замлъкне, както каза Уилсън.

— Добре, мила. На думи е лесно.

— Не се боиш, нали?

— Не, разбира се. Но цяла нощ го слушах да реве и ме хванаха нервите.

— Ще се справиш с него чудесно — каза тя. — Знам, че ще се справиш. Изгарям от нетърпение да видя как ще стане всичко.

— Свърши си закуската и тръгваме.

— Още не се е разсъмнало. Къде по това време?

В същия миг лъвът се обади: дълбокият басов рев, напомнящ стенание, внезапно премина в гърлен звук, нарастващ и вибриращ, процепи въздуха и потъна във въздишка, последвана от тежко хриптене.

— Сякаш е на две крачки отгук — забеляза жената на Макомбър.

— Господи — въздъхна той, — не мога да го понасям.

— Звучи внушително.

— Внушително! Просто ужасно!

Роберт Уилсън се приближи засмян, понесъл късата си неугледна карабина „Гибс 0,505“, с несъразмерно дебела цев.

— Хайде — подкани ги той. — Вашият носач взе спрингфилда и голямокалибрена карабина. Всичко е в колата, Имате ли патрони?

— Да.

— Аз съм готова — обади се мисис Макомбър.

— Ще го накараме да замлъкне, стига е вдигал врява — каза Уилсън. — Седнете отпред. Мемсахиб може да седне до мен на задната седалка.

Те се качиха в колата и в сивата светлина на утрото потеглиха между дърветата, нагоре по потока. Макомбър дръпна затвора на карабината си, погледна бойните патрони вътре, върна назад ръкохватката и сложи предпазителя. Забеляза, че ръката му трепери. Бръкна в джоба си да се увери, че има още патрони, опипа с ръка и патроните, втъкнати отпред на якето му. Обърна се към Уилсън, седнал на задната седалка до жена му — колата беше без врати, приличаше на сандък, — и видя, че двамата са засмени и възбудени. Уилсън се наведе напред и прошепна:

— Вижте как птиците се спускат надолу. Това значи, че старият хищник е оставил плячката си.

Макомбър забеляза, че отвъд потока, над дърветата, се вият лешояди и се спускат отвесно надолу.

— Вероятно ще слезе да пие вода някъде насам — шепнеша Уилсън. — Преди да отиде да лежи. Отваряйте си очите.

Те караха бавно по високия бряг на потока, който на това място се врязваше дълбоко в каменистото си корито, и криволичеха между големите дървета. Макомбър, който наблюдаваше отсрещния бряг, усети, че Уилсън го хваща за ръката. Колата спря.

— Ето го там — зашептя той. — Напред вдясно. Излезте и стреляйте. Великолепен лъв.

Сега и Макомбър го видя. Той стоеше с хълбок към тях и ги гледаше, вдигнал голямата си глава. Утринният ветрец, който лъхаше срещу тях, леко поклащаше тъмната му грива и в сивата светлина на зората той се открояваше на високия бряг, огромен, с масивни плещи и туловище, разширяващо се постепенно към гърдите.

— На какво разстояние е? — попита Макомбър и вдигна пушката.

— Около седемдесет и пет ярда. Излезте и стреляйте.

— Не може ли да стрелям оттук?

— От кола по лъв не се стреля — каза му Уилсън на ухото. — Излезте. Той няма да стои там цял ден.

Макомбър прекрачи дъгообразната извивка на ламарината встрани от предната седалка, сложи крак на стъпалото и слезе на земята. Лъвът, величествен и невъзмутим, продължаваше да гледа непознатия предмет, чиито очертания неговите очи възприемаха като някакъв свръх носорог. Миризмата на човек не бе стигнала до него и той наблюдаваше предмета, движейки бавно голямата си глава. Той гледаше, не се боеше, а се двоумеше дали да слезе, за да пие от потока, докато отсреща стои онова „нещо“. Изведнъж видя, че от предмета се отделя човешка фигура, тогава обърна тежката си глава и се насочи към прикритието на дърветата, но в същия миг чу оглушителен трясък и почувствува удара на 0,30-0,6-калибрения куршум със стоманена ризница, който се впи в хълбока му и го прониза през стомаха с внезапно, изгарящо и отвратително усещане. Ранен, натезжал, с пълен стомах, той се понесе на големите си лапи през дърветата към високата трева, когато втори трясък разцепи въздуха и мина край него. След това се разнесе нов трясък, нещо го удари ниско в ребрата, мина през него, устата му се напълни с кървава пяна и той направи няколко скока към високата трева, където можеше да се притаи, незабелязан, докато онова гърмящо нещо дойде по-близо, за да се хвърли и разкъса човека, който го държеше.

Когато Макомбър слизаше от колата, той не мислеше какво изпитва лъвът. Знаеше само, че ръцете му треперят — пристъпийки напред, едва успяваше да застави краката си да се подчиняват. Бедрата му бяха като схванати, усещаше как мускулите му треперят. Той вдигна карабината, прицели се в тила, там където главата на лъва се съединяваше с гръбначния стълб и натисна спусъка. Изстрел не последва, макар че едва не си счупи пръста от натискане. Тогава се досети, че не е дръпнал предпазителя, свали карабината, за да освободи спусъка и направи още една вдървена крачка напред — лъвът видя фигурата му, която се отдели от силуета на колата, обърна се и започна да се отдалечава, тичешком, Макомбър стреля и чу характерния звук „уънк“, който показваше, че куршумът е попаднал в целта, но лъвът продължи да тича. Макомбър стреля отново и всички

видяха как куршумът вдигна фонтан от пръст зад бягащия лъв. Той съобрази, че трябва да мери по-ниско, стреля още веднъж, чу се как куршумът попадна в целта, но лъвът продължи да тича към високата трева и се скри, преди той да успее да върне напред ръкохватката на затвора.

Макомбър стоеше неподвижен, повдигаше му се, зареденият спрингфилд трепереше в ръцете му, а жена му и Роберт Уилсън бяха до него. Двамата туземци, носачи на пушките, също се бяха приближили и говореха нещо на своя език вакамба.

— Ударих го — каза Макомбър. — Два пъти го ударих.

— Първия път в стомаха, втория — някъде отпред — каза Уилсън без въодушевление. Туземците изглеждаха много загрижени. Бяха се смълчали.

— Може би сте го убили — продължи Уилсън. — Ще почакаме малко, а после ще отидем да видим.

— Защо?

— Ще го изчакаме да загуби сили и тогава ще го проследим.

— Аха — задоволи се да каже Макомбър.

— Лъвът е великолепен — продължи бодро Уилсън. — Но се завря на много лошо място.

— Защо да е лошо?

— Не можеш да го видиш, докато не се приближиш съвсем до него.

— Аха — каза Макомбър.

— Да вървим — подкани го Уилсън. — Мемсахиб може да остане тук, в колата. Ще разгледаме следите от кръвта.

— Остани тук, Марго — каза Макомбър на жена си. Устата му беше съвсем пресъхнала и говореше трудно.

— Защо? — запита тя.

— Така каза Уилсън.

— Ще отидем да хвърлим един поглед — обърна се към нея Уилсън. — Вие ще останете. Оттук ще виждате дори по-хубаво.

— Добре.

Уилсън се обърна към шофьора и заговори на суахали.

Той кимна и каза:

— Да, бвана.

Те се спуснаха по стръмния бряг, прекосиха потока, катерейки се от камък на камък, изкачиха се на отсрещния бряг, като се хващаха за провисналите корени, продължиха напред и стигнаха до онова място, откъдето лъвът бе побягнал след първия изстрел на Макомбър. По ниската трева се тъмнееха петна от кръв, които туземците посочваха със стръкчета трева. Следата водеше към дърветата край брега.

— Какво ще правим? — запита Макомбър.

— Нямаме голям избор — каза Уилсън. — Колата не може да премине тук. Брегът е много стръмен. Ще го поизчакаме да изгуби сили и ще отидем двамата да го потърсим.

— Не можем ли да запалим тревата?

— Зелена е още.

— А, не може ли да изпратим викачи да го прогонят?

Уилсън го измери с очи.

— Можем, разбира се — каза той. — Но това значи да ги изпратим на почти сигурна смърт. Знаем, че лъвът е ранен. Ако не беше ранен, можехме да го прогоним — щеше да избяга от шума, — но раненият лъв направо напада. Забеляваш го чак когато си до него. Той така се снишава, че може да се скрие там, където няма да допуснете, че може да се скрие и заек. При такова положение няма как да изпратим туземците. Някой ще бъде разкъсан.

— А носачите на пушките?

— О, те ще дойдат с нас. Такова е тяхното шаури. Подписали са договор за това. Но както виждате, не им е много весело, нали?

— Не искам да отида там — каза Макомбър. Думите сами излязоха от устата му, преди да се усети какво казва.

— И аз не искам — отвърна развеселен Уилсън. — Но все пак няма друг изход. — След това размисли, погледна Макомбър и изведнъж забеляза, че той цял трепери и гледа нещастно.

— Вие, разбира се, можете и да не дойдете. Затова ме наемат. Затова ми и плащат толкова пари.

— Искате да кажете, да отидете сам? Не можем ли да го оставим така?

Роберт Уилсън, който досега бе погълнат изцяло от лъва и от създалото се положение и не бе помислил за Макомбър, макар и да бе забелязал, че той нервничи, изведнъж се почувствува като човек, който по грешка е отворил чужда врата в хотел и е видял нещо срамно.

— Какво искате да кажете?

— Не може ли просто да го оставим?

— Какво значи това? Да се залъгваме, че не сме го ранили?

— Не. Просто да се махаме.

— Така не може.

— Защо?

— Първо, защото ще се мъчи. И, второ, може някой, без да иска, да се натъкне на него.

— Разбирам.

— Но вие съвсем не сте длъжен да идвате.

— Искам да дойда — каза Макомбър. — Но нали разбирате, хвана ме страх.

— Когато тръгнем, аз ще вървя напред — каза Уилсън, — а Конгони ще търси следите. Вие стойте зад мен и малко встрани. Възможно е да заръмжи и да го чуем. Щом го видим, ще стреляме и двамата. Не се тревожете. Няма да ви оставя нито за миг. В същност може би най-добре ще е да не идвате. Да, най-добре. Да бяхте се прехвърлили отсреща при мемсахиб, а аз ще свърша с него.

— Не, искам да дойда.

— Добре — съгласи се Уилсън. — Но ако не ви се идва, по-добре недейте. В края на краищата това е мое шаури.

— Искам да дойда — каза Макомбър. Двамата седнаха под едно дърво и запушиха.

— Докато чакаме, можете да отидете да поговорите с мемсахиб — каза Уилсън.

— Не.

— Аз ще отида да й кажа да се запаси с търпение.

— Добре — каза Макомбър. Той седеше и се потеше под мишниците, устата му беше суха, в стомаха си чувствуваше празнота, щеше му се да има смелостта да каже на Уилсън да отиде и довърши лъва без него. Той не знаеше колко много бе ядосан Уилсън, че не е забелязал състоянието му по-рано, за да го изпрати обратно при жена му. Той още седеше, когато Уилсън се върна.

— Донесох голямокалибрена пушка — каза той. — Вземете! Смятам, че му дадохме достатъчно време. Да вървим!

Макомбър взе пушката, а Уилсън добави:

— Ще вървите зад мен, около пет ярда вдясно и ще правите каквото ви казвам.

След това се обърна на суахали към двамата туземци, които бяха мрачни като осъдени на смърт.

— Да вървим — каза той.

— Може ли да пия малко вода? — запита Макомбър. Уилсън се обърна към по-възрастния от двамата носачи, той откопча манерката, закачена на колана му, отвинти запушалката и я подаде на Макомбър, който я пое: стори му се много тежка, а вълненият калъф — груб и влакнест на пипане. Той я надигна, за да пие, и се загледа — пред него бяха високите треви, зад тях — клонести дървета с широки, плоски корони. Насреща им подухваше ветрец и високата трева се вълнуваше. Той погледна туземеца и разбра, че и него го измъчва страх.

На тридесет и пет ярда от тях грамадният лъв дебнеше, снишен в тревата. Ушите му бяха присвити назад, лежеше неподвижен — само дългата му опашка, завършваща с черен кичур косми, нервно се повдигаше и отпускаше. Той бе залегнал веднага, щом стигна до това прикритие; гадеше му се от куршума, който бе пронизал пълния му стомах, и губеше сили от раната в дробовете; при всяко издишване устата му се пълнеше с рядка, кървава пяна. Хълбоците му бяха горещи и мокри от пот, мухи бяха покрили дупчиците, пробити от куршумите в жълто кафявата му кожа, големите му жълти очи, присвити от омраза, гледаха право напред и примижаваха от болка, когато вдишваше, а ноктите му се забиваха в меката пръст, изпечена от слънцето. Цялото му същество се съсредоточаваше: всичко в него — болка, гадене, омраза и последните му сили — се мобилизираше, за да се устреми напред. Той чуваше хората и изчакваше, събираше всичките си сили и се готвеше да връхлети върху им, веднага щом влязат във високата трева. Когато чу гласовете им, опашката му застина неподвижна, а когато те дойдоха до тревата, той хрипкаво изръмжа и се понесе напред.

Старият туземец, Конгони, вървеше пръв по кървавата диря, Уилсън държеше готова голямокалибрена карабина и следеше всяко движение на тревата, вторият носач гледаше напред и се вслушваше, Макомбър пристъпяше зад Уилсън със заредена карабина: едва бяха навлезли в тревата, когато Макомбър чу задавеното от кръв, хрипкаво ръмжене и видя, че нещо прошумолява и се стрелва през нея.

Миг след това той се усети, че бяга, бяга с всички сили, обезумял от страх, назад към открития бряг на потока. Чу характерния трясък „ка-ра-уонг“ на голямата карабина на Уилсън, след това — второ оглушително „ка-ра-уонг“. Обърна се и видя, че лъвът, обезобразен и страшен, половината му глава едва ли не отнесена, пълзи към Уилсън, там където започваше тревата, а човекът с червеното лице превърта ръкохватката на късата си грозна карабина, прицелва се внимателно — пламък от дулото, ново оглушително „ка-ра-уонг“, пълзящото, тежко и жълто туловище на лъва се вцепенява, голямата обезобразена глава клюмва напред и Макомбър, застанал сам на откритото, където бе избягал, със заредена карабина в ръка, под презрителните погледи на двама чернокожи и един бял, разбра, че лъвът е мъртъв. Той се приближи към Уилсън — високият му ръст сякаш сам по себе си крещящо обвинение срещу него, — а белият ловец го погледна и запита:

— Ще правите ли снимки?

— Не — отвърна той.

По пътя към колата не проговориха. След това Уилсън каза:

— Великолепен лъв, дявол да го вземе! Момчетата ще го одерат. Ние можем да поседим тук на сянка.

Уилсън седна отпред, а жената на Макомбър на задната седалка до него. Не се погледнаха ни веднъж. По едно време Макомбър се пресегна и взе ръката ѝ, без да вдига очи към нея, но тя я отдръпна. Той погледна към отсрещния бряг на потока, където туземците деряха лъва, и разбра, че тя е видяла всичко. Както седяха, жена му се наведе напред и сложи ръка на рамото на Уилсън. Той се обърна, а тя се наведе над ниската облегалка и го целуна в устата.

— О, все пак!... — промълви Уилсън и бронзовото му лице стана още по-червено.

— Мистър Роберт Уилсън! — каза тя, — прекрасният червенолик Роберт Уилсън!

След това отново седна при Макомбър и се загледа към отвъдния бряг на потока, където лежеше лъвът: одраните му лапи стърчаха нагоре с очертани мускули и бели сухожилия, туземците сваляха кожата от издутия бял корем. Накрая косачите донесоха още мократа и тежка кожа, навиха я, качиха се с нея отзад и колата потегли. До самия лагер не размениха ни дума повече.

Такава беше историята с лъва. Макомбър не знаеше какво бе чувствувал лъвът, преди да се хвърли напред, нито когато връхлиташе и страшният двутонен удар на карабината с калибър 0,505 попадна в устата му почти от упор, не знаеше каква сила го бе тласкала напред и след това, когато втората оглушителна експлозия пречупи кръста му и въпреки това той продължи да пълзи към гърмящия, оглушителен предмет, който го убиваше. Уилсън донякъде разбираше това и го бе изразил само с думите: „Великолепен лъв, дявол да го вземе!“ — но Макомбър не знаеше как Уилсън приема нещата. Не знаеше как ги приема и жена му — знаеше само, че не съществува вече за нея. Явно — беше решила.

Тя и по-рано беше вземала такива решения, но те никога не траеха дълго. Той беше много богат, щеше да стане още по-богат и знаеше, че сега вече тя никога няма да го напусне. Това беше едно от малкото неща, които със сигурност знаеше. Знаеше това, знаеше много неща и за мотоциклетите — това беше първото му увлечение, — за колите, за лова на диви патици, за риболова — пъстърва, съомга и дълбоководни морски риби, — за половия въпрос, благодарение на книгите, многото, твърде многото книги, за тениса, за кучетата — от коне много не разбираше, — знаеше как да си пази парите, изобщо знаеше повечето неща, с които неговият свят живееше, плюс това, че жена му няма да го остави. Някога тя беше много красива и тук в Африка все още минаваше за голяма красавица, но не и в Щатите, така че не можеше да го остави и да се нареди по-добре: тя знаеше това, знаеше го и той. Пропуснала беше възможността да го остави и той го знаеше. Ако беше по-умел с жените, тя вероятно би започнала да се безпокои, че той може да си намери нова и красива съпруга, но тя го познаваше достатъчно добре, така че и тя на свой ред беше спокойна за него. Освен това той беше винаги много толерантен — това би било най-приятната му черта, ако не беше и най-отблъскващата.

Общо взето, те бяха известни като сравнително щастлива брачна двойка, една от ония, за които често се говори, че ще скъсат, но никога не скъсват и както се бе изразил един репортер от светската хроника — към своя роман, прицел на много завист и устоял на годините, те прибавяха елемент на приключение с едно сафари в страната, която бе известна под названието Тъмните африкански дебри, докато хора като Мартин Джонсън я осветиха на безброй сребристи екрани и показаха

как се ходи на лов за стария Симба — лъва, за биволи, за слона Тембо, как се събират екземпляри за естественоисторическия музей. Същият репортер най-малко три пъти досега бе съобщавал, че те са пред скъсване и наистина така беше. Но те винаги скърпваха нещата. Съюзът им почиваше на здрава основа. Марго беше твърде красива, за да поиска Макомбър развод, а той имаше твърде много пари, за да се реши тя да го остави.

Беше вече три часът след полунощ и Франсис Макомбър, който бе заспал малко след като престана да мисли за лъва, а след това се разсъни и отново заспа, изведнъж се събуди, измъчван от кошмар: насън бе видял лъвът, с окървавена глава, да стои надвесен над него. Вслушан в ударите на сърцето си, той разбра, че леглото на жена му е празно. След това откритие остана буден два часа.

Накрая жена му влезе в палатката, вдигна москитовата мрежа над леглото си и се сгуши удобно.

— Къде беше? — запита Макомбър в тъмното.

— Hello! — каза тя. — Не спиш ли?

— Къде беше?

— Просто излязох навън да подишам чист въздух.

— Чист въздух! По дяволите!

— А какво искаш да ти кажа, дарлинг?

— Къде беше?

— Навън да подишам чист въздух.

— Това ли е новият термин? Ти си кучка!

— А ти — страхливец.

— Добре — каза той. — Има ли някакво значение?

— За мен — никакво. Но, моля те, да не говорим за това, много ми се спи.

— Мислиш, че всичко ще търпя.

— Да, мисля, сладкия ми.

— Грешис, няма!

— Моля те, дарлинг, стига сме говорили. Много ми се спи.

— Бяхме се разбрали, че това повече няма да се повтаря. Ти обеща, че повече няма.

— А сега има — каза тя мило.

— Ти каза, че ако дойдем тук, това вече няма да се повтаря. Ти обеща.

— Обещах, дарлинг. И смятах, че така ще бъде. Но вчерашният ден провали цялото пътешествие. Има ли смисъл да говорим за това?

— Когато имаш коз в ръцете си, не губиш време, нали?

— Моля те, стига сме говорили. Много ми се спи.

— Аз ще говоря.

— Добре. Извинявай, но аз ще спя. — И тя заспа. Преди разсъмване тримата седнаха да закусят и Франсис Макомбър откри, че между многото мъже, които мрази, най-омразен му е Роберт Уилсън.

— Добре ли спяхте? — запита Уилсън с гърления си глас, пълнейки лулата си.

— А вие?

— Отлично — отвърна белият ловец.

„Свиня такава — каза си Макомбър, — нахална свиня.“ „Значи, го е събудила, когато се е прибрала“ — реши Уилсън, разглеждайки ги двамата с равнодушните си студени очи. Защо не държи жена си по-здраво? Да не ме мисли за светец, дявол да го вземе? Да я държи по-здраво. Сам си е виновен.

— Как мислите, дали ще намерим биволи? — запита Марго, като отмести настрани подноса с кайсии.

— Вероятно да — отвърна ѝ Уилсън и се усмихна. — Защо не останете в лагера?

— За нищо на света! — отвърна тя.

— Защо не ѝ заповядайте да остане в лагера? — обърна се Уилсън към Макомбър.

— Вие ѝ заповядайте — каза хладно Макомбър.

— Хайде, без заповеди и — като се обърна към Макомбър — без глупости, Франсис — каза Марго мило.

— Готови ли сте да тръгваме? — запита Макомбър.

— Когато кажете — Отвърна Уилсън. — Искате ли и мемсахиб да дойде?

— Има ли някакво значение дали искам, или не?

„По дяволите — мислеше Роберт. — Става адски неприятно. Значи, така ще върви отсега нататък. Щом като е така — добре.“

— Няма значение — каза той.

— Не предпочитате ли да останете с нея в лагера, а аз да отида на лов за биволи? — запита Макомбър.

— Не, не мога — каза Уилсън. — На ваше място не бих дрънкал глупости.

— Не дрънкам. Отвращавам се.

— Неприятна дума — „отвращавам се“.

— Франсис, моля те, постарай се да говориш разумно — каза жена му.

— Говоря съвсем разумно, дявол да го вземе. Яли ли сте някога такива блудкави гадости?

— Искате да кажете, че храната е лоша? — запита спокойно Уилсън.

— Не по-лоша от всичко останало.

— Овладейте се! — каза Уилсън съвсем спокойно. — Един от туземците разбира малко английски.

— Да върви по дяволите!

Уилсън стана и се отдалечи с лулата в уста, след това каза няколко думи на суахали на един от туземците, който го чакаше. Макомбър и жена му останаха на масата. Той се бе загледал в чашата си с кафе.

— Ако направиш скандал, ще те напусна, дарлинг — каза Марго спокойно.

— Не, няма да ме напуснеш.

— Опитай и ще видиш.

— Няма да ме напуснеш.

— Добре — каза тя. — Няма да те напусна и ти ще се държиш прилично.

— Аз да се държа прилично? Как можа да го кажеш? Прилично!

— Да, прилично.

— А защо ти не се държиш прилично?

— Дълго време се опитвах. Много дълго време.

— Мразя този червендалест шопар — каза Макомбър. — Не мога да го гледам.

— В същност е много мил.

— Затваряй си устата! — почти изкрещя Макомбър. В същия миг колата пристигна и спря пред палатката, където се хранеха, и шофьорът и двамата туземци — носачи на пушките, слязоха. Уилсън също се приближи и погледна двамата съпрузи, седнали на масата.

— Ще вървим ли на лов?

— Да — отвърна Макомбър и стана. — Тръгваме.

— Няма да е лошо да си вземете пуловер. В колата духа — посъветва го Уилсън.

— Аз ще си взема коженото яке — обади се Марго.

— Туземецът го взе — спря я Уилсън. Той седна отпред при шофьора, а Франсис Макомбър и жена му мълчаливо заеха местата си на задната седалка.

„Дано на този глупак не му хрумне да ме застреля в тила — помисли си Уилсън. — Жените са толкова главоболие, когато човек е на сафари.“

В сивата светлина на утрото колата се спусна бавно към чакълестия брод, след това запълзя нагоре по стръмния бряг, където предния ден Уилсън бе наредил да проправят път, за да могат да излязат на хълмистата равнина отвъд, осеяна тук-там с дървета като парк.

„Хубаво утро“ — мислеше си Уилсън. Беше паднала обилна роса, колелата газеха тревата и ниските храсти, усещаше се дъхът на смачканата зеленина. Ухаеше сякаш на дъхава върбинка и той се радваше на ранното утро и свежата роса, на смачканата папрат и дървесните стволоче, които се чернееха в леката утринна мъгла, а колата вървеше без път между разпръснатите дървета. Двамата бяха вече излезли от главата му и той мислеше за предстоящия лов. Биволите, които искаше да намерят, през деня се криеха в блатист гъсталак, където беше невъзможно да се стреля, ала нощем излизаха на паша из поляните и ако успееха с колата да им отрежат пътя към блатото, Макомбър би могъл да стреля на открито. Не искаше да ходи с Макомбър за биволи в гъсталаците. Не искаше да ходи на лов с Макомбър нито за биволи, нито за каквото и да било друго, но той беше ловец-професионалист и му се случваше да има работа с какви ли не чудаци. Ако днес сполучат да ударят биволи, остава им само ловът на носорози — тогава този нещастник щеше да приключи с опасните си развлечения и нещата може би ще се оправят. Няма да се заплита повече с тази жена и Макомбър ще забрави станалото. Както изглежда, не му се случваше за първи път. Нещастник. Сигурно се бе научил да преглъща такива неща. В същност никой не му беше крив, грешката беше негова.

А той, Роберт Уилсън, когато тръгваше на сафари, вземаше походно легло за двама — малко ли случаи сами се предлагаха. Ловните експедиции, които устройваше, бяха за определени клиенти — висшето общество от различни страни, нашумели имена и любители на развлечения, — жените им смятаха, че не са прекарвали пълноценно и са оцетени, ако не споделят двойното легло на белия ловец. Когато бяха далеч от него, той ги презираше, въпреки че в момента някои от тях доста му харесваха. Така или иначе, от тях си вадеше хляба и докато му плащаха, тяхното мерило за нещата беше и негово.

Всичко мереше с техния аршин, с изключение на лова. Имаше си свои схващания за това как трябва да се убиват животни и те бяха длъжни да се съобразяват с тях или да си намерят друг водач на експедиции. Знаеше, че всички го уважават за това. Все пак този Макомбър беше голям чудак. Наистина голям чудак. А жена му? Е, да, жена му! Хм, жена му. Ясно, на тази история ще сложи край.

Извърна се и косо погледна двамата. Макомбър седеше мрачен и зъл. Днес тя изглеждаше по-млада, по-невинна и свежа, не толкова като професионална красавица. „Бог знае какво ѝ се върти в главата — помисли Уилсън. — Миналата нощ тя не бе говорила много. Освен това приятно бе да я гледа човек.“

Колата превали едно леко възвишение, продължи пътя си между дърветата, навлезе в открита равнина, подобна на прерия, и започна да я обхожда отстрани, под прикритието на дърветата; шофьорът караше бавно, а очите на Уилсън шареха по отсрещния край на тревистото пространство. Той каза на шофьора да спре и огледа мястото с бинокъл. След това му даде знак да продължи и той бавно подкара колата, стараейки се да избягва ямите и местата, изровени от дивите свине. Както гледаше в далечината, Уилсън изведнъж се обърна и посочи:

— Ето ги там!

Белият ловец бързо заговори на шофьора на суахали, колата заподскача напред, а Макомбър, вперил очи нататък, където сочеше Уилсън, видя три едри, черни животни, тронави и с почти цилиндрични туловища, прилични на големи черни цистерни, които прекосяваха в галоп срещуположния край на равнината. Тичаха вдървено, с неподвижни вратове и туловища и над проточените напред,

застинали в неподвижност глави, той различи рогата им — широки, черни и леко закривени.

— Това са три стари мъжкаря — каза Уилсън. — Ще им пресечем пътя, преди да стигнат блатото.

Колата летеше с четиридесет и пет мили в час през откритата равнина и пред очите на Макомбър биволите ставаха все по-големи и по-големи, докато той започна да различава сивото, безкосмено туловище на един едър бивол, покрито с парчета изсъхнала кал: вратът му се сливаше с плешките, рогата му бяха черни и лъскави; животното тичаше малко след другите две, които се носеха едно след друго с равномерни, устремни скокове, след това колата се заклати, сякаш бе вървяла по шосе и сега бе излязла от него; те се приближиха още повече и той ясно видя туловището на бивола, който бягаше с плавни и дълги скокове, прашния гръб, покрит с редки косми, широкия челен израстък, от който започваха рогата, издадената напред широко-ноздра муцуна и в мига, в който вдигна карабината, Уилсън изкрещя: „Не от колата, глупчо!“ Той не чувствуваше страх, само омраза към Уилсън; в същия миг туземецът на кормилото натисна спирачките, колата се плъзна напред, понесе се странично, колелата заораха и Уилсън скочи от едната страна, той — от другата, политна, когато краката му докоснаха земята, все още бягаща назад, и миг след това вече стреляше по отдалечаващия се бивол, чуваше характерния звук на куршумите, които попадаха на месо; изстреля целия пълнител, а биволът продължи да се отдалечава, накрая се сети да стреля по-напред, в плешката, и докато зареждаше карабината, биволът падна. Падна на колене и започна да мята голямата си глава, а Макомбър, виждайки, че другите две животни продължават да тичат, стреля срещу първото и го удари. Той стреля отново, не улучи, чу оглушителното „ка-ра-уонг“ на Уилсоновата карабина и видя как първият бивол пада с муцуната напред.

— А сега третия — каза Уилсън. — Това се казва стрелба!

Но последният бивол се отдалечаваше със същата отмерена крачка; Макомбър не улучи, куршумът заора в пръстта, Уилсън също не улучи и от попадението му изригна фонтан прах и пясък, след това извика: „Да вървим! Той е много далече.“ Сграбчи го за ръката, двамата увиснаха на стъпалата, колата се заклати по неравната земя и

започна да настига бивола, който тичаше все така равномерно в права линия, с устремни скокове и вдървен врат.

Те го настигнаха, Макомбър изхвърли гилзата и зареди карабината, пълнителят засече, той го оправи и когато почти се изравниха с бивола, Уилсън изкрещя: „Стой!“. Колата така се занесе, че едва не се обърнаха; Макомбър скочи и успя да запази равновесие, блъсна затвора напред и стреля, като се прицели, колкото можеше по-напред, в подскачащия, закръглен, черен гръб, прицели се и стреля пак и пак, и пак и всички куршуми попадаха в бивола без всякакъв видим ефект. Тогава стреля Уилсън, трясъкът го оглуши и той видя, че биволът залитна. Макомбър стреля отново, прицелвайки се внимателно, и животното падна на колене.

— Добре се справихте — каза Уилсън. — Блестящо. Три наведнаж.

Макомбър бе опиянен от щастие.

— Колко пъти стреляхте? — запита той.

— Само три пъти — отвърна Уилсън. — Вие убихте първия бивол. Най-големия. Аз ви помогнах да довършите другите два. Боях се да не влязат в блатото. Но вие ги убихте. Аз само помогнах. Стреляхте отлично.

— Да отидем в колата — каза Макомбър. — Искам да пийна една глътка.

— Най-напред да довършим този бивол — спря го Уилсън. Биволът бе на колене, мятеше яростно глава и когато със свинските си очи ги видя да се приближават, зарева от гняв.

— Внимавайте да не се изправи — предупреди Уилсън. — Минете малко встрани и стреляйте във врата, точно зад ухото.

Макомбър внимателно се прицели в средата на огромния, гърчещ се от ярост врат и натисна спусъка. Главата клюмна напред.

— Готово — каза Уилсън. — Точно в гръбначния стълб. Ужасни са наглед, нали?

— Да вървим да пийнем — каза Макомбър. Никога през живота си не се беше чувствувал така добре.

В колата седеше, силно преbledняла, жената на Макомбър.

— Ти беше изумителен, дарлинг — каза тя на Макомбър. — Какво лудешко надбягване!

— Страшно ли беше? — попита я Уилсън.

— Ужасно. Никога през живота си не съм изпитвала такъв страх.
— Да пийнем всички — предложи Макомбър.
— Непременно — подкрепи го Уилсън. — Най-напред мемсахиб.
— Тя отпи от неразреденото уиски в плоската бутилка, преглътна и потрепера. След това подаде бутилката на Макомбър, който на свой ред я даде на Уилсън.

— Какво напрежение за нервите — каза тя. — Ужасно ме заболя глава. Не знаех, че е разрешено да се стреля по тях от кола.

— Никой не е стрелял от никакви коли — заяви Уилсън хладно.

— Исках да кажа да се преследват с кола.

— Обикновено това не е прието — каза Уилсън. — Но нямах чувството, че вършим нещо недостойно за истинския спортист. Да се носиш с кола из равнина, осеяна с дупки и други препятствия, е опасно, отколкото да ловуваш пешком. След всеки изстрел биволите можеха да се хвърлят срещу нас. Беше напълно възможно. Все пак по-добре не казвайте на никого. Това е забранено, ако имате пред вид тази страна на въпроса.

— Струва ми се, че е съвсем нечестно — каза Марго — да гониш с кола тези тромави и беззащитни животни.

— Наистина ли?

— Какво би станало, ако се научат в Найроби?

— Първо ще ми отнемат разрешителното. Разбира се, ще има и други неприятности — каза Уилсън, като отпи от бутилката. — Ще остана без работа.

— Наистина ли?

— Да, наистина.

— Ето — каза Макомбър и за първи път този ден се усмихна. — Сега и вие сте в ръцете й.

— Ти винаги умееш да виждаш нещата откъм забавната им страна — обърна се Марго към мъжа си. Уилсън ги изгледа. „Когато мъжът е глупак, а жената развратница — помисли си той, — какви ли трябва да бъдат децата?“ Но вместо това каза:

— Забелязахте ли, че по пътя сме изгубили един от носачите?

— Боже мой, не — каза Макомбър.

— Ето го, идва — каза Уилсън. — Нищо му няма. Сигурно е паднал от колата, когато оставихме първия бивол.

— По-възрастният от носачите се приближаваше, накуцвайки: беше с плетена шапчица, възжълто яке, къси панталони, сандали с гумени подметки, видът му бе мрачен, по лицето му се бе изписало отвращение. Приближавайки се, той извика на Уилсън нещо на суахали и всички видяха, че лицето на белия ловец се промени.

— Какво казва? — запита Марго.

— Казва, че първият бивол се изправил на крака и се скрил в гъсталака — отговори Уилсън безизразно.

— О! — каза Макомбър вяло.

— Значи, ще стане както с лъва — каза Марго, изпълнена с нетърпение.

— Съвсем няма да стане както с лъва, дявол го взел — отвърна Уилсън. — Ще пиете ли още, Макомбър?

— Да, благодаря — каза Макомбър. Той бе очаквал да се възвърне онова чувство, което го бе обзело при срещата с лъва, но това не стана. За първи път през живота си не изпитваше ни капка страх. Вместо страх, чувствуваше се тъй, сякаш летеше.

— Да отидем да видим какво става с втория бивол — предложи Уилсън. — Ще кажа на шофьора да закара колата на сянка.

— Какво смятате да правите? — обърна се Маргарет към Макомбър.

— Ще отидем да видим какво става с бивола — отвърна Уилсън.

— И аз идвам.

— Елате.

Тримата се запътиха към втория бивол, който се чернееше като тъмна маса на откритото пространство, отпуснал на тревата ширококорогата си глава.

— Главата му е много хубава — каза Уилсън. — Разстоянието между рогата е почти петдесет инча.

Макомбър го гледаше възхитен.

— Има отвратителен вид — обади се Марго. — Няма ли да се върнем под сянката?

— Разбира се — отговори Уилсън. — Погледнете — обърна се той към Макомбър и посочи с ръка. — Виждате ли онези храсталаци?

— Да.

— Там се е скрил първият бивол. Носачът каза, че когато паднал от колата, биволът лежал на земята. Носачът гледал как другите два

бивола се отдалечават и ние след тях. Когато обърна глава, видях, че биволът се е изправил на крака и го гледа. Тогава побягнал с все сили, а биволът бавно се отдалечил и навлязъл в гъстака.

— Можем ли да го проследим още сега? — запита Макомбър с нетърпение.

Уилсън го погледна изпитателно. „Наистина е странен — помисли си той. — Вчера трепереше като лист, а днес окото му не мигва.“

— Не, ще му дадем малко време.

— Моля ви, нека да отидем на сянка — каза Марго. Беше пребледняла и изглеждаше зле.

Те се насочиха към колата, спряна под едно самотно клонесто дърво, и седнаха вътре.

— Възможно е да е умрял — забеляза Уилсън. — След малко ще отидем да проверим.

Макомбър изпитваше безумно и безпричинно щастие, непознато досега.

— Какво надбягване! — каза той. — Никога досега не съм изпитвал такова чувство. Чудесно беше, нали, Марго?

— Беше отвратително.

— Защо?

— Отвратително беше — каза тя ожесточено. — Не можех да го понасям.

— Знаете ли, струва ми се, че нищо вече не може да ме уплаши — обърна се Макомбър към Уилсън. — Нещо стана с мен, когато забелязахме бивола и се понесохме към тях. Сякаш се отприщи бент. Беше истинско удоволствие.

— Полезно е за черния дроб — каза Уилсън. — Какво ли не се случва с хората.

Макомбър сияеше.

— Наистина нещо стана с мен — каза той. — Чувствувам се друг човек.

Жена му не каза нищо, само го изгледа особено. Беше се отпуснала назад, а Макомбър, седнал на крайчеца на седалката, се бе навел към Уилсън, който, за да му отговаря, се бе извърнал надвесен над предното облегало.

— Знаете ли, ще ми се още веднъж да си опитам късмета срещу лъв — каза Макомбър. — Наистина вече не се боя от тях. В края на краищата какво могат да ти направят?

— Точно така — съгласи се Уилсън. — Най-много да те разкъсат. Как го беше казал Шекспир? Хубава мисъл беше. Чудесна! Да видя дали мога да си спомня. Имах навика да си я повтарям на ум. Беше нещо такова:

„Честна дума, не ме е грижа; човек умира само веднъж; всички дължим богу една смърт и каквото ще да става — оня, който умре таз година, е с чисти сметки за догодина“.

Той бе много смутен, изказал бе нещо, станало принцип в неговия живот, но за него бе винаги вълнуващо да види как някой мъж става пълнолетен пред очите му. Това не бе въпрос на години, нямаше нищо общо с двадесет и първия рожден ден. Промяната в Макомбър се дължеше на едно особено стечение на обстоятелствата при лова, на това, че трябваше да се действа незабавно и нямаше време за предварителен страх, но както и да е; важното беше, че станалото е безспорно. „Виж го ти какъв е сега — мислеше си Уилсън. — Причината е, че някой от тях толкова дълго време остават малки момчета. Понякога цял живот. И на петдесет години запазват младежките си фигури. Прословутите американски мъже-момчета. Ей богу, странен народ.“ Но този Макомбър сега му се нравеше. Чудак. Вероятно отсега нататък нямаше да позволява и рога да му слагат. Е, добре, това съвсем не беше лошо. Съвсем не беше лошо, дявол да го вземе. Нещастникът, сигурно цял живот се беше страхувал. Как е започнало — не можеше да се каже. Но сега — край. С биволите не бе имал време да се уплаши. Пък беше и ядосан. При това в кола. В колата се чувствуваше в стихията си. Отсега нататък окото му няма да мигне. Виждал бе същото на война. То променяше човек повече, отколкото загубата на девствеността. Страхът изчезваше като опериран. На негово място израстваше нещо друго. Най-важното в един мъж. Онова, което го правеше да бъде мъж. И жените го усещаха. Липсата на този проклет страх.

Свита в ъгъла, Маргарет Макомбър ги гледаше. Уилсън бе същият както по-рано. Виждаше го такъв, какъвто го бе видяла предния ден, когато разбра в какво е блестящ. Ала Франсис Макомбър бе променен и тя виждаше това.

— Чувствате ли се щастлив от това, което предстои да стане? — запита Макомбър, който все още изследваше новото си съкровище.

— Не е прието да се говори така — отвърна Уилсън, загледан в лицето на събеседника си. — Много по-модно е човек да казва, че го е страх. Освен това не забравяйте, че и в бъдеще ще изпитвате страх, при това неведнаж.

— Но чувствате ли се щастлив от това, че ви предстои да действате?

— Да — каза Уилсън. — Но стига. По-добре е да не се говори за това. Много приказки убиват всичко. Ако много предъвкваш нещо, не ти остава никакво удоволствие.

— И двамата дрънкате глупости — каза Марго. — Гонихте с кола тези беззащитни животни и сега си въобразявате, че сте герои.

— Моля да ме извините — каза Уилсън. — Наистина, раздрънках се. „Ето, тя усеща и вече се чувствава несигурна“ — помисли си той.

— Като не разбираш за какво говорим, защо се месиш? — обърна се Макомбър към жена си.

— Съвсем ненадейно стана ужасно храбър — каза тя презрително, но в презрението ѝ липсваше увереност. Боеше се от нещо.

Макомбър се засмя непринудено и открито.

— Да, представи си — отвърна той. — Наистина станах.

— Не е ли малко късно? — каза Марго с горчивина. Защото години наред тя бе правила всичко по силите си и никой не бе виновен за сегашния им живот.

— За мен — не — заяви Макомбър. — Марго не каза нищо, само се сви в ъгъла.

— Как мислите, време ли е вече? — обърна се бодро Макомбър към Уилсън.

— Можем да отидем да видим — каза Уилсън. — Имате ли още патрони?

— Носачът има.

Уилсън извика нещо на суахали и по-възрастният туземец, който дереше една от главите, се изправи, извади от джоба си кутийка с патрони и ги донесе на Макомбър, който зареди пълнителя и сложи останалите в джоба си.

— Няма да е лошо да стреляте със сцрингфилда — каза Уилсън. — Свикнали сте с нея. Манлихера ще оставим в колата при мемсахиб. Туземецът ще носи голямокалибрена ви пушка. Аз пък вземам този дяволски топ. А сега да ви кажа две думи за биволите. — Той предупреждаваше Макомбър едва сега, защото не искаше да го плаши предварително. — Когато биволът напада, той не свежда главата си, а я държи протегната напред. Израстъкът в основата на рогата прикрива челото му, така че да се стреля в черепа, няма смисъл. Единственият възможен изстрел е право в муцуната. Може да се стреля и в гърдите или пък, ако сте встрани от него, в тила или в плешката. Много е трудно да се довърши ранен бивол. Не опитвайте никакви фокуси. Избирате най-лесния изстрел. Впрочем туземците вече одраха главата. Тръгваме ли?

Той извика двамата носачи, които се приближиха, изтривайки ръцете си, и по-възрастният се качи отзад в колата.

— Ще вземем само Конгони — каза Уилсън. — Другият може да остане тук да отпъжда лешоядите.

Когато колата запълзя през откритото пространство към зеленината и храсталаците, проточили се от двете страни на коритото на сухия поток, който прорязваше равнината... Макомбър отново усети, че сърцето му започва да бие, а устата му пресъхва, но този път това беше от възбуда, а не от страх.

— Ето къде е влязъл — каза Уилсън. След това се обърна към носача на суахали:

— Следвай кървавата диря!

Колата бе обърната странично към гъстака. Макомбър, Уилсън и туземецът слязоха. Макомбър се обърна и видя, че жена му го гледа, а карабината е до нея. Той ѝ махна с ръка, но тя не му отвърна.

Растителността пред тях беше много гъста, а почвата суха. Възрастният туземец се обливаше в пот, Уилсън бе нахлупил шапката над очите си и Макомбър виждаше червения му врат право пред себе си. Изведнъж туземецът се обърна към Уилсън, каза нещо на суахали и изтича напред.

— Той е свършил. Добре се проявихте — отсъди Уилсън, обърна се да стисне ръката на Макомбър и в момента, когато те, засмени, се ръкуваха, туземецът диво закрещя, те видяха, че той с рамо си пробива път през храстите и се движи странично, бърз като краб, а зад него бе

биволът — с издути ноздри, стиснал здраво челюсти, окървавен, изпънал напред тежката си глава, вперил в тях налетите си с кръв очи. Уилсън, който беше отпред, коленичи и стреля, Макомбър също натисна спусъка, не чу изстрел, защото той се сля с оглушителния трясък на Уилсъновата пушка, видя как главата на бивола подскочи и от роговия израстък на челото се разлетяха парчета, стреля още веднъж — право в широките ноздри — видя, че рогата пак трепнаха и встрани политат откъртени парчета, не виждаше вече Уилсън пред себе си, прицели се внимателно и стреля отново, биволът вече връхлиташе върху него с цялата си маса, пушката му беше на едно равнище с приближаващата се глава и проточената напред муцуна; той видя малките зли очи, рогата започнаха да се свеждат надолу и в същия миг почувствува как внезапно пареща, ослепителна светкавица експлодира в главата му и това бе последното нещо, което почувствува.

Уилсън бе отскочил встрани, за да стреля в плешката. Макомбър бе останал прав и стреляше право в муцуната, всеки път куршумът попадеше малко по-високо, отколкото трябва — в тежките рога, които се цепеха и дробяха като плочест покрив, а мисис Макомбър стреля срещу бивола от колата с 6,5-милиметровия манлихер в момента, когато ѝ се стори, че още миг — той ще намуши Макомбър, и застреля мъжа си. Куршумът попадна в черепа, два инча над тила и малко встрани.

Франсис Макомбър лежеше ничком, едва на два ярда от бивола, който се беше проснал по хълбок, жена му, коленичила, се навеждаше над него, а до нея бе Уилсън.

— Смятам, че е по-добре да не го обръщаме — каза Уилсън.

Жената плачеше истерично.

— По-добре върнете се в колата. Къде е пушката?

Тя поклати глава, лицето ѝ бе сгърчено в гримаса. Туземецът вдигна пушката от земята.

— Остави я както беше — заповяда Уилсън. След това добави:

— Иди да доведеш Абдула за свидетел как е станала злополуката.

Той коленичи, извади от джоба си носна кърпичка и покри с нея ниско подстриганата глава на Франсис Макомбър. Сухата рохкава земя попиваше бързо кръвта.

Уилсън се изправи и видя пред себе си бивола, проснат по хълбок; краката му бяха изпънати, а между редките косми по корема му пълзяха кърлежи. „Хубав бивол — автоматично отбеляза мозъкът му. — Разстояние между рогата — най-малко петдесет инча. Дори повече.“ Той подвикна към шофьора, нареди му да покрие мъртвия с едно одеяло и да остане до него. След това се запъти към колата, където жената плачеше, свита в ъгъла.

— Постъпихте чудесно — каза той с безизразен глас. — Той наистина щеше да ви напусне.

— Престанете! — каза тя.

— Разбира се, станалото е злополука. Това ми е известно.

— Престанете!

— Не се тревожете — продължи той. — Ще има известни неприятности, но сега ще наредя да направят снимки, които ще бъдат много полезни при следствието. Освен това носачите и шофьорът също ще дадат показания. Няма от какво да се боите.

— Престанете!

— Чака ни работа! Трябва да изпратя един камион към езерото да извикат по радиото самолет, който ще отведе трима ни в Найроби. В същност защо не го отровихте? В Англия така правят.

— Престанете! Престанете! Престанете! — закрещя жената.

Уилсън я изгледа с равнодушните си сини очи.

— Повече няма. Бях малко ядосан. Мъжът ви бе започнал да ми харесва.

— О, моля ви, престанете. Моля ви, моля ви, престанете.

— Така може — съгласи се Уилсън. — Щом казвате „моля ви“ — преставам.

[1] Наречието на северните племена банту, примесено с арабски думи — един от най-разпространените езици в източната част на Централна Африка. — Б. пр. ↑

СНЕГОВЕТЕ НА КИЛИМАНДЖАРО

Килиманджаро е покрит със сняг планински масив, висок 19 710 фута, и минава за най-високата планина в Африка. Племето масаи нарича западния връх „Игае Нгай“, което значи „Дом на бога“. Почти на самия връх лежи изсъхнал и замръзнал труп на леопард. Никой не може да обясни какво е търсил леопардът на такава височина.

— Хубаво е, че не боли — каза той. — По това се познава, че е започнало.

— Наистина ли не боли?

— Никак. Все пак съжалявам, че мирише. Навярно ти е неприятно.

— Престани. Моля те, престани.

— Погледни ги — продължи той. — Интересно кое ги привлича — миризмата или зрелището?

Той лежеше на походно легло, под широката сянка на една мимоза и гледаше към долината, блеснала на слънцето, където три от едрите птици нагло клечаха, докато десетина други кръжаха в небето и сенките им бързо се плъзгаха по земята.

— Тук са от деня, в който камионът се повреди — каза той. — Днес за първи път кацнаха на земята. Отначало ги наблюдавах най-внимателно, мислех, че може да ми дотрябват за някой разказ. Сега, разбира се, е излишно.

— Недей така — каза тя.

— Просто си говоря. По-леко ми е, като говоря. Все пак не искам да ти досаждам.

— Знаеш, че не ми досаждаш — настояваше тя. — Притеснявам се, защото нищо не мога да направя. Трябва да си пестим нервите, докато самолетът пристигне.

— Или докато самолетът не пристигне.

— Каж ми, моля те, не бих ли могла да направя нещо? Все ще има нещо, което мога да направя.

— Можеш да ми отрежеш крака, за да не се разнесе нагоре, — впрочем съмнявам се. Или можеш да ме застреляш. Сега стреляш добре. Нали те научих да стреляш?

— Не говори така, моля те. Ако искаш, да ти почета?

— Какво ще четеш?

— Каквото и да е — нещо, което не сме чели.

— Не мога да слушам — каза той. — Най-лесно е да говорим. Караме се и времето минава по-бързо.

— Аз не се карам. Никога не искам да се карам. Нека не се караме вече. Колкото и да сме нервни. Може би днес ще дойдат да ни вземат с камион. Може би самолетът ще пристигне.

— Не ми се мърда отгук — каза мъжът. — Вече няма никакъв смисъл. Освен заради теб — да ти олекне.

— Това е малодушие.

— Не можеш ли да оставиш човек да умре спокойно, без да го ругаеш? Какъв смисъл има да ме нагрубяваш?

— Няма да умреш.

— Не ставай глупава. Не виждаш ли, че умирам? Попитай тези гадини. — Той обърна очи нататък, където бяха кацнали три грамадни, противни лешояда, с голи глави, сгущени в разрошената перушина. Четвъртият плавно се спусна, приземи се и с бързи стъпки се заклати към другите.

— Те се навъртат около всеки лагер. Обикновено не ги забелязваш. Ако не се предадеш, няма да умреш.

— В коя книга си прочела това? Глупачка!

— Тогава мисли за нещо друго.

— За бога! Забравяш, че това ми е занаята.

Той се отпусна спокойно, отправил поглед към трептящата в омара долина, отвъд която започваха храсти. Няколко дребни животни от рода на антилопите се открояваха с бялата си козина сред пожълтялата трева, а зад тях стадо зебри се белееха на фона на зелените храсти. Лагерът беше на хубаво място, под големите дървета в подножието на хълма, наблизо имаше питейна вода, а недалеч, над полупресъхналия водопой, сутрин прелитаха яребици.

— Искаш ли да ти почета? — запита тя отново, седнала на сгъваем стол до походното легло. — Ето, полъхва ветрец.

— Не, благодаря.

— Може би камионът ще дойде.
— Камионът съвсем не ме интересува.
— Мен ме интересува.
— Има много неща, които те интересуват, а мен — не.
— Не са толкова много, Хари.
— Да пием нещо.
— Вредно е да пиеш. В наръчника на Блек пише, че трябва да се избягва всякакъв алкохол. Не трябва да пиеш.
— Моло! — извика той.
— Да, бвана.
— Донеси уиски със сода.
— Да, бвана.
— Не трябва да пиеш — повтори тя. — Точно това имам предвид, като казвам, че не трябва да се предаваш. Пише, че е вредно да се пие. Знам, че е вредно.
— Не. Полезно е.

„И тъй, всичко е свършено — мислеше си той. Няма да може да довърши започнатото. Ето как свършваше всичко — с караница, заради чаша уиски.“ Откакто започна гангрена в десния му крак, болките престанаха, с тях изчезна и страхът и сега се чувствуваше само много отпаднал и озлобен, че това беше краят. Почти не изпитваше любопитство към онова, което предстоеше. Години наред мисълта за него го бе преследвала, но сега, само по себе си, то не значеше нищо. Странно колко лесно бе то, стига човек да е достатъчно отпаднал.

Сега вече никога не ще напише ония неща, които бе запазил за по-късно, за да ги опознае повече и ги опише както трябва. Нищо, сега поне е застрахован срещу неуспешни опити. Може би изобщо не би могъл да пише за тях, затова все отлагаше и не започваше. Както и да е, това никога нямаше да узнае.

— Не трябваше да идваме тук — каза жена му. Гледаше чашата в ръката му и хапеше устни. — Нищо такова не би се случило в Париж. Винаги си казвал, че обичаш Париж. Можехме да останем там или да отидем на друго място. Бих отишла където и да е. Казах ти, че съм съгласна да отидем където поискаш. Щом като искаш да стреляш можехме да отидем на лов в Унгария. Там за нищо нямаше да се грижим.

— Твоите мръсни пари!

— Несправедлив си. Винаги са били колкото мои, толкова и твои. Оставих всичко, отивах там, където ти искаше да бъдеш, вършех, каквото ти искаше да вършиш. Но не трябваше да идваме тук.

— Нали казваше, че ти харесва.

— Харесваше ми, докато беше здрав. Но сега ми е отвратително. Не виждам защо трябваше да стане така с крака ти. С какво сме заслужили това, какво сме направили?

— Направих това, че отначало забравих да сложа йод на драскотината. След това не й обръщах внимание, защото никога не ми стават инфекции. А по-късно, когато се влоши, започнах да промивам мястото със слаб карболов разтвор, защото другите дезинфекционни средства се бяха свършили. От него капиллярите се свиха и започна гангрена. — Той погледна към нея. — Какво друго да ти кажа?

— Не питах за това.

— Ако бяхме наели добър шофьор вместо този некадърен туземец, той щеше да провери нивото на маслото и нямаше да стопи лагерите.

— Не питах за това.

— Ако не беше оставила проклетите си приятели от Олд Уестбъри, Саратога и Палм Бийч, за да тръгнеш с мен...

— Но аз те обичах. Несправедлив си. И сега те обичам. Винаги ще те обичам. Нима ти не ме обичаш?

— Не. Смятам, че не. И никога не съм те обичал.

— Какво говориш, Хари? Изгубил си си ума.

— Не съм. Нямам ум, за да го загубя.

— Недей да пиеш повече. Моля те, мили, недей да пиеш повече. Трябва да направим всичко по силите ни.

— Направи го ти — каза той. — Аз съм уморен.

Спомни си за гарата в Караагач: той стоеше с раница в ръка и напускаше Тракия след отстъплението, а фарът на Симплон ориент експрес пронизваше тъмнината. Това бе едно от нещата, които бе скътал в себе си, за да ги опише: сутринта, на закуска, през прозореца се виждаха заснежените български планини и секретарката на Нансеновата мисия попита шефа си дали това е сняг, а старецът погледна и каза: Не, не е сняг. Рано е още за сняг. И секретарката повтори на другите момичета: Чухте ли, не е. Не е сняг. А те в хор: Не е сняг, излъгали сме се. Но все пак сняг беше и когато той откри

акцията за размяна на населението, изпрати хората там, в снега. Беше зима и те кретаха в снега, докато измряха.

Сняг валя и по Коледа, цяла седмица, оная година в Гауртал; там те живееха в къщата на дърваря, с голямата фаянсова печка, запълнила половината стая, и спяха на дюшеци, натъпкани с букова шума; тогава пристигна дезертюрът и краката му кървяха в снега. Той каза, че полицията е по петите му — те му дадоха вълнени чорапи и задържаха жандармите на приказки, докато снегът навее следите.

В Шрунц, по Коледа, снегът така блестеше, че ги заболяваха очите, когато гледаха от прозореца на една Weinstube^[1] как всеки се връща у дома от черква. Оттам, нарамили ските, те се изкачваха по заснежения път, пригладен от шейните и ожълтен от урина, който се виеше край реката по стръмните хълмове, обрасли с борове, след това — дългата писта по ледника над Мадленер-Хаус: снегът беше гладък като захарна глазура и синкав като прашец; той си спомни спускането — летяха безшумно, окрилени от скоростта.

Една седмица бяха пленници на снеговете в Мадленер-Хаус, имаше виелица, те играеха на карти в задименото помещение на светлината на фенера и колкото повече хер Лент губеше, толкова по-високи ставаха залозите. Той проигра всичко: парите от ски школата, печалбата от целия сезон и накрая капитала си. Виждаше го, сякаш бе пред него — с дълъг нос, взема картите от масата и открива играта *sans voir*.^[2] Тогава играеха безспир. Няма ли сняг — играеш. Има ли много сняг — пак играеш. Помисли си колко време от живота си е загубил в игра на карти.

Но ни един ред не бе написал за всичко това, нито за она ясен студен коледен ден, когато отвъд долината се виждаха планините и Джонсън прелетя над фронтвата линия, за да атакува влака, с който австрийските офицери заминаваха в отпуск, — той ги обсипваше с картечен огън, а те се пръскаха като пилци. Спомни си как след това Джонсън влезе в офицерския стол и започна да разказва. Как бе станало тихо и изведнъж някой се бе обадил: „Мръсен убиец!“.

По-късно той ходеше на ски със същите австрийци, които порано убиваха. Не, не бяха същите. Ханс, с който бе ходил на ски през цялата оная година, беше от *Kaiser lagers*^[3] и когато отиде заедно за зайци, горе в малката долина над дъскорезницата, разговаряха за боя при Пасубио, за настъплението при Петрика и Асалоне и той не бе

написал ни дума за това. Нито за Монте Корно, нито за Спете Комум, пито за Арсиедо.

Колко зими бе прекарал във Форалберг и Арлберг? Четири. А сега си спомни за човека, който продаваше лисицата, когато влизаха в Блуденц да купуват подаръци, за хубавия кирш с вкус на вишневи костилки, за това как се носеха по гладкия сняг — заледена корица, покрита със синкав снежен пращец, — пеейки, „Хай-хо, каза Роли“, в края на пистата, преди стръмнината, по която се спускаха направо, а след това правеха трите завоя около овоцната градина, прескачаха канавката и излизаха на заледения път пред хижата. Разхлабваш биндунгите, подритваш с крак, за да се освободиш от ските, и ги изправяш, опрени на дървената стена на хижата; през прозореца се процежда светлината на лампата, а вътре — опушено, топло, мирише на младо вино и свирят на акордеон.

— Къде отсядахме в Париж? — запита той жената, седнала на сгъваемия стол. Тя бе тук до него в Африка.

— В „Крийон“. Сам знаеш.

— Защо трябва да знам?

— Винаги там сме отсядали.

— Не. Не винаги.

— Там и в „Павийон Анри катр“ в Сен Жермен. Казваше, че обичаш да си там.

— Любовта е бунице — каза Хари. — А аз съм петел, който се е качил на буницето да кукурига.

— Ако приемем, че напускаш този свят, непременно ли трябва да опустошиш всичко след себе си? Нима трябва всичко да отнесеш? Нима трябва да убиеш коня и жена си и да изгориш седлото и оръжията си?

— Да — каза той. — Проклетите ти пари — те бяха оръжието ми. Конят ми и оръжието ми.

— Престани.

— Добре. Ще престана. Не искам да те засягам.

— Твърде късно се сецаш.

— Добре. Тогавя продължавам да те засягам. Така е по-забавно. Имаше само едно нещо, което наистина обичах да правя с теб, а сега и него не мога да правя.

— Не, не е вярно. Ти обичаше да правиш много неща и всичко, което ти искаше, правех го и аз.

— За бога, престани да се хвалиш.

Той погледна към нея и видя, че тя плаче.

— Слушай — каза той, — мислиш ли, че това ми е приятно? Сам не зная защо съм такъв. Хапя, за да си докажа, че още съм жив — предполагам, че това е причината. Когато започнахме да говорим, всичко беше наред. Нямах намерение да казвам такива неща, а сега не зная какво говоря и те наранявам. Не ми обръщай внимание, мила. Аз наистина те обичам. Знаеш, че те обичам. Никоя друга не съм обичал тъй, както теб.

Той отново поде привичната лъжа, станала за него хляб насыщен.

— Колко си мил.

— Кучка — каза той. — Кучка и милионерска внучка. Това е поезия. Сега съм пълен с поезия. С гангрена и поезия. Гангрениясала поезия.

— Престани, Хари. Нужно ли е отново да ставаш зъл?

— Не искам нищо да оставя — каза той. — Не искам нищо да оставя след себе си.

Събуди се. Вече се свечеряваше. Слънцето беше преваляло хълма, сянка беше покрила долината, миниатюрните антилопи-томи пасяха край лагера, бързо движеха сведените си глави, помахваха опашки и се държах настрана от храстите. Птиците не стояха вече на земята. Бяха накацали на едно дърво — клоните му тегнеха от тях — сега бяха много повече. Момчето, което му прислужваше, седеше до леглото.

— Мемсахиб отиде да стреля — каза то, — Бвана нещо иска?

— Не. Тя бе излязла да набави прясно месо: знаеше, че той обича да гледа дивеча и затова беше отишла по-далеч, да не прогони животните от скътаната долина пред очите му. „Тя е винаги внимателна — помисли си той. — Съобразява се с всичко, което знае, което е прочела и чула.“

Не можеше да я обвинява, че когато се събра с нея, беше вече изчерпан. Откъде може една жена да знае, че не влагаш нищо в това, което казваш, че говориш само по навик и за да си запазиш спокойствието? След като бе престанал да влага значение в думите си,

с лъжите си имаше по-голям успех пред жените, отколкото на времето, когато беше им казал истината.

Не толкова, че лъжеше — просто нямаше истини, които да им каже. Беше изживял живота си, а след това бе продължил да живее с други хора и с повече пари, в най-хубавите от местата, които знаеше от по-рано, а ходеше и на нови места.

Гледаше да не мисли и тогава всичко вървеше чудесно. Природата го бе надарила със здрав организъм и не се бе разплул, както ставаше с повечето други; даваше си вид, че не го е грижа за работата, с която по-рано се занимаваше, а сега не можеше повече да върши. Повтаряше си, че ще опише хората с много пари, че не е един от тях, а съгледвач, проникнал в царството им, че един ден ще избяга, ще го опише и написаното ще бъде от човек, опознал онова за което пише. Но никога нямаше да се залови за това, защото всеки ден, отминал, без да напише нито ред, прекаран в удобства като дните на ония, които презираше, бе притъпявал способността му, бе размеквал волята му за работа така че накрая съвсем бе престанал да пише. Хората, между които живееше, се чувстваха по-удобно, когато, той не работеше. Най-щастливото и хубаво време от живота си бе прекарал в Африка, затова бе дошъл отново тук — да започне всичко отново. В тази ловна експедиция удобства бяха сведени до минимум. Лишения нямаше, но нямаше и лукс и той бе мислил, че така ще възвърне старата си форма. Че по някакъв начин ще може да стопи мазнините от затлъстелия си дух, като боксьор, който отива да тренира в планините, за да смъкне излишните килограми от тялото си.

А на нея ѝ бе харесало. Казваше, че прекарва чудесно. Тя обичаше всичко, което вълнува, което е свързано със смяна на обстановката, с нови хора, с приятни неща. Toft бе хранил илюзията, че волята му за работа укрепва. Ако това е наистина краят, а той знаеше, че беше, трябваше ли да се гърчи като змия, която впива зъби в тялото си, защото гръбнакът ѝ е пречупен. Тази жена не беше виновна. Ако не беше тя, щеше да бъде друга. Бе живял с една лъжа — трябваше да умре с нея. Отвъд хълма се разнесе изстрел.

Тя стреляше добре, тази сговорчива, богатата кучка, която се грижеше за него и проваляше таланта му. Глупости. Toft сам бе провалил таланта си. Трябваше ли да вини тази жена за това, че му създава приятен живот? Сам бе провалил таланта си с това, че не го бе

използвал, с това, че не бе останал верен на себе си, верен на онова, в което вярваше, с прекомерно пиене, което бе притъпило остротата на възприятията му, със своята леност, отпуснатост, снобизъм, честолюбие и предразсъдъци, с това, че не бе подбирал средствата и бе вървял по криви пътеки. Талант? Какво имаше предвид? Списък от написани някога книги? Изобщо какво можеше да се каже за таланта му? Имаше го, не му липсваше, но вместо да го използва, беше търгувал с него. При него нямаше: направих това, а: бих могъл да направя това. Бе предпочел да си вади хляба не е перото, а по други начини. Не беше ли странно наистина: всяка нова жена, в която се влюбваше, имаше повече пари от предишната. Но след като не можеше повече да обича и казваше лъжи, както сега на тази жена; която имаше най-много пари от всичките, купища пари, която бе имала мъж и деца, която бе имала любовници, без да се почувствува удовлетворена, която го ценеше и обичаше като писател, като мъж, като другар и като собственост, с която може да се гордее — странно бе, че след като изобщо не я обичаше и я лъжеше, можеше да ѝ даде повече срещу парите ѝ, отколкото бе давал на ония жени, които наистина бе обичал.

„Всеки от нас върши онова, за което е създаден — мислеше си той. — Какво е дарованието ти — зависи от това как си вадиш хляба.“ Под една или друга форма цял живот бе продавал от своята жизненост, а когато влагаш по-малко чувство, даваш на другия повече срещу онова, което той ти дава. Беше се убедил в това, но и за него нямаше никога да пише. Не, макар че си струваше.

Тя се показва на откритото — пресичаше долината по посока на лагера. Носеше брич и бе с пушка в ръка. Следваха я двама туземци, провесили една антилопа-томи на дълъг прът. „Все още е хубава жена и има съблазнително тяло“ — помисли си той. В леглото беше много добра, не беше красива, но лицето ѝ му се нравеше, четеше извънредно много, обичаше ездата, лова и пиеше прекомерно. Мъжът ѝ бе умрял, когато беше сравнително млада жена и за известно време тя се бе посветила на двете си почти израстнали деца — които нямаха нужда от нея и се смущаваха от присъствието ѝ, — на конете си, на книгите и алкохола. Вечер, преди да седне на масата, обичаше да чете и пие уиски със сода. Към вечеря беше доста пияна и след една бутилка вино на масата се напиваше достатъчно, за да заспи.

Това бе преди любовниците. След като започна да има любовници, не пиеше толкова много, защото можеше да заспива и без алкохол. Но любовниците я отегчаваха. Мъжът ѝ беше човек, с който никога не се беше отегчавала, а тези хора страшно я отегчаваха. По това време едното от децата ѝ загина при самолетна катастрофа; тогава тя се отказа от любовниците, алкохолът престана да ѝ действа като упойка и трябваше да промени начина си на живот. Изведнъж започна да се бои от самотата. Но искаше до нея да е някой, който да ѝ вдъхва уважение.

Всичко започна много просто. Тя харесваше неговите книги и винаги му бе завиждала за живота, който води. Струваше ѝ се, че той наистина прави онова, което иска. Тя го завладя малко по малко и накрая се влюби в него — всичко бе част от процес, в който тя постепенно изграждаше новото си съществуване, а той продаваше онова, което бе останало от предишния му живот.

Той се продаваше, за да получи сигурност, за да има удобства — това бе безспорно — и за какво още? Не знаеше. Тя бе готова да му купи всичко, което би пожелал. В това беше уверен. От друга страна, беше много приятна като жена. Предпочиташе да спи с нея, отколкото с която и да било друга — да, именно с нея, защото тя беше по-богата, защото с нея беше по-приятно, защото имаше вкус към удоволствията и никога не правеше сцени. И сега животът, който тя му бе уредила, свършваше, защото не си беше сложил йод преди две седмици, когато одраска коляното си, докато се промъкваша през трънливите храсти, с намерение да фотографират стадо антилопи; вдигнали високо глави, те душеха въздуха и се ослушваха с щръкнали уши, готови при първия шум да се втурнат към гъсталака. В същност така и стана, те се скриха, преди да ги фотографира. Тя се приближи.

— Hello — поздрави я той, като извърна глава към нея.

— Свалих една мъжка антилопа-томи — каза тя. — Ще стане хубав бульон. А с кондензираното мляко ще направим пюре от картофи. Как се чувствуваш?

— Доста по-добре.

— Чудесно! Така и очаквах. Когато тръгнах, ти спеше.

— Поспах добре. А ти далече ли ходи?

— Не. Само обходих хълма. Знаеш ли, свалих я с много точен изстрел.

— Нищо чудно, ти стреляш чудесно.

— Обичам лова. И Африка обикнах. Наистина. Само ти да беше здрав, това щеше да бъде най-хубавото ми прекарване. Нямах представа колко интересно е на лов заедно с теб. Обикнах тази страна.

— Аз също.

— Мили, нямаш представа колко се радвам, че се чувствуващ по-добре. Толкова ми е тежко, когато си зле и ставаш лош. Няма повече да ми говориш такива неща, нали? Обещавах ли?

— Няма. Не помня вече какво съм казал.

— Защо трябва да ме мъчиш? Защо наистина? Аз съм само една жена на средна възраст, която те обича и иска да прави това, което и ти искаш. Два или три пъти преживях голяма мъка. Ти няма да ме измъчваш пак, нали?

— С удоволствие бих те измъчил няколко пъти в леглото.

— Това е друго мъчение — хубаво. Създадени сме, за да ни измъчват по такъв начин. Утре самолетът ще бъде тук.

— Откъде знаеш?

— Сигурна съм. Трябва да дойде. Туземците приготвиха съчки и трева за сигналния огън. Днес ходих да видя. Има достатъчно пространство, за да се приземи — остава сама да запалим сигналните огньовете в двата края.

— Защо мислиш, че ще дойде утре?

— Сигурна съм. Трябваше да е вече тук. В града ще ти оправят крака и тогава ще си устроим хубаво измъчване. Не както сега, с тези тежки думи, които ми казваш.

— Ще пийнем ли? Слънцето залезе.

— Непременно ли трябва да пиеш?

— Една чаша.

— Ще пием заедно. Моло, две уиски със сода!

— Да беше обула москитовите си ботуши — посъветва я той.

— Първо да се изкъпя.

Здрачаваше се, те пиеха и когато се бе почти стъмнило и не можеше вече да се стреля, една хиена прекоси долината и се скри зад хълма.

— Тази гадина минава оттук всяка вечер — каза той. — Всяка вечер от две седмици насам.

— Тя е същата, която вие нощно време. Не ѝ обръщам внимание. Все пак противни животни са.

Пиеха двамата, той не чувствуваше болки, лошото беше само, че трябваше да лежи в едно и също положение. Туземците накладоха огън, по палатките заиграха сенки и той отново се почувствува примирен с живота — низ от поражения, които бяха дори приятни. Тя беше наистина добра с него. А днес следобед той бе жесток и несправедлив. Тя беше добра жена, наистина чудесна. И в същия миг му мина през ума, че ще умре.

То налетя като вълна, но не както налита вятърът или морските вълни, а като зловонна пустота и странното беше това, че в края на пустотата се промъкваше хиената.

— Какво ти е, Хари? — запита го тя.

— Нищо. По-добре премести се така, че вятърът да идва от твоята страна.

— Моло смени ли ти превръзката?

— Да. Сега я правим с борова вода.

— Как се чувствуваш?

— Малко ми прилошава.

— Отивам да се изкъпя — каза тя. — Ще се върна веднага. Ще вечеряме заедно, а след това ще внесем леглото вътре.

„Ето — каза си той. — добре, че престанахме да се караме.“ С нея никога не се бяха карали много — а с жените, които бе обичал, беше имал толкова много разправии, че накрая всичко, което ги свързваше, се разпадаше, проядено от ръждата на споровете. Беше обичал прекомерно, беше изисквал твърде много и накрая убиваше всичко.

Спомни си как бе сам тогава в Цариград. Бяха се скарали в Париж, преди да отпътува. През цялото време беше развратничил и когато се пресити и разбра, че вместо да убие самотата си се чувствува още по-сам, писа ѝ, на нея, първата, — оная, която го бе оставила, писа ѝ как не бе успял да убие онова, което е в него... как веднъж, се припозна и помисли, че тя минава покрай Regence, как се бе почувствувал внезапно слаб и замаян, как е готов да последва всяка жена, която по нещо ѝ прилича, да върви след нея по булеварда, страхувайки се да провери дали е тя, за да не загуби чувството, което го обхваща. Как след всяка жена с която спеше, тя започваше да му

липсва още повече. Как онова, което бе направила, нямаше вече значение, защото той бе разбрал, че не може да се излекува от любовта си към нея. Написа това писмо в клуба, съвсем трезвен, сложи му нюйоркския ѝ адрес, и поиска от нея да му пише до бюрото в Париж. Така му се стори най-безопасно. Същата нощ тя му липсваше тъй много, че му стана болно, сякаш бе празен отвътре. Излезе навън, мина край Таксим, спря се с някакво момиче и тръгнаха да вечерят. След това отидоха на друго място, за да танцуват; тя танцуваше лошо и той я смени с една гореща и разюздана арменка, която при танца така триеше корема си в него, че просто го пареше. Тя беше с един англичанин, младши офицер от артилерията. Артилеристът го покани да излязат навън и те се биха на тъмната калдъръмена улица. Удари го два пъти здравата в челюстта, но артилеристът остана на крака и той разбра, че му предстои сериозен бой. Артилеристът го удари в диафрагмата, след това в сляпото око. Той отново замахна с лявата ръка и юмрукът му попадна в целта, но артилеристът връхлетя, сграбчи го за дрехата и му отпра ръкава, той пък отвърна с два здрави удара зад ухото и един силен десен, за да го отблъсне. Артилеристът се строполи и главата му се удари в камъните, а те с момичето избягаха, защото чуха, че идва военен патрул; взеха такси и поеха към Румели Хисар, обиколиха Босфора и се върнаха в свежия нощен въздух, и спаха заедно, и тя излезе презряла не само на вид, а, и на пипане, но гладка, розова, сиропено-сладка, със загладен корем, големи гърди; на разсъмване я остави — тя още спеше и на дневна светлина изглеждаше доста раздърпана, — запъти се към Пера Палас, с насинено око и с дрехата под мишница, защото ръкавът липсваше.

Същата нощ той тръгна за Анадола и на другия ден влакът минаваше през ниви, засети с Мак, който отглеждаха заради опиума, спомни си какво особено чувство бе изпитал при тази картина, как бе загубил способността си да преценява разстоянията, когато приближиха фронта, после настъпиха заедно с новодошлите гръцки офицери — до един некадърници — и артилерията, вместо да обстрелва противника, откри огън по техните войници, и английският военен наблюдател се разплака като дете.

Това бе същият ден, когато за първи път видя убити войници с бели фустанели и островърхи цървули с пискюли. Турците прииждаха в плътна маса и той видя как войниците с фустанели се втурнаха да

бягат, офицерите започнаха да стрелят по тях, след това също се разбягаха; те двамата с английския наблюдател го удариха на такъв бяг, че той усети болка в дробовете, а в устата си вкус, сякаш бе пълна с бакърени монети, после спряха зад едни скали, а турците все прииждаха и прииждаха. По-късно видя неща, които и през ум не биха му минали, а още по-късно — още по-лоши неща. Ето защо, когато се върна в Париж, не можеше нито да говори, нито да слуша за всичко това. И когато минаваше пред едно парижко кафене, видя да седи пред грамада от чинии и с лице, глупаво и безизразно като картоф, един американски поет; той говореше за дадаистите с някакъв си румънец, на име Тристан Тцара, който вечно носеше монокъл и се оплакваше, че го боли глава; след това се върна в своя апартамент при жена си, която отново обичаше — нямаха вече разпавии, нямаше повече безумия — радостен беше, че е у дома си, а от бюрото му изпращаха пощата в къщи. Тогава, една сутрин дойде в поднос отговорът на писмото, което той бе изпратил: той видя познатия почерк, побиха го тръпки и се опита да го скрие под друг плик. Но жена му се обади: „От кого е това писмо, мили?“ и това бе краят на онова, което едва започваше между двама им.

Спомни си хубавите дни, които бе прекарал с всички тях, а също разпавиите. За сцена на разпавиите те винаги избираха най-хубавите места. И защо почти винаги започваха да се разпавят, точно когато той се чувствуваше най-добре? Никога не бе писал за това, защото в началото не искаше да обиди никого, а после, струваше му се, че има достатъчно други неща, за които да се пише. Но винаги бе мислил, че един ден ще пише и за това. За колко много неща имаше да пише! Видял бе как светът се мени; не само събитията, макар че бе видял много събития и бе наблюдавал много хора — той бе забелязал промените, скрити под повърхността на нещата, спомняше си какви бяха хората в различните моменти. Сам бе кипял във всичко това, бе наблюдавал и беше длъжен да пише за него, но знаеше, че това никога няма да стане.

— Как се чувствуваш? — Тя се бе вече измила и бе излязла от палатката.

— Добре.

— Ще можеш ли да хапнеш нещо? — Зад нея той видя Моло със сгъваемата масичка и другия туземец със съдините.

— Искам да пиша — каза той.

— Трябва да пиеш малко бульон, за да си подкрепиш силите.

— Тази нощ ще умра. Не е нужно да си подкрепям силите.

— Моля ти се без мелодрами, Хари.

— Не чувствуваш ли миризмата? Половината ми бедро е вече загнило. Какво ще се залъгваме с този глупав бульон? Моло, донеси уиски със сода.

— Изпий си бульона, моля те — каза тя меко.

— Добре.

Бульонът беше много горещ. Той го подържа в чашата да изстине, след това го изпи на един дъх, без да се задави.

— Ти си добра жена — каза той. — Не ми обръщай внимание.

Тя обърна лице към него — познатото, обично лице, сякаш изрязано от списание „Хиподром“ или от „Дом“, само че малко повехнало от алкохола, малко повехнало от удоволствията на леглото, но затова пък в „Дом“ никога не показваха тази пълна гръд и тези закръглени бедра, ръцете, които умееха тъй възбуждащо да гаят, и при вида на познатата приятна усмивка той отново почувствува, че смъртта приближава. Този път не като прииждаща вълна, а като лек полъх, от който пламъкът на свещта потрепва и се извисява нагоре.

— Можеш да наредиш после да донесат москитовата мрежа за леглото ми, ще я провесят от дървото и ще хвърлят още дърва в огъня. Тази вечер няма да се прибирам в палатката. Няма смисъл да ме местят. Нощта е ясна. Няма да вали.

Ето как идвала смъртта — сред шепот, който не можеш да доловиш. Нямаше да има повече разпавии. Това можеше да обещае. Защо трябваше да разваля единственото непознато досега преживяване. Но навярно щеше да го развали. Той всичко разваляше. А може би нямаше да го развали.

— Не можеш да стенографираш, нали?

— Не, никога не съм учила — отвърна тя.

— Нищо, няма значение.

Разбира се, нямаше време. При все че всичко сякаш се синтезираше до такава степен, че би се вместило в няколко изречения, ако можеше да налучка верните думи.

На хълма край езерото имаше къща от неодялани трупи, измазаните процепи се белееха. На една греда до вратата висеше

камбанка — с нея съобщавах, че яденето е готово. Зад къщата беше поле — зад полето гора. Низ сребристи тополи се проточваше от постройката до кея. По малкия провлак също растяха тополи. Нагоре по хълмовете до гората се виеше път, покрай пътя той береше къпини. По-късно къщата изгоря и пушките, провесени на закачалки от еленови крака над откритото огнище, също изгоряха, останаха само цевите им, запушени от разтопено олово откъм отворието за пълнителя, те се търкаляха върху купчината пепел, от която приготвяха луга в големите железни казани за сапун, и той бе попитал дядо си може ли да си играе с тях, и той бе казал не. Защото пушките бяха все пак негови и той никога не си купи нови. Нито отиде повече на лов. Построиха къщата наново, пак на същото място, този път с дялани греди, боядисаха я бяла и от преддверието както по-рано се виждаха тополите и езерото зад тях; но пушките вече ги нямаше. Те бяха висели окачени на еленовите крака по стената на къщата от неодялани трупи, сега цевите им се търкаляха в пепелището и никой не ги докосваше.

В Шварцвалд след войната платиха за разрешително да ловят пъстърва в един поток, до който се стигаше по два пътя. Единият — като слезеш в долината откъм Триберг, под сенчестите дървета край бялото шосе, след това се отбиваш по пътеката, която се вие по хълмовете, подминаваш малките ферми с големи шварцвалдски къщи и излизаш на мостчето над потока. Оттам започваха риболова. Другият път водеше право нагоре по стръмния склон към горите, след това по билото между боровете, пресичаше една полянка и излизаше долу на моста. Край потока растяха брези, той беше неголям, тесен, бърз и прозрачен, с вирчета и подмоли, там където бе подкопал брезовите коренища. Собственикът на хотела в Триберг не можеше да се оплаче от сезона. Прекарвах много хубаво и всички бяха големи приятели. На другата година стана инфлацията и парите, които той беше събрал през изтеклия сезон, не му стигнаха да купи продукти, за да отвори хотела, и той се обеси.

Това можеше да се стенографира, но можеше ли да се стенографира за площад Контрескарп, където цветопродавачките боядисаха книжните си цветя на улицата и боята се стичаше по паважа при автобусната спирка, за старците и стариците, вечно пияни от виното и долнокачествената гроздова, за децата, които подсмърчаха на студа, за „Cafe des Amateurs“, където миришеше на спарена пот,

бедност и пиянство, и за проститутките от „Bal Musette“ на долния етаж. За портиерката, която приемаше в стаичката си гвардееца, а той оставяше на стола шлема си, украсен с конска грива. За наемателката в другия край на коридора и за това как тя се бе зарадвала оная сутрин в млекарницата, когато прелисти „L'Auto“ и видя, че мъжът ѝ — състезател велосипедист — се е класирал на трето място в пробегата Париж-Тур, първото му сериозно състезание. Тя се изчерви, засмя се и изтича, разплакана, на горния етаж, с жълтеникавия спортен вестник в ръка. Мъжът на съдържателката на „Bal Musette“ беше шофьор на такси и когато той, Хари, трябваше да замине със самолет рано сутринта, шофьорът почука на вратата, за да го събуди, а после; преди да тръгнат, седнаха до високия бар да изпият по чаша бяло вино. Тогава той познаваше съседите си, защото всички в квартала бяха бедни.

Хората, които живееха около площада, се делиха на две категории: пияници и спортисти. Пияниците искаха да удавят нищетата си в алкохола; спортистите търсеха отдушник в тренировките. Те бяха потомци на комунарите и лесно се оправяха в политиката. Знаеха кой е разстрелвал бащите им, близките им, братята и приятелите им, когато версайските войски превзели града след Комуна и екзекутирали всеки, който имал мазолести ръце, който носел каскет или нещо друго, по което личало, че е работник. И сред тази мизерия, в този квартал, срещу уличката между „Boucherie Chevaline“ и винарската изба, бе написал своите първи страници, всичко, което направи в живота си, започна тук. За него това беше най-хубавата част на Париж: клонестите дървета, белосаните стари къщи с тъмен цокъл, дългият, зелен автобус на кръглия площад, лилавата боя, с която боядисваха книжните цветя, покапала по паважа, улица Cardinal Lemoine, която изведнъж се спускаше към реката, а от другата страна улица Mouffetard, сама по себе си малък многолюден свят. Улицата нагоре към Пантеона и другата — единствената асфалтирана улица — по нея минаваше с велосипед и гумите вървяха гладко — къщите ѝ бяха високи и тесни, там беше и евтиният многоетажен хотел, където е умрял Пол Верлен. Жилището им имаше само две стаи и за шестдесет франка месечно той беше наел още една стая на най-горния етаж на хотела, там пишеше и гледаше покривите, комините и всички възвишения на Париж. От апартамента им се виждаше

дюкянчето на човека, който продаваше дърва и въглища. Той продаваше и долнокачествено вино. Позлатената конска глава на входа на „Boucherie Chevaline“, през отворените прозорци се виждаше месото, златисто-червено, винарската изба, боядисана в зелено, откъдето си купуваха виното — добро вино и евтино. Останалото беше измазани стени и прозорците на съседите. Съседите, разбудени нощно време от пъшканията на някой пияница на улицата, изпаднал в типично френско ivresse, което всички ви уверяват, че не съществува, отваряха прозорците и разговаряха полугласно.

— Къде е полицаят? Точно когато ти трябва, го няма. Сигурно спи с някоя портиерка. Извикайте агента. — Накрай някой плисваше кофа вода от прозореца и пъшкането спираше. — Какво е това? Вода. Добра идея. — И прозорците се затваряха.

Мари, жената, която идваше у тях да чисти, протестираше срещу осемчасовия работен ден:

— Ако един мъж работи до шест часа, докато се прибере в къщи, се напива само малко и не изхарчва много пари. Ако работи само до пет часа, прибира се пиян всяка вечер и никакви пари не остават. Кой страда от съкратения работен ден? Ние, жените на работниците.

— Още малко бульон? — попита го жената до него.

— Не, благодаря. Много е хубав.

— Поне малко.

— Предпочитам уиски със сода.

— Лошо е за теб.

— Да, лошо е за мен. Музика и текст — Коул Портър. Лошо е за мен да знам, че тъй безумно ме обичаш.

— Знаеш, че ми е приятно да пиеш. — О, да. Само че е лошо за мен.

„Като си отиде — каза си той. — Тогава ще пия, колкото искам. Не колкото искам, а колкото е останало.“ Ай, колко беше уморен. Ужасно уморен. Можеше да поспи малко. Отпусна се в леглото неподвижен и смъртта не се приближи. Сигурно бе свърнала по друга улица. Тя вървеше и образът ѝ се раздвояваше, качваше се на велосипедите и се движеше свършено безшумно по уличното платно.

Не, никога не бе писал за Париж. Поне не за оня Париж, който обичаше. А останалите неща, за които също никога не бе писал?

А ранчото и сребърносивите салвееви храсти, бързата прозрачна вода в напоителните канали и наситено зеления цвят на люцерната? Пътеката се виеше нагоре по хълмовете и лятно време юниците ставаха плашливи като сърни. Наесен, когато ги подкарваха към долината, те се движеха в плътна маса сред прах и мучене, което се сливаше с общия шум. Върхът ясно се извисяваше зад планините във вечерния здрач и той яздеше надолу — пътеката и цялата долина се белееха на лунната светлина. Спомни си как се спущаше по гористия склон, хванал в мрака коня за опашката, и за всички неща, за които бе мислил да пише. За малкия малоумен ратай, когото оставиха тогава в ранчото, с поръка да пази сеното, и за оня проклет старец от Форкс, който биеше момчето, когато работеше при него, а тогава спрял, за да вземе сено. Момчето отказало, а старецът го заплашил, че пак ще го бие. Момчето взело пушката от кухнята и го застреляло, когато той се опитвал да влезе в плевника: когато се завърнаха, намериха трупа му замръзнал в загона за добитъка и кучетата бяха започнали да го ръфат. Положиха на една шейна онова, което бе останало от него, завито в одеяло и привързано с въжета, и — двамата с момчето, на ски — го извлякоха на пътя. Момчето му помагаше да тегли и така изминаха шестдесет мили до града в долината, където трябваше да предаде момчето. А на него и през ум не му минаваше, че ще го арестуват. Мислеше си, че е изпълнило дълга си, че той му е приятел и ще го похвалят. Помагаше да пренесат стареца — нека всички узнаят какъв лош старец беше и как се бе опитал да краде чуждо сено — и когато шерифът му надяна белезници, не можеше да повярва на очите си. След това заплака. Това беше едно от нещата, които бе скътал в себе си, за да пише за тях. Знаеше поне двадесетина интересни истории от тия места и нито една не бе описал. Защо?

— Ти отговори защо — каза той.

— Какво „защо“, мили?

— Защото... нищо.

Откакто имаше него, тя не пиеше толкова много. Но ако оживееше, той нямаше никога да пише за нея, в това беше сигурен. Нито за която и да било от другите. Богатите бяха скучни, прекаляваха с пиенето или с хазарта. Те бяха скучни и все едни и същи. Спомни си за бедния Джулиан и за неговото романтично преклонение пред тях. Веднъж той бе написал разказ, който, започваше с думите „Богатите не

са като теб и мен“. И някой бе казал на Джулиан: „Вярно, те имат повече пари.“ Но за Джулиан това не беше смешно. Той ги считаше за хора от особен вид, блестящи, и когато се убеди, че не е така, преживя истински удар.

Той бе презирал ония, които падаха под ударите. След като вникнеше в същността на дадено нещо, можеше ли сляпо да се увлече по него? Смяташе, че може от всичко да излезе победител, защото не може да го нарани нещо, на което той не обръща особено внимание.

Добре. Сега няма да обръща внимание на смъртта. От едно се бе боял винаги — болката. Можеше да понася болки не по-зле от който и да било друг, но продължеха ли прекомерно, нямаше повече сили. Този път болката беше ужасна и точно когато почувствува, че го сломява, беше престанала.

Припомни си една отдавнашна случка: нощта, когато се промъкваша през телените мрежи, и артилерийският офицер, Уилямсън, бе разкъсан от ръчна граната, хвърлена от немските окопи; той крещеше и се молеше да го убият. Беше дебел, много добър и много смел офицер, макар и невероятен позьор. На оная нощ той попадна в лъча на прожектора, червата му се бяха оплели в телта и когато го свалиха от мрежата жив, трябваше да ги режат с нож. „Застреляй ме, Хари. За бога, застреляй ме.“ Едно време бяха спорили, че господ-бог не изпраща на човека страдание, по-голямо отколкото той може да понесе, и според нечие тълкование това значеше, че когато болката стане нетърпима, човек губи съзнание. Но той бе запомнил завинаги Уилямсън и оная нощ. Уилямсън не губеше съзнание, накрая той му даде всичките морфинови таблетки, които бе пазил за себе си, и дори те не подействуваха веднага.

Но това, което го бе сполетяло сега, се понасяше леко и ако не се влошеше, можеше да бъде спокоен. Наистина би предпочел да е в по-приятна компания.

Сети се за хората, които би желал да са около него.

„Не — разсъждаваше той — когато правиш всичко твърде дълго и твърде късно, не можеш да очакваш някой да остане. Хората вече са си отишли. Приемът е свършил и сега си сам с домакинята.“

И умирането започна да ми омръзва, както всичко останало — помисли си той.

— Омръзна ми — каза той гласно.

— Какво ти омръзна, мили?

— Всичко, което правя твърде дълго.

Той я погледна. Тя седеше между него и огъня, беше се отпуснала на стола, пламъците играеха по приятните ѝ черти, той виждаше, че ѝ се спи. Хиената изскимтя недалеч от кръга, осветен от огъня.

— Аз писах — каза той. — Но се изморих.

— Как мислиш, ще можеш ли да заспиш?

— Разбира се. Защо не си легнеш?

— Приятно ми е да седя при теб.

— Усещаш ли нещо особено?

— Не. Усещам само, че ми се доспива.

— Аз усещам — каза той.

Току-що беше почувствувал как смъртта отново минава край него.

— Знаеш ли, любопитството е единственото нещо, което никога не ми е липсвало — каза той.

— Никога нищо не ти е липсвало. Ти си най-пълноценният човек, когото съм виждала.

— Боже мой. Жените наистина нищо не разбират. Откъде знаеш? Женска интуиция?

Защото точно в същия момент смъртта се приближи, сложи глава при краката му в леглото и той усети дъха ѝ.

— Не вярвай на картинките, които я изобразяват като скелет с коса в ръцете — каза той. — Тя може да бъде двама полицаи на велосипеди, а също и птица. Може да има широка муцуна като хиена.

Смъртта се придвижи, по-нагоре върху му, но сега беше безформена. Просто заемаше място в пространството.

— Кажй ѝ да си отиде.

Тя не си отиде, а се приближи още малко.

— Какъв отвратителен дъх имаш — каза ѝ той. — Воняща твар.

— Тя се придвижи още по-нагоре и той не можеше повече да говори и тя, като видя, че той не може да говори, се придвижи още по-близо и той се опита да я прогони, без да говори, но тя се промъкна още по-нагоре и когато тежестта ѝ така легна върху гърдите му, че не можеше нито да се движи, нито да говори, чу жената да казва:

— Бвана заспа, вдигнете леглото, но съвсем внимателно и го внесете в палатката.

Той не можеше да проговори, за да ѝ каже да я махне от него, и тя го притисна още по-тежко, така че той не можеше да поеме дъх. Когато вдигнаха леглото, изведнъж всичко мина и тежестта на гърдите му изчезна.

Беше късно утро, когато той чу самолета. Показа се отначало като малка точка, след това описа широк кръг, туземците изтичаха и запалиха сигналните огньовете, поляха най-напред сухата трева с бензин, след това я струпаха на купчинки в двата края на равното пространство и утринният ветрец понесе дима към лагера, а самолетът описа още два кръга, този път по-ниско, плъзна се надолу, понесе се хоризонтално, приземи леко и след малко към него се приближи старият му приятел Комптън — носеше работен панталон, спортно сако и кафява филцова шапка.

— Какво става с теб, приятелю? — запита Комптън.

— Кракът ми пострада — отговори той. — Ще закусиш ли?

— Благодаря. Ще пия само чай. Както виждаш, в това малко хвърчило има място само за един човек. Няма да можем да вземем мемсахиб. Но камионът ви е вече на път.

Елен извика Комптън настрана и започна да му обяснява нещо. След това Комптън отново се приближи — още по-весел.

— А сега да те вкарам вътре — каза той. — После ще се върна за мемсахиб. Май че ще трябва да се отбием в Аруша за гориво. Така че да побързаме.

— Ами чая?

— Хм, в същност не ми се пие чай.

Туземците вдигнаха леглото му, заобиколиха зелените палатки, слязоха край скалите и излязоха на равното при сигналните огньовете — тревата бе изгоряла, останали бяха само съчките, които вече не пушеха, а се разгаряха буйно и вятърът раздухваше пламъците към малкия самолет. Внесоха го вътре с големи усилия и го положиха на кожената седалка отзад, а кракът му стърчеше напред, опрян на първата седалка до Комптън. Комптън запали мотора и влезе в кабината. Той махна с ръка на Елен и на туземците, трясъкът на мотора преля в познатото равномерно бучене, Комптън направи завой, като внимаваше да не се натъкне на дупките, изровени от дивите прасета,

машината се понесе с друсане между сигналните огньовете — последно сътресение, самолетът се издигна и той видя хората долу, размахали ръце, лагера в подножието на хълма, който ставаше все по-нисък. Равнината се разстилаше под тях, осеяна с групи дървета, храстите губеха релефа си, виждаха се пътеките на дивите животни, проточили се като нишки към пресъхналите извори, на едно място имаше вода, която за първи път виждаше. Зебрите — отгоре се виждаха само закръглените им гърбове, а антилопите-гну — малки петънца с несъразмерно големи глави, се движеха в дълги върволици, които прорязваха равнината като пръстите на ръка, те пристъпяха, сякаш се изкачваха, пръскаха се, подплашени от сянката на самолета, смаяваха се като малки точки и не личеше, че препускат; равнината се простираше сиво-жълта, докдето поглед стига, а отпред му беше Комптън, гърбом към него, с кафявата си шапка и спортното сако. След това прелетяха над първите възвишения — по пътеките се изкачваха антилопи-гну — и се понесоха над планините, прорязани от дълбоки пропасти, насечени от стръмни склонове, покрити с високи зелени гори, които се редуваха с гъст бамбук, очертаваха се релефно върхове и падини, след това се заредиха все по-ниски възвишения, а после друга равнина — знойна, червеникавокафява; машината се тресеше, преминавайки през неравномерно нагретия въздух и Комптън се извърна да го види как понася пътуването. Пред тях започваха да се тъмнеят нови планини.

Тогава, вместо да продължат към Аруша, те завиха наляво, очевидно Компти беше решил, че имат достатъчно бензин. Погледна надолу и видя облак, който преливаше в розово, пълзеше по земята и се носеше във въздуха като първите снежинки при зимна буря, които идват неизвестно откъде, и се досети, че това са скакалци, долетели от юг. После започнаха да набират височина: както изглежда, летяха на изток, стъмни се, бяха навлезли в буря и дъждът беше тъй проливен, сякаш минаваха под водопад, след това излязоха от нея, Компти извърна глава, усмихна се, посочи напред и той видя пред тях, необятен като света, грамаден, висок и неимоверно бял на слънцето, квадратния връх на Килиманджаро. И тогава разбра, че отива там.

В същия момент хиената престана да скимти в мрака и започна да издава странни, плачливи, почти човешки звуци. Жената ги чу и се раздвижи неспокойно. Не се събуди. Тя сънуваше, че е в дома си в

Лонг Айленд — вечерта преди светския дебют на дъщеря ѝ. Неизвестно как баща ѝ също беше там и се държеше много грубо. Тогава хиената зави тъй протяжно, че тя се събуди — в първия миг не можа да разбере къде се намира. Стана ѝ страшно. Взе електрическото фенерче и насочи лъча към другото легло, което бяха внесли, след като Хари заспа. Под москитовата мрежа се забелязваха очертанията на тялото му, но кракът му се бе измъкнал навън и висеше в неестествено положение до леглото. Превръзката се бе смъкнала и тя се боеше да погледне.

— Моло! — извика тя. — Моло! Моло! След това с повишен глас:

— Хари! Хари! — и още по-силно: — Хари! Моля ти се... О, Хари!

Той не отговори. Не се чуваше да диша. Вън пред палатката хиената издаваше същите странни звуци, които я бяха събудили, но сърцето ѝ биеше така силно, че тя не ги чуваше.

[1] Пивница. — Б. пр. ↑

[2] Без да гледа: залага, без да е видял картите си. — Б. пр. ↑

[3] Планински стрелци. — Б. пр. ↑

СТАРЕЦЪТ И МОРЕТО

Той беше старец, който ходеше за риба сам с малка лодка в Гълфстрийм и ето вече осемдесет и четири дни излизаше, без да улови нещо. През първите четиридесет дни бе взимал едно момче със себе си. Но след тези четиридесет дни, без да хванат нито една риба, родителите на момчето му казаха, че старецът е вече окончателно „салао“, което значи, че съвсем не му върви, и по тяхно нареждане момчето тръгна с друга лодка, а с нея още през първата седмица уловиха три едри риби. Тъжно беше на момчето да гледа как старецът се връща всеки ден с празна лодка и то винаги отиваше до брега да му помогне да изнесе навитите въжета, куката и харпуна или свитото около мачтата платно. По платното имаше кръпки от брашнени чували и навито, то бе като знаме на пълно поражение.

Старецът бе слаб и мършав, с дълбоки бръчки на врата. По бузите му личаха кафяви петна от доброкачествения кожен рак, който се образува при отражението на слънцето върху водите на тропическото море. Петната стигаха почти до края на бузите, а по ръцете му имаше дълбоки следи на рани от въжетата, получени при изтегляне на тежки риби. Тия белези не бяха скорошни. Те бяха стари като почвата в някоя безрибна пустиня, проядена от ерозията.

Всичко у него беше старо освен очите му, а те имаха същия цвят като морете и бяха бодри и още непобедени.

— Сантяго — му каза момчето, като се изкачваха по брега от мястото, където бяха изтеглили лодката, — пак мога да излизам с тебе. Спечелихме малко пари.

Старецът беше научил момчето да лови риба и то го обичаше.

— Не — рече старецът. — На твоята лодка ѝ върви. Остани с тези хора.

— Но не помниш ли как ти излиза осемдесет и седем дни с лодката, без да уловиш нито една риба, пък след това три седмици наред всеки ден улавяхме все големи риби?

— Спомням си — отвърна старецът. — Знам, че ме остави, не защото ми нямаш вяра.

— Татко ме накара да те напусна. Момче съм и трябва да му се подчинявам.

— Знам — каза старецът. — Това е съвсем естествено.

— Той не ти вярва много.

— Не — отговори старецът, — но ние си имаме вяра, нали?

— Да — рече момчето. — Нали може да те почерпя една бира на „Терасата“, пък после ще занесем нещата в къщи.

— Защо пък да не може! — каза старецът. — То си е редно между рибари.

Те седнаха на „Терасата“ и много от рибарите се присмяха на стареца, но той не се ядоса. Някои измежду по-старите рибари го погледнаха и се натъжиха. Но те не се издадоха и учтиво заговориха за течението, за дълбочините, в които бяха пускали въдиците, за задържалото се хубаво време и за това, което бяха видели. Рибарите, на които бе провървяло през деня, се бяха вече прибрали и изчистили уловените марлини^[1]. Те просваха всяка риба напреки върху две дъски и четирима души я отнасяха до склада, олюлявайки се под тежестта. Там чакаха камиони с лед, за да я откарат на пазара в Хавана. Онези, които бяха уловили акули, ги бяха занесли в консервената фабрика в отвъдната страна на заливчето, където ги дигаха със скрипец, изваждаха им черния дроб, изрязваха им перките, одираха им кожата и ги нарязваха на дълги парчета за осоляване.

Когато духаше източен вятър, откъм залива се носеше миризма от консервената фабрика, но днес лъхаше само едва доловима миризма, защото вятърът задуха от север, а после стихна и на „Терасата“ беше приятно и слънчево.

— Сантяго — подзе момчето.

— Да — рече старецът.

Той държеше чашата и си мислеше за отдавна минали години.

— Да отида ли да взема сардели за утре?

— Недей. Иди да поиграеш бейзбол. Още мога да гребя, а Рохелио ще просне мрежата.

— Искам да отида. Щом не мога да ходя с тебе за риба, бих искал да ти услужа по някакъв начин.

— Нали ме почерпи една бира! — каза старецът. — Ти си вече цял мъж.

— На колко години бях, когато за пръв път ме взе в лодката?

— На пет. И за малко не загина, когато изтеглих една едра риба, преди да е съвсем изтощена. Тя за малко не разби лодката. Спомняш ли си?

— Спомнящ си как мяташе и удряше опашка, как се счупи седалището на лодката и как ти я бухаше с дървото. Спомням си как ти ме бутна в предната част на лодката, където бяха мокрите навити въжета. Цялата лодка се тресеше и такъв шум се вдигаше от ударите ти, сякаш сечеше дърво. Спомням си и миризмата на прясна кръв по мене.

— Наистина ли си спомняш това, или го знаеш от мене?

— Спомням си всичко още от първия път, когато излязохме заедно.

Старецът го погледна с обгорели от слънцето очи, спокойни и пълни с любов.

— Ако беше мое момче, щях да те взема със себе си и да рискуваме, пък каквото, стане — каза той, — но ти си имаш баща и майка и сега си в лодка, на която й върви.

— Да ти донеса ли сарделите? Знаем едно място, откъдето мога да ти намеря четири парчета стръв.

— Остана ми стръв от днес. Насолих я в една кутия. — Нека да ти взема четири парчета прясна стръв.

— Само едно — каза старецът.

Надеждата и увереността не бяха го напуснали. А сега те укрепваха, сякаш морският вятър ги освежаваше.

— Две — каза момчето.

— Две да са — съгласи се старецът. — Да не си ги откраднал?

— Мога и да открадна — отвърна момчето. — Тези ги купих.

— Благодаря ти — каза старецът.

Той беше твърде простодушен, за да се чуди кога и как бе станало тъй. Той знаеше, че е станал смирен, но знаеше също, че това не е позорно и че с нищо не накърнява гордостта му.

— Както е силно течението, утре ще имаме добър ден — каза той.

— Къде отиваш утре? — попита момчето.

— Много навътре, и ще се прибере, когато се обърне вятърът. Искам да бъда далече в морето, преди да се зазори.

— Ще се опитам да го накарам и ние да отидем навътре в морето — каза момчето, — та да ти помогнем, ако уловиш нещо много едро.

— Той не обича да лови много надалече.

— Така е — каза момчето, — но аз ще се направя, че виждам нещо, което той не може да види, да речем, някоя птица, която се върти над водата, и ще го накарам да влезем навътре за делфини.

— Толкова ли му са зле очите?

— Той е почти сляп.

— Чудна работа! — рече старецът. — Той никога не е ловил костенурки. Тоя лов мори очите.

— Но ти е години си ходил за костенурки отвъд Мъското Коуст^[2], а виждаш добре.

— Аз съм по-особен старец.

— Но як ли си сега дотолкова, че да изтеглиш някоя наистина грамадна риба?

— Як съм. Намерил съм му леснината.

— Хайде да занесем нещата до вас — каза момчето. — После ще взема серкмето и ще отида за сарделите.

Те прибраха разните принадлежности от лодката. Старецът носеше мачтата на рамо, а момчето понесе дървената кутия с навитите и гъсто сплетени кафяви въжета, пръта с куката и харпуна. Кутията за стръвта беше под дъската на кърмата заедно с дървото за доубиване на големите риби, когато ги изтегляха в лодката. Никой не би откраднал нещо от стареца, но по-добре беше да прибере платното и тежките въжета, понеже се разваляха от росата. Макар да беше уверен, че местен човек не би задигнал нещо, старецът смяташе, че няма защо да изкушава хората, като оставя пръта с куката и харпуна в лодката.

Те тръгнаха заедно нагоре по пътя до колибата на стареца и влязоха направо през отворената врата. Мачтата с навитото платно старецът облегна на стената, а до нея момчето остави сандъка и другите принадлежности. На дължина мачтата беше почти колкото едната стена на колибата. Колибата беше направена от жилавите прилистници на пъпките на царската палма, които се наричат гуано, и в нея имаше маса, креват, един стол и огнище на пръстения под, на което той си готвеше с дървени въглища. На кафявите стени,

направени от сплесканите застъпващи се листа на здравето и жилесто гуано, имаше цветна картина на светото сърце Христово и друга на Богородицата от Кобре. Това бяха спомени от жена му. Някога на стената имаше и една нейна цветна фотография, но той я бе свалил, защото се чувствуваше твърде самотен, когато я гледаше. Сега я държеше на поличката в ъгъла под чистата си риза.

— Какво имаш за ядене? — попита момчето.

— В тенджерата има малко жълт ориз с риба. Искаш ли да си хапнеш?

— Не. Ще ям в къщи. Да ти запаля ли огън?

— Не. По-късно ще го запаля. Пък може и да изям ориза студен.

— Бива ли да взема серкмето?

— Разбира се.

Нямаше никакво серкме и момчето помнеше кога го бяха продали, но те се преструваха тъй всеки ден. Нямаше и никаква тенджера с жълт ориз и риба, а момчето знаеше това.

— Осемдесет и пет е щастливо число — каза старецът. — Не ти ли се ще да докарам някой марлин над петстотин килца?

— Аз ще взема серкмето и ще отида за сарделите. Ще поседиш ли на слънце пред прага?

— Ще поседя. Имам вчерашния вестник и ще прегледам бейзбола.

Момчето не знаеше дали и вчерашният вестник не е измислица. Но старецът измъкна вестника изпод кревата.

— Перико ми го даде в кръчмата — обясни той.

— Ще се върна, като взема сарделите. Ще туря и твоите, и моите заедно в лед и утре заран ще ги разделим. Като се върна, ще ми разправиш за бейзбола.

— „Янките“ не могат да загубят.

— Малко ме плашат „Индианците“ от Клийвланд.

— Имай вяра в „Янките“, синко. Нима забравяш великия ди Маджо?

— Страх ме е и от детроитските „Тигри“, и от клийвландските „Индианци“.

— Гледай да не почнеш да трепериш даже и от „Червените“ от Синсинати, и от чикагските „Бели чорапи“!

(Имена на американски спортни клубове. — Б. пр.)

— Ти прегледай вестника и ще ми разправиш, като се върна.

— Какво ще кажеш, да купим четвъртинка от лотарията с номер осемдесет и пет? Утре е осемдесет и петият ден.

— Може — каза момчето, — ами осемдесет и седем, числото на големия ти неуспех?

— Такива работи не се повтарят. Как ти се струва, можеш ли намери билет с числото осемдесет и пет?

— Мога да поръчам.

— Поръчай един цял билет. Това прави два долара и половина. От кого можем да вземем толкова пари назаем?

— Лесна работа. Винаги мога да взема назаем два долара и половина.

— Мисля, че и аз бих могъл, но гледам да не взимам назаем. Първо взимаш назаем, а след това почваш да просиш.

— Стой на топло, дядо — каза момчето. — Не забравяй, че сега е септември.

— В тоя месец идват големите риби — рече старецът. — Всеки знае да лови риба през май.

— Отивам за сарделите.

Когато момчето се върна, старецът беше заспал на стола и слънцето беше залязло. То взе от кревата старото военно одеяло и го метна върху облегалото на стола и рамената на стареца. Това бяха особени рамена, все още силни, макар и много стари и вратът още беше силен и бръчките не личаха толкова, когато старецът спеше с клюмнала напред глава. Кръпка до кръпка личеше по ризата му, също като по платното на лодката, а кръпките бяха избелели от слънцето в най-различни отсенки. Главата му все пак имаше много старчески вид и тъй, както седеше сега, със затворени очи, лицето му бе съвсем безжизнено. Вестникът бе на коленете му и само тежестта на ръката пречеше на вечерния вятър да го отнесе. Старецът беше бос.

Момчето го остави там, а когато се върна, той още спеше...

— Събуди се, дядо — извика момчето и опря ръка в коляното му.

Старецът отвори очи и за миг-два имаше вид на човек, който се връща от много далече. После се усмихна.

— Какво носиш? — попита той.

— Вечеря — каза момчето. — Ще вечеряме.

— Не съм много гладен.

— Хайде, ела да хапнем. Не бива да отидеш на риба, без да си ял.
— Ядох вече — отвърна старецът.

Той стана, взе вестника и го сгъна, после започна да сгъва одеялото.

— Загърни се с одеялото — каза момчето. — Докато съм жив, ти няма да ходиш на риба, без да си ял.

— Тогава живеј дълго и се пази — рече старецът. — Какво ще ядем?

— Чер фасул с ориз, пържени банани и малко яхния.

Момчето ги донесо от „Терасата“ в поставени една над друга тенджерки. В джоба му имаше два комплекта от нож, вилица и лъжица, всеки увит в книжна салфетка.

— Кой ти даде това?

— Мартин. Съдържателят.

— Трябва да му благодаря.

— Аз вече му благодарих — каза момчето. — Ти няма защо да му благодариш.

— Аз ще му дам от най-хубавото месо на някой голям марлин — каза старецът. Той нали и друг път ни е пращал храна?

— Пращал е.

— Тогава трябва да му дам и нещо друго. Той е много любезен с нас.

— Той прати и две бири.

— Най-много ми харесва бирата в тенекиени кутии.

— Знам, но тази е в шишета, хатюейска бира. После ще върна бутилките.

— Да си жив и здрав — рече старецът. — Тогава да бяхме хапнали?

— Откога те подканям! — любезно отвърна момчето. — Не исках да отворя кутиите, преди да си готов.

— Готов съм вече. Нали трябваше да се поизмия. „Къде ли си се измил?“ — помисли момчето. В селото имаше вода две улици по-надолу. „Трябва да му нося вода — си каза момчето — и да донеса сапун и един хубав пешкир. Как не се сетих по-рано? Трябва да му взема още една риза, една дреха за зимата и още едно одеяло.“

— Яхнията ти е много добра — каза старецът.

— Разправи ми за бейзбола — го помоли момчето.

— В американската подгрупа „Янките“ са начело, както вече казах — започна старецът в добро настроение.

— Днес те загубиха — му каза момчето.

— Няма значение. Великият ди Маджо пак е във форма.

— Има и други в тима.

— Естествено. Но той е душата на тима. В другата подгрупа, избирайки между Бруклин и Филадельфия, предпочитам Бруклин. Но тогава пък се сецам за Дик Сизлър и онези знаменити удари в стария парк.

— Те си остават ненадминати. Не съм виждал човек да праща топката по-далече.

— Спомняш ли си, когато той идваше на „Терасата“? Искаше ми се да го заведа за риба, но ме досрамя да го поканя. Тогава те помолих ти да го поканиш, но и ти не се престаши.

— Знам. Много сбъркахме. Може би щеше да дойде с нас. Споменът щеше да ни остане за цял живот.

— Много бих искал да заведа на риба великия ди Маджо — каза старият. — Казват, че баща му бил рибар. Кой знае дали не е бил беден като нас. Тогава би ни разбрал.

— Бащата на великия Сизлър никога не е бил беден и когато е бил на моите години, той, бащата, играел в първоразредните клубове.

— На твоите години аз стоях пред мачтата на кораб с четириъгълни платна, който пътуваше за Африка, и привечер съм виждал лъвовете по брега.

— Знам. Разправял си ми това.

— За Африка ли да приказваме или за бейзбола?

— Нека да е за бейзбола — каза момчето. — Разправи ми за великия Джон Джей Макгро.

Буквата „джей“ момчето нарече „хота“.

— И той идваше понякога на „Терасата“ в ония дни. Груб човек беше и в думите, и в държанието си и ставаше опак, когато пиеше. Той се интересува не само от бейзбола, а и от коне. Все таки по джобовете си винаги имаше разни списъци на коне и често споменаваше имената им по телефона.

— Биваше го като организатор — каза момчето. — Баща ми го смята за най-добрия.

— Защото идваше тук по-често от другите — отговори старецът.
— Ако Дюроше продължаваше да идва тук всяка година, баща ти щеше да счита него за най-големия организатор.

— В същност кой е по-добър — Лукве или Майк Гонзалее?

— Смятам ги за равни.

— А ти си най-добрият рибар.

— Не. Има и по-добри.

— Que va^[3] — възрази момчето. — Има много добри рибари и някои от тях са знаменити, но като тебе няма друг.

— Благодаря ти. Думите ти ме правят щастлив. Дано не попадна на някоя толкова голяма риба, че тя да ми се изплъзне и да ни опровергае.

— Ако ти си още толкова як, колкото казваш, няма да се намери такава риба.

— Може да не съм толкова силен, колкото си мисля — каза старецът, — но знам много хватки и съм упорит!

— Сега би трябвало да си легнеш, та да си бодър утре заран. Ще върна нещата в „Терасата“.

— Тогава лека нощ. Ще те събудя утре рано.

— Ти си моят будилник — каза момчето.

— Моят будилник е старостта — рече старецът. — Защо ли старите хора се събуждат толкова рано? Да не би, за да им е по-дълъг денят?

— Не знам — отговори то. — Знам само, че момчетата спят дълбоко и до късно.

— Спомням си — каза старецът. — Ще те събудя навреме.

— Не обичам онзи да ме буди. Излиза, че не струвам колкото него.

— Разбирам.

— Гледай да се напиш, дядо.

Момчето излезе. Те бяха вечеряли без светлина на масата и старецът свали панталоните си и легна на тъмно. Той сви панталоните и ги постави за възглавница, като пъхна вестника в тях. Уви се в одеялото и легна върху старите вестници, които покриваха пружината на леглото.

Той скоро заспа и започна да сънува за Африка, която бе видял като момче: за дългите златисти плажове, за белите плажове — толкова

бели, че очите боляха от тях, за стръмните носове, за големите кафяви планини. Напоследък той всяка нощ живееше по тези плажове и в сънищата си чуваше рева на разбиващите се вълни и виждаше лодките на туземците да се плъзгат по тях. В съня си той усещаше миризмата на катран и кълчища по палубата на кораба и вдъхваше мириса на Африка, който вятърът от сушата носеше рано сутрин.

Обикновено, щом го лъхнеше този вятър, той се събуждаше и се обличаше, за да отиде и събуди момчето. Но тази нощ полъхът на ветреца подрани и той разбра в съня си, че е още много рано и продължи да сънува, за да види издигащите се от морето бели върхове на островите. След това видя насън разните заливи и естествени пристанища на Канарските острови.

Той вече не сънуваше бури, нито жени, нито забележителни случки, големи риби, побоища или борби, нито пък жена си. Сега в сънищата си виждаше само местности и лъвове по плажовете. Те си играеха като млади котки в здрача и той ги обичаше, както обичаше момчето. Него той никога не сънуваше.

Събуди се изведнъж, погледна луната през отворената врата, разви панталоните си и ги навлече. Отиде по малка нужда недалеч от колибата и после тръгна нагоре по пътя, за да събуди момчето. Трепереше от утринния студ, но знаеше, че като потрепери малко, ще се стопли и че скоро ще гребе в лодката си.

Вратата на къщата, в която живееше момчето, беше отключена и той я отвори и влезе, стъпвайки тихо с босите си крака. Момчето спеше на една кушетка в първата стая и старецът ясно го виждаше в светлината на гаснещата луна. Той прихвана единия крак и го държа, докато момчето се събуди, обърна се и го погледна. Старецът кимна, а момчето взе панталоните от стола до кревата и ги обу, седнало в леглото.

Старецът излезе из вратата и момчето го последва. Спеше му се. Старецът обгърна рамото му с ръка.

— Прощавай — каза той.

— Que va — възкликна момчето, — мъж съм, трябва да ставам рано.

Те поеха надолу по пътя към колибата на стареца. Из целия път в тъмнината се движеха боси мъже, понесли мачтите на лодките си.

Когато стигнаха колибата на стареца, момчето взе навитите въжета в кошницата, харпуна и пръта с куката, а старецът понесе на рамо мачтата с навитото на нея платно.

— Ще пиеш ли едно кафе? — попита момчето.

— Да оставим нещата в лодката и тогава.

Те пиха кафе от стари тенекии за кондензирано мляко в една лавка, която отваряше рано и обслужваше рибарите.

— Как спа, дядо? — запита момчето.

То вече се събуждаше, макар че още му бе трудно да се отърси от дрямката.

— Много добре, Манолин — отвърна старецът. — Днес вярвам, че ще ми върви.

— И аз вярвам — каза момчето. — Сега трябва да донеса твоите и моите сардели и прясната ти стръв. Моят човек сам си носи нещата. Той никога не иска друг да носи нещо.

— Двамата сме различни — каза старецът. — Аз те оставях да носиш туй-онуй, когато беше петгодишен.

— Помня — отвърна момчето. — Ей сега ще се върна. Изпий още едно кафе. Тук ни дават по сметка.

И то пое босо по кораловите скали към хладилника, където оставяха стръвта.

Старецът бавно изпи кафето си. Целият ден нямаше да хапне друго и знаеше, че трябва да го изпие. Отдавна вече храненето го отегчаваше и той никога не си носеше нещо за обяд. В носа на лодката държеше шише с вода и това му стигаше за през деня.

Момчето се върна със сарделите и двете парчета стръв, увити във вестник. Те тръгнаха надолу по пътеката към лодката, усещайки примесения с чакъл пясък под краката си, отблъснаха лодката и я плъзнаха във водата.

— Наслука, дядо.

— На добър час — каза старецът.

Той надяна въжените гривни на греблата върху клиновете и наведен напред при всяко изтегляне на греблата, започна да гребе в тъмното, за да изкара лодката извън пристанището. От другите плажове бяха излезли и други лодки, които се отправиха навътре в морето, и старецът чуваше ударите на греблата им, макар и да не

можеше да ги вижда, тъй като луната вече се беше скрила зад хълмовете.

Понякога от една или друга лодка долитаха думи. Но от повечето лодки не се чуваше говор, а само ударите на греблата. Като излязоха от входа на пристанището, те се разпръснаха и всяка лодка се отправи към онази част на океана, където рибарят се надяваше да намери риба. Старецът знаеше, че отива далеч в морето, остави зад себе си мириса на земята и навлезе в чистия утринен дъх на океана. Той видя фосфоресциращите водорасли на залива, когато гребеше в онази част на океана, която рибарите наричат „Големия кладенец“, защото там морското дъно внезапно хлътва на седемстотин клафтера дълбочина. На това място се събираха всякакъв вид риби покрай водовъртежа, който се образува от течението, когато то се удря в стръмните стени на океанското дъно. Тук имаше огромно струпване на скариди и дребни рибки за стръв, а понякога и цели пасажи от сепии в най-големите дълбочини. Нощно време те се издигаха до повърхността и служеха за храна на всички странстващи риби.

В тъмнината старецът усещаше пристъпа на утрото и докато гребеше, чуваше трептящия звук, който издаваха хвърчащите риби при излитането си от водата, и свистенето на твърдите им неподвижни криле, когато отлитаха в тъмнината. Той много обичаше хвърчащите риби — неговите най-добри приятели из океана. Съжаляваше птиците, особено тъмните, малки, нежни морски ластовици, които постоянно прелитаха, търсеха храна и почти нищо не намираха... „Животът на птиците е по-тежък от нашия, като изключим грабливите и тежките силни птици — си мислеше той. — Защо са създадени такива нежни и чудни птици като тези морски ластовици, когато тая водна шир може да бъде толкова жестока? Тя е добродушна и чудно хубава. Но тя може да стане безкрайно жестока, и то съвсем внезапно, а птици с такива слаби гласчета, които се въртят над водата и се спущат надолу, търсейки лов, са прекалено нежни за морето.“

Той винаги мислеше за морето в женски род. La març както го наричат хората на испански, когато го обичат. Случва се тези, които го обичат, да злословят за него, но тези думи винаги се казваха тъй, сякаш морето е жена. Някои от по-младите рибари — онези, които връзваха въжетата си на шамандури и притежаваха моторни лодки, купени, когато черният дроб на акулите струваше много пари — наричаха

морето el mar, което е мъжки род. Те гледаха на него като на съперник или местност, или дори като на враг. Но старецът винаги мислеше за морето в женски род, като нещо, което щедро прави или отказва големи добрини; и ако морето беснееше и вършеше злини, то бе, защото не можеше да не ги върши. „Луната ѝ действа, както действа на жената“ — си мислеше той.

Старецът гребеше равномерно, без това да му струва някакво усилие, тъй като не превишаваше обичайната си скорост, а повърхността на океана беше гладка освен при случайните водовъртежи на течението. Той оставяше течението да върши една трета от работата и когато почна да се развиделява, видя, че е навлязъл по-далече в морето, отколкото се надяваше да бъде по това време.

„Цяла седмица се мъчех да ловя риба в дълбоките кладенци и нищо не направих — си помисли той. — Днес ще работя там, дето минават пасажите от бонито и албакора^[4] и може би с тях да има някоя голяма риба.“

Още преди да се съмне съвсем, той пусна въдиците си и остави лодката да се носи по течението. Една от въдиците беше на четиридесет клафтера дълбочина, втората на седемдесет и пет, а третата и четвъртата бяха дълбоко в синята вода на сто и сто двадесет и пет клафтера. Куката минаваше през рибата, служеше за стръв, която бе завързана с главата надолу и здраво закрепена, а всички открити части на куката — нейната извивка и самият ѝ връх — бяха покрити с пресни сардели. Куката минаваше през двете очи на всяка сардела, така че те образуваха половин венец върху стоманеното острие. Всички части на куката, които някоя голяма риба би могла да докосне, имаха приятен мирис и хубав вкус.

Момчето му беше дало два малки пресни тона, наречени също албакора, които висяха като отвес на двете най-дълбоки въдици; на другите той бе надянал риби, които вече беше използвал за стръв, но бяха още в добро състояние, а хубавите сардели издаваха мирис и ги правеха привлекателни. За всяко въже, дебело колкото голям молив, беше прикрепена по една зелена пръчка, така че всяко дръпване или докосване до стръвта да наведе пръчката. Въдиците имаха по сто и петдесет метра навито въже, което можеше да бъде завързано към други резервни въжета, така че в случай на нужда рибата можеше да изтегли над петстотин и четиридесет метра въже.

Сега той наблюдаваше наклона на трите пръчки и гребеш леко, за да задържи въдиците почти отвесни и на съответната дълбочина. Сега беше съвсем светло и слънцето щеше да изгрее всеки миг.

Слънцето изгря леко от морето и старецът видя другите лодки ниско над водата и доста близо до брега, всички разпръснати по течението. Слънцето засия по-силно и когато се издигна високо, гладкото море отразяваше лъчите му така силно, че старецът почувствува остра болка в очите и почна да гребе, без да го гледа. Той гледаше надолу във водата и наблюдаваше въдиците, които се спускаха дълбоко надолу в дълбините. Държеше въдиците по-отвесно от всеки Друг рибар, тъй че на всяка дълбочина в тъмните води на течението да има стръв точно там, гдето той желаше тя да се намира, готова за рибата, която плава нататък. Другите рибари ги оставяха да плуват с течението и понякога стръвта беше на петдесет клафтера, когато рибарите мислеха, че е на сто.

„Аз ги държа съвсем на място — си мислеше той, — но вече не ми върви. Па кой знае? Може пък днес! Всеки ден е нов ден. По-добре е да ти върви! Но все пак предпочитам да си върша работата както трябва. Тогава дойде ли ти късметът, ще си готов.“

Вече бяха изминали два часа от изгрева, слънцето беше високо и очите не го боляха, като гледаше на изток. Виждаха се само три лодки и те изглеждаха да са много ниско и близко до брега.

„През целия ми живот са ме болели очите от равното слънце — си мислеше той. — А още са добри. Привечер мога да гледам право в него, без да виждам черно. А привечер то има повече сила. Сутрин обаче е по-болезнено.“

Точно тогава той видя една едра птица, която описваше кръгове в небето над него с дългите си черни крила. Тя бързо се спусна косо с опънати назад крила и пак започна да описва кръгове.

— Видяла е нещо — каза старецът на глас. — Не гледа току тъй.

Той загреба бавно и равномерно към мястото, където се беше птицата. Не бързаше и поддържаше въдиците почти отвесни. Използваше течението само донякъде, спазвайки и сега правилата, макар и да напредваше по-бързо, отколкото ако не се опитваше да се води по птицата.

Птицата се изкачваше все по-високо във въздуха и отново описва кръгове с неподвижни крила. Тогава изведнъж се спусна надолу и

старецът видя как от водата изскочиха хвърчащи риби и отчаяно прелетяха над повърхността.

— Делфини — каза старецът на глас. — Големя делфини. Той прибра веслата и измъкна малка въдица от предната част на лодката. Тя имаше стоманен повод и средна по големина кука. Той заби за стръв една от сарделите, спусна въдицата встрани от лодката и я завърза с една халка на кърмата. След това постави стръв на още една въдица и я остави на сянка в носа на лодката. Пак започна да гребе и да наблюдава дългокрилата черна птица, която сега вече се въртеше ниско над водата.

Докато я наблюдаваше, птицата отново се спусна с косо извити криле и после силно и безрезултатно ги размаха, докато следваше хвърчащите риби. Старецът виждаше леката бразда във водата, оставена от големите делфини, които преследваха бягащите риби. Делфините пореха водата под хвърчащите риби и понеже се движеха с голяма бързина, щяха да ги уловят при първото им падане във водата. „Голям пасаж делфини — помисли си той. — Нашироко са се пръснали и хвърчащите риби едва ли ще се отърват. За птицата няма надежда. Хвърчащите риби са много големи за нея и летят много бързо.“

Той наблюдаваше хвърчащите риби да излитат отново и отново из водата и гледаше безполезните движения на птицата. „Този пасаж се изплъзна — помисли си той. — Много бързо се движат и много далече отидоха. Но може да пипна някой заблуден от другите, а може и моята голяма риба да се върти около тях. Тя трябва да е някъде.“

Сега облаците над сушата се издигаха като планини и брегът изглеждаше като дълга зелена черта със сиво-синкави хълмове отвъд нея. Водата бе станала тъмносиня — толкова тъмна, че изглеждаше почти виолетова. Гледайки надолу, той видя червените пращинки на планктона в тъмната вода и странните отблясъци на слънцето в нея. Той гледаше как въдиците му висят право надолу и се губят във водата и беше щастлив да види толкова много планктон, защото край него винаги има и риба. Слънцето, което вече се беше издигнало по-високо, осветяваше водата по особен начин и това значеше хубаво време; и формата на облаците над сушата вещаеше същото. Но птицата почти не се виждаше вече и нищо не личеше по повърхността на водата освен няколко петна от жълти, избелели от слънцето саргасови

водорасли и пихтиестият виолетов мехур на една медуза, която се носеше наблизко. В нея се преливаха всички цветове на дъгата. Медузата се наведе на една страна и след това се изправи. Тя весело плуваше като мехур, а виолетовите ѝ панделки, дълги и смъртоносни, се носеха цял ярд зад нея. „*Agua mala*^[5] — каза човекът. — Курва такава!“

Тъй както гребеше, олюлявайки се леко на веслата, той погледна надолу във водата и видя дребните рибки, оцветени като влачещите се панделки. Те плуваха между тях и под малката сянка, която мехурът правеше, като се носеше по водата. Отровата не им действаше, но на хората тя действаше. Когато някои от тези лигави и морави влакна се закачеха на въжетата, докато старецът да вкара рибата в лодката, по целите му ръце излизаха рани. Те се подуваха, както става при опарване с отровния бръшлян^[6], но тези опарвания от „агуа мала“ идваха бързо и удряха като камшик.

Многоцветните мехури бяха много красиви. Но те бяха най-подлото нещо в морето и старецът много обичаше да гледа как големите морски костенурки ги ядяха. Костенурките ги виждаха, приближаваха се към тях отпред, затваряха си очите, за да бъдат напълно неуязвими, и ги изяждаха без остатък с всичките им панделки. Старецът много обичаше да гледа как костенурките ги ядат и му правеше голямо удоволствие да стъпва върху тях на плажа след някоя буря и да чува как пукат под загрубелите стъпала на краката му. Той много обичаше зелените костенурки и малките морски костенурки, които бяха толкова грациозни и бързи и имаха висока цена, ала изпитваше незлобиво презрение към огромните глупави костенурки с жълти черупки, които се любеха по много странен начин и блажено поглъщаха отровните медузи със затворени очи.

Той не виждаше нищо тайнствено в костенурките, макар че дълги години ги бе ловил с лодка. Съжаляваше ги до една, дори и огромните костенурки, които бяха дълги колкото лодката и тежаха цял тон. Повечето хора не ги жалеха, защото сърцето на костенурката пулсира с часове, след като е била заклана и нарязана.

„Но и аз имам такова сърце — мислеше си старецът, — и моите крака и ръце са като техните.“ Той ядеше белите им яйца, за да събира сили. Ядеше ги през месец май, за да има достатъчно сили през септември и октомври за най-големите риби.

Той изпиваше и по една чаша акулово масло от големия казан в бараката, където много от рибарите държаха принадлежностите си. Маслото оставяха там за онези рибари, които го харесваха. Повечето от тях не можеха да търпят вкуса му. Но то не беше по-лошо от това да става в ранните часове, както правеха всички, а и предпазваше от всякакви настинки или грип и беше много полезно за очите.

Старецът пак погледна нагоре и забеляза, че птицата отново описва кръгове.

— Намерила е риба — гласно рече той.

По повърхността на водата нямаше вече хвърчащи риби, нито пък отделни рибки за стръв. Старецът се бе загледал във водата. Изведнъж един малък тон изскочи, обърна се във въздуха и падна с глава надолу във водата. Тонът лъсна като сребро на слънцето и след като падна обратно във водата, един след друг наизскачаха и други и заподскачаха, във всички посоки, като пенеха водата и правеха дълги скокове към стръвта, те я наобиколиха и почнаха да я бутат.

„Ако не плуват много бързо, ще навляза сред тях“ — си мислеше старецът и наблюдаваше как пасажът от тонове силно разпенва водата и как птицата се спуска сред дребните рибки, плуващи почти на повърхността в паниката си.

— Птицата много ми помага — каза старецът.

Точно в този момент въжето при носа на лодката се опъна под ръката му. Старецът пусна греблата и усети как тежестта на малкия тон дърпа въдицата с тръпнещо движение, но той здраво държеше въжето и започна да го изтегля. Въжето трепереше все по-силно и още докато го теглеше, той успя да види във водата синия гръб и златистите страна на рибата, преди да я метне в лодката. Рибата лежеше в кърмата на лодката, огряна от слънцето, закръглена и продълговата като куршум, гледайки втренчено с големите си тъпи очи, а животът бързо я напущаше с всеки удар, който тя нанасяше по дъските на лодката с подвижната си красива опашка. За да не се мъчи повече, старецът я удари по главата и с един ритник отпрати потреперващото ѝ тяло в сянката под дъската на кърмата.

— Албакора — каза той на глас. — Чудесна стръв ще стане от нея. Трябва да има пет кила.

Старецът вече не си спомняше кога бе започнал да си говори на глас, когато биваше сам. Едно време той пееше, когато биваше сам;

понякога пееше и нощем, когато сам бдеше в малката рибарска лодка или в лодките за костенурки. Навярно бе започнал да си приказва на глас, когато остана сам, след като момчето го напусна, но не си спомняше ясно това. Когато ходеха за риба с момчето, те обикновено приказваха само когато бе необходимо. Приказваха нощно време или когато налетяваха на буря и лошо време. Между рибарите се смяташе, че не трябва да се говорят излишни приказки в морето и старецът открай време смяташе, че това е така и спазваше това правило. Но сега много пъти гласно изказваше мислите си, тъй като нямаше кого да дразни с това.

— Ако други ме чуят да си говоря на глас, биха ме сметнали за луд — каза той гласно. — Но понеже не съм луд; все ми е едно. А и богатите си имат радио, което да им приказва в лодките и да им съобщава новините за бейзбола.

„Сега не е време да мисли човек за бейзбол — си помисли той. — Сега е време да се мисли само за едно нещо. Това, за което съм роден. Около този пасаж може да се навърта някоя голяма риба. Аз улових само една изостанала албакора от ония, които ядяха малките рибки. Но те плуват бързо и отидоха навътре. Днес всичко, което се подава на повърхността, върви много бързо, и то на североизток. Да не би да е, защото преваля денят? Или някакъв знак за промяна на времето, който не познавам?“

Той вече не виждаше зеления бряг. Само върховете на сините хълмове се белееха, сякаш бяха покрити със сняг, а облаците изглеждаха като високи снежни планини над тях. Морето беше много тъмно и светлината се разпръскваше като през призма във водата. Милиардите пращинки на планктона бяха невидими сега, при високо вдигналото се слънце, и старецът в момента виждаше само слънчевия спектър в синята вода, където въдиците му се спуснаха право надолу в дълбочината, която на това място достигаше една миля.

Тоновете (рибарите наричаха с това име всички риби от този вид и даваха имена на разните подвидове само когато ги продаваха или ги разменяха за стръв) бяха вече изчезнали дълбоко във водата. Слънцето жареше и старецът го усещаше на врата си и усещаше как потта се стича по гърба му, докато гребе.

„Бих могъл просто да оставя лодката да се носи по течението — си мислеше той — и да поспя. Пък ще прекарам въжето около палеца

на крака си, за да ме събуди. Днес е осемдесет и петият ден и би трябвало да имам добър улов.“

В този момент, когато наблюдаваше въдиците си, той видя как една от стърчащите зелени пръчки изведнъж силно се изви и се потопи във водата.

— Така — каза старецът, — така!

Той прибра греблата в лодката, без да я удари. Посегна към въжетото и леко го хвана между палеца и показалеца на дясната си ръка. Не усещаше никакво дърпане, нито тежест, но продължаваше леко да стиска въжетото. След това то плахо трепна. Този път подръпването беше плахо — не силно и не тежко, — но той знаеше какво означава това. На сто клафтера дълбочина един голям марлин ядеше сарделите, които покриваха горния край и върха на ръчно изкованата кука, която стърчеше от главата на малкия тон.

Старецът държеше леко въжетото и внимателно го отвърза от пръчката с лявата си ръка. Сега той можеше да отпуща въжетото през пръстите си, без рибата да усети каквото и да е противодействие.

„Толкова навътре в морето през този месец, тя трябва да е огромна — си помисли той. — Изяж ги, рибо! Изяж ги! Моля ти се, изяж ги. Колко са пресни, а ти си там долу, на сто клафтера, на тъмно в студената вода. Позавърти се още веднъж в тъмното, пък се върни и ги изяж.“

Той усети лекото нежно подръпване, след това друго по-силно, когато главата на някоя сардела трябва да се е откъснала по-мъчно от куката. След това нищо.

— Хайде де — каза старецът на глас, — позавъртя се още веднъж. Помириши ги, нали са чудесни? Хубаво се наях сега, след това ще има тон. Твърд, студен, чудесен. Не се стеснявай, рибо. Изяж ги!

Той зачака с въжетото между палеца и пръста, като го наблюдаваше внимателно, а същевременно следеше и другите въдици, защото рибата можеше да отплува надолу или нагоре. Тогава пак усети лекото подръпване.

— Ще ухапе — каза гласно старецът. — Дано бог я вразуми да ухапе.

Но тя не ухапа. Рибата си беше отишла и старецът не усещаше никакво подръпване.

— Не може да се е изплъзнала — каза той. — И господ вижда, че не може да е избягала. Тя се върти долу. Може друг път да се е закачала на въдица и да си спомня нещичко за това.

В този момент той усети леко потрепване на въдицата и беше щастлив.

— Тя само се е въртяла — рече той. — Ще захапе. Щастлив беше, като усещаше лекото подръпване, после изведнъж почувствува нещо твърдо и невероятно тежко. Това беше тежестта на рибата и той остави въжето да се плъзга надолу и все по-надолу, като развиваше първото от двете запасни въжета. Докато въжето се спущаше, плъзгайки се леко през пръстите на стареца, той усещаше голямата тежест, макар натискът на палеца и на пръста му да беше почти недоловим.

— Ама риба! — каза той. — Захапала е тона напърно и сега се отдалечава с него.

„След това тя ще се обърне и ще я глътне“ — помисли той, но не го каза, защото знаеше, че ако кажеш нещо добро, то може да не стане. Той си даваше сметка каква огромна риба е тази и си мислеше как тя се отдалечава в тъмнината с тона напърно в устата си. В този момент той усети, че рибата се спря, но тежестта още се чувствуваше. После тежестта се увеличи и той пусна още въже. За миг старецът стисна поздравно с палеца и пръста си, а тежестта се увеличаваше и отиваше право надолу.

— Налапа го — каза той. — Сега ще я оставя хубаво да се наяде.

Той остави въжето да се плъзга през пръстите му, а с лявата си ръка снади свободните краища на двете резервни въжета за резервните въжета на другата въдица. Сега вече бе готов. Имаше три резервни въжета от по четиридесет клафтера освен въжето, което използваше.

— Налапай я още по-добре — каза той, — цялата я изяж. „Изяж я така, че острието на куката да пробие сърцето ти и да те убие — си мислеше той. — Дигни се полека нагоре и ме остави да забия в тебе харпуна. Добре. Готова ли си? Стигна ли ти времето да се нахраниш?“

— Хайде сега! — каза той гласно, дръпна с двете ръце и изтегли един метър от въжето. После дръпна пак няколко пъти, като теглеше въжето ту с едната, ту с другата ръка, с все сила, използвайки тежестта на цялото си тяло при извъртането.

Нищо не се случи. Рибата бавно се отдалечаваше и старецът не можеше да я издърпа ни един сантиметър. Въжето му беше здраво, направено за тежки риби, и той го държеше праметнато през гърба си, докато се опъна дотолкова, че от него почнаха да отскачат водни капки. Тогава то започна да издава някакъв бавен съскащ звук във водата, а той все още го задържаше, като се опираше на седалката и наклоняваше цялото си тяло назад. Лодката започна бавно да се придвижва в северозападна посока.

Рибата се движеше равномерно и те пътуваха бавно по спокойната вода. Другите въдици все още бяха във водата, но нищо не можеше да се направи.

— Де да беше момчето при мен — каза старецът на глас. — Една риба ми влачи лодката и аз съм колът, за който е вързано въжето. Бих могъл да вържа въжето за лодката, но рибата може да го скъса. Трябва да я държа с всички сили и да ѝ отпускам въже, когато трябва. Слава богу, че тя плува напред, а не е забила надолу. Не знам какво да правя, ако тя реши да отиде на дълбоко. Просто не знам какво бих направил, ако тя изведнъж се спусне в дълбочините и умре. Все нещо ще направя. Много неща може да направи човек.

Той държеше въжето, метнато през гърба си, наблюдаваше наклона му във водата и виждаше как лодката равномерно се движи в северозападна посока.

„Това ще я убие — мислеше си старецът. — Тя не може вечно така да кара.“ Но четири часа по-късно рибата все още плуваше равномерно навътре в морето, като влачеше лодката, а старецът продължаваше да седи, напрегнал мускулите си, с въжето през рамо.

— По пладне я хванах — каза той, — а още не съм я видял.

Преди да улови рибата, той бе нахлупил сламената си шапка и сега тя се връзваше в челото му. При това той зажадня. Свлече се на колене, като внимаваше да не направи рязко движение с въжето, придвижи се колкото можеше навътре към носа на лодката и с едната си ръка докопа шишето. Отвори го и отпи малко. Тогава си почина в предната част на лодката, седнал на извадената мачта с навитото платно, и се мъчеше да не мисли, а само да търпи.

Сетне погледна назад и забеляза, че земята вече не се вижда. „Все едно — помисли той. — Винаги мога да се прибера по сиянието на Хавана. До залез слънце има още два часа, а тя може да се вдигне и

по-рано на повърхността. Ако ли не, може би ще се вдигне, като изгрее луната, ако пък не се вдигне и тогава, може да излезе при изгрев слънце. Не съм се схванал и не ми липсват сили. Куката е в нейната уста, не в моята. Ама каква риба ще е тая, така да тегли лодката! Трябва здраво да е захапала жицата. Как ми се ще да я видя! Да я видя само веднъж, за да знам с какво се боря.“

Доколкото можеше да съди по звездите, през цялата нощ рибата нито веднъж не промени направлението си. Застудя след залеза и потта изсъхна на гърба му, по ръцете и по старческите му крака. През деня той бе вдигнал чувала, който покриваше сандъчето за стръв, и го бе проснал на слънце да съхне. Когато слънцето залезе, той го завърза около врата си, така че да покрие гърба му, и внимателно го пъкна под въжето, което сега минаваше над рамото му. Чувалът беше като възглавничка под въжето и той намери начин да се чувства почти удобно, като се наведе към предната част на лодката. В същност това положение бе само по-малко нетърпимо, но той си мислеше, че му е почти удобно.

„Нищо не мога да направя с тази риба, а и тя нищо не може да направи с мене — помисли той. — Поне докато кара така.“

По едно време той се изправи и се изпика през борда на лодката, вгледа се в звездите и провери посоката на движението. Въжето изпъкваше като фосфоресцираща жилка във водата право надолу от рамото му. Сега лодката се движеше по-бавно и сиянието на Хавана не беше така силно и той разбра, че течението навярно го носи на изток. „Ако загубя сиянието на Хавана, то сигурно отиваме по на изток — помисли старецът. — Защото, ако рибата неотклонно следваше същата посока, щях да го виждам още дълги часове. Как ли са завършили днес бейзболните мачове между първоразредните клубове? Чудесно би било да ловиш риба и да слушаш радио — си каза на ум той. — Постоянно мисли за работата! Мисли за това, което правиш! Да не направиш някоя глупост!“

— Де да беше момчето с мене — каза после на глас. — Да ми помага и да види днешния лов.

„Никой не трябва да остава сам на стари години — си помисли той. — Но това е неизбежно. Дано не забравя да изям тона, преди да се развали, за да пазя силите си. Помни: колкото и да не ти се яде, на заранта трябва да го изядеш. Помни!“ — повтори той на себе си.

През нощта два делфина се приближиха до лодката и той долавяше как се премятат и пухтят. Той можеше да разпознае пъхтенето на мъжкия от това на женската, което наподобяваше въздишка.

— Добри са — каза той. — Играят си, шегуват се и се обичат. Те са наши братя, като хвърчащите риби.

После почна да му става жал за голямата риба, която бе уловил. „Тя е чудесна, особена риба и кой знае колко е стара — си мислеше той. — Досега никога не съм улавял толкова силна риба. Никоя друга риба не се е държала така особено. Може би е твърде умна, за да почне да скача. Ако скочи или пък ако се спусне лудо, спукана ми е работата. Възможно е много пъти вече да се е улавяла на въдица и да знае, че тъкмо така трябва да се бори. Тя не знае, че има насреща си само един човек, и то стар. Но каква е грамадна! Колко много пари ще изкарам, като я продам, стига месото ѝ да е добро. Тя глътна стръвта като мъжка риба и тегли като мъжка риба, и не изпада в паника при борбата. Интересно е дали е намислила нещо, или просто е в същото отчаяно положение като мене?“

Той си спомни как бе уловил едната риба от двойка марлини. Мъжката риба и тоя път остави женската първа да яде и уловената риба, женската, изпадна в ужас, започна лудо и отчаяно да се бори и скоро се изтощи. През цялото време мъжката остана до нея, като плуваше покрай въжето и обикаляше с нея по повърхността. Тя бе толкова наблизко, щото старецът се боеше да не би да пререже въжето с опашката си, която бе остра като коса и дори приличаше на коса по големина и форма. Мъжката риба се въртеше наоколо през цялото време, докато старецът измъкваше женската с куката и я удряше с дървото, като държеше с другата си ръка кривия и остър меч с грапав като гласпапир ръб, и я налагаше по горната част на главата, дорде рибата доби цвят почти подобен на гърба на огледалото, и после с помощта на момчето я вдигна и преметна в лодката. След това, докато старецът оправяше въжетата и приготвяше харпуна, мъжкният скочи високо във въздуха покрай лодката, за да види къде е женската, после се спусна дълбоко надолу, като широко разпери лилавите си, подобни на крила гръдни перки и всичките му широки лилави ивици ясно личаха. „Красива риба беше — си спомни старецът — и не избяга.“

„Това беше най-тъжната гледка, която някога съм виждал с тези риби — си помисли старецът. — И момчето се беше натъжило. Извинихме й се и веднага я нарязяхме.“

— Де да беше тук момчето — каза той на глас, като се сгуши при извитите дъски на предната част на лодката, усещайки по праметнатото през рамо въже силата на грамадната риба, която равномерно се движеше към някакво избрано от нея място.

„Заради моето вероломство и тя трябваше да се реши да предприеме нещо“ — помисли старецът. „Тя бе решила да стои в дълбоките води, далеч навътре в морето, далеч от всякакви уловки и вероломства. А аз бях решил да отида и да я издиря далече от хората, далече от всички хора в света. Сега сме свързани, от обяд насам сме свързани. И няма кой да ни помогне — нито на нея, нито на мене.“

„Може би не е трябвало да ставам рибар — си помисли той. — Но точно за това съм бил роден. Да не забравя да изям тона, когато развидели.“

Малко преди да се съмне, нещо дръпна една от въдиците зад него. Той чу как се счупи пръчката и как въжето започна бързо да се спуска през борда на лодката. В тъмнината той измъкна ножа си от ножницата и като пое цялата тежест на рибата върху лявото си рамо, се наведе назад и преряза въжето върху ръба на борда. После преряза другото въже, което бе най-близо до него, и в тъмната завърза свободните краища на навитите резервни въжета. Работеше много ловко с едната си ръка, като застъпи с крак навитите на кръг въжета, за да ги крепи, докато стяга възлите. Сега му се събираха шест запасни въжета. Имаше по две от всяка стръв, които бе прерязал, и две от стръвта, която бе глътнала рибата. Всичките сега бяха снабдени. „Когато стане светло — си помисли той, — ще пропълзя до по-късата въдица и нея ще прережа, и ще я вържа за резервните въжета. Ще изгубя двеста клафтера хубаво каталанско въже и куките, и стоманения повод. Това може да се замени. Но кой ще ми върне моя марлин, ако някоя риба се закачи на другата въдица и му пререже въжето? Не знам каква беше рибата, която ей сега се хвана на стръвта. Може и тя да е била марлин или някоя акула. Не можах да я усетя. Трябваше бързо да се отърва от нея“. — Защо не е тук момчето! — гласно рече той. „Но момчето не е при тебе — си помисли той. — Ти си сам. И по-добре ще направиш

сега да пропълзиш до последната въдица, тъмно не тъмно, да я прережеш и да снадиш двете ѝ резервни въжета.“

Така и направи. Трудно беше да се работи на тъмно. По едно време рибата направи рязко движение и той падна по лице и се поряза под окото. Кръвта потече надолу по бузата му, но скоро се съсери и засъхна, преди да достигне брадата. Той бавно се промъкна обратно към носа на лодката и си отпочина, облегат на дъските. Нагласи чувала, внимателно премести въжето на друго място на рамото си и като пое цялата тежест върху раменете, ясно усети колко силно тегли рибата, а после с ръка провери скоростта, с която се движеше лодката.

„Защо ли рибата се дръпна така! — чудеше се той. — Поводът трябва да се е плъзнал по силно издутия ѝ гръб. Сигурно гръбът ѝ не я боли толкова, колкото моят. Но колкото и да е голяма, тя не може вечно да тегли лодката. Сега разчистих всичко, което би могло да пречи, и имам много запасни въжета; повече от това, здраве.“

— Рибо — каза той тихо на глас, — ще остана с тебе, докато умра.

„И тя ще остане с мене, предполагам“ — си мислеше старецът и зачака да се развидели. Студено беше в тия часове преди зазоряване и той се притисна към дъските, за да се стопли. „Все ще издържа колкото нея“ — си помисли той. В ранния здрач обтегнатото въже се спускаше стръмно надолу към дълбините. Лодката се движеше равномерно и когато ръбът на слънцето се показа, лъчите му огряха дясното рамо на стареца.

„Тя е забила на север — си каза старецът. — Течението трябва да ни е отнесло далече на изток — мислеше той. — Дано и тя да тръгне по течението. Това ще е указание, че започва да се уморява.“

Когато слънцето се вдигна още по-високо, старецът си даде сметка, че рибата не проявява признаци на умора. Имаше само един благоприятен знак. Наклонът на въжето показваше, че тя плува на по-малка дълбочина. Това не значеше непременно, че рибата ще скочи, но и не беше изключено.

— Дано бог я накара да скочи — каза старецът. — Имам достатъчно въжета, за да се справя с нея.

„Ако успея да я дръпна малко по-силно, може да я заболи и тя да скочи — си помисли той. — Сега нали се е съмнало, нека скача, та да

напълни с въздух мехурите по гръбнака си и тогава няма да може да се спусне, за да умре надълбоко.“

Той се опита да дръпне по-силно, но откакто бе уловил рибата, въжето бе все така опънато, до скъсване. Старецът усети това, когато се наведе назад, и понечи да тегли. Той разбра, че въжето не може да издържи по-голямо напрежение. „Не трябва да правя резки движения — реши той. — При всяко внезапно дръпване раната от куката се разширява и после, когато рибата скочи, желязото може да се изплъзне от устата ѝ. А и по-добре ми е, като грее слънцето сега поне мога да не гледам право в него.“

На въжето се бяха увили жълти водорасли и старецът знаеше че те само забавят лодката и това го зарадва. Бяха същите жълти водорасли на Гълфстрийма, които фосфоресцираха толкова силно през нощта.

— Рибо — каза той, — обичам те много и те уважавам, но до довечера ще те убия.

„Дано да е така“ — си помисли той. Малка птичка се зададе към лодката от север. Беше пойна птичка и хвърчеше много ниско над водата. Старецът разбра, че тя е много уморена.

Птичката достигна задната част на лодката и кацна, за да си почине. Сетне описа няколко кръга около главата на стареца и кацна на въжето, където ѝ беше по-удобно.

— На колко си години? — запита я старецът. — Това първото ти пътуване ли е?

Птицата го погледна, когато той и заговори. Тя беше толкова уморена, че дори не разгледа въжето и се залюля, когато нежните ѝ крачка се заловиха за него.

— Здраво е опънато — ѝ каза старецът. — Дори прекалено здраво. Ти не би трябвало да си толкова уморена след такава безветрена нощ. Птиците нещо май не ги бива!

„Навярно соколите ги пресрещат в морето“ — мина му през ума. Но той не каза това на птицата, която и без това не можеше да го разбере, а и тя много скоро щеше сама да научи за соколите.

— Хубаво си почини, малка птичко — каза той, — и тогава тръгни, пък каквото е рекъл господ, както е и с хората, и с птиците, и с рибите.

Говоренето го ободряваше, тъй като гърбът му се беше схванал през нощта и сега силно го болеше.

— Остани в къщата ми, щом искаш, птичко — каза той. — Съжалявам, че не мога да вдигна платното и да те прибера с лекия ветреца, който се надига, но аз имам тука един приятел.

В този момент рибата дръпна стареца с внезапно движение към предната част на лодката и той без малко щеше да падне във водата, ако не беше стегнал мускулите си и отпуснал още въже.

Птицата беше хвъркнала, когато се дръпна въжетото, и старецът дори не я видя да отлита. Той внимателно опипа въжетото с дясната си ръка и забеляза, че кърви.

— Нещо трябва да е жегнало рибата — каза той на глас и дръпна въжетото назад, за да види дали ще успее да я обърне. Но когато изпъна въжетото до скъсване, той го задържа в това положение и се облегна назад.

— Сега виждаш зор, рибо — каза той, — ама и аз си знам какво ми е.

Той се озърна да види птичката, защото му се щеше тя да бъде при него, за да не е сам. Птичката бе отлетяла.

„Малко поседя ти — помисли човекът. — Но там, където отиваш, е по-лошо, докато стигнеш до брега. Как оставих рибата да ме пореже с този бърз удар! Трябва съвсем да съм оглупял. Може би гледах птичката и си мислех за нея. Сега ще си гледам внимателно работата, а после трябва да изям тона, за да не отмалея.“

— Де да беше тука момчето — каза той на глас. — Жалко, че нямам малко сол.

Като премести въжетото на лявото си рамо, той приклепна внимателно, изми ръката си в океана и я поддържа потопена повече от минута, гледайки как кръвта се размива и колко равномерно водата натиска ръката му при движението на лодката.

— Сега рибата плува много по-бавно — каза той.

Щеше му се да подържи ръката си в солената вода по-дълго, но се боеше да не би рибата да направи някое внезапно движение и затова се изправи, опъна се и тури ръката си над очите, за да се опази от слънцето. Дланта му беше разрязана само от силното триене на въжетото, но порязаното място беше частта на ръката, с която работеше.

Той знаеше, че за да измъкне рибата, ще трябва много да поработи с ръце и беше недоволен, че се е порязал, преди да почне борбата.

— Сега — каза той, когато ръката му беше изсушена — трябва да изям малкия тон. С куката мога да го достигна и да го изям тук на по-удобно място.

Той приклепна, намери рибата под дъската на кърмата и я дръпна към себе си така, че тя да не докосне навитите въжета. Като държеше въжето на лявото си рамо и теглеше с лявата ръка, той откачи тона от куката, после я върна на мястото ѝ. Притисна рибата с едното си коляно и разряза тъмночервеното месо на дълги ивици от главата до опашката. Парчетата наподобяваха клинове и той ги режеше от гръбнака до корема. Като нарязва шест парчета, той ги нареди по дъската към носа на лодката, избърса ножа в панталоните си, вдигна останките на рибата за опашката и ги хвърли в морето.

— Не вярвам да мога да изям цялата риба — каза той и преряза с ножа едно от парчетата. Той усещаше равномерното, силно теглене на въжето и лявата му ръка се схвана. Тя бе здраво вкопчена в тежкото въже и той я погледна с отвращение.

— Това ръка ли е! — каза той. — Схвани се, щом искаш! Стана като ноктите на граблива птица! Това няма да ти помогне.

„Хайде! — си каза той на ум и погледна надолу в тъмната вода, за да види наклона на въжето. — Хайде, изяж това и то ще засили ръката. Тя не е крива. Толкова часове си с тая риба. Но ти можеш да стоиш с нея навеки. Хайде, изяж тона!“

Той вдигна едно парче, тури го в устата си и започна бавно да дъвче. То не беше неприятно.

„Хубаво го сдъвчи! — си каза той. — Изкарай му всичкия сок. Никак няма да е лошо с малко лимонов сок или със сол.“

— Как си, ръката ми? — попита той схванатата си ръка, която беше съвсем вдървена, почти като мъртва. — Ще си хапна още заради тебе.

Той изяде другата част на парчето, което бе прерязал на две. Внимателно го сдъвка и после изплю кожата.

— Как сме, ръката ми? Или е още много рано да питам? Той взе още едно цяло парче и го сдъвка. „Това е силна, пълнокръвна риба — си помисли той.

— Имах късмет да уловя нея вместо делфина. Неговото месо доста сладни, а това почти не сладни и цялата му сила е още в него.“

„Човек трябва да е практичен — си помисли той. — Жалко, че няма малко сол. Хич знам ли дали това, което остана от рибата, няма да изгние, или да изсъхне от слънцето. По-добре да я изям цялата, макар че не ми се яде. Рибата долу е спокойна и все си плува равномерно. Ще я изям цялата, та после да съм готов.“

— Имай търпение, ръката ми — каза той, — за теб правя това.

„Да можех да нахраня рибата! — мина му през ума. — Тя ми е сестра. Но трябва да я убия и затова трябва да си поддържам силите.“

Бавно и съвместно той изяде всичките парчета. Изправи се и изтри ръка в панталоните.

— Сега ти, ръката ми, можеш да пуснеш въжето — каза той, — а аз ще работя само с дясната, докато престанеш с тия глупости.

Той тури левия си крак върху тежкото въже, което лявата ръка бе държала досега, и се изпъна назад.

— Дано даде бог да мине това схващане — каза той, — защото не знам какво ще прави рибата.

„Но тя изглежда съвсем спокойна — си каза на ум — и следва своя план. Но какъв и е планът? — се запита той. — А моят какъв е? Моят ще нагодя в момента според нейния, защото тя е грамадна. Ако скочи, мога да я убия, но тя годинясва там долу. Тогава и аз ще стоя цяла вечност с нея.“

Той разтърка схванатата ръка в панталона и се опита леко да раздвижи пръстите. Но ръката не се отваряше. „Може да се отвори от слънцето — си помисли той. — Може би ще се отвори, когато се смели хранителният суров тон. Каквото и да става, аз трябва да използвам тази ръка. Ще я разтворя, но не искам сега да я разтварям насила. Нека се отвори сама и тъй да се върне в нормално положение. Кое то си е право, много я насилих през нощта, когато трябваше да освободя различните въжета и да ги снаждам.“

Той хвърли поглед към морето и разбра колко бе самотен. Но виждаше слънчевия спектър в дълбоката тъмна вода, обтегнатото напред въже и странното вълнение на спокойното море. Сега пасатът започна да трупа облаци. Той погледна напред и видя ято диви патици, които ту се очертаваха в небето, ту се губеха и пак се очертаваха. Тогава се увери, че човек никога не е сам в морето.

Сети се за онези хора, които се боят да навлязат с малка лодка навътре в морето, без да виждат суша, и призна, че са прави в месеците, когато времето внезапно се разваля.

Но сега бяха ураганните месеци и когато няма урагани, през тези месеци настъпва най-доброто време от цялата година. „Когато ще има ураган, ако си в морето, много дни преди това ще видиш признаци по небето — мислеше той. — На сушата хората не ги виждат, защото не знаят какво да търсят. И навярно сушата някак влияе на формата на облаците. Но сега няма да има ураган.“

Той погледна небето и видя кълбестите бели облаци, натрупани като привлекателни купчини сладолед, а далече над тях, по високото септемврийско небе, се рееха тънки пера на облаците, наречени сируси.

— Лек бриз — рече той. — Времето е по-изгодно за мене, отколкото за тебе, рибо.

Лявата му ръка бе още схваната, но той почна бавно да я отпуска.

„Мразя тия схващания — си помисли той. — Това е предателство на собственото ти тяло. Унизително е пред другите хора да имаш диария поради отравяне от развалена храна или да повръщаш от нея. Но едно схващане (той го наричаше каламбре^[7]) те унижава пред самия тебе, особено когато си сам.“

„Ако момчето беше тук, то можеше да ми я разтрие и да я отпусне от лакътя надолу — мислеше той. — Но тя все ще се отпусне.“

Тогава с дясната ръка той опипа въжето, за да усети разликата в тегленето, преди да види, че наклонът се променя във водата. Сетне, както беше наведен назад, облегат на въжето и удряйки силно лявата ръка върху хълбока, той видя въжето бавно да се надига нагоре.

— Тя се изкачва — каза той. — Хайде, ръката ми. Моля ти се, оправяй се.

Въжето се издигаше бавно и равномерно, после повърхността на водата далече пред лодката се надигна и рибата се подаде. Тя сякаш нямаше край, като почна да излиза, а вода струеше от страните ѝ. Блестеше на слънцето; и главата, и гърбът ѝ бяха тънморави, а на слънцето по страните ѝ личаха широки светло лилави ивици. Мечът ѝ бе дълъг колкото хилка за бейзбол^[8] и към върха се изтъняваше като рапира. Тя се показва цяла над водата. След това отново се спусна надолу, гладко, като изкусен плувец. И старецът видя голямата ѝ,

подобна на коса опашка да се потопява, а въжето започна бързо да се изтегля от лодката. — Тя е два фута по-дълга от лодката — каза старецът.

Въжето се изтегляше бързо, но равномерно и рибата не беше в паника. Старецът се опитваше с две ръце да задържи въжето и дърпаше дотолкова, че да не го скъса. Той знаеше, че ако не успее да забави рибата с равномерно теглене, тя може да извлече цялото въже и да го скъса.

„Тя е голяма риба и трябва да я убедя — си помисли той. — Не трябва да й дам възможност да разбере колко е силна, нито какво би могла да стори, ако заплува още по-бързо. На нейно място аз бих дал пълен ход сега и бих плувал, докато нещо се скъса, но слава богу, те не са толкова умни като нас, които ги убиваме; макар че са по-благородни и по-способни.“

Старецът беше виждал всякакви големи риби. Той беше виждал риби, които тежат повече от половин тон, и през живота си бе улавял две такива риби, но никога сам. А сега — сам и тъй далече от невидимата суша, него го теглеше най-голямата риба, която някога бе виждал. Той не бе и чувал за по-голяма риба от тази, а лявата му ръка все още беше схваната като затворени нокти на орел.

„Все ще се отпусне — си помисли той. — Положително ще се отпусне, за да помогне на дясната ръка. Три неща са братя: рибата и двете ми ръце. Тя трябва да се отпусне. Недостойно е за нея да бъде схваната.“

Рибата пак бе забавила хода си и вървеше с обикновената си скорост.

„Интересно защо скочи тя — си мислеше старецът. — Тя скочи, сякаш за да ми покаже колко е голяма. Сега поне знам — си каза той. — Жалко, че не мога да й покажа като какъв човек съм аз. Но пък тя би могла да види схванатата ми ръка! Нека си мисли, че ме бива повече, отколкото струвам в същност, и тогава наистина ще струвам повече. Де да бях аз рибата с всички нейни качества — си помисли той — и да се боря само с волята и ума на човека.“

Той се настани удобно в дъното на лодката и търпеливо понасяше болките си, а рибата равномерно плуваше и лодката бавно се движеше по тъмната вода. Морето започна леко да се вълнува от

вятъра, който задуха от изток, а по обяд лявата ръка на стареца се отпусна.

— Лошо ти се пише, рибо — каза той и премести въжето по чувала, който покриваше рамото му.

Той се бе разположил удобно, но страдаше, макар че съвсем не го признаваше.

— Не съм религиозен — каза той, — но ще кажа „Отче наш“ десет пъти и „Аве Мария“ десет пъти, та да уловя рибата, и уловя ли я, обещавам да отида на поклонение на Богородица в Кобре. Давам обещание.

Той започна механично да казва молитвите. Понякога умората надделяваше и той забравяше молитвата, но затова почна да я казва бързо, за да му идват думите автоматично. „Аве Мария“ е по-лесна за каване от „Отче наш“ — си помисли той.

„Приветствам те, Мария, пълна с милост, господ е с тебе. Благословена си ти между жените и благословен е плодът от утробата ти, Исус. Света Мария, майко божия, моли се за нас, грешниците, сега и в часа на смъртта ни. Амин.“ После добави: „Благословена Богородице, моли се за смъртта на тази риба. Макар че е чудесна.“

След като си каза молитвите, той се почувствува много по-добре. Но страдаше не по-малко от преди и даже малко повече. Облегна се на дъската на кърмата и механически започна да раздвижва пръстите на лявата си ръка.

Слънцето пареше сега, макар и да подухваше лек ветрец.

— Я да туря нова стръв на малката въдица, там при носа — каза той. — Ако рибата реши да остане във водата още една нощ, ще трябва пак да ям, а водата в шишето е намаляла. Не вярвам тук да уловя нещо друго освен делфин. Когато е пресен, той не е лош за ядене. Де ще някоя хвърчаща риба да се метне в лодката довечера! Но нямам фенер, за да ги привлека. Хвърчащите риби са много вкусни сурови и няма да стане нужда да я нарязвам. Сега трябва да си пестя силите. Исусе, не знаех, че тя е толкова голяма.

— И все пак ще я убия — каза той, — с всичкото й величие и слава.

„Макар да е несправедливо — добави той мислено. — Но аз ще й покажа на какво е способен човек и колко може да издържи.“

— Казах на момчето, че съм по-особен старец — каза той. — Сега му е времето да го докажа.

Хилядите случаи, когато бе доказвал това, не значеха нищо. Сега той отново го доказваше. Всяко излизане в морето беше нов случай и той никога не мислеше за миналото, когато улавяше риба.

„Де да щеше рибата да поспи малко, че и аз да поспя и да сънувам лъвовете — си помисли той. — Защо ли най-много сънувам лъвове? Не мисли, старче — си каза той, — почивай си сега, опрян на дъските, и не мисли за нищо! Рибата работи, ти пък работи, колкото може по-малко!“

Вече преваляше пладне и лодката все още се движеше бавно и равномерно, но сега източният вятър оказваше известно съпротивление и старецът леко се носеше по слабо развълнуваното море, а болката от въжето, което лежеше през рамото му, беше някак равна и лека.

По едно време следобед въжето отново започна да се издига. Но рибата само продължаваше да плува по-близо до повърхността. Слънцето падаше на лявата му ръка и рамо и по гърба му. При това той позна, че рибата бе свила от север малко накъм изток.

Сега, когато я беше вече видял веднъж, той си представяше как тя плува във водата с моравите си гръдни перки, разперени широко като крила, а голямата изправена опашка пори тъмнината. „Интересно колко вижда тя на тази дълбочина — си помисли старецът. — Очите ѝ са огромни, а един кон с много по-малко око може да вижда на тъмно. Едно време аз виждах доста добре на тъмно. Не в пълен мрак, но почти както виждат котките.“

Слънцето и постоянното движение на пръстите съвсем бяха отпуснали лявата му ръка. Той започна да прехвърля повече от тежестта върху нея и раздвижваше мускулите на гърба си, за да попремине болката от врязаното въже.

— Ако не си уморена, рибо — каза той на глас, — наистина трябва да си много особена.

Изведнъж той се почувствува много изморен. Знаеше, че скоро ще се стъмни и се помъчи да мисли за други неща. Мислеше за първоразредните клубове (на испански той ги наричаше Gran Ligas). Известно му беше, че „Янките“ от Ню Йорк сега играеха срещу „Тигрите“ от Детройт.

„Ето вече втори път, откак не знам резултатите на игрите — си помисли той, — но трябва да имам пълно доверие и да бъда достоен за великия ди Маджо, който върши всичко съвършено въпреки болката от шиповете в петата. Какво е шип? — се запита той. — Un espuela de hueso^[9]. Ние ги нямаме. Може ли да е толкова болезнено, колкото шипът на петел, забит в петата на човек. Струва ми се, че не бих могъл да изтърпя това или пък да ми извадят едно око, или двете очи, и да продължавам да се бия, както правят петлите. Човек не струва много в сравнение с големите птици и дивите зверове. Все пак бих предпочел да съм онзи звяр там долу, в тъмнината на морето.“

— Ами ако дойдат акули? — каза той на глас. — Ако дойдат акули, господ да ни е на помощ, на мене и на нея. „Вярваш ли, че великият ди Маджо би стоял с една риба толкова време, колкото стоя аз с тази? — си помисли той. — Положително би стоял, дори по-дълго, тъй като е млад и силен. При това баща му е бил рибар. Но дали шипът би го болял прекалено много?“

— Не знам — каза той на глас, — никога не съм имал кокоши трън.

За да си даде кураж, на залез слънце той си спомни случая в кръчмата в Казабланка, когато бе играл играта с ръце с грамадния негър от Сиенфугос, който бе най-силният човек на доковете. Цяло денонощие те бяха прекарвали с лакти върху една тебеширена линия, начертана на масата, с изправени нагоре юмруци. Всеки от тях се мъчеше да свали ръката на другия на масата. Мнозина се обзалагаха и хората влизаха и излизаха от кръчмата, осветена с газови лампи, а той все гледаше ръката и юмрука на негъра и лицето му. След първите осем часа сменяваха реферите на всеки четири часа, за да могат да спят. Кръв почна да блика изпод ноктите и на двамата и те се гледаха право в очите, гледаха ръцете и лактите си, а хората, които бяха заложили пари, влизаха и излизаха от стаята или седяха на високи столове до стената и ги наблюдаваха. Стените бяха дървени, боядисани яркосиньо и сенките на лампите падаха върху тях двамата. Сянката на негъра беше огромна и се движеше по стената, когато ветрецът раздвижваше лампите.

Цяла нощ победата клонеше ту към единия, ту към другия, а на негъра му даваха ром и му палеха цигари. Тогава негърът, подсилен от рома, правеше огромно усилие и в един момент успя да наклони с

почти шест сантиметра ръката на стареца (той тогава не беше старец, а Сантяго El sampeon^[10]). Но старецът пак си беше върнал ръката в отвесно положение. Тогава бе разбрал, че ще победи негъра, който беше мъжага и отличен атлет. На разсъмване, когато зрителите настояваха да се обяви равен резултат, а реферът клатеше глава, той бе направил върховно усилие и изви ръката на негъра надолу и още надолу, докато тя опря на масата. Състезанието беше започнало в утрото на един неделен ден, а завърши в понеделник сутринта. Много от хората, които бяха заложили пари, настояваха за равен резултат, защото трябваше да отидат на работа в доковете и да товарят чували със захар или пък в Хаванската каменовъглена компания. Иначе всички биха искали състезанието да завърши с победа. Но той и без това го бе завършил, и то преди да дойде време някой да тръгне за работа.

Дълго време след това всички го наричаха „Шампиона“ и през пролетта се състоя второ състезание. Но тогава не залагаха големи суми и той го бе спечелил твърде лесно, тъй като още при първото състезание бе сломил увереността на негъра от Сиенфугос. След това бе изкарал още няколко състезания и с тях свърши. Той считаше, че може да победи всекиго, стига да желае това достатъчно силно, но че може и да повреди дясната си ръка и това да му пречи при риболова. Бе опитал лявата си ръка в няколко пробни състезания. Но лявата ръка винаги му бе изневерявала, не правеше, каквото той искаше от нея, и затова не ѝ вярваше.

„Сега слънцето хубаво ще я напече — си помисли той. — Не вярвам пак да се схване, освен ако се застуди през нощта. Какво ли ще донесе тази нощ?“

В небето пролетя аероплан на път за Маями и той наблюдаваше как сянката му плаши ятата от хвърчащи риби и ги кара да излитат от водата.

— Щом има толкова много хвърчащи риби, би трябвало да има и делфини — каза той и се наведе назад, за да види дали не ще може да изтегли малко от въжето. Но той не успя и въжетото остана все така опънато като пред скъсване. Лодката бавно се движеше напред и той проследи с поглед аероплана, докато се загуби.

„Трябва да е много особено в аероплан — си мислеше той. — Как ли изглежда морето от такава височина? Навярно те виждат ясно рибите, когато не летят много високо. Ще ми се да хвърча много бавно

на височина триста-четиристотин метра и да гледам рибите отгоре. Когато ходех на лов за костенурки, виждах много нещо даже от мачтата. Оттам делфините изглеждат по-зелени и човек може да види ивиците по тях и моравите им петна и да види целия пасаж, както си плува. Защо ли всички бързи риби от тъмното течение имат морави гърбове и обикновено морави ивици или петна? Делфините, разбира се, изглеждат зелени, защото в същност са златисти. Но когато идват преизгладнели да търсят храна, по страните им се виждат морави резки, както при марлините. Да не би тези петна да се явяват от яд или от голямата бързина, с която плуват?“

Тъкмо преди да се стъмни, когато минавах крак един голям остров от саргасави водорасли, които се надигаха и полюляваха в леко развълнувано море — сякаш океанът прави любов под някакво жълто одеяло, — на малката въдица се улови един делфин. Изпървом той го видя, когато делфинът скочи във въздуха — чисто злато в последните лъчи на слънцето, — извивайки се и пляскайки с перките във въздуха. Той скочи много пъти, изразявайки страха си с акробатични движения. Старецът полека се добра до кърмата и превит, хванал голямата въдица с дясната си ръка, издърпа делфина с лявата, като застъпваше изтегленото въже с левия си крак. Когато рибата беше до кърмата и ту се спускаше надолу, ту се мятеше отчаяно наляво и надясно, старецът се наведе над водата и праметна в лодката матово златистата риба с морави петна. Челюстите ѝ с бързи конвулсивни движения захапваха куката и тя удряше дъното на лодката с дългото си плоско тяло, с опашката и главата си, а той я заудря по лъскавата златиста глава, докато тя потрепера и остана неподвижна.

Старецът откачи рибата от куката, надяна още една сардела за стръв и я метна в морето. После бавно пропълзя до носа на лодката. Изми лявата си ръка и я избърса в панталоните си. След това премести голямото въже от дясната си ръка в лявата и изми дясната в морето, като същевременно наблюдаваше как слънцето потъва в океана и следеше наклона на голямата въдица.

— Никаква промяна няма — каза той, но по напора на водата срещу ръката забеляза, че лодката се движи значително по-бавно. — Ще завържа греблата едно за друго и ще ги поставя през кърмата, а това ще я забави през нощта — каза той. — Тя има сили да изкара още една нощ, а и аз имам.

„По-добре да изкормя делфина малко по-късно, за да остане кръвта в месото — си помисли той. — Ще свърша тая работа малко по-късно, а същевременно ще завържа греблата, за да забавя хода. По-добре да я оставя на мира сега и да не я безпокоя прекалено много при залез слънце. Не им е леко на рибите по това време.“

Той остави ръката си да изсъхне на въздуха, после хвана с нея въжето, отпусна се, доколкото можа, и се остави да бъде изтеглен напред, така че лодката поемаше толкова от тежестта на рибата, колкото самият той, а може би и повече.

„Разбрах вече как да върша това — си помисли той. — Поне тази част от работата. После не забравяй, че тя не е яла, откакто лапна въдицата, и че е огромна и се нуждае от много храна. Аз изядох цял тон. Утре ще изям делфина. — Той го нарече «dorado»^[11]. — Може би трябва да хапна малко от рибата, когато я изкормя. Малко по-мъчно ще я изям от тона. Но в края на краищата нищо не е лесно.“

— Как ли се чувствуваш, рибо? — попита той на глас. — Аз се чувствувам добре: и лявата ми ръка е по-добре, и храна имам за един ден и една нощ. Тегли лодката, рибо?

Той в същност не се чувствуваше много добре, защото болката от врязаното в гърба му вече почти бе престанала да е болка и се бе превърнала в някакво претъпено състояние, което го плашеше. „Видял съм и по-лошо — помисли той. — Ръката ми е само малко порязана, а другата се отпусна. Краката ми са в ред. Освен това по-добре съм от нея и по въпроса с прехраната.“

Сега беше вече тъмно, защото през септември здрачът пада бързо след залеза на слънцето. Той се беше излегнал върху изтърканите дъски в носа на лодката и си почиваше, доколкото можеше. Първите звезди се бяха появили. Той не знаеше името на Ригел, но го виждаше и знаеше, че скоро всички звезди ще се появят и че всичките му далечни приятели ще бъдат с него.

— И рибата е мой приятел — каза той на глас. — Никога не съм виждал, нито пък съм слушал за такава риба. Но трябва да я убия. Радвам се, че не става нужда да се опитваме да убиваме звездите.

„Представи си какво щеше да бъде, ако човек трябваше всеки ден да се опитва да убие луната — си помисли той. — Луната избягва. Но представи си, ако се налагаше човек всеки ден да се опитва да убие слънцето! Ние сме родени с късмет“ — си мислеше той.

След това му дожаля за голямата риба, която нямаше какво да яде, но твърдото му решение да я убие нито за момент не отслабна от съжалението, което изпитваше към нея. „Колко ли хора ще нахрани тя! — си помисли той. — Но те достойни ли са да я ядат? Не, разбира се, че не. От държал ето ѝ и от голямото ѝ достойнство личи, че никой не е достоен да я изяде.“

„Не ги разбирам тия работи — си мислеше той. — Но добре е, че не е необходимо да се опитваме да убиваме слънцето или луната, или звездите. Достатъчно е да живеем от морето и да убиваме истинските си братя.“

„Сега трябва да помисля как да забавя хода на лодката — си каза той на ум. — Това е свързано с опасности, но има и предимства. Възможно е да загубя толкова много въже, че да я изпусна, ако тя се напъне и ако от съпротивлението на греблата лодката загуби лекотата си. Лекотата ѝ удължава страданията на двама ни, но осигурява моята безопасност, тъй като рибата може да плува много по-бързо, макар още да не е показала това. Каквото и да става, трябва да изчистя делфина, за да не се развали, и да хапна от него, за да се подкрепя.“

„Сега ще си почина още един час и когато усетя, че рибата плува равномерно и спокойно, ще мина към кърмата, за да свърша тази работа и да реша какво да правя. През това време ще я следя, за да видя дали има някакви признаци за промяна. Греблата ще свършат работа, но време е да се действа предпазливо! Тя е риба на място и не се дава. Забелязах, че куката е в ъгъла на устата ѝ, а тя си държи устата здраво затворена. Не е кой знае каква беда, че куката е в устата ѝ. За нея най-лошото наказание е гладът и това, че има насреща си нещо, което не разбира. Почини си сега, старче и остави рибата да работи, докато дойде време за следващата ти задача.“

Доколкото можеше сам да съди, трябва да бе почивал около два часа. Сега луната изгряваше твърде късно и нямаше как да съди за времето. А и той в същност не си почиваше както трябва, а само донякъде. Още изпитваше натиска на въжето върху рамото си, но постави лявата си ръка върху горните дъски на кърмата и с това прехвърли една все по-голяма част от съпротивлението на рибата върху самата лодка.

„Колко просто би било, ако можех да вържа въжето — си мислеше той. — Но с едно малко отсечено движение тя би могла да го

скъса. Трябва с тялото си да отслабвам напора на въжето и във всеки момент да бъда готов да отпушам въже с двете си ръце.“

— Но ти още не си спал, старче — каза той на глас. — Ето, минаха половин ден, една нощ и сега още един ден и ти не си спал. Трябва да измислиш някакъв начин, за да поспиш, ако рибата е спокойна и пътува равномерно. Ако не поспиш, може да ти се размъти главата.

„Бистра ми е главата — помисли си той, — даже премного бистра. В мене всичко е ясно като звездите, които са мои братя. Но все пак трябва да поспя. Те спят, и луната, и слънцето спят, дори океанът понякога спи, в някои дни, когато няма течение и настъпва пълно безветрие.“

„Но не забравяй да спиш — си каза той на ум. — Наложил си да поспиш и измисли някакъв прост и сигурен начин да се справиш с въжето. Сега се върни и приготви делфина. Ако трябва да спиш, много опасно е да поставиш греблата като спирачка.“

„Бих минал и без сън — си каза той, — но това би било прекалено опасно.“

Той се довлече пълзешком до кърмата, като внимаваше да не прави резки движения с въжето. „Самата риба може да е полузаспала — си помисли той. — Но не искам тя да си почива. Тя трябва да тегли лодката, докато умре.“

Когато се добра до задната част на лодката, той се обърна така, че лявата му ръка да поеме наблятането на въжето върху рамото, после извади ножа от ножницата с дясната си ръка. Звездите вече блестяха в небето и той ясно виждаше делфина. Заби острието на ножа право в главата му и го издърпа изпод дъската. Сетне стъпи с един крак върху рибата и бързо я разряза от ануса до края на долната ѝ челюст. След това остави ножа и изкорми рибата, като изтребваше с дясната си ръка вътрешността и, измъквайки хрилете цели. Той усети, че стомахът ѝ е тежък и хлъзгав и го разряза. В него имаше две хвърчащи риби. Те бяха пресни и твърди и той ги просна една до друга и хвърли вътрешностите и хрилете в морето. Те потънаха, като оставиха фосфоресцираща нишка във водата. Делфинът беше студен и сега, в звездна светлина, имаше сивобелия цвят на прокажен.

Старецът одра едната му страна, стъпил с десния крак на главата му. После го обърна на другата страна, одра му кожата и изряза месото

на двете парчета от главата до опашката.

Той вдигна гръбнака, пушна го в морето и надникна да види дали се образува водовъртеж във водата. Но видя само гръбнака като бавно потъващо светло петно. След това се обърка и постави двете хвърчащи риби между двете филета на делфина, и като тури ножа в ножницата, бавно пропълзя обратно до носа на лодката. Гърбът му се превиваше от тежестта на метнатото през него въже, а рибата носеше в дясната си ръка.

Като стигна носа, постави двете филета на дъските, а хвърчащите риби до тях. Сетне попремести малко въжето и пак го хвана с лявата си ръка, която се облягаше на ръба на лодката. Тогава се наведе и изми хвърчащите риби във водата, като обърна внимание на бързината, с която водата се удря в ръката му. Тя фосфоресцираше от одирането на рибата и той наблюдаваше как водата струи по нея. Течението на водата беше по-слабо и когато той потърка ръката си в лодката, частици фосфор се откъснаха и се понесоха бавно към кърмата.

— Тя е изморена или пък си почива — каза старецът. — Сега да седна и изям делфина, че да се свърши и тая работа, та да си почина и да поспя малко.

Нощта ставаше още по-студена. Под звездното небе той изяде половината от едно филе и една от хвърчащите риби, след като я бе изкормил и бе отрязал главата ѝ.

— Колко е вкусен делфинът, когато е стотвен — каза той, а какъв е отвратителен, когато е суров. Никога вече не тръгвам на риба без сол и лимони.

„Ако ми сечеше главата, цял ден щях да плискам вода по кърмата и като изсъхнеше, щях да имам сол — си помисли той. — В същност, когато улових делфина, слънцето почти залязваше. Все пак това е непредвидливост. Поне хубаво го съдвках всичкото, та не ми се гади.“

Откъм изток небето се заоблачаваше и една след друга изчезваха звездите, които той познаваше. Сега той сякаш навлизаше в грамаден пролом от облаци, а вятърът бе стихнал.

— След два-три дни ще се развали времето — каза той, — но не тази нощ, нито пък утре. Сега се нагласи да поспиш, старче, докато рибата е спокойна и плува равномерно.

Той силно стискаше въжето в дясната си ръка и като опря бедрото си в нея, отпусна цялата си тежест върху дъската на кърмата. Сетне смъкна малко по-ниско въжето на рамената си и подпря лявата си ръка на него.

„Дясната ми ръка може да го държи, щом е стегната — си помисли той. — Ако тя се отпусне, докато спи, лявата ми ръка ще ме събуди, когато въжето почне да се изплъзва. Ще се поозори дясната ръка, но тя е свикнала да пати. Дори да поспя двадесет минути или половин час, все е добре.“ Той лежеше напред, цял превит под въжето, отпуснал цялата си тежест на дясната ръка, и в миг заспа.

Той не сънува лъвовете, а един огромен пасаж делфини, който се простираше цели осем или десет мили. Беше през любовния им период и те скачаха високо във въздуха и се връщаха в същата дупка, която бяха направили във водата при изскачането си. После сънува, че лежи в кревата си на село и че духа севернякът. Беше му много студено и дясната му ръка беше изтръпнала, защото му служеше за възглавница.

След това той започна да сънува дългия жълт плаж и видя как първите лъвове заслизаха надолу по него в ранния здрач. После дойдоха и други лъвове и той облегна брадичка в дъските при носа на кораба, който лежеше закотвен под полъха на привечерния ветрец, откъм сушата, а той чакаше да види дали ще дойдат още лъвове и беше щастлив.

Луната отдавна бе изгряла, но той продължаваше да спи и рибата все още теглеше равномерно лодката. Навлязоха в тунела от облаци.

Събуди се, когато десният му юмрук го блъсна внезапно по лицето, а въжето се изтегляше с парлива болка през дясната му длан. Не усещаше нищо с лявата си ръка, но с дясната се помъчи с все сила да задържи въжето, което стремглаво се изнизваше. Най-после лявата му ръка набара въжето, той се облегна на него и то зажули гърба му и лявата му длан, която поемаше целия напор и дълбоко се разраняваше. Старецът се обърна, за да погледне навитите въжета, и видя, че те се отвиват равномерно. Точно в този момент рибата скочи, при което водите на океана сякаш изригнаха, а след това се чу тежко падане. Рибата скочи няколко пъти наред и лодката плуваше бързо, макар въжето все още да се изтегляше с най-голяма бързина, а старецът го затегли все по-силно, почти до скъсване, и то много пъти. Ударът го бе

свалил и притиснал в носа на лодката, а лицето му бе завряно в делфиновото месо и той не можеше да мръдне.

„Ето какво чакаме от толкова време — си помисли той. — Сега се справяй, както можеш.“

„Скъпо ще плати за въжето — си мислеше той. — Солено ще й излезе.“

Той не можеше да види скоковете на рибата, само долавяше как тя цепи водата и после пада със силен плясък. Бързо изтеглящото се въже дълбоко режеше дланта му. Но той открай време знаеше, че това ще стане и гледаше въжето да жули мазолестите части на ръцете, за да не се плъзга по дланта и да разрани пръстите му.

„Ако момчето беше тука, то щеше да намокри навитите въжета — си каза той. — Да. Ако момчето беше тука. Ако момчето беше тука!...“

Въжето се изтегляше все повече и повече, но сега вече по-бавно и рибата печелеше всеки сантиметър от въжето с цената на голямо усилие. По едно време той успя да повдигне главата си от дъските и от филетата, които бузата му бе смачкала. После се вдигна на колене и накрая бавно се изправи на крака. Отпущаше въжето, но все по-бавно и по-бавно. Постепенно пропълзя до мястото, където можеше с крака си да опипа навитите въжета, които не можеше да види. Имаше още доста въже и сега рибата трябваше да преодолява съпротивлението на цялото ново въже във водата.

„Да — рече той на ум. — Сега вече й се събират повече от дванадесет скока, тя е изпълнила с въздух мехурите по гърба си и не може да се спусне в дълбочините, за да умре там, откъдето не мога да я изтегля. Скоро ще започне да обикаля и тогава ще трябва да я обработвам. Интересно какво я накара да се раздвижи така внезапно. Дали гладът не я накара да действа отчаяно? Или пък се е уплашила от нещо през нощта? Може би изведнъж да е изпитала страх? Но тя беше такава спокойна силна риба и изглеждаше толкова безстрашна и уверена. Чудна работа.“

— По-добре ти самият да си безстрашен и уверен, старче — каза той. — Ти пак я държиш, но нямаш повече въже. Тя скоро ще трябва да почне да обикаля.

Старецът сега я държеше с лявата си ръка и с рамената си и се наведе, за да гребне малко вода с дясната ръка, та да измие

размазаното делфиново месо от лицето си. Опасяваше се да не почне да му се гади от него и да повърне, та да загуби сили. Като очисти лицето, той изми дясната си ръка във водата, после я остави да постои в солената вода, като наблюдаваше появяването на първата светлина преди изгрев слънце. „Тя плува почти право на изток — си помисли той. — Това означава, че е уморена и пътува с течението. Скоро ще трябва да обикаля. Тогава ще започне истинската ни работа.“

Когато реши, че дясната му ръка е стояла достатъчно дълго във водата, той я извади и я погледна.

— Не е зле — каза той. — За един мъж болката няма значение.

Внимателно хвана въжето, за да не попадне в прясно порязаните места, сетне премести тежестта така, че да може да натопи лявата си ръка в морето откъм другата страна на лодката.

— Каквато си негодна, ти пак не се справи зле — каза той на лявата си ръка, — но по едно време не можех да те намеря.

„Защо не съм се родил с две добри ръце? — си каза той. — Може би аз съм крив, че не упражних другата както трябва. Но не е да е нямало кога да се научи. Все пак през нощта не се справи зле и само веднъж се схвана. Ако пак се схване, нека я отреже въжето.“

Когато му дойде тази мисъл, той съзна, че умът му не бе бистър и помисли, че ще трябва да хапне още малко от делфина. „Но не мога — си каза той. — По-добре да ти е замаяна главата, отколкото да загубиш силите си от гадене. И знам, че ако го изям, стомахът ми няма да задържи делфина, понеже лицето ми бе завряно в него. Ще го пазя за краен случай, докато се развали. Но сега е прекалено късно да се опитам да възстановявам силите си с храна. Какъв си глупак — си каза той. — Изяж другата хвърчаща риба.“

Тя беше там, готова и изчистена, и той я взе с лявата си ръка и я изяде, като внимателно дъвчеше костите. Изяде я цялата от главата до опашката. „Тя е по-хранителна от почти всяка друга риба — си помисли той. — Поне дава този вид сила, от която се нуждая. Сега направих, каквото можех — си каза той на ум. — Нека започне да обикаля и нека почне борбата.“

Когато рибата започна да обикаля, слънцето изгряваше за трети път, откакто бе излязъл в морето.

Той не можеше да види по наклона на въжето дали рибата обикаля. Беше още много рано за това. Просто усети напора на въжето

да отслабва и започна леко да го изтегля с дясната си ръка. То както винаги се опъна. Но точно когато старецът усети, че въжетото е пред скъсване, то поддаде и той можа лесно да го изтегли в лодката. Той измъкна главата и рамената си изпод въжетото и започна да го прибира леко и равномерно. Теглеше въжетото с широк размах на ръцете си и се опитваше да дърпа колкото се може повече с тялото и с краката си. Старческите му крака и рамене се наклоняваха ту напред, ту назад при дърпането.

„Кръгът е много голям — каза той, — но тя все пак обикаля.“

По едно време въжетото се запъна, той не можеше вече да го изтегли и го държа, докато видя капки да падат от него в слънчевите лъчи. После въжетото отново започна да се точи навън и старецът коленичи и неохотно го остави да се плъзга обратно в тъмната вода.

— Сега тя плува в най-далечния край на кръга — каза старецът.

„Трябва да опъвам въжетото с все сила — си помисли той. — При всяка обиколка дърпането на въжетото ще смалява кръга. Може да я видя след един час. Сега трябва да я убедя и после да я убия.“

Рибата продължаваше бавно да обикаля и два часа по-късно старецът бе цял облян в пот, а умората бе проникнала до мозъка на костите. Но описваните кръгове бяха много по-малки сега и от наклона на въжетото той разбираше, че тя постоянно се издига по-близо до повърхността.

От един час вече старецът виждаше пред себе си черни петна. От солената пот го сърбяха очите и порязаното място над окото и по челото. Той не се боеше от черните петна. Това беше съвсем нормално при напрежението, с което дърпаше въжетото. Все пак на два пъти той се почувствува отмалял. Зави му се свят и това го обезпокои.

— Не може силите ми да ме напуснат и да умра точно когато съм уловил такава риба! — каза той. — Господи, помогни ми да издържа сега, когато всичко се нарежда добре. Ще прочета сто пъти „Отче наш“ и „Аве Мария“, само че не мога да ги кажа сега.

„Считай ги за казани — си каза той на ум. — Ще ги кажа по-късно.“

Точно в този момент, той усети внезапен удар, а въжетото, което държеше с двете си ръце, рязко подскочи. Ударът беше остър и тежък.

„Тя навярно удря стоманения повод с меча си — помисли той. — Това е неизбежно. Тя не можеше да не направи това. Но това може да я

накара да скочи, а аз предпочитам тя да продължава да обикаля. Скоковете ѝ бяха необходими, за да поеме въздух. Но сега вече всеки скок може да разшири раната от куката и тя би могла да изхвърли куката.“

— Не скачай, рибо! — каза той. — Не скачай!

Рибата удари жицата още няколко пъти и при всяко мръдване на главата ѝ старецът отпущаше по малко въже.

„Трябва да гледам все да я боли така — помисли той. — Моята болка няма никакво значение. Мога да търпя. Но нейната болка ще я подлуди.“

След малко рибата престана да се удря в теления повод на въжето и започна отново бавно да кръжи. Сега старецът равномерно издърпваше въжето, но отново се почувствува отмалял. Той гребна малко морска вода с лявата ръка и я плисна по главата си. После си плисна още вода и разтърка врата си.

— Никъде не съм схванат — каза той. — Тя скоро ще се вдигне вече и ще издържа. Ти трябва да издържиш. Въобще дума да не става за това.

Той коленичи, опрян на кърмата, и за момент пак метна въжето през рамо. „Сега ще си почина, докато тя се върти в кръг, после ще се изправя и ще маневрирам, когато се приближи“ — реши той.

Изкушението да се отпусне и да си почине на кърмата и да остави рибата да направи един кръг, без той да изтегли още от въжето, бе много голямо. Но когато по напора на въжето личеше, че рибата бе завила в посока към лодката, старецът се изправи и започна да навежда тялото си ту на една, ту на друга страна, сякаш тъчеше, за да изтегли всичкото въже, което рибата отпущаше.

„Никога не съм бил толкова уморен — си помисли той. — А сега и южнякът започна да духа. Но с него по-лесно ще докарам рибата на брега. А това ми трябва повече от всичко.“

— Ще си почина при следващия кръг — каза той. — Чувствувам се много по-добре. Още два-три кръга и ще свърша с нея.

Сламената му шапка беше килната на тила му. Когато рибата направи завой, напорът на въжето го накара да клекне в дъното на лодката.

„Сега ти ще порботиш, рибо — си каза той на ум. — Ще те хвана, когато завиеш.“

Морето беше вече доста развълнувано. Но от този вятър нямаше да се развали времето, а и без него той не можеше да се прибере.

— Просто ще карам в югозападна посока — каза той. — Човек не може да се загуби в морето, а и островът е дълъг.

Едва при третия кръг той за пръв път видя рибата.

Най-напред я видя като тъмна сянка, която толкова дълго минаваше под лодката, че му се стори невъзможно рибата да е тъй дълга.

— Не — каза той, — тя не може да е чак толкова голяма! Но такава беше рибата — огромна. След тази обиколка тя излезе на повърхността само на около тридесет ярда^[12] разстояние и той можа да види опашката ѝ във водата. Тя стърчеше по-високо и от сърпа на голяма коса, бледолилава над тъмносинята вода. Опашката ѝ бе извита навън и тъй както плаваше рибата — точно под повърхността на водата, — старецът успя да види огромната ѝ маса и моравите ивици, които опасваха тялото ѝ. Задната ѝ перка бе спусната, а огромните ѝ гръдни перки широко разтворени.

При тази обиколка старецът успя да види окото на рибата и двете лампри^[13], които се въртяха около нея. Те ту се залепваха в нея, ту се отделяха, а понякога пъргаво плуваха в сянката ѝ. Те бяха дълги близо един метър и когато плуваха, извиваха целите си тела като змиорки.

Пот се лееше от стареца сега, но не само от слънцето. При всяка бавна, спокойна обиколка на рибата той изтегляше още от въжетото и беше уверен, че след още два завоя щеше да му се удаде да забие харпуна.

„Но трябва да я докарам близо, близо, близо — си мислеше той. — Не бива да се целя в главата. Трябва да я ударя в сърцето.“

— Спокойствие, старче, дръж се — гласно рече той.

При следната обиколка гърбът на рибата се подаваше от водата, но тя беше доста далече от лодката. Когато отново зави, тя беше все още далече, но се подаваше повече от водата и старецът бе сигурен, че като изтегли още малко въже, ще успее да я докара успоредно с лодката.

Той отдавна бе приготвил харпуна си и вързаното за него тънко въже се намираще в една кръгла кошница, а краят му бе завързан за носа на лодката.

Рибата сега затваряше кръга, спокойна и красива, и само огромната ѝ опашка се движеше. Старецът дърпаше въжето с все сила, за да я докара по-близо. Само за един момент рибата се наклони леко настрана. После се изправи и започна да описва още един кръг.

— Засегнах я — каза старецът, — тоз път я засегнах.

Отново му премалая, но той теглеше голямата риба, доколкото му позволяваха силите. „Засегнах я — си мислеше той. — Може би този път да я докарам до лодката.“

„Дърпайте, ръце! — си каза той на ум. — Дръжте се, краката ми! Да издържиш и ти, главо, да издържиш. Никога не си ми изневерявала. Този път вече ще я докарам до лодката.“

Но когато той вложи всичко в усилието, и то дълго преди рибата да се приближи до лодката, и задърпа с всички сили, рибата се обърна малко към него, но после се изправи и отплува пак.

— Рибо — подзе старецът, — така или иначе ти трябва да умреш. И мен ли искаш да убиеш?

„Така нищо не става“ — си мислеше той. Устата му бе толкова пресъхнала, че той не можеше да говори, но сега нямаше как да се пресегне за шишето с водата.

„Тоя път вече трябва да я докарам до самата лодка — си рече той. — Не ме бива вече, няма да ми стигнат силите за още няколко обиколки.“

„Как да не те бива — си каза той. — Никога няма да те изоставят силите.“

На следващия кръг той за малко не я изтегли напълно, но тя се изправи отново и бавно отплува.

„Ще ме умориш, рибо — си каза старецът. — Но ти си в пълното си право. Никога досега не съм виждал по-голяма, по-красива и по-благородна риба от тебе, сестро. Хайде, убий ме! Все ми е едно кой кого ще убие.“

„Вече ми се замъти главата — помисли той. — Дръж си ума в главата! Ума в главата и търпи като мъж. Или като риба“ — си каза той.

— Свести се, главо! — каза той с едва доловим глас. — Свести се!

Още два пъти рибата му се изплъзна при завоя по същия начин.

„Не знам вече — си мислеше старецът. Всеки път в най-важния момент му се струваше, че силите го изоставят. — Не знам. Но ще опитам още веднъж.“

Той направи още един опит и когато насочи рибата към лодката, пак усети, че премалява. Рибата отново се изправи и бавно отплува, а голямата ѝ опашка се мятеше като совалка във въздуха.

„Пак ще опитам“ — се зарече старецът, макар дланите му да бяха изцяло, разранени и да виждаше добре само от време на време.

Той опита отново, но пак се случи същото. „Така, значи — си помисли той и преди да започне да тегли, вече усещаше как премалява. — Още веднъж ще опитам.“

Той събра цялата си болка, сетните си сили и отдавна напусналата го гордост и ги опълчи срещу агонията на рибата, а тя се приближи, леко се обърна на една страна, почти опряла меча си в борда, и започна бавно да минава край лодката — дълга, дебела, широка и сребриста, цялата изпъстрена с морави ивици, безкрайно дълга във водата!

Старецът пусна въжето и го настъпи с крак, после вдигна харпуна колкото можеше по-нависоко и с всичката сила, която успя в този момент да намери в себе си, го заби отстрани в тялото на рибата, точно зад гръдната перка, стърчаща високо във въздуха до височината на гърдите му. Той усети желязното острие да потъва в месото, наведе се над рибата и го заби още по-навътре, като наблюдаваше с цялата си тежест.

Тогава рибата, усетила вече смъртта, се съживи и скочи високо над водата, показвайки цялата си дължина и ширина, цялата си сила и красота. Тя сякаш се задържа за момент във въздуха над него. След това с плясък падна във водата, като заля и стареца, и цялата лодка с вода.

Той пак почувствува слабост и му прилоша, а и не можеше да вижда добре. Но успя да оправи въжето на харпуна и да го остави бавно да се изниже през изранените му длани. Когато погледът му се избистри, той забеляза, че рибата лежи по гръб със сребристия си корем нагоре. Дървото на харпуна стърчеше косо от рамото на рибата и морето се червенееше от кръвта на сърцето ѝ. Отначало водата наоколо потъмня като плитко място в синьото море, дълбоко тук

повече от една миля. След това кръвта се разпръсна като облак. Рибата беше сребриста и неподвижна и вълните я люлееха.

Старецът се вираше внимателно в мигновените проблясъци на зрението си. После нави на два пъти въжето на харпуна около колчето на кърмата и подпря глава на ръцете си.

— Главата ти трябва да е бистра — каза той, наведен над носа на лодката. — Уморен старец съм аз. Убих тази риба, която ми е като сестра, и сега това ми отваря голяма работа.

„Сега трябва да приготвя примките и въжето, с което ще я вържа отстрани на лодката — си помисли той. — Дори да бяхме двама и да напълним лодката с вода, за да вкараме рибата в нея, пък след това да изгребем водата, такава риба никога не би се побрала в лодката. Трябва всичко да приготвя, после да я докарам до борда, да я вържа здраво, да изправа мачтата и да поема към брега.“

Той започна да тегли рибата, за да я докара успоредно на лодката, така че да може да прекара едно въже през хрилете и устата ѝ и здраво да завърже главата за носа на лодката. „Искам да я видя — си мислеше той, — да я пипна и да я усетя. Тя е цяло богатство за мен. Но не затова искам да я пипна. Струва ми се, че усетих сърцето ѝ, когато за втори път натиснах харпуна. Ти я докарай сега и я прикрепи здраво, прекарай една примка около опашката ѝ, друга през средата на тялото ѝ, за да я завържеш към лодката.“

— Хайде на работа, старче — каза той, после изпи една малка глътка вода и добави: — Сега, когато борбата вече свърши, има много хамалска работа да се върши.

Той погледна към небето, а след това към рибата. Внимателно погледна слънцето. „Не вярвам отдавна да минава пладне — си помисли той. — А южният вятър се надига. Въжетата сега нямат никакво значение. Двамата с момчето ще ги снадим, като стигна у дома.“

— Хайде, рибо — подкани я той.

Но рибата не идваше. Тя лежеше в морето и вълните я подмятаха. Старецът приближи лодката към нея. Когато се изравни с рибата и докара главата ѝ наравно с носа на лодката, той не можеше да се начуди на големината ѝ. Отвърза въжето на харпуна от кола, прекара го през хрилете на рибата, изкара го през челюстите и го преметна през меча ѝ. След това промуши въжето и през другите хриле,

преметна го още веднъж през меча на рибата, направи възел с двете възета и го завърза за носа на лодката. Тогава преряза възето и отиде към кърмата, за да завърже опашката. От лилава, каквато бе първоначално, рибата беше станала сребриста, а ивиците по тялото ѝ бяха добили същия бледолилав цвят като опашката. Те бяха колкото педя и дори по-широки, а окото на рибата имаше замръзналия израз на огледалото на перископ или на светия от някое шествие.

— По друг начин не можех да я убия — каза старецът.

Откакто пи веда, той се чувствуваше по-добре и съзнаваше, че няма да умре, а и умът му беше бистър. „Както е сега, тя ще е над 700 кило — си мислеше той, — пък може и да е много повече. Ако излезе две трети от това, след като я изчистя, при шестдесет и повече цента на кило...“

— Не мога да пресметна това без молив... — каза той. — Дотам не ми е бистър умът. Струва ми се, че днес и великият ди Маджо би се гордял с мене. Нямам шипове в крака. Но ръцете и гърбът ме болят здравата. Интересно какво е шип — си помисли той. — Може да ги имаме, без да знаем това.

Той прикрепи рибата към кърмата, носа и към средното седалище на лодката. Тя беше толкова голяма, че сякаш друга и много по-голяма лодка бе прикрепена към неговата. Старецът отрязва едно парче възже, завърза долната челюст на рибата към меча ѝ, за да не и се отваря устата и да плуват по възможност по-гладко, без да оставят диря кръв. После изправи мачтата. Подпряно от пръта с куката и от напречното дърво, закърпеното платно се изду, лодката започна да се движи и той, полуизлегнат на кърмата, пое в югозападна посока.

Не му трябваше компас, за да му покаже къде е югозапад. Стигаше му да усеща южния вятър и надуването на платното. „Добре ще е да пусна една малка въдица, та да опитам да хвана нещо за ядене и за соковете в него.“ Но той не успя да намери въдица, а и сарделите бяха изгнили. Затова измъкна с куката малко жълти водорасли от водата и ги изтръска така, че малките скариди, които се намираха в тях, изпадаха на дъските в лодката. Имаше повече от дузина и те подскачаха като бълхи в пясък. Старецът им късаше главите е палеца и с показалеца си и ги съдвкваше заедно с черупките и опашките. Те бяха извънредно малки, но той знаеше, че са хранителни, а и на вкус бяха приятни. В шишето още имаше една-две глътки вода и като изяде

скаридите, той изпи половината. Лодката плуваше добре, въпреки привързаната към нея огромна риба, и той я направляваше, като държеше лоста на кормилото под ръката си. Той виждаше рибата и му стигаше да погледне ръцете си и да усети гърба си, опрян на кърмата, за да се увери, че всичко това се бе случило наистина, а не насън. По едно време, към края, когато му беше много зле, той бе помислил, че това може да е сън. После, когато видя как рибата изскочи от водата и се издигна неподвижна над главата му, преди да падне отново, той вече знаеше, че става нещо невероятно странно и пак не можеше да повярва. Тогава той не виждаше добре, но сега зрението му беше съвсем в ред. Сега знаеше, че рибата съществува и че ръцете и гърбът му не бяха никакъв сън. „Ръцете бързо заздравяват — си мислеше той. — Раните се промиха от изтеклата кръв, а солената вода ще ги излекува. Няма по-голям целител от тъмната вода на залива. Трябва само да гледам да ми е бистър умът. Ръцете вече си свършиха работата и ние плуваме добре. Както ѝ е затворена устата и с щръкнала право нагоре опашка, ние плуваме като брат и сестра с нея.“ После главата му се замая малко и той се позамисли дали рибата води него, или той нея. „Ако влачех рибата подире си, не би имало никакво съмнение. И ако тя беше в лодката, загубила цялото си достойнство, пак не би имало съмнение.“ Но те плаваха заедно, завързани един за друг, и старецът си каза: „Нека тя ме води, ако ще. Аз я бия само по хитрост и тя не ми мислеше злото.“

Те плуваха добре, а старецът топеше ръцете си в солената вода и гледаше да не му се размъти главата. Имаше високи кълбести облаци и други перести над тях, по които старецът позна, че вятърът ще продължи да духа цяла нощ. Той постоянно гледаше рибата, за да се увери, че тя действително съществува. Един час по-късно първата акула нападна рибата. Акулата не се появи случайно. Тя беше дошла от дълбочините на океана, когато тъмният облак кръв се бе очертал и след това разпръснал във водата, която там бе една миля дълбока. Толкова бързо се бе издигнала тя и без всякаква предпазливост, че изскочи на повърхността на синяка вода и се мярна на слънцето. След това отново потъна в морето, улови пак дирята и започна да плува в посока на лодката и рибата.

От време на време тя загубваше дирята, но пак я улавяше или само бегла следа от нея, и плуваше бързо и упорито в тази посока. Тя

беше огромна акула от вида мако и Аормата [???] ѝ позволяваше да плува тъй бързо, както и най-бързите риби в морето. Всичко в нея бе красиво освен челюстите ѝ Гърбът ѝ бе син като на риба-меч, коремът и сребрист а кожата гладка и красива. Тя приличаше на риба-меч с изключение на огромните челюсти, които бяха затворени сега, понеже плуваше непосредствено под повърхността на водата, а високата ѝ гръбна перка, изправена неподвижно, пореше водата. Зад затворената и двойна устна осемте реда зъби бяха наклонени навътре. Това не бяха обикновените пирамидовидни зъби, каквито имат повече акули. Те имаха формата на човешки пръсти, когато са свити като нокти на граблива птица. Дълги бяха почти колкото пръстите на стареца и от двете страни имаха ръбове, остри като бръснач. Тази риба е създадена, за да се храни с онези риби в морето, които са толкова бързи, силни и добре въоръжени, че нямат друг враг. Като усети по-прясната диря, акулата ускори хода си и синята ѝ гръбна перка запори водата.

Още като я видя да се приближава, старецът знаеше, че тази акула не се бои от нищо и ще прави, каквото си ще. Той приготви харпуна и завърза въжето, а същевременно следеше с очи приближаващата се акула. Въжето беше късо, тъй като му липсваше парчето, което бе отрязал, за да завърже рибата към лодката. Умът му бе бистър сега и той бе изпълнен с решителност, без да храни особено големи надежди. „Такъв късмет не може да трае“ — си помисли той и хвърли поглед към рибата, като видя, че акулата е съвсем близо. „Все едно, че е било сън — си каза той на ум. — Не мога да ѝ попреча да отхапе от рибата, но може би ще успея да я убия.“

„Dentuso^[14] — си помисли той. — Да се почерни майка ти.“ Акулата се приближи до кърмата на лодката и когато нападна рибата, старецът видя устата ѝ да се отваря, видя особените ѝ очи и как зъбите и шумно се забиват в месото на рибата, точно над опашката. Главата на акулата бе извън водата, гърбът ѝ се подаваше и старецът чуваше как се къса кожата и месото на голямата риба. Тогава заби харпуна в една точка по главата на акулата, където чертата между очите ѝ се пресича с тази, която върви право назад от носа. В същност нямаше никакви черти. Насреща му бе само тежката, остра, синя глава, големите очи и тракаците, нападателни, всепоглъщащи челюсти. Но точно там бе мозъкът и старецът го улучи. Той го улучи, забивайки харпуна здраво и

е всички сили с разкъравените си и разранени ръце. Той го заби без особена надежда, но решително и с истинска омраза.

Акулата се обърна и старецът видя, че очите ѝ са безжизнени. После тя се преметна още веднъж и се уви два пъти във въжето. Старецът знаеше, че е свършено с акулата, но тя все още не се предаваше. Тогава, легнала по гръб, тя заудря с опашка, затрака челюсти и почна да цепи водата като бърза моторна лодка. Водата цяла побеля от ударите на опашката и три четвърти от тялото на акулата беше над водата, когато въжето рязко се опъна, затрепери и се скъса. Акулата полежа неподвижно на повърхността известно време и старецът я наблюдаваше. После съвсем бавно потъна.

— Тя отнесе около дващест кила — каза старецът на глас. „Дигна ми харпуна и цялото въже — си помисли той — и сега рибата ми пак кърви и ще дойдат още акули.“

Вече не му беше приятно да гледа рибата, след като бе осакатена. Когато акулата ухапа рибата, тя сякаш бе ухапала него.

„Но аз убих акулата, която нападна рибата — си помисли той. — А по-голямо *dentuso* не съм виждал досега. А не е да не съм виждал големи акули.“

„Такъв късмет дълго не трае — си мислеше той. — Сега ми се иска всичко това да беше сън — да не бях уловял рибата и да съм сам в къщи, легнал в кревата върху постланите вестници.“

— Но човек не е създаден, за да бъде победен — каза той. — Можеш да унищожис човека, но не и да го победиш. Все пак съжалявам, че убих рибата — добави той мислено. — Сега идва най-лошото, а аз дори и харпун нямам. *Dentuso* е жестока, способна, силна и умна риба. Но аз излязох по-умен от нея. Пък може и да не съм! — продължи да разсъждава. — Може би само бях по-добре въоръжен.

— Не мисли, старче! — си каза той на глас. — Дръж този курс и бъди готов за всичко.

„Но трябва да мисля — си рече той на ум, — защото нищо друго не ми остава. Това е бейзболът. Бих искал да знам дали великият ди Маджо би харесал начина, по който ударих акулата право в мозъка. Не беше чак толкова трудно — си помисли той. — Всеки може да го направи. Дали изранените ми ръце ми пречеха толкова, колкото му пречат шиповете на него? Няма как да узная. Петата никога не ме е боляла освен онзи път, когато ме ужили един ватос^[15], като го

докоснах при плуване, та ми парализира долната част на крака и почувствувах непоносима болка.“

— Мисли си за весели работи, старче — каза той. — С всяка минута ти си все по-близо до дома. По-леко плуваш сега без двадесетте кила.

Той знаеше много добре точно какво би могло да се случи, когато стигне средата на течението. Но нямаше какво да прави.

— Как да няма! — каза той гласно. — Мога да завържа ножа си към дръжката на едно от греблата.

Той стори това, като придържаше лоста на кормилото под мишница, а с крака си затискаше завързаното за долния ъгъл на платното въже.

— Сега да видим — рече той. — Пак съм само някакво старче, но поне не съм с голи ръце.

Вятърът духаше вече доста силно и лодката плуваше добре. Той гледаше само предната част на рибата и донякъде се обнадежди.

„Глупаво е да изгубиш надежда — си помисли той. — А и това навярно е грях. Не мисли повече за грехове — си каза той, малък ли огън ти гори на главата сега, та мислиш и за грехове! Освен това не ги разбирам тия работи.“

„Не разбирам точно какво е грях и не съм напълно убеден, че има грях. Може би беше грехота да убия рибата. Навярно е грях, макар и да я убих, за да живея и да доставям храна на много хора. Но тогава всичко е грях. Не мисли за грехове. Много късно е да мисля за това, а има хора, на които плащат да мислят за грехове. Те да мислят за тия работи. Ти си се родил рибар, както рибата се е родила, за да бъде риба. Свети Петър бил рибар, както и бащата на великия ди Маджо.“

Но той обичаше да мисли за всичко, което го засяга, и понеже нямаше какво да чете, а нямаше и радио, той продължи да мисли за греха. „Ти не уби рибата само за да си изкараш прехраната, като я продадеш — си мислеше той. — Ти я обичаше, докато беше жива, и сега пак я обичаш. Щом я обичаш, не е ли грях да я убиваш? Или да не е нещо по-лошо?“

— Ти много размисляш, старче — каза той гласно. „Но за тебе беше удоволствие да убиеш «зъбатото» — си помисли той. — И то живее от жива риба, както и ти. То не яде мърша, нито пък е живо

въплъщение на лакомство, както са някои акули. То е красиво и благородно животно и от нищо не се бои.“

— Убих го при самозащита — каза старецът на глас, — и майсторски го убих.

„Освен това — разсъждаваше той — всяко същество убива друго същество по някакъв начин. Риболовът ме убива, но в същото време поддържа живота ми. Живея благодарение на момчето — си помисли той. — Дотолкова не бива да се самозалъгвам.“

Той се наведе през борда и откъсна парче месо от мястото, където акулата беше захапала рибата. Сдъвка го и то му се видя много вкусно. Беше твърдо и сочно, също като месо, но не беше червено. Не беше влакнесто и той знаеше, че ще получи много добра цена за него на пазара. Но нямаше как да премахне кървавата дيريا във водата и старецът знаеше, че го чакаше беда.

Вятърът духаше равномерно, изменил само посоката си малко на североизток, и старецът знаеше, че сега вече вятърът няма скоро да спре. Той погледна напред, но не видя нито платна, нито корпус на кораб или дим от комини. Виждаха се само хвърчащи риби, които изскачаха изпод носа на лодката и изхвъркваха встрани, а също и жълти полета от водорасли. Той дори не видя ни една птица. От два часа вече плуваше излегнат на кърмата, отхапваше понякога парченца от рибата и се опитваше да си почива и да събира сили, но изведнъж видя първата от две акули.

— Ау! — каза той на глас.

Тази дума не може да се преведе и може би е само звук, например като онзи, който човек неволно издава, когато усети пирон да минава през ръката му и да се забива в дървото.

— Galanos!^[16] — възкликна той.

Сега забеляза втора перка да се подава зад първата и позна по кафявата триъгълна перка и по широкия размах на опашката, че те са от акулите с широки глави, Бяха усетили дирята и бяха така възбудени и така оглупели от глад, че ту намираха, ту изпускаха дирята от вълнение, Но все пак постоянно се приближаваха.

Старецът завърза въжето на платното и залости кормилото. После вдигна греблото с вързания за него нож. Вдигна го колкото се може по-леко, защото ръцете му въставаха от болка. Тогава той леко отпусна пръстите и отново ги сви около греблото, за да ги раздвижи.

После здраво стисна греблото, за да ги накара да претръпнат сега и да не се отпуснат, и гледаше как се приближават акулите. Сега вече виждаше широките им плоски и изострени като лопата глави и широките им гръдни перки с бели върхове. Те бяха гадни вонящи акули, които се хранят и с мърша, и с живи твари. Когато са гладни, те захапват греблото и даже кормилото на лодката. Тези акули отхапват краката на костенурките, когато те спят на повърхността на водата, и гладът ги кара да нападат и хора във водата, дори ако не миришат на рибя кръв или на слюз от риба.

— Ау! — каза старецът. — Galanos! Хайде, елате да ви видя!

Те дойдоха, но не както бе дошла акулата Мако. Първата от тях зави и се мушна под лодката и старецът усещаше как тя се клатушка, когато акулата късаше от месото на рибата. Другата акула погледна стареца с цепнатите си жълти очи, след това бързо се насочи с широко разтворените си в полукръг челюсти към опашката на рибата, за да я захапне там, дето месото бе вече разкъсано. Линията, където мозъкът на главата се съединява с гръбначния мозък, ясно личеше отгоре на кафявата ѝ глава и по гърба ѝ и старецът заби завързания за греблото нож точно там, после го издърпа и го заби отново в жълтите ѝ котешки очи. Акулата пусна рибата и се плъзна надолу, поглъщайки отхапаното месо, преди да умре.

Лодката още се тресеше от движенията на другата акула, която късаше месото на рибата, и старецът отпусна платното, за да завърти лодката на борд и да остави акулата на открито. Като видя акулата, той се наведе през борда и я удари, но попадна само на месо, а кожата и бе много твърда и ножът едва проникна в нея. От удара го заболяха не само ръцете, но и рамото. Но акулата бързо излезе от водата с главата напред и старецът я удари право в средата на плоската ѝ глава точно когато устата ѝ се подаде от водата и се допря до рибата. Старецът измъкна ножа и отново удари акулата точно в същото място. Акулата продължаваше да държи рибата със заключените си челюсти и той отново я удари в лявото око. Акулата все още не пущаше рибата.

— Значи, се опъваш? — възкликна старецът.

Той заби ножа между гръбначния стълб и мозъка. Това бе лесен удар и той усети как се пререза хрущялът. Старецът обърна греблото и постави плоската част между челюстите на акулата, за да ги отвори. Бързо завъртя греблото. Когато акулата се отпусна, той ѝ каза:

— Хайде, галано, потъвай цяла миля надолу! Иди да видиш приятелката си, а може и да е майка ти.

Старецът обърса острието на ножа и остави греблото. После опъна въжето на платното и то се изду, а той насочи лодката по предишния ѝ курс.

— Те трябва да са изяли една четвърт от рибата, и то най-хубавото месо — каза той на глас. — По-добре да беше сън и никога да не бях я улавял! Съжалявам, че така се случи, рибо. Всичко пропадна.

Той замълча и вече не искаше да гледа рибата. Както ѝ бе изтекла кръвта, тя имаше сребристия цвят на огледална амалгама, но ивиците на кожата ѝ още личаха.

— Не трябваше да излизам толкова навътре в морето, рибо — каза той. — Това не беше от полза нито за мене, нито за тебе. Прощавай, рибо.

„Сега виж дали още е завързан здраво ножът и провери да не е прорязано някъде въжето — си каза той на ум. — После гледай да ти е в ред ръката, защото още кой знае какво те чака.“

„Колко жалко, че нямам камък вместо нож — каза старецът, след като провери състоянието на въжето, с което бе завързан ножът за греблото. — Трябваше да взема камък със себе си. Много работи трябваше да вземеш със себе си, старче, но нищо не взе. Сега не му е времето да мислиш за неща, които ти липсват. Помисли какво можеш да направиш с това, което имаш под ръка.“

— Все добри съвети ми даваш — каза той на глас. — Омръзнаха ми вече.

После взе лоста на кормилото под мишница и потопи двете си ръце във водата. Лодката се носеше леко напред. — Един господ знае колко месо е задигнала последната акула — каза той. — Но сега лодката е много по-лека.

Той не искаше да мисли за осакатената долна част на рибата. Знаеше, че при всяко остро поклащане на лодката акулата бе късала месо и че рибата сега оставя в океана широка като шосе диря от кръв, която можеше да примами всички акули.

„С тази риба човек можеше да изкара цяла зима — си помисли той. — Не мисли за това. Просто си почивай и гледай ръцете ти да са добре, за да запазиш онова, което е останало от нея. Миризмата от кръв по ръцете ми няма никакво значение сега, с тая голяма диря във

водата. Освен това ръцете ми не кървят много. Не са много дълбоко порязани. Кървенето може да помогне на лявата да не се схване отново.“

„Сега за какво ли да мисля? — си каза той на ум. — За нищо. Не трябва да мисля за нищо, а само да чакам следващите акули. Колко съжалявам, че това действително не бе сън — помисли той. — Но кой знае? Можеше и да свърши добре.“

Следващата акула, която дойде, беше от тези със сплескан нос. Тя дойде, както прасето идва да лочи, само че прасето няма толкова широки уста, че да пъхнеш, ако щеш, цялата си глава в нея. Старецът я остави да ухапе рибата, после заби завързания за греблото нож право в мозъка ѝ. Но акулата се дръпна назад, като се превъртя, и острието на ножа се счупи.

Старецът седна при кърмата и почна да направлява лодката. Той дори не погледна да види как акулата бавно потъна във водата. Изпървом тя се виждаше в истинските си размери, после стана малка, след това съвсем малка. Това винаги доставяше особено удоволствие на стареца. Но сега дори не се обърна да я види как потъва.

„Остава ми куката — каза той, — но тя няма да свърши работа. Имам двете гребла, кормилото и късотото дърво.“

„Сега вече ме победиха — си помисли той. — Много съм стар, за да убивам акулата с тояга. Но ще се опитам, докато имам греблата, късотото дърво и кормилото.“

Той отново потопи ръцете си във водата, за да ги кисне. Беше късно следобед, а той не виждаше нищо освен морето и небето. Имаше повече вятър от преди и той се надяваше скоро да зърне сушата.

— Уморен си, старче — каза той, — до смърт си уморен.

Акули нападаха рибата отново едва при залез слънце. Старецът видя кафявите перки да се приближават сред широката диря, която рибата неволно оставяше във водата. Те дори не бяха разпръснати, а плуваха непосредствено една до друга, насочени право към лодката. Той залости кормилото, завърза въжетото на платното и измъкна дървото изпод дъската на кърмата. Това беше дръжка на счупено и прерязано гребло, дълго около два фута и половина. Той можеше да си служи добре с дървото само е една ръка, защото дръжката му беше къса. Той го хвана здраво с дясната ръка, като ту свиваше, ту разпуцаше

пръстите си, и наблюдаваше приближаващите се акули. И двете акули бяха галано.

„Трябва да оставя първата здраво да ухапе рибата и да я ударя по върха на носа или точно сред главата“ — си помисли той.

Двете акули нападнаха едновременно и като видя по-близката до него да раззинва челюсти и да ги забива в сребрилата страна на рибата, той вдигна високо дървото и го стовари тежко и с трясък по широката ѝ глава. Той усети, че дървото удари по нещо твърдо, но поддаващо, като гума. Но усети и твърдостта на кост и още веднъж здраво удари акулата по самия връх на носа, тъкмо когато тя се отдръпна от рибата.

Другата акула плуваше наоколо, като се приближаваше и отново се отдалечаваше, но сега нападна с широко отворени челюсти. Старецът видя акулата да отхапва месо от рибата и как от ъглите на затворените ѝ челюсти се подават бели парчета месо. Замахна и я улучи в главата, но акулата го погледна и откъсна парчето месо. Старецът отново я удари с дървото точно когато тя се отдръпваше, за да глътне месото, но ударът допадна в тежка, солидна, подобна на гума маса.

— Хайде, галано — каза старецът, — хайде ела!

Акулата дойде стремително и старецът я удари тъкмо когато тя затваряше челюстите си. Той я удари здраво и толкова отвисоко, колкото можа да вдигне дървото. Този път той усети, че докосна костта в основата на мозъка и отново я удари на същото място, докато акулата бавно откъсна парче месо и се плъзна под рибата.

Старецът следеше да види дали пак ще се върнат, но нито една от двете акули не се подаде. След малко видя едната да описва кръгове на повърхността на водата. Той не видя перката на другата.

„Не можех да се надявам, че ще ги убия си помисли той. — На времето си бих могъл да ги убия. Много силно ударих и двете ѝ не вярвам нито едната, нито другата да се чувствуват особено добре. Ако имах дърво, което да хвана с две ръце, положително можех да убия първата акула дори и на тия години.“

Той не искаше да гледа рибата. Знаеше, че половината бе вече унищожена. Докато се бореше с акулите, слънцето беше залязло.

— Скоро ще се стъмни — каза той. — Тогава вероятно ще видя сиянието на Хавана. Ако съм много на изток, ще видя светлините на

някои от новите плажове.

„Сега не може да съм вече толкова навътре — си помисли той. — Надявам се, че никой не се е тревожил много за мене. Разбира се, само момчето се е тревожило, но не се съмнявам, че то има вяра в мене. Много от старите рибари ще се тревожат. Пък и мнозина други — си каза той. — Добър ни е градът.“

Той вече не можеше да приказва на рибата, защото тя бе твърде много осакатена. Тогава му хрумна някаква мисъл.

— Половина риба — каза той. — Риба ти беше преди. Съжалявам, че отидох толкова навътре. От това пропаднахме и двамата. Но ние с тебе убихме много акули и добре наредихме много други. Колко ли акули си убила ти, стара риба? Не току-тъй имаш на главата си това копие.

Приятно му беше да мисли за рибата и за онова, което тя би могла да направи на някоя акула, ако плуваше свободно. „Трябваше да й отсека меча, за да се боря с тях — си помисли той, — но нямах брадвичка, а после оставах и без нож.“

„Да имах брадвичка, че да завържа меча й за една гребло, какво оръжие ставаше от него! Тогава можехме Заедно да се борим с тях. Какво ще сториш, ако дойдат през нощта? Какво можеш да направиш?“

— Ще се боря с тях — каза той, — ще се боря с тях, докато умра.

Но в настъпилата тъмнина, без сияние по небето и без светлини, усещайки само вятъра и равномерното надуване на платното, му се стори, че вече е мъртъв. Той събра ръцете си и опипа дланите. Те не бяха мъртви и той Можеше да предизвика болка в тях дори само като ги отваря и затваря. Облегна се на кърмата на лодката и разбра, че не е умрял. Раменете му подсказваха това.

„Имам да казвам всичките молитви, които обещах да кажа, ако уловя рибата — си помисли той. — Но сега съм много уморен за молитви. По-добре да взема чувала, че да го метна на раменете.“

Той лежеше в задната част на лодката, направляваше я и наблюдаваше небето, за да види кога ще се появи сиянието. „Поне половината от рибата ми остава — помисли той. — Може да ми провърви и да Закарам предната половина. Би трябвало да имам поне малко щастие.“

— Не — каза той, — ти насили късмета си, като отиде много навътре в морето.

— Стига глупости — продължи той на глас. — Гледай да не заспиш и направлявай лодката. Много късмет може да имаш занаяпред.

— Ще ми се да си купя малко, ако се продаваше някъде — рече той.

— С какво да го купя? — сам се запита. — Мога ли да го купя с един загубен харпун, със счупен нож и с две разранени ръце?

— Не е изключено — каза той. — Ти се опита да го купиш с осемдесет и четири дни в морето. И за малко не ти го продадох.

„Не трябва да мисля такива глупости — си каза той на ум. — Късметът е нещо, което идва в много образи и кой ли би могъл да го познае? Все пак бих си купил малко в един иди друг вид и бих платил, каквото ми поискат. Да можех само да видя сиянието на светлините — си помисли той. — Твърде много неща искам. Но сега желая точно това.“

Той се опита да се настани по-удобно, за да направлява лодката, и по болката позна, че не е умрял.

Трябва да е било към десет часа вечерта, когато видя отразеното сияние на светлините на града. Отначало те бяха едва забележими, като светлината в небето, преди да изгрее луната. След това по-ясно изпъкнаха през океана вече развълнуван от засилващия се вятър. Той направляваше лодката към сиянието и си помисли, че трябва скоро да навлезе в течението.

„Свърши се вече — си помисли той. — Те навярно пак ще ме нападнат. Но какво може да им направи човек в тъмнината и без оръжие?“

Той целият беше вдървен и всичко го болеше. Раните и всички мускули, които бе напрягал през деня, го заболяха, като застудя през нощта: „Дано не трябва пак да се бия с тях — си помисли той. — Толкова ми се иска да не става нужда пак да се бия с тях.“

Но към полунощ той се би с акулите и тоз път знаеше, че борбата е съвсем безполезна. Те дойдоха на глутница и той виждаше само как перките им порят водата и как фосфоресцират телата им, когато се нахвърлят върху рибата. Той удряше главите и чуваше как челюстите късат месо и лодката се разтърсва, когато захапваха рибата отдолу. Удряше отчаяно натам, където усещаше и долавяше акулите, докато

нещо дръпна дървото и то се изплъзна от ръцете му. Успя да измъкне лоста от кормилото и почна да удря и сече с него, като го държеше с две ръце и го стоварваше отново и отново по акулите. Но те бяха вече до носа на лодката и нападаха една след друга или заедно, късайки парчета месо, което светеше във водата, а после пак се завръщаха.

Най-после една акула ухапа самата глава и той разбра, че всичко е свършено. Замахна с лоста на кормилото по главата на акулата, чиито челюсти се бяха здраво вкопчили в тежката глава на рибата, която не се откъсваше. Той я удари веднъж, и втори, и трети път. Чу как се счупи лостът и започна да мушка акулата с разделения край. Той усети дървото да потъва в месото на акулата и понеже знаеше, че е остро накрая, повторно го заби в нея. Акулата пусна главата и се отдалечи. Това беше последната акула от глутницата, която дойде. Нямаше вече какво да ядат.

Старецът едва дишаше и усети особен вкус в устата си. Лек, малко сладникав вкус на бакър — и той за момент се уплаши от него. Но това бързо мина.

Тогава плю в водата и каза:

— На, яжте това, галано. И сънувайте, че сте убили човек.

Сега вече знаеше, че е победен, окончателно и безвъзвратно победен. Върна се на кърмата и видя, че счупеният край на лоста влизаше достатъчно в процепа на кормилото, за да му позволи да направлява. Той нагласи чувала на рамената си и оправи посоката на лодката. Сега тя плуваше много леко и у стареца нямаше ни мисъл, ни никакви чувства. Всичко му беше безразлично сега и той направляваше лодката толкова добре, колкото му позволяваха силите, за да се прибере в пристанището. През нощта акули нападаха скелета на рибата, но тъй, сякаш някой обира трохите от масата. Старецът не обръщаше внимание нито на тях, нито на нещо друго освен на кормилото и на платното. Само забеляза колко леко и добре плуваше лодката сега, когато нямаше такава тежест край борда.

„Нищо й няма — си помисли той. — Здрава е и няма никакви повреди освен лоста на кормилото. Това лесно ще се замени.“ Той усети, че плува с течението и виждаше светлините на селищата по брега. Знаеше вече къде се намира и много лесно беше да се върне у дома си.

„Поне вятърът е наш приятел — си помисли той. — И голямото море с нашите приятели и неприятели. И леглото — си помисли той, — и леглото е мой приятел. Легло и само легло — си помисли той. — Славно ще бъде да си легнеш. Лесно е, когато си победен — си каза той на ум. — Никога не си давах сметка колко е лесно. И какво те победи?“ — Нищо — каза той на глас. — Влязох много навътре. Когато влезе в малкото пристанище, светлините на „Терасата“ бяха загасени и той знаеше, че всички си бяха легнали. Вятърът постепенно се бе усилил и сега духаше силно. Все пак в пристанището беше спокойно и той закара лодката до чакълестия бряг под скалите. Нямахше кой да му помогне и той докара лодката, колкото може, до брега. След това слезе от нея и я завърза за един камък.

Извади мачтата, нави платното около нея и го завърза. После вдигна мачтата на рамо и пое нагоре. Едва тогава си даде сметка за дълбочината на умората си. Спря за момент, извърна глава и в отражението на уличната лампа видя голямата опашка на рибата, щръкнала доста зад кърмата на лодката. Той видя бялата гола линия на гръбнака и тъмната маса на главата със стърчащия меч и празнината между нея и опашката. Сетне продължи да се изкачва, но падна, като възлезе на височината, и лежа известно време с мачтата на рамо. Опита се да стане, но това бе твърде трудно и той остана седнал с мачтата на рамо и погледна пътя. Една котка мина край откъдната страна, тръгнала по своя работа, и старецът я проследи с поглед. След това просто гледаше пътя.

Най-после той остави мачтата на земята и се изправи. Сетне я вдигна, постави я на рамо и закрачи нагоре по пътя. Пет пъти трябваше да сяде на земята, докато стигне колибата си.

В колибата той облегна мачтата на стената. В тъмнината намери шише с вода и отпи една глътка. После легна на кревата. Той дръпна одеялото над рамената си, зави гърба и краката си и заспа с лице върху вестниците, с изопнати назад ръце и обърнати нагоре длани.

Той спеше, когато на заранта момчето надникна през вратата. Вятърът духаше толкова силно, че лодките нямаше да излизат този ден и момчето беше спало до късно, а сетне дойде при колибата на стареца, както правеше всяка сутрин. То видя, че старецът диша, после видя ръцете му и започна да плаче. Излезе съвсем тихо, за да донесе кафе, и не преставаше да плаче, докато вървеше по пътя.

Много рибари се бяха насъбрали край лодката и гледаха онова, което бе превързано към нея. Един от тях беше във водата с навити панталони и измерваше скелета с парче въже.

Момчето не отиде до лодката. Вече бе ходило там и един от рибарите се грижеше за лодката вместо него.

— Как е той? — извика един от рибарите.

— Спи — извика момчето, нехаещо, че го виждат да плаче. — Никой да не го безпокои!

— Била е осемнадесет фута от носа до опашката — викна към него рибарят, който мереше рибата.

— Вярвам — каза момчето.

То влезе в „Терасата“ и поиска кана е кафе.

— Да е горещо, с много мляко и захар.

— Още нещо?

— Не. После ще видя какво може да яде.

— Ама каква риба е била! — каза съдържателят. — Никой не е виждал друга такава. И двете риби, които вчера уловихте, също бяха хубави.

— По дяволите моите риби! — каза момчето и пак започна, да плаче.

— Искаш ли нещо за пиене? — попита съдържателят.

— Не — каза момчето. — Кажи им да не безпокоят Сантяго. Пак ще дойда.

— Кажи му, че ми е жал за него.

— Благодаря — рече момчето.

Момчето занесе гореща кана кафе в колибата на стареца и седя до него, докато той се събуди. По едно време като че ли старецът почна да се събужда, но пак потъна отново в дълбок сън. Момчето прескочи до една къща отгатък пътя да поиска назаем малко дърва, да стопли кафето.

Най-после старецът се събуди.

— Не ставай — каза момчето. — Изпий това! — и то наля малко кафе в една чаша.

Старецът го взе и го изпи.

— Победиха ме, Манолин — каза той. — Наистина ме победиха.

— Не тя те е победила. Рибата не те е победила. — Да. Така е. Това стана после.

— Педрико се грижи за лодката и за вещите. Какво искаш да правят с главата?

— Нека Педрико я насече за рибни капани.

— А мечът?

— Вземи го, ако го искаш.

— Ще го взема — каза момчето. — Сега трябва да се разберем за другите работи.

— Търсиха ли ме?

— Разбира се. От бреговата охрана и с аероплани.

— Океанът е много голям, а лодката е малка и мъчно се забелязва — каза старецът.

Той почувствува колко е приятно да има на кого да говори, вместо да говори само на себе си и на морето.

— Ти ми липсваше — каза той. — Какво уловихте?

— Една риба в първия ден, една на втория и две на третия.

— Много добре.

— Сега пак заедно ще ходим на риба.

— Не. Не ми върви. Вече нямах късмет.

— По дяволите късметът — каза момчето. — Аз ще ти донеса късмет.

— Какво ще кажат вашите?

— Все ми е едно. Вчера улових две риби. Сега ще излизаме заедно, защото имам още много да уча от тебе.

— Трябва да си вземем едно хубаво копие и винаги да го държим в лодката. Можеш да направиш острието от ресор на някой стар ффорд. Ще дадем да го наточат в Гуанабакоа. Трябва да е остро и некалено, за да не се счупи. Ножът ми се счупи.

— Ще взема друг нож и ще дам да наточат един ресор. Още колко дни ще духа този силен бриз?

— Може би три, може и повече.

— Всичко ще приготвя — каза момчето. — Лекувай си ръцете, дядо.

— Знам как да ги цера. През нощта изплюх нещо много особено и ми се стори, че нещо се скъса в гърдите ми.

— Гледай и това да изцериш — каза момчето. — Легни си, дядо, пък аз ще ти донеса чистата риза. И нещо за ядене.

— Донеси кой да е вестник от дните, през които ме нямаше — каза му старецът.

— Трябва бързо да оздравееш, защото има много да уча, а ти можеш да ме научиш на всичко. Много ли се измъчи?

— Много — каза старецът.

— Ще донеса яденето и вестниците — каза момчето. — Почини си добре, дядо. Ще донеса някой цяр от аптеката за ръцете ти.

— Не забравяй да кажеш на Педрико, че главата е за него.

— Няма да забравя.

Когато момчето излезе от вратата и пое надолу по издълбания в кораловите скали път, то пак плачеше.

Този следобед в „Терасата“ имаше туристи и една жена от групата погледна надолу във водата между празните бирени кутии и умрелите „баракудас“ и видя един огромен, дълъг, бял гръбнак с грамадна опашка, която проливът повдигаше и люлееше, докато източният вятър надигаше големи вълни извън пристанището.

— Какво е това? — попита тя келнера и посочи дългия гръбнак на грамадната риба, превърнала се в смет, която отливът щеше да отнесе в океана.

— Tiburon^[17] — каза келнерът, — акула. — Той искаше да обясни какво се бе случило.

— Аз не знаех, че акулите имат такива красиви, просто изваяни опашки.

— И аз не знаех — отговори господинът, който я придружаваше.

Нагоре по пътя, в колибата, старецът пак спеше. Той още спеше, легнал по очи, и момчето седеше до него и го гледеше. Старецът сънуваше лъвовете.

[1] Марлин — риба-меч. — Б. пр. ↑

[2] Мъското Коуст — Брега на комарите. ↑

[3] Испанско възклицание, изразяващо несъгласие. — Б. пр. ↑

[4] Bonito, albacora — видове тон. ↑

[5] Буквално „зла вода“ (исп.) — простонародно название на медузата. — Б. пр. ↑

[6] Poison oak, ivy — американско растение, което при допир с кожата дава силни обриви. — Б. пр. ↑

[7] Спазма — Б. пр. ↑

[8] Близо 1 метър. — Б. пр. ↑

[9] Un espuela de hueso (исп.) — шип на костта. — Б. пр. ↑

[10] El campeon (исп.) — шампионът. — Б. пр. ↑

[11] dorado (исп.) — златист. — Б. пр. ↑

[12] Един ярд е равен на 91 см. — Б. пр. ↑

[13] Лампри — вид риба, която се влива в по-едрите риби. — Б.

пр. ↑

[14] ??? ↑

[15] Ватос — електрическа риба. — Б. пр. ↑

[16] Galano (исп.) — вид акула. — Б. пр. ↑

[17] Tiburon (исп.) — акула. — Б. пр. ↑

ДИМИТРИ ИВАНОВ ХЕМИНГУЕЙ И СЪВЕСТИТА

Сегашният млад читател е чувал много неща за съвестта. Тогава, когато Хемингуей мислел по този въпрос, средствата за измерване на време и пространство не били като съвременните. Електрониката още не се била появила. Дори най-точните часовници били все още с махало. В Парижката обсерватория се пазели образци на единиците-мерки за дължина и тегло. Наричали ги еталони: копия от тях изпращали във всички държави, за да бъде италианският килограм равен на унгарския и на финландския — иначе във световната търговия биха възникнали спорове. Еталоните били отляти от платина и иридиева стомана, за да не корозират — тогава, макар и незабележимо, биха се променили. Съхранявали ги в подземие, където температурата е постоянна — нали ако се разширят от топлината пак ще станат малко по-други. Хемингуей, изглежда, успял да ги види. Когато си мислел каква трябва да е съвестта му, пожелавал си да е неизменна като тях.

Вярвал, че тя се усъвършенствува чрез тренировка и самодисциплина. Ставал призори, пишел — не седнал, а прав, след това тренирал бокс, вземал студен душ и вярвал, че удобствата и лесният живот изнежват тялото и размекват съвестта. Бил уверен, че леността и охолството са еднакво пагубни за тялото и за таланта.

Като прави разлика между писателите и истинския писател, той твърди: „За истинския писател са необходими талант, самодисциплина, ум, безкористност, дълголетие. И съвест — тъй неизменна, като метър-еталона в Париж.“

Тази мисъл ще намерим на много места по страниците, написани от Хемингуей, включително и в този сборник, и другаде. Естествено, ще я намерим не казана, а внушена със средствата на художественото повествование.

Хемингуеевата проза, тогава, когато тя е добре преведена, прави впечатление с това, че е необикновено стегната — предлозите липсват

дери там, където граматиката ги изисква, а прилагателните са като че нарочно избягвани. Авторът правил това съзнателно. За да стане текстът лаконичен, той задрасквал всичко, което смятал, че не е съществено, или, че ще утежни изречението. Приятелите му се шегували — казвали, че това се дължи на навика му да съставя телеграфни информации като парижки дописник и като военен кореспондент и също защото пишел прав. Самият писател обяснява: „Прозата е архитектура, а не декоративно изкуство и епохата на барока свърши.“ На всяка дума, която можел да пропусне, гледал като на излишно украшение, избягвал всичко, което може да напомни за претрупаните с орнаменти сгради на барока. Искал прозата му да е „мускулеста, без тлъстини“. Самият се подлагал на спартански режим; на снимките му няма да го видим да носи пръстени или какъвто и да е друг предмет, който няма друго предназначение, освен да „украсява“. Но не забравял, че мъжът е мъж в постъпките си и с отговорностите, които поема — не с мускулите или с умението да се бие.

Знаел, че изящната простота е изкуство, че простота, зад която няма нищо, е без стойност: да знаеш малко и да кажеш малко е едно, съвсем друго е когато знаеш много и въпреки това казваш малко. „Можеш да пропуснеш много от това, за което пишеш, при условие, че знаеш пропуснатото и тогава читателят ще го почувства, макар то да е пропуснато. Само една осма от плаващия айсберг е над повърхността и се вижда, но внушителен го правят онези седем осми, които не се виждат.“

Когато неговият начин на писане, на усещане на живота му донесли слава, появили се подражатели. Станал легендарен, появил се хемингуевият мит. Но подражателите си останали подражатели — нищо повече. Оказало се, че да се имитира един противник на имитаторството е невъзможно. От него трябва да се научим просто да не подражаваме.

Без да подражава на други писатели, той четял много и се стараел да се учи от тях. Особено ценял Тургенев. Размишлявал над Достоевски. Неговото правило било, че човек не може да види всичко, ала трябва да разказва само за онова, което видял или изпитал. И още — че не толкова е важно колко си видял, а как си го видял.

Във всеки случай, видял много неща: детството си прекарал в Средния Запад на САЩ, бил журналист в Торонто, шофьор на

санитарна кола в Италия през Първата световна война, кореспондент в Париж и в Испания — на страната на републиканците през Гражданската война, — военен дописник през Втората световна война; обичал пътешествията, ловните експедиции и риболова. Всичко това ще намерим в разказите му. Но като размислим, ще открием, че той е писал само за едно — за силата на човешкия дух.

Оформил се като индивидуалист и това се дължало на условията, в които бил поставен; онези, които копират хемингуевия индивидуализъм в други обществени условия, стават също тъй смешни, както механичните подражатели на хемингуевия стил на писане. Самият той много се интересувал от другояче устроените общества: неговата несбъднала се мечта била да стане кореспондент в Съветския съюз. Дори си приготвил биографична справка, в която написал: „Ърнест Хемингуей. Настоящо занятие — кореспондент в СССР.“

Когато осведомителните агенции разпространиха новината за смъртта му, един женеВСКИ вестник реши да пише за нея със заглавията на неговите книги: „Сега, «Камбаната бие за него» и «Той премина реката, изчезна в сянката на дърветата».“ Но той не е потънал в сянка — следата, която Хемингуей остави в изящната словесност, е дълбока.

Издание:

Ърнест Хемингуей. Старецът и морето. Повест и разкази
Издателство „Отечество“, София, 1982 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.